V. DEMETRIUS

DOMNUL DEPUTAT...

ROMAN

On est plus exigent pour son pays, que pour un autre, et on souffre davantage de ses faiblesses.

Romain Rolland.

EDITURA
Alcalay & Calafateanu
1921

www.dacoromanica.ro

DE ACELAŞ AUTOR

„*Versuri*“ 1901, vol. epuizat;
„*Trepte rupte*“ 1906, versuri, vol. epuizat;
„*Puterea farmecelor*“ 1913, nuvele;
„*Tinereţea Casandrei*“ 1914, roman, vol. epuizat;
„*Sonete*“, 1914;
„*Cântăreaţa*“ nuvele, 1916, carte premiată de Academia Română, ediţia a 2-a.
„*Canarul Mizantropului*“ 1916, versuri, carte premiată de Academia Română, vol. epuizat;
„*Şcoala profesională Episcopul Gherasim* 1916, nuvele;
„*Dragoste neîmpărtăşită*“ 1919, nuvele;
„*Strigoiul*“ 1920, nuvele fantastice;
„*Oraşul Bucuriei*“ 1920, roman;
„*Matei Dumbărău*“ 1920, urmarea şi sfârşitul romanului „Oraşul Bucuriei“.
„*Păcatul Rabinului*“ 1920, roman;
„*Domnul Colonel*“ 1921, roman.
„*Pentru părerea lumii*“, nuvele.

Lucrări gata pentru publicare:

„*Povestiri şi poveşti*“, nuvele;
„*Poezii*“;
„*Setea*“, nuvele;

Traduceri:

„*In pădurea de portocali*“, roman de Blasco Ibanez;
„*Moartea zeilor*“, roman de Dimitrie de Merejkovschi;
„*Coliba blestemată*“, roman de Blasco Ibanez;
„*Neamul Marana*“, roman de H. de Balzac;
„*Răzbunare*“, nuvele de Guy de Maupassant;
„*Leonardo da Vinci*“, roman de Dimitrie de Merejkovschi;
„*Floare de Mai*“, roman de Blasco Ibenez.
„*Invierea Zeilor*“, urmare la romanul „Leonardo da Vinci“.
„*Gioconda*“, sfârşitul romanului „Leonardo da Vinci“.

B.M.B.
Pantimonlu

Tiparul: Marea Fabrică «Ancora» A. Micu Alcalay & L. Calafateanu. — Brăila
www.dacoromanica.ro

PARTEA I.

Facem cunoștință cu simbolicul domn deputat Marin Voiculescu, în cele mai neplăcute momente ale vieții sale, și'i aflăm trecătoarele slăbiciuni.

De câte ori ieșà dela medic, după câțivà pași pe stradă, lui Marin Voiculescu i se plimbà pe dinaintea ochilor propria lui imagină,—se vedeà întins pe masa de operație, cu fața 'n jos, desgolit pe jumatate. Și un amestec de rușine cu necaz îl posomorà, pe când durerea cărnii împunse cu acul de 40 de milimetri lung, adânc, „în profunzime", cum spuneà doctorul, începeà să'l chinuiască.

Une-ori simțeà nevoia să steà pe loc. Pasul nu se mai supuneà cu ușurința de lucru, de unealtă unsa, în slujba trupului. Bărbați, femei, blestematele de femei! unele frumoase, treceau în jos, în sus, pe lângă el, pe celălalt trotuar, și bietul bolnav pe picioare recurgeà la șiretenii, se prefăceà că'și cercetează cravata, că se caută 'n buzunar, pe când fața i se crispà.

Durerea însă nu conteneà cu opritul din mers, ci se deprindea pe o clipă cu ea, pacientul... Și iar pâșeà omul. In de obște aveà senzația unui glonț intrat și rămas în carne, plumb care 'l făceà pe om să'și simtă grea pulpa, ca de animal împușcat și încă în stare să se târască.

www.dacoromanica.ro

Gândindu-se însă la acul pe care mereu îl vedeà înainte'i, Marin Voiculescu socoteà că nu el, un fir de metal, se învierşunà să se facă simţit, ci medicamentul, blestematul de mercur.

Ce'i drept, cu un pic de bărbăţie, durerea puteà fi îndurată. Boala erà destul de cumsecade, lăsându'l pe om să'şi vadă de treburi, nefiind nevoe de zăcere la pat şi nedându-se lumii în vileag în vre un fel. Bolnavul ştià numai el ce sufere, nimic nu'l trădà, şi puteà să nu renunţe, fără pagubă şi primejdie, la nici una din funcţiunile şi plăcerile sale.

Şi cu toate astea nu simţeà numai durerea înţepăturii. Mercurul, intrat în sânge, răzbeà prin gingii în gură, în tot timpul injecţiilor. Ca la patruzeci de zile, pacientul îşi simţeà dinţii gata sa cadă din alveolele lor. Puţină alinare îi dădeau spălăturile cu diferite medicamente, rele la gust. Gingiile, ca sdrobite, ca putrede, carne vie, îl dureau şi'l scârbeau de toată clipa, de toată îmbucătura. Dar asta erà singura lui neplăcere. Foamea trebuià sa se mulţumească cu puţin, cu lapturi mai ales, cu poame.

De trei ani se căută Marin Voiculescu, serios, cu toata grija cuvenită unei boli care duce la casa de nebuni, când nu e căutată, şi abia ajunsese la jumătatea curei. In toată viaţa lui, în fiecare an, aveà să se lase câte patruzeci de zile străpuns cu acul şi cu gingiile carne vie.

Şi câtă lume patimeà ca el! Ţara erà mai mult de jumătate molipsită. Mulţi nu ştiau ce clocește în sângele lor; cadeau trazniţi de-odată de toată urgia boalei. Două trei luni la balamuc, şi moartea! Alţii, din ruşine, din nepăsare, iar cei mai mulţi, bieţi oameni ignoranţi, din necunoaşterea

www.dacoromanica.ro

primejdiilor boalei, se lasau în voia soartei, se însurau dacă erau flăcăi, faceau copii, și molima tainică, sfrenția din trupul lor, se 'ntindeà asupra generațiilor viitoare, lasând o moștenire tragica, înmulțind iresponsabilii, înfumurații și pociturile, dăruind cu o racilă urmașii, stricând de o potrivă și brazda și sămânța omenească.

Marin Voiculescu era om cu stare și cu potrivita cunoaștere a lucrurilor. Destul de cunoscut în județul lui, deputat, bărbat de patruzeci de ani, înalt, oacheș, cu nume de om frumos și isteț. Nu profesà avocatura, deși erà licențiat în drept, și se ocupà, cam de departe, din orașul Leorman, de moșia lui din Razoarele—și de politică.

Prin căsatorie, facuse o lovitură măiastra. Luase pe fata lui Ghiță Păun, ceia ce'i adusese o sporire de pamânt vrednică de considerat. Moșia pe care o primise de zestre se îmbucà cu moșia lui, începeà chiar din hotarele ei. Puteà deci să aiba o singură administrație, un singur conac pentru amândouă; le împreunase și le conduceà în aceiaș vreme.

De câte ori însă soseà epoca injecțiilor, Voicuscu își lasà treburile, daca le puteà amânà, și veneà la București. Acì, or cum, îl cunoșteà mai puțina lume. Nu erà amenințat să se întâlneasca la doctor cu alte notabilități de seama lui, ale județului, și să se umple târgul cu svonul că e sifilitic. Ar fi fost în stare adversarii politici să'l combată și pe temeiul boalei. Biblica suferintă a regelui David ar fi putut să fie o armă în potriva lui, armă pe care însuși doctorul curant, făcând politică vre-odată, s'o împrumute sau să o întrebuințeze. Ori și ce mijloc erà folosit pentru strivirea inamicului politic.

www.dacoromanica.ro

Marin Voiculescu nu avea copii, aşa că îi era mai uşor să părăsească sălaşul din Leorman. Calitatea de deputat, dobândită de curând, l-ar fi putut ţine în Bucureşti tot timpul funcţionării parlamentului. Dar el se simţea strein în marele oraş, tot mai occidental, şi plecă de Vineri, ca să se întoarcă Marţea. La epoca injecţiilor însă, i se păreà că n'are încotro: îşi luà nevasta cu el, şi şedeau împreună la hotelul Principal, patruzeci de zile.

Acum erà şi dumneaei la Bucureşti, unde totdeauna aveà ce face, aveà ce vedeà, aveà ce cumpărà. Iar cumpăratul, la femei, nu se isprăveşte nici odată. Parcă adevărata lor fericire nu stă atâta în găteală, cât în adunarea decât mai multe lucruri deosebite, ciudate, fantastice, copilăreşti, cari, cu siguranţa, de cum au fost aduse acasă. au pierdut pe trei sferturi din farmecul lor,—pricină firească pentru o nouă cumpăratură. Pe semneca, bietele lucruri, scoase din atmosfera lor colorata, în care luptau, se comparau cu celelalte nimicuri, şi nevoite să se măsoare între ele într'un mediu de casa, mai sever, pălesc una câte una, pâna la vestejire. Asta însă nu strică curajul bunelor cliente. Ele obosesc, se întristează, plâng uneori, se jeluesc pâna şi bărbaţilor, chiar acelora cari sunt singurii pagubaşi, dar nu se lasă. Numai femeile întreţin sumedeniile de industrii abracadabrante, cu ale căror mărfuri sunt ticsite cele mai multe dughene luxoase. Să se scoată din magazine marfurile acestea şi sute de industrii mor, mii de pravălii se 'nchid şi zeci de mii de oameni rămân fără pâine albă. Ar puteà oare să faca altcevà lumea aceasta, ocupată cu nimicuri? Ar puteà fi mai folositoare? E drept însă că ni-

www.dacoromanica.ro

micurile ţin un mare loc în viaţă, şi că nu se pot lipsì de ele nici oamenii săraci,—cuminţi de nevoe,—nici înţelepţii. Ţărăncuca cu talpile picioarelor crăpate, cu mânile bătătorite, îşi trage dela gură ca să cumpere dela marchidan: cordele, sulimanuri pentru pârlita ei faţa, oglindjoară ca sa se vadă, flori de hârtie, broşe, mărgele, inele... Dar cerceii, brăţările, inelele de aur şi cu pietre scumpe, ce altă plăcere hărăzesc posesorului lor, decât strălucirea? Aceiaş plăcere estetică o dobândesc şi ţăranii dela gătelile lor falşe.

Deputatul se sileà să păşească cu pasu'i obişnuit de om grav şi cu situaţie. Mai mult decât totdeauna parcă, şi într'altfel, îl supără astăzi împunsatura. O halcă întreaga de carne se molipsise de durerea străpungerii acului şi parcă se înstreinà de restul trupului, rămas nesimţitor, sănătos, pe când ea, halca, păreà că erà să amorţească de durere. Ca un frig începù să simtă Marin pe sub camaşe. Erà iarnă, dar timpul se păstrà destul de blajin şi omul purtà blana, ca pe geruri.

Cu plicticoasa lui suferinţă, să se ducă acasa, adică la hotel? se întrebà Voiculescu. La club? sau la cafenea, adică la Capşa?

La club, la Capşa, nu s'ar fi putut văità, strâmbà macar odată şi, cine ştie? poate că suferinţa, întru cât nu conteneà, aveà să crească, şi atunci îndureratului i-ar fi priit să se întindă în voe pe canapea, să ofteze odată din rărunchi. Nici Medea, nevastă-sa, nu ştià lămurit ce are, dar o soţie e obişnuita să'şi vadă bărbatul supărat şi une-ori bolnav, fara să creadă numaidecât că e lucru de primejdie.

Totuş, Marin nu s'ar fi dus acasa, dacă n'ar fi fost ademenit de o amintire foarte plăcută. Medea, pela ceasurile patru, pe soare sau pe timp

www.dacoromanica.ro

de vifor, plecà regulat după târgueli sau la prietene. Acum erau orele trei şi jumătate. N'aveà să i se urască mult lui Marin, şi aveà să rămâna singur acasă... cu croitoreasa!

Doamna Medea Voiculescu, deşi locuià la hotel, îşi adusese acolo o iscusită croitoreasă, în scop economic, ziceà ea, şi ca să vadă de aproape: cât postav şi câtă garnitură intră în rochiile şi în bluzele ei. Hotelierul se 'nvoise ca domnul deputat, client vechi şi bun, să facă ce o vreà el, în cele două mari camere, pe cari le ţineà ca nealtul: patru zeci de zile încheiate! Insuşi hotelierul adusese o maşină de cusut, cu chirie, dela magazinul cu asemenea maşini, pe care'l aveà chiriaş jos la pravălii.

Deputatul îşi răsucise de câtevà ori mustaţa neagră înaintea croitoresei,—fată ca de douăzeci şi cinci de ani, domnişoara,—şi'i aruncase câtevà vorbe dulcege. Fata ridicase privirea de pe cusătură, o adâncise în ochii cutezătorului, care de sigur că i se păruse cu zece ani mai tânăr, şi surâsese uşor. El nu stăruise mai mult, se depărtase, trecuse în ceailaltă odae, temându-se că Medea, care erà pe-afară, ar puteà surprinde cevà pe feţele lor. Dar şiretul lasase uşa dintre camere deschisă şi spionase: Eliza, croitoreasa, lăsase pe dată lucrul din mâni, scosese din ritichiul o oglindiţă şi, cu degetele ei suple şi albe, îşi potrivise parul blond pela ceafa lăsată goală, şi se pudrase la iuţeală.

In sala de jos, a scării hotelului cu trei etaje, Marin dadù peste prietenul lui, moşier şi om politic, Mihalache Sorţescu. Fù nevoit să mai rămână câtevà minute de vorbă.

— Ce zici de rasmeriţa din Botoşani? întrebà

www.dacoromanica.ro

amicul, în mâni cu ediția atunci aparută a ziarului Națiunea.

— O furtună într'un pahar cu apă, își netezì mustața scurtă Voiculescu. E cevà nou?

— Da, s'a 'ntins și 'n Dorohoi, și mă tem ca și la Iași.

— E 'n fundul Moldovei. N'are de ce să ne sperie pe noi... Și-apoi, observa dumneata, are un caracter național. E o mișcare antisemită și deci pur locală. Nu s'au răsvrătit țaranii în potriva cârmuirii ori a boerilor; nu cer pamânt ori schimbarea tocmelilor agricole; vor să înlăture pe streini dintre ei. Foarte frumos din partea lor! Nici o fricà!... Mai întâi noi știm bine că toate astea au fost puse la cale chiar de un prefect. Înțelegi dumneata? Când o zice el, "stați măi!", revoluția, cum au poreclit-o gazetele, ca să'și servească cetitorii cu lucruri senzaționale, îngheața.

Sorțescu șovăià să creadă, pareà că se teme și zise:

— Dacă turburarea s'a lățit până la Iași, unde sunt studenți, unde sunt socialiști și antisemiți, nu se face liniște ușor.

— Nu uità că starea generală a recoltei a fost bună în toamna și că suntem în pragul primăverii. Câmpul promite și în anul asta. Pentru ce s'ar răsvrătì sătenii? N'au avut ce mâncà în iarna asta și nu vor aveà ce muncì? Li se pune vre-o dajdie nouă? Fii pe pace!

Dar mai nainte de-a se despărți, ridicându-și ochii de pe fața cam îngrijorata a prietenului, pe scara largă, zarì un jupon, un picior mic, și își cunoscù nevasta. Nu se mai despărți atunci, și punând un braț peste umerii lui Mihalache Sorțescu, începù să'i destăinuiască la ureche, în

www.dacoromanica.ro

şoaptă, lucruri pe cari nu le gândise niciodată, pe cari atunci le făureà, numai pentru ca nevastă-sa sa'l creadă foarte ocupat, şi pentru multă vreme prins, cu Sorţescu.

Medea coborà încet, dreaptă cu toată greutatea paltonului şi-a blănurilor scumpe în care erà împresurată, cu mânile în manşon ca pe stradă, cu chipul potrivit îndelung în oglindă pentru toată vremea plimbării, ştiind că va fi privită de pe scară, în mireasmă de liliac şi 'n susur de matase.

"Nu e rau, nevastă-mea! Arată bine!" gândeà Voiculescu, pe când tocà la urechea amicului vrute şi nevrute, cu coada ochiului urmărindu-şi femeia iar durerea din pulpă, reînviată, îl străpungeà vrăjmaş.

Mihalache Sorţescu însă nu mai erà atent la şoapta preà staruitoare, şi se făcuse tot numai ochi. Scara largă a hotelului erà luminată din toate parţile, aşa ca puneà în limpede vedere faţa tot mai apropiată a doamnei mândre şi bogate, care coborà tacticos, liniştită asupra efectului apariţiei sale.

Mihalache erà zorit să'şi întrerupă amicul cu întrebarea: "Cine să fie?" când Marin salută până la podele, întoarse o clipă spatele, dar nu se departă decât cu o jumătate de pas, în aşteptare. Doamna nu aveà pe semne ce să'i spună, dădù din cap, şi, ceia ce'l facù pe Sorţescu să priceapă că e soţia lui Voiculescu, nu zâmbì decât foarte uşor, ca să poată revenì la figura ei îndelung potrivită în oglindă; ridică din pleoape şi trecù, lăsându-le amândorora un parfum care destăinuià o întreagă şi statornica îngrijire de trup, de albituri.

— Nevastă-mea! rostì măgulit Voiculescu, iar

www.dacoromanica.ro

în gându'i adăogă: "Păcat că are gâtul cam scurt!"

— Complimentele mele! făcù Mihalache. Trebuià să mă recomanzi, n'am avut onoarea s'o cunosc... deşì suntem concetăţeni, de când am moşie în Leorman.

Discuţia între cei doi bărbaţi nu mai avù nici un interes. Răscoala ţărănească din Botoşani, din Dorohoi, întinsă pâna în Iaşii fierbând de opinii, se uitase. Mai schimbară câtevà cuvinte de mântuială şi se despărţiră.

Mihalache aveà să întrebe pe portar, daca aveà scrisori şi dacă îl căutase cinevà. Dase câtevà întâlniri, la diferite ore, şi nu fusese la nici una. Natural că fusese cautat la hotel. Jumatate din vremea oamenilor, nelegati pe loc de vr'o munca, se pierde aşa, în colindarea localurilor de întâlnire, cafenele, berării, unde nu vin la ceas nici unii.

Deputatul se îndreptă către scară. Ca şi cum ar fi avut cevà serios de îndeplinit, stătù un timp fără să sue, gândindu-se. Gustă în gându'i bucuria că va urcà, va străbate coridorul lung, va intrà în camerele lui, nevăzut de nimeni de care să'i pese; va fi slobod să spună tare ce va poftì, iar Eliza, croitoreasa, va fi acolo, în aceleaşi dispoziţii prielnice unui început de iubire.

Năpădit de imagini, de farmecul lucrurilor, cu inima 'n bătae grăbită, cu uşoare văpăi în obraji, bărbatul pătimaş simţì nevoia să guste cu închipuirea, ceiace poate realitatea aveà să'i refuze. Vedeà capul fetei: un oval delicat, părul blond, ridicat şi stăvilit în creştet de un piepene de rând, pe care el îşi făgăduià să'l facă de preţ. (zărise aşa cevà într'o vitrină, pe Calea Victoriei). Puful

www.dacoromanica.ro

blond de pe grumazul gol al Elizei îi înteţeà patima. Ea coseà acum, singură, cântà poate şi, cine ştie? poate că se aşteptà sau doreà să vină el. Şi mierea primei sărutări îndrăzneţe, iluzia ei, îl faceà pe Marin să'şi umezească buzele.

Dar gustul sărat, nesuferit, al mercurului, i se trezì în gura hotărît, supărator. Işi plimbă limba cercetatoare peste gingii, omul care venise dela medic. Le simţì rupte, umflate, carne vie şi suferinda. Ridica un piçior să pâşească pe prima treapta a scarii, şi junghiuri surde îl căsapiră. Intr'o durere urcă scara, se oprì în capătul ei, cu sprâncenele cazute pe ochi. Acolo mai şezù un minut; suferinţele amorţira. Se uită într'o oglindă mare, îşi rasucì mustaţa preà scurta, zâmbì închipuirii lui fagăduitoare de senzaţii şi de dragoste, şi se îndrepta spre camerele ce le ocupà în hotel. Dela uşe auzì duduitul maşinii de cusut. Simţì inima întinerita, nu'l mai dureà nimic. O flacără binefăcătoare şi subtilă i se răspândeà în corp.

In acest capitol călătorim cu trenul şi cu trăsura, în tovărăşia eroului.

Privind pe fereastra vagonului, săltat uşor, hâtânat pe canapeaua moale, cu mintea aproape adormita de atâta legănare, uità că alte patru fiinţe respiră aerul puţin şi neprimenit din compartimentul îngust. Tovarăşii de canapea se întâmplase să'i fie cu toţii necunoscuţi şi nu legase, ca altă dată, nici un crâmpei de conversaţie cu nici unul. In jurul lui se vorbeà totuş, dar Marin nu erà atent şi urmà sa privească fără luare aminte în nelămuritul de afară. Urîtul, morocănos, intrà în el, îl pătrundeà, se aşezà comod în simţurile lui, ca

www.dacoromanica.ro

monotona larmă a trenului, ca mirosul vagonului, ca sâcâitul locului moale pe care stà. O plictiseală aparte, îngăduita de tine, cu termen ştiut, peste putinţă de înlaturat; mai ales ca în vagon, nu erà nici o femee.

Erà dimineaţa. Soarele răsărise de mult, dar nu se vedeà nicăeri. Cerul erà alb ca inul; bolta lui bine arcată, albastră altă dată, se prăbuşise ca de fum, fără clăbuc, fără şuviţe, astâmpărată şi otova, până aproape de pământul cârpit cu zăpada. Vedere ciudata şi totuş dese ori trecută pe sub ochii celor care sboară cu trenul. Une-ori zarea se apropià aşa de tare de ferestrele vagonului, că parcă trenul ar fi trecut printre pereţii unui tunel varuit de curând, jilav. Gândul nu prindeà aripi, sub impresia de apasare molatică şi neîntrerupta, de ameştec, de nedesluşit. Ca şi cum ar ayeà nevoia unei ţinte în spaţiu, unei linii clare în vazduh, spiritul amorţeà, se înveleà cu lenevie în ceţurile sale: veşnic oglindă a naturii, supus al ei în totdeauna. In cele din urmă, ritmul din mersul lunguiaş şir de vagoane, deşteptă în călătorul amorţit un noian de amintiri.

Când intrase în odaia în care croitoreasa nevesti-si tocmai lucrà la maşina de cusut, mititica, blonda domnişoară Eliza, se cam speriase. Se prefacuse oare, fata mare de douăzeci şi cinci de ani,—cât mărturisise ea mai apoi—şi trăită în Bucureşti? Marin, deputat şi moşier, om frecat cu lumea, nu ştià ce să creadă. "Nu te aşteptai să mă vezi, domnişoară?" întrebase el.

Cât de repede crezuse că au să meargă lucrurile, de cum vor fi singuri, pentrucă fata'i zâmbise cu înţeles; şi cât se găsì de stângaci, de licean, în singurătatea râvnită. Erà la început, aşà

www.dacoromanica.ro

dar, Bucureşteanca părea serioasă, cinstită şi foarte deşteaptă. Şi el se aşezase pe un scaun în apropierea ei, ca un egal, ca un îndrăgostit care nu îndrăzneşte să spună tot ce are pe suflet. Avea lung drum de făcut, până să-i sărute, cum sperase el, ceafa albă de blondă. Mai întâiu trebuia să se cunoască. Ce departe era omul de aşteptările lui, de plăcerea grăbită şi învăpăiată, traită în gându-i cu deplinătate. La o vorbă de dragoste, ce o scăpase totuş, Eliza întrebase cu cea mai desăvârşită naturaleţe: "Vreai să divorţezi de doamna?..." Şi el fusese nevoit să răspundă: „Cine ştie, dacă aş simţi că sunt mai fericit, dacă aş fi mai iubit?..."

Trei ceasuri încheiate stase Marin Voiculescu faţă 'n faţă cu croitoreasa. Pulpa fulgerată de junghiuri îl stânjenise de mai multe ori. Acul medicului rupsese de sigur un nerv. Enervat, stăpânindu-se, omul se plimbase prin cameră, apoi iar se aşezase la taifas. Croitoreasa nu'şi lăsă lucrul, coseà sau dà la maşină. Ca un tren în mers duduià maşina de cusut. In tăcerile ivite, vuetul Căii Victoriei se înălţà până în odaia lor. Se auzeà trapăd de cai, vâjiit de automobil. De prin coridoarele hotelului, de prin chiliile lui, de-asemenea soseà sgomot de paşi, de voci.

Deputatul retrăià acum clipele acelea, revedeà figura ovală. Părul fetei, moale, foarte blond, aproape cenuşiu, cârlionţat în faţă cu fierul, umbreà fruntea bine sculptată, mată, în josul căreia sprâncenele se desenau subţire, arcuit, ridicate a mirare şi inteligenţă către tâmple. Născiorul, sumes oleacă, cu nări trandafirii, arătà ambiţie, şi mânie la necaz. Gura, cam mare, cărnoasă, cu o umbră aurie şi pufoasă pe buza de sus, se în-

www.dacoromanica.ro

chideà cu hotărîre şi puteà trece de mică, de obişnuită, când Eliza tăceà gânditoare. Bărbia scurtă, întoarsă puţin, cu gropiţă, graţioasă, răpitoare, erà bine căptuşită, fără guşe totuş, grăsulie, deşi Eliza erà de altfel abiă împlinită, sveltă, de o potrivă de desvoltată în şolduri şi în umeri. Marin o vedeà mereu înaintea ochilor, îi urmăreà mişcarea buzelor, voluptoase după părerea lui, a genelor ridicate şi plecate lung, pe lucrul ei.

O poftise pe a doua zi, fiind Duminică, să se plimbe cu el, în semn de prietenie şi încredere; dar Eliza, după ce refuzase, fără să se supere, dovadă că şi cunoşteà lungul nasului, gândeà deputatul, mărturisise că nici n'ar fi putut, întrucât aveà să se ducă, împreună cu maică-sa şi cu rubedenii, la cimitir, la mormântul tatălui ei, mort de un an. Ea nu purtase multă vreme doliu, — intrase Eliza în deştăinuiri, — ca să nu creadă lumea că e văduvă şi să aibă faţă de ea îngăduelî greu de îndurat. Aşa dar, el, Voiculescu, tot puteà sperà. Deocamdată se cunoscuseră; Eliza îşi spusese păsurile, greutaţile; erau prieteni. Cu sacrificii poate, cu politeţă de rând, cine ştie?

In vagon se vorbeà iarăş de răsvrătirea unor ţărani, în fundul Moldovei. Soarele destrămase pe undevà ceaţa şi norii. Se făcuse mai multă lumină afară; zările se depărtaseră, se adânciseră; câmpul îşi întinsese miriştile ninse pe alocurea; copacii negri îşi descurcau ramurile şi se zugrăveau în depărtări; stâlpii de telegraf se frângeau dela pământ, repede, şi piereau înapoia trenului, fugar neobosit, pe dinaintea căruia trecuseră fantastic.

Adevăratul cămin al deputatului Marin Voiculescu erà în Leorman, capitala judeţului cu ace-

www.dacoromanica.ro

laş nume, cum ziceà geografia. Acì se născuse şi crescuse şi, chiar în timpul învăţăturii la Bucureşti, studentul la drept erà mai mult pe acasa. Examenele şi-le dà uşor, ca toţi fii de bogătaşi, cu bileţele şi daruri pe la profesori, iar la ananghie cu trecere la ministru. Prăfuitul oraş, cu clădiri în centru, pe strada negustorească, rezemate una de alta, ca să poată stà copăcel pe pământ, vorbeà sufletului lui, ca o patrie mai apropiată decât cea mare, România, mai mult abstractă.

In Cameră, când se desbăteau interese de milioane, pentru căi ferate, pentru împrumuturi comunale, tânărul şi mai ales novicele deputat, simţeà un resort că se destinde în sufletul lui, ridicà bustul, înălţà viu capul, ciulea urechile, — ca să se audă pe semne. Cei cari întâmplător îl priveau, credeau că are să ceară cuvântul. Unii se îngrozeau ca de un dezastru, ori de un sacrilegiu: "Oare îşi ceruse Voiculescu voe dela şefi, ca să vorbească? Fusese el dăscălit cumsecade, ori aveà să îndruge fără menajamente chiar în potriva intereselor superioare ale partidului?"

Dar deputatul de Leorman se smăcià în zadar la pupitrul său. Ca un duş fierbinte şi repede racit trecuse peste şira spinării lui, în ciuda arcului care îl îmboldise să sară la tribună, sau să izbucnească pe loc, într'o cuvântare, cu gura rotundă, de tenor, răsunătoare. Vâlvoarea închipuită, se potolise. Nodul care i se urcase în gât, şi'l înghiţise fără să poată rostì o vorbă. Cât de încălzită îi fusese mintea, ce multe şi hotărîtoare îl îngramădiseră argumentele, şi totul se cufundase. Nu aveà deprinderea, nu aveà curajul să vorbească! Ar fi voit să spună că oraşul lui e în mizerie, că e uitat,

www.dacoromanica.ro

că nu se face nimic pentru el şi pentru judeţul Leorman, nici de oamenii plătiţi sa'l îndrepte, nici de către Stat. Şi deputatul treceà mai apoi la vot, liniştit, cu zâmbetul fericiţilor aleşi ai Naţiunii pe buze.

Ajuns cu bine în Leorman, acasă la el, Marinică, precum erà numit de prietenii şi de partizanii din urbe, porunci să se înhame doi cai la brişcă. In adăstare, se spălă, se îmbrăcă în alte haine, mânca şi cercetă puţinele scrisori, sosite în lipsa lui.

In ajun, Sâmbăta, planuise să se plimbe a doua zi cu Eliza pe la Herăstrău, pe la Filaret. Cunoşteà şi preţuià marginile şi colţurile tainice ale Capitalei. Crezuse s'o înduplece pe frumoasa croitoreasă, dar fata ştiuse să resiste ispitei, iar el, aducându-şi aminte de o mie de treburi, pe care ce'i drept alţii aveau să le îndeplinească, dase fuga până acasă, în provincie, ca de acolo să se repeadă la moşie. Poate că dacă i-ar fi propus fetei să se plimbe cu trenul pe o distanţă aşà de mare, să vie cu el la Leorman, ar fi primit... Nu se gândise. Acum trebuià să'şi vadă moşia. Când se iveà grâul de sub omăt, totdeauna veneà Marin la conac, să deà ochii cu oamenii, cu logofătul.

Marile porţi erau date în laturi; brişca uşoara aşteptà înaintea scării principale, cu vizitiul pe capră. Moaţele de păr negru, care le căzdeau pe frunte, caii şi-le fluturau între ochi cu nerăbdare, când stapânul, rotindu'şi privirile asupra curţii, se urcă în brişcă. In câtevà minute, Marin dase oraşul la spate.

De cum eşi dintre adăposturi, din uliţe, în aerul slobod al câmpiei neîngrădite, călătorul, rasturnat alene pe perne, simţì vântul ca o apă cur-

www.dacoromanica.ro

gând în trecerea lui din infinit spre infinit, fluviu rece şi proaspăt.

Cateva pale de nori, pe adâncimea boltită a cerului, alunecau duse nesimţit către apus, în bătaia vântului.

Familiar cuprindeà cu privirea împrejmuirea, omul plecat singur din furnicarul Bucureştilor. Cunoscute'i erau toate şi parcă toate 'l cunoşteau. Răcoarea vântului îl mângâià, mirosul de zăpadă şi ţărână îl înviorà, ca amintirile din anii copilăriei şi ai primei tinereţi. De atâtea ori sorbise el, cu simţuri noi şi vioae, răcoarea aerului şi mirosul pământului umed, încât le personificase. Ca pe nişte miresme rare le-ar fi deosebit, dintr'o sută altele. Cu interes de asemenea priveà Marin culorile întinderii de pământ, din zare până la el, la albeaţa strălucitoare a omătului pe ducă, aproape dospit, topit; la negrul brazdelor desgolite şi nesămănate, care aveau să fie întoarse pentru semănatul porumbului; la semănăturile crescute şi firave până 'n primăvară. Toate culorile acestea ca şi negrul posomorît al pomilor, negrul vânăt şi lucitor al cârdurilor de ciori şi de corbi, ca şi cenuşiul drumurilor, erau prieteneşte cunoscute lui. Cât de departe erà moşierul de Bucureşti, de larma năucitoare a străzilor ticsite de care feluriteşi de lume!

Cu cât se apropia mai mult de conac, Voiculescu se simţeà stăpânul locurilor, pricina însăşi a existenţei lor sub cer, adevărata lor noimă. Pe cale, oprise câtevà pâlcuri de inşi, oameni din satul lui şi de prin apropiere, şi le vorbise. Apoi după ce'i lăsase să plece, le privise cu drag în urmă, cum se duceau domol, cu paşi îngenunchiaţi, aplecaţi de spate, ca şi cum ar fi dus fiecare din ei

www.dacoromanica.ro

câte o povară. Şi Marin îi priveà pe muncitorii aceia, ca şi cum i-ar fi îndemnat să trăiasca şi le-ar fi dat o ţintă pe lume. Cu braţele lor aveau să culce holdele de aur; cu braţele lor cioturoase aveau să treere şi să care avuţia statornică în fiecare an a brazdelor lui. Harnic şi credincios neam de oameni, cu frica lui Dumnezeu şi-a stăpânului care'i hrăneà! De sute de ani, poate de mii de ani, munceau ei din tată în fiu, generaţii dupa generaţii, fără să ajungă vreodată stăpânii bulgărelui de ţărână, pe care'l scurmau la nesfârşit, în toate toamnele. Destinul şi ordinea socială voiau aşà. Oasele aceluiaş neam de oameni care a scurmat un dărab de glie, ar cântări mai greu la balanţă decât huma muncită, şi ea tot nu poate fi a lor. Nu poate fi a lor, pentrucă n'au cumpărat'o, şi pentrucă dacă ar aveà bani şi ar vreà s'o cumpere, stăpânul ei n'ar primì să le-o vândă.

Aici, inima lui Marinică se pătrunde de adevarată iubire, pentru croitoreasa nevesti-si.

Casa boerească din Răzoarele fusese zidită pe locul alteia vechi, scunde, cu acoperişul de şiţa, numai de patru ani, adică la doi ani după casatoria lui Marinică Voiculescu. Nici tânărul stăpân, nici nevastă-sa, nu se împăcau cu locuinţa bătrâneasca, de ţărani ghiaburi, la care răposatul boer Voicu ţinuse toată viaţa, într'atâta încât nu schimbase o uşe, un canaf, o cercevea de fereastră. Voicu preţuise lucrătura migăloasă în lemn cu vârful dălţii, cu fierul înroşit, şerpi, patrăţele, puncte, felurite cheñare ca de chilimuri, ale meşterilor de pe vremea lui. Păun îşi adusese meşteri din Oltenia, ca să'i clădească asemenea casă.

www.dacoromanica.ro

Grilaj şi porţi de fier aliniau acuma pe şoseaua comunală, cuprinsul mai revărsat al conacului, — adevărata clădire orăşenească. In locul şindrilei argintii sau pârlite de arşiţă, străluceà la soare, de departe, acoperişul de tinichea al clădirii de zid, cu un cat. Hrube, magazii, hambare, cotloane, cotețe, toate se mândreau în tablă de fier, aşa că vederea curţii boereşti nu mai semăna de fel cu ale sătenilor de rând. Numai preotul, învaţătorul şi un camătar al satului, fost hangiu, gospodari răsăriţi, ţineau hangul noului conac, care cu locuinţa, care cu câte o magazie nou făcută.

Pe şoseaua în veşnică reparaţie, movile de pietriş zăceau cu anii, împiedicând circulaţia. Când, în sfârşit, erau răvăşite prin gropniţile hurducătoare ale drumului, nu se mai gândeà nimeni să bătătorească, şi nu netezeà calea decât mersul îndelung şi greu al carelor. Până să se aşeze prietrişul prin gropi, se făceau alte hârtoape, şi alte movile de pietriş se carau, ca iar să steà cu anii piedică drumului, strâmtorându-l.

Ajuns la conac, trimiţând caii la grajd, prin logofătul care erà de faţă, Marin porunci să se facă foc în iatacul lui şi să se pue masa...

Logofătul ştiuse de venirea boerului, vestit în taină prin telefon de notarul comunei Podeni, sat prin care trecuse stăpânul.

— Ce mai e pe-aici? întrebă Voiculescu. E bine, pace? E horă?

— Bine ca totdeauna, răspunse logofătul. Ca Duminica, e horă la Ionică Buzatu.

Marin zâmbì, aducându'şi aminte palavrele din gazete, conversaţiile neluate în seamă în tren şi grija lui Mihalache Sorţescu. Ţăranii din Leorman petreceau ca'n totdeauna, jucau sau priveau, tot

www.dacoromanica.ro

aşa cum aveà să iasă la plugărie când Gârbaci, logofătul, aveà să le poruncească rastit, de-a oalare, cu harapnicul împletit pe mână, şi tot aşà, cum ascultaseră chiar în ziua aceia de Duminică, în biserica afumată şi pocâltită, cu smerenie, fără să 'nţeleagă mare lucru, din gura preotului, gargarisită de dimineaţă cu rachiu, cazania veche. Erau oameni blânzi, trudnici şi mulţumiţi cu puţin, fără gusturi, fără doruri, fara arţag şi fără năzuiţa unei vieţi streine de trecutul lor umil, de troglodiţi, de priceperea lor moştenită şi neschimbată din moşi strămoşi. Erau mai mult Bulgari decât Români, oamenii aceştia, nu aveau latinul simţ al luxului în sânge, al altiţelor, al florilor şi încrustaturilor, până şi pe bâta de porcar, până şi pe fusul de tors.

La ţara, în casa lui care plăteà cât două, pentrucă conacul moşiei de zestre îl închiriase jandarmeriei locale, Marin simţeà, cu plăcere, că se odihneşte. Il obosise pe semne hurducatul trăsurii şi cumpenele ei pe movilele de pietriş. Se aşezase într'un fotoliu moale, adânc, la fereastra de către drum şi priveà, fără să vreà, ca la un lucru al său, la hora trăgănată, ce se 'ntinsese mai de vale, în bătătura cârciumei lui Ionică Buzatu.

La primăria de peste drum n'aveà ce vedeà, şi'şi trimitea peste ea vederea mai departe. Un şir de plopi se liniau până la pământ, înalţi, rari, desfrunziţi, stâlpi; iar la tulpina lor, mică, o herghelie de cai se încurau cu gâturile coardă, slobozi, se întorceau pe loc, pregetau şi iar se repezeau cu frunţile nainte, cu coamele în vânt, a sbudălnicie. Acolo erà saivanul vitelor: o herghelie, o cireadă de boi moldoveneşti alături, mai

www.dacoromanica.ro

la stânga armanul de fân şi pae, iar dincolo de arman, o adevărată stână ciobănească.

Şi cât pământ arabil, şi ce an bun se vesteà! Zăpada stase tot timpul îngheţului plapomă calda; şi acum, pe unde se ridicà, topită, dà la iveală grâul crescut de două palme.

Bogăţie, tinereţe, nume bun, deputăţie chiar, dispoziţie sufletească bună, foame la toate mesele! Ce'i mai trebuià? Şi Marin râse tare, singur, gândindu-se că aşteaptă masa: un pui fript la frigare, rumen, brânză de vaci cu smântână... Vin încaltea aveà în pivniţă de vreo şase neamuri, ca la o mie de vedre.

Da, viaţa ar fi fost uşoară şi plăcută, dacă pizma n'ar fi încolţit în suflet şi nu s'ar fi înrădăcinat şi scrijelit în el, ca bradul în stâncă arida. Semeni de-ai lui nici mai isteţi, nici mai destoinici, se puneau în văzul lumii, despicau nepăsarea ca vapoarele mari oceanele, spulberau liniştea din jurul lor şi făceau să li se rostească numele cu un respect jicnitor. Şi nici nu erau cinstiţi învingătorii aceştia. Din potrivă. Nu trudeau în numele nici unui ideal, nici unei idei, nici unei pături sociale; minţeau, palavrageau, erau oratori, avocaţi, şi cu asta fermecau mulţimile naive. Aveau măcar meritul ăsta, sau nici atât? Mulţimile şedeau de-oparte, cu neîncredere şi nepăsare. Ce făceau indivizii, ca să izbândească să se urce mereu, să ajungă miniştri, să fie cârmuitorii ţării? Şi parcă el, Marin Voiculescu, nu ajunsese deputat? Ce'i drept, nici el şi nimeni altul nu se jertfise în numele vreunei himere. Ar fi fost caraghios! Jertfirea, martirul, au cântecul lor, pot atrage, când aduc cununa de laur a nemuririi. Dar într'o ţară în care munca şi bogăţia stau pe două tărâmuri

www.dacoromanica.ro

depărtate, hotărît despărţite 'ntre ele, ce alta puteà face el, Marinică, feciorul lui Voicu, moşier, decât politica tuturora?

Masa boerului fù mult mai copioasă, decât el şi-o închipuise. Pe lângă mai multe feluri de bucate, nu lipsise nici prăjiturile, nici merele domneşti. La Bucureşti, în restaurant, ar fi costat un pumn de arginţi. Nevasta logofătului, ţinând loc de bucătăreasă, în asemenea caz, voise să'şi arate toată ştiinţa şi dragosea faţă de stăpân.

Când se scula dela masă, după cafeàua sorbită pe îndelete, Marin se simţì îmbătat oleacă, şi gândurile cenuşii asupra invidiei le uitase cu desăvârşire. Privind, în aşteptarea înhămării cailor, departe, prin ferestrele din 'napoia casei, culegeà cu ochii, şi'l încălzeau parcă, hambarele pline cu porumb, magaziile cu grâu, cocinele grohăind de porci, grajdurile cailor de povară şi staulele boilor.

Abeà în tren, către Bucureşti, îşi mai aduse aminte de Eliza, de imboldul căruia i se supusese fără şovăire, necugetat, ca s'o cucerească. Şi Medea, soaţa lui cu care trăià în pace şi bună rânduială, puteà să afle... I se păruse aşa de frumoasă croitoreasa? Nu mai văzuse fete, uşor de ispitit, unele de meserie, şi bucuroase va să zica, tot aşa de plăcute ca ea? Pentru ce, trei ceasuri încheiate, stase acolo, faţă 'n faţă cu fata, şi căutase s'o ameţească? Ba chiar o poftise să se întâlnească şi să se plimbe cu el, prin Capitală! Nu, hotărît, aveà să'i deà pace bietei fete, să n'o mai ispitească!

Moşierul, călătorind în vagon restaurant, cu societate plăcută, ajunse cu bine la Bucureşti noaptea, ostenit în sfârşit. Trase întins acasă, la hotelul Principal.

www.dacoromanica.ro

Calea Griviței i se păruse mohorâtă, mâhnită, umedă și săracă, în lumina puțină și galbue a felinarelor. Frigul nopții întovărășea impresia de tristețe și de mizerie a străzii, iar sgomotul ceasului acela târziu de sosire de trenuri, de căutare de birje și de roate urnite și troncănitoare, se simțeà că e trecător, că va amuți pe dată, cu ultimele tramvae plecate spre odihna. Ca un fum usturà ochii și sileà pleoapele grele să se apropie. Orașul, trezit din somn, moțaià în ultima încordare de veghe; nici o lumină nu priveà din ferestrele negre.

In camera de culcare, pe măsuța de lângă pat, Marin gasì un bilet dela Medea: „Daca nu ești obosit, vino și mă ia dela Teatrul Liric. Sunt acolo cu Nini Colțar."

Nu'i scrisese numărul lojii, ca s'o poată găsì. Femeia nu'i lasase biletul, decât așà de mântuială și'l pusese dinadins în odaia de culcare, ca sa'l găsească el, tocmai cand, aproape desbrăcat, se va hotărî să se culce. Dar și așa n'aveà de gând să se ducă. Erà ostenit. Șovaise o clipă, dar numai atât, gândindu-se că Nini e poate fără bărbatu-sau și ar fi putut sa'i strecoare câtevà complimente. N'o mai văzuse de mult, o uitase, dupa ce timp de trei luni o amețise cu descântecul. Dar preà erà voinică, preà erà jandarm, cucoana asta lată în spete ca un haiduc, pietroasă și totuș cu un cap de copil, cu priviri lâncede, visătoare, pierdute sub încondeiatele'i sprâncene castanii, și cu gura cât o cireașe.

Dimineața, pe la ceasurile zece, Marin se frecă la ochi și asculta. Din larmatul mult și felurit, care umpleà camera, un dârâit apropiat răzbateà cu putere, stăruitor. Trebuì sa se gândeasca pu-

www.dacoromanica.ro

ţin, omul care se culcase cu imagina câmpiilor nesfârşite 'n ochi şi cu auzul plin de tacerea pamântului sub omăt, ca să descopere ca este la Bucureşti, ca alaturi o maşină de cusut lucrează grabit, sub piciorul domnişoarei Eliza.

Şi imagina fetei i se nazări limpede. Firul vieţii de eri, de alaltaeri, rupt de întunecimea somnului, intră iarăş în conştiinţa omului, gata sa ţeasa mai departe.

Medea, înaintea oglinzii, se pieptană. Părul sfârâià, trecut dela radăcină până 'n vârfuri prin dinţii pieptenului. Femeia şi'l împărţeà şuvile, şuviţe, pe cari rând pe rând le darăceà, le rasuceà apoi, şerpi de smoală, urmarindu-se necontenit în apa oglinzii.

De mii de ori îşi văzuse Medea gesturile acelea, aceleaşi totdeauna. S'ar fi putut pieptană, cu siguranţă, şi cu ochii închişi; dar, mai mult decât aveà nevoie de îngrijitul părului, ea aveà o nejudecata trebuinţă să se privească.

Femeia nu se satură de icoana ei. Ea se priveşte ceasuri peste ceasuri şi aşa de aproape, minuţios şi adânc, îndoelnic şi sigur, în contemplare, încât se întâmplă să intre cu mintea ca într'o eclipsa şi sa nu se mai vadă, să nu mai vadă nimic, un minut, două. Neastâmpărul acela, inteligenţa aceia plină de nervi şi de scâncetul nemulţumirii, nesăturarii depline, îndoelii avare, care'l fac pe bărbat să patrunda cu gândul mai adânc, să iasă mai la suprafaţa; să încerce a străbate în dreapta şi în stânga într'un lucru sau într'o idee; femeia nu le are, sau încetează să le mai aibă, când se găseşte în faţa ei, înaintea propriei ei imagini. Privindu-se, adorata făptură, pe care poate ca noi am ameţit-o, am înebunit-o cu omagiile noastre,

www.dacoromanica.ro

dela păstor până la rege şi la poet, se pierde 'n ea însăşi, ca 'n Nirvana cugetătorilor budişti.

Ascultând duduitul maşinii de cusut, obsedat de vedenia Elizei, Marin Voiculescu voì să sară din pat, sprinten.

Nu'i plăceà să tânjească 'n pat, în căldura stătută a plapumei. In fiecare dimineaţă, bărbatul voinic, se deşteptà sub lumina zilei, aproape dintr'odată, rupeà brusc firele păienjenişului în care se înveliseră muşchii, tendoanele, organele simţurilor, reţeaua aşa de ciudată, de misterioasă, întinsă şi sensibilă a nervilor,—gata să 'nceapă!... Sa înceapă... ce? să respire ca din proprie voinţă, să audă vuetul sau tăcerea, să se mişte, să privească cele văzute eri? Omul nu se întrebà, de cele mai multe ori, şi săreà ager din crivat.

Trupul, biciuit de vechea deprindere, înfiorat de voinţa, rămase totuş, de astă dată, pe loc. Muşchii tresăriseră, dar încordarea lor fusese slabă. Până în măduva oaselor străbătuse o nevoe de zăcere. Ca o durere surdă se 'nfiripà în mădulare. Otrava boalei, poate şi a medicamentelor, otrăvuri şi ele, lucrà în adânc, luptà să învingă. Omul care ţâşneà ca săgeata din arc, când se rupeà din somn, odihnit şi proaspăt, voios şi flămând, după prima clipă amăgitoare hărăzită de deprindere, se lăsà cotropit, se răstigneà patului, tânjà sa se smulgă, să se înfigă pe alergătoarele lui picioare. şi rămânea aşa, cercetându'şi senzaţiile: de desgust, de suferinţă, de nelămurit sufletesc, de lihnire nedornică de ceva. Ii trebuià o vrednică sforţare, ca să se ridice şi să înceapă corvada fiecărei zile.

Domnişoara Eliza lucrà alături, de zor. Marin n'o puteà vedeà. Uşa dintre camere era închisă şi

www.dacoromanica.ro

numai Medea avea rost, când voia, s'o deschidă

Lui Marin i se păreà că o vede pe tânăra fată, că se uità în ochii ei vineți, iscoditori. Gândindu-se la ea, se grăbeà să se îmbrace. Socoteà să găsească apoi un prilej nemerit, ca să'i deà măcar buna ziua. Nu, hotărît, fata asta n'aveà să'i scape, orice s'ar întâmpla! Pretenții preà mari, ea nu se puteà sa aibă. Nu puteà să pretindă s'o ia de nevastă, când el era însurat și cu mult mai presus decât ea. Fusese o glumă potrivită, și atât, vorba ei. "Vreai să divorțezi?" Căci tot ea, deși nu 'i se raspunsese după dorință, arătase de ce nu poate să se întâlnească cu el, Duminică. Nu spusese că lucrul e cu neputință! Așà dar, el erà îndreptățit să tragă nadejde. Plăcuta fată! poate femee, cine știe? cu atât mai bine: încurcătura aveà să fie mai ușoară la descurcat, iar izbânda mai apropiată. O, ce dibaci ar fi fost el, dacă ar fi putut sa'i bage 'n minte Medeei, s'o ducă pe Eliza la țara!... Tot i se urà ei în sat, din lipsă de ocupație, și doreà Bucureștii. Cu o croitoreasă la țară, ar fi avut de furca tot timpul. Așa cevà mai planuise Medea odată, dar nu primise croitoreasa, care pe atunci nu erà aceiaș. Eliza poate că aveà sa primească. Aveà s'o seducă plusul de bani, pe care el aveà să i'l făgăduiască. Dar și dragostea lui puteà s'o îndemne! Fata nu pareà nesimțitoare la curtea lui; aminteri nu l'ar fi ascultat așà de supusă și zâmbitoare. Cine știe?

Marin sfârșise să se 'mbrace, se coborî jos la portar să'și ià corespondența și gazetele. Medea tot în fața oglinzii ramăsese.

Pe când deputatul își beà cafeaua cu lapte în restaurantul hotelului, își aruncă ochii pe jurnal. Pentru domnii dela ziar, revoluția se întinsese

www.dacoromanica.ro

în toată Moldova şi ameninţà să cuprindă toată ţara. Natural, gazeta erà a opoziţiei. Guvernul incapabil şi nepasator, care nu ştiuse, dela primele semne, să potolească rebeliunea, să muţumească dreptele cereri ale sătenilor obijduiţi, aveà să se înece în sânge. Nu trebuià să uite că mai aveà pe suflet crimele săvârşite în judeţul Olt. Anul 1907, prevesteà ziarul, aveà sa fie un blestem pe capul tiraniei. Guvernul trebuià să plece, să lase cârma altora mai destoinici şi mai umani. Ostaşii ţarii nu se cuveneà să verse sângele fraţilor lor.

Deputatul guvernamental întoarse foaia, enervat. Pe pagina treia, iar era vorba de rascoala, într'o corespondenţa din Moldova. Se spunea de ciocniri între armată şi ţarani, de câţivà morţi.

Poftim! se gândì deputatul, unde duce libertatea presei! Cu asemenea scorniri se poate răsturnà un guvern. O întrunire, două, manifestaţii înaintea Palatului, scandal, şi demisia e gata. Regele, fricos, cheama opoziţia la putere.

Când se urcă sus în odaia de dormit, Medea înca se gateà. Femeia de serviciu deretecase 'n graba, facuse paturile alăturate şi disparuse cu faraşul şi galeata în mâni. Inşi grăbiţi masurau cu paşi mari coridoarele lungi ale hotelului. Maşina de cusut tacuse. Eliza de sigur coseà, liniştită, arar privind spre ferestrele însorite în ziua aceia, ca într'un început de primăvara.

Fară să vreà, fără sa ştie, Marin se vedeà neîncetat deschizând uşa despărţitoare, ca s'o vada pe fata ceà blondă cu ochii vineţi, cu născior sumes, aşa de încondeiat sprâncenată.

Şi inima lui bàteà mai tare, şi svâcnì, când se auzì desluşit, chiar la uşa privită mereu, un ciocănit.

www.dacoromanica.ro

Şi pentruca Medea întârziase să ia aminte, să răspundă, deşi nu mai erà desbrăcata, scuturat de neastâmpar, bărbatul întoarse capul şi şueră cu disperare către nevastă-sa:

— Răspunde!

— Intra! rostì domol şi nepasatoare, moşiereasa.

Eliza aveà s'o întrebe pe cucoană ceva, în privinţa căptuşelii unei haine. Ochii lor se întâlniră, se adâncira, pe când soţia vorbeà cu gândul în altă parte.

Trâmbe de soare intrau voioase în iatac, învioraseră locul; raze jucau prietenoase în părul de culoarea lor, al Elizei.

Frumoasă şi placută fiinţă, gândeà Marin, neslabind din ochi capul, sânul restrâns, buzele care abià lasau să se vadă şirurile de margaritar albe, când fata vorbeà.

Am sa'i strecor un bilet, chibzuià Marin; să'i scriu ca o aştept diseară la cel mai apropiat colţ de strada, când o eşì de-acì. Diseara.,, Fie ce-o fi; capriciul asta trebue să mi'l fac. Fata asta mă preocupă serios; îmi place preà mult!

— Nu eşti de părere, glăsuì dulce, soţul către soţie, să deschidem puţin fereastra, aci, în dormitor, ca să se premenească mai bine aerul, iar noi să trecem deocamdată la domnişoara? Cred că n'o stingherim...

Marin deschise el însuşi ferestrele. Mirosul de liliac învechit, stricat de alte odori, se dădù în lături şi aerul puternic şi încă rece de afară napădì încăperea.

Medea trecuse în cealaltă odae. Indrăgostitul scrise repede pe o fituică rupta dintr'un carnet, cele ce hotarîse; dar nu intră după nevasta-sa

www.dacoromanica.ro

numai decât. Eşi mai întâi pe coridor, bătut de gânduri, şi veni mai târziu în cuprinsul în care maşina de cusut îşi reîncepuse larma.

Barbatului nu i se părea de loc că are altceva de facut; din potrivă. Nerabdător aşteptă să vie seara, ca s'o întâlnească pe croitoreasa nevesti-si.

Lumea furnică pe Calea Victoriei, cu treburi sau la plimbare. In Cameră chiar, omul era absent, asculta distrat, neînţelegând de ce se sbuciuma unii inşi, de ce se dă atâta însemnătate haitelor de ţarani nemernici şi beţivi, pornite în Moldova pe gâlceava. Iar dacă era adevarat ca satele de pe acolo se răsvratesc, că nu mai vor sa muncească dupa datina şi nevoile obstii, adică aşa cum se cuvine faţa de boer, de ce nu li se faceà socoteala? de ce nu'i împuşcà? La ce e bună armata în timp de pace, de ce hraneşte Statul atâta ofiţerime, daca nu poate face cu ea ordine şi tacere? Erà mai mult de două saptamâni de când ţineà Vicleimul ăsta!

Temându-se că Eliza, careia reuşise sa'i strecoare bileţelul, nu va veni la întâlnire, Marin, când o vazù că se pregateşte seara de plecare, îşi făcù vânt pe uşe, cu palaria pe cap, îmbaltonat. Nu se oprì decât tocmai jos, pe lânga loja portarului.

Acolo, cu bratele încrucişate, gânditor, aşteptà ca un om grav ce erà, deputat, moşier, prefăcându-se că nu aude, ca nu banue cine coboară scara. Statù aşà mai mult decât se aşteptase. Uşa cea mare a hotelului se deschidea des, oameni intrau şi eşeau, valuri de aer rece pătrundeau până la el. Seara tot se mai făceà frig, deşi vremea cătà a primăvară.

www.dacoromanica.ro

Când Eliza, legănându-se ușor în mers, cu grație, trecù fără să întoarne capul, ca și cum nu'l văzuse, Marin se urnì din loc, cât de natural putù, și se îndreptă și el către eșire.

Calea Victoriei, la ora aceia, se înecà de mulțimea pietonilor. Fata svelta, subțire, se strecurà prin furnicar. Marinica o zarì eșind, dar o perdù în învalmășală, printre staturile mai înalte, ale unor bărbați mergând în aceiaș direcție. Dar el îi luase urma, n'aveà decât să se grăbească un pic și s'o descopere.

Pe Calea Victoriei, deputatul nu cuteză să se apropie de croitoreasa. Până sa lege o conversație și sa pornească amândoi, în rând, ca doi tovarași plecați înțeleși la drum, se puteà sa ià cinevà aminte. O urmarì așa dar, în tăcere, vazut de ea, de aproape, până la un colț, după care fata cotì, și începù să'i vorbească.

Eliza întoarse de odată fața spre el, cu nasul în vânt, încruntată, severa, sbucimă umerii cu nemulțumire și zorì pașii. Voià sa arate că nu'l vazuse pâna atunci și că nu'i îngaduià compania. Taceà.

Perechi perechi raznite de pe Calea Victoriei, întâiziau volnic pe trotoarele largi și din belșug luminate ale Bulevardului. Croitoreasa, sprintena, grabită, tăcând mereu, treceà cu îndemânare printre perechile care împiedicau drumul. Marin nu se lasà; cautà sa mearga 'n rând cu ea, erà nevoit uneori să'i rămână 'n urma, și iar reveneà și'i vorbeà.

Se încălzise mergând bărbatul de patruzeci de ani, cu fire albe 'n par, cu aplecare spre îngrașare, preà bine hrănit, dar nu renunță, deși simteà că obosește, ca aveà sa gâfâe 'n curând.

www.dacoromanica.ro

Sperà să poată stà de vorbă cu *Eliza*, ca doi oameni aşezaţi. Şi iată că vremurile tinereţii reînviau. Pe când era student şi aşteptà eşirea modistelor dela lucru, i se întâmplà să alerge aşa şi sa palavrageasca în deşert. Improspătat, întinerit de amintiri, omul grav, deşì asudà şi se luptà greu cu oboseala, nu cedà ostenelii, întindeà fără preget compasul picioarelor. Nu i se pareà deloc ca ar semanà cu un dulău ahtiat de o căţeluşe şi batând drumurile după ea.

Erà dovadă de tinereţe, stăruinţa lui, nepăsarea de sutele de ochi care'l privisera în trecere grabită.

Intrară cot la cot într'o uliţă mai întunecoasă. Fata îşi potolì mersul. Cine ştie? poate că zâmbea într'ascuns, poate că i se facuse milă de alergatura lui, poate că voià să vorbească, ori ostenise.

— Domnule Voiculescu, începù ea, mustrător, nu te gândeşti dumneata, ca poate are cinevà drepturi asupra mea? Nu sunt o fetiţă. De unde ştii dumneata ca nu sunt logodită, că nu sunt în vorba cu cinevà? Dumneata eşti om însurat... Gândeşte-te la răul pe care mi l-ai puteà face, numai vazându-mă cinevà în tovărăşia dumitale, noaptea, singură!...

Ea vorbeà liniştit şi cu tărie. Marin găsì atâta adevăr şi judecată în spusele fetei săracé, încât amuţì o bucata de vreme. Oare pe vremuri, în tinereţe, aşa i se vorbeà? Şi ce naiba raspundeà? Parcă, totuş, fata nu se rostise preà aspru şi ca să'l amuţeasca. I se părù lui Marin că ea aşteapta un raspuns bun, şi el se trudeà să găsească unul. După ce vorbise atâta, nu mai aveà ce spune? Trebuià sa încerce. O lua de braţ, o apropie de

www.dacoromanica.ro

sine cât putù, cât crezu că i se poate îngădui şi, în aşteptarea unei destăinuiri, mersul lor se potoli. Mergeau încet, leneş, plini de gânduri. Dar el nu spuse deocamdată decât:

— Te ascult! aproape de urechea ei.

Tropote de cai, uruit de roate, răsunau de pe departe, în tăcerea uliţei lăturalnice.

Era lângă el, la şoldul lui, fata micuţă, svelţă, care lucrà toată ziua ca o albina, blonda cu ochii vineţi. Uite şi mâna ei, cam slabă, frumoasă totuş. Şi tăceau amândoi, înţelegând că deşi sunt aşa de aproape, sunt depărtaţi ca stelele de pe cer, care şi ele par alăturate. Şi mergeau ca doi prieteni, coprinşi de bunătate şi de aceiaş slăbiciune omenească unul pentru altul.

— Aş vreà să nu mai munceşti! spuse el, sărutându'i mâna, pe care o ţinuse mult şi-o încalzise în palmele lui.

Eliza nu răspunse numai decât. Urmăreà în gându'i un şir de amintiri. Işi adusese aminte de unele soaţe ale ei, care 'şi lăsaseră lucrul, ademenite la viaţa uşoară şi luxoasă a cocotelor. Incepuseră mai întâiu prin a fi întreţinute de omul care le încântase. Toate 'ncepuseră aşa. Apoi fuseseră lăsate, şi acum băteau trotoarul în căutarea amanţilor de-o noapte. Lili, o fostă colegă a ei în clasele primare, ajunsese pe calea asta să aibă casă mare, moşie, automobil, să primească vizite de miniştri şi de consuli, să facă politică; dar câte altele nu sfârşiseră la spital sau la bordel! Puteà ea, Eliza, să se încumete şi să 'ncerce, măcar cu unul, cu domnul ăsta, Voiculescu, — sau aveà să aştepte până aveà s'o ceară un pârlit de funcţionar, un mecanic dela căile ferate, mojic, sărac şi beţiv? Micul amploiat, când ia o croitoreasă de ne-

www.dacoromanica.ro

vastă, e plin de nazuri şi de pretenţii. O trimite la muncă, iar banii lui şi'i cheltueşte afară din casă, la berărie, la biliard, la cărţi.

Şi Voiculescu, deputat, moşier, om serios şi la vârstă, suspină, jucându-se cu chinuita ei mână:

— Drăguţo! drăguţo!

Eliza tăceà, îngândurată.

— Cât câştigi?... întrebă el, şi oftă ca un om plin de inimă.

— Dumneata nu ştii? făcù Eliza.

— Păcat de ochii tăi! căină bărbatul avut, prins într'adevăr de milă şi de caldă iubire pentru copila de lângă el.

Nici ea nu puteà suferì munca. Şi nu atât munca, pe cât supunerea faţă de toate cucoanele acelea capricioase şi neroade. Ea erà tânără, frumoasă, i s'ar fi potrivit de minune atâtea găteli scumpe, şi nu aveà parte de ele, deşì îi treceau prin mâni. Ba, chiar cu mânile ei înţepate de ac, le îmbrăcà şi le înfrumuseţà pe atâtea femei urâte, scălâmbe, diforme, bătrâne. capii şi necinstite.

In seara aceìa, când se despărţiră, erau prieteni. El nu îndrăznise s'o sărute, uitase că el e domnul deputat şi bogatul moşier trufaş din Leorman. Dar mânile lor, una într'alta, la despărţire, toate patru se strânseră îndelung, făgăduitoare de prietenie, de iubire.

Vedem aci cum încolţeşte răzmeriţa într'un sat, ca în atâtea altele, şi cum se bălăbăneau prefecţii şi comandanţii de armată.

După zile schimbăcioase, icì colo în cuprinsul ţării, vremea se hotărî pentru primăvară. O lumină nouă, voioasă, umpleà lumea, răzbăteà prin

www.dacoromanica.ro

ungherele jilave, ştersese bruma de omăt ce mai dăinuia, uscà ţarina, umflà mugurele mare al castanului sălbatec, înfiorà timpuriul liliac; iar în pădurile negre, ca măzgălite pe zarea albastră, scoteà ghioceii bogaţi şi flori albastre, prin ruginitele şi putredele frunze de an.

Pe aşa timp prielnic, ţărănimea urmà să'şi facă pe ţanc şi cu şart munca ei seculară, să întoarcă brazdele lăsate pentru porumb, să iasă la câmp cu mic cu mare, bărbaţi şi mueri.

Prin curţi, în unele sate, oamenii stăteau la soare, roboteau, ciocăneau la uneltele lor, pe curând harnice. Zările încă nu se deschideau, ca porţi nevăzute, la vâsla triunghiulară de cocori; colţul ierbei mijise; boii mugeau prin staule, dornici de vânt, de păşune fragedă.

Dar oamenii nu aveau tihnă la lucru. Dregeau ce dregeau sapa, furca, hârleţul, cosorul. tăvalugul, şi se strigau peste garduri megieşii, lăsau. baltă sculele şi plecau la cârciumă, ca să afle câte cevà.

Ca un duh de nelinişte, ca o molimă de arţag străbătuse ţara. Cârciumele erau pline, înţesate, de dimineaţă până seara târziu. Ţăranii vorbeau acolo toţi într'un glas, la o părere cu toţii. Se svonise că în cellalt cap de ţară, n'au mai venit românii să muncească pe preţurile vechi şi că au pus în de ei stăpânire pe pământul ciocoesc. Mai venise veste că ocârmuirea n'avusese ce le face: oamenilor, pentrucă ei uciseseră pe toţi proprietarii şi arendaşii, pe rudă pe sămânţă şi că, la strâmtoare, ăi mari îi lăsase în plata Domnului.

Nu colindase nimeni ţara, din sat în sat, lucru cu neputinţă, ca să răspândească asemenea svonuri; dar dela factorul poştal care leagă zilnic

www.dacoromanica.ro

oraşul cu satele; dela jandarmul batjocoritor, carele auzise cevà şi luà lumea dela ţară peste picior, la un pahar de rachiu supt în cârciumă; din gazeta care pătrundea în sat şi aduceà ştiri despre cele petrecute în fundul Moldovei; dela toţi aceştia aflaseră ţăranii de cereri de pământ, de nesupunere faţă de boer, de isgonirea celor neplăcuţi din vatra satului.

Altoite toate acestea pe spusele puţine ale învăţătorului, om de lume nouă în unele sate, muncitorimea dela ţară, veşnic în lipsă, aveà ce sa creadă şi să'şi închipue.

Primele semne de răsvrătire au fost însemnate în gazete în ziua de 7 Fevruarie, 1907. Din judeţul Botoşani, unde încolţise, nemulţumirea s'a întins mai gălăgioasă în judeţele Dorohoi şi Iaşi. Ţăranii cereau să li se deà pe 25, pe 30 de lei falcea de pământ, după ce'i isgoniseră pe ovrei din sate şi'i uitaseră, şi mai cereau ca la răfuială, la încheierea socotelilor, să nu fie înşelaţi.

Şi ţăranii care aveau pământul lor, unii moşneni, aveau în de obşte prea puţin şi mai luau în bani sau, mai cu seamă, în dijmă, dela boer. La socoteală pe semne că totdeauna plugarul se simţeà tras pe sfoară. Munceà el, cu toată familia lui, cu vitele lui, şi mai rămânea adesea dator, pentrucă luase cândvà un sac or patru de porumb, sau îşi dase vitele la suhatul boeresc.

Şi iată că zubra nu conteneà în Moldova. După aproape douăzeci de zile de fierbere pe loc, când se înrădăcinà părerea că focul se localizează, că răzmeriţa e pornită numai în potriva câtorvà arendaşi de neam strein, noi turburări se iviră în celalt cap de ţară, în Mehedinţi şi în Dolj.

Ţăranii cu care se întâlnise boerul Marin Voi-

www.dacoromanica.ro

culescu, ei ducându-se către oraş iar el spre conac, în zi de Duminică, măseseră peste noapte în capitala judeţului, la un han. Acolo se întâmplase să steà de vorbă cu alţii, ştiutori de carte, şi aceştia le spusese ce se petrece prin ţară, Răzorenii tot ar fi stat la cumpănă să creadă ori nu. Dar fârtaţii lor le arătase negru pe alb, scris într'o gazetă.

Fireşte, de îndată ce stà scris, ca la evanghelie, aşa erà. Se sculase lumea pentru dreptate, pentru pământ. Ba ei îşi mai dădeau cu socoteala ca gazetele, scrise de boeri, mai ascund, mai ocolesc, ca să nu înfierbinte şi să trezească norodul obidit.

Intorşi în sat, cei câţivà Răzoreni, lăţiră prin şoaptă vestea cea mare. Ba chiar hotărîră pe doi rumâni mai isteţi să se ducă la curte şi să-'l iscodească pe logofătul Gârbaci, ca ce anume a căutat boerul Marinică prin sat.

Adunările lor, tot mai numeroase, nu le luà' nimeni în seamă, or le puneà în sarcina vremii, tot mai prielnice pentru începerea muncii.

Gârbaci îi primî pe cei doi şireţi, îmbufnat şi ţanţoş. Veniseră să plătească cei doi saci de porumb, cu care erau datori de anţârţ, or aveau de gând să cunoască harapnicul? Fata unuia dintre ei, Ion Ivanciu, fusese slugă la curte şi fugise fără simbrie: de sigur că şterpelise cevà! Cât despre boer: fusese pe la conac, ca să'şi mai guste vinul negru din pivniţă şi să'i vadă lui (lui Gârbaci) ochişorii. Coconaşii ăştia, crescuţi pe la Bucureşti, fără să fi pus mâna odată în viaţa lor pe coarnele plugului, cred că ştiu tot ce e 'n lună şi 'n soare. Voià să'l înveţe pe el, când să scoată lumea la arat! O, ho! harapnicul să trăiască! "Luni, sfârşì Gârbaci, să eşiţi cu toţii 'n păr, la câmp. De bine

www.dacoromanica.ro

ce-aţi venit, iacă-tă, să spuneţi voi la tot satul să se gătească de lucru. Vremea e nu se poate mai bună!"

Cele două iscoade dădură ochii cu lumea satului şi spuseră cele rostite de logofăt.

Dar nimeni nu dădù crezământ vorbelor lui Gârbaci. Boerul nu venise numai pentru atâta lucru. Ciocoiul voise să vadă cu ochii lui dacă e liniște pe moşie, dacă e horă ca totdeauna şi nu se simte cevà.

Că sosise vremea arăturii, asta erà adevărat; dar oare dacă ei sătenii eşau ca oile după măgar, se supuneau numai decât la poruncă, nu însemnà că se şterg pe bot de pământ? Alţii, din sutele de sate răsvrătite, cum scrie la jurnal, puteau să capete fel de fel de dreptăţi, iar ei să rămână adică tot în voia şi 'n stăpânirea boerească şi 'n sfârcul biciului lui Gârbaci? Că de bună voe, fără pic de oţăreală şi de vijelie, cine aveà să le deà? Nici copilului, că'i al ei, şi nu'i dă maică-sa ţâţă, până nu plânge.

La nevoe aveau să se ridice şi ei, toţi cu toţii, cu coase şi cu topoare, şi-aveà să se sperie stăpânirea. Să le pue armată împotrivă, nu se puteà, pentrucă oştirea era tot din ţărani înjghebată; şi nu puteau cioclovinele la urma urmei ucide toată plugărimea, câtă frunză şi iarbă, ca să rămână ţarina nearată şi să putrezească pe loc grâul! Cine aveà să'i hrănească pe boeri cu pâine albă, dacă piereà ţărănimea?

Le trebuià aşà dar o fărâmă de curaj: în ruptul capului să nu iasă la arat şi să urle şi să amenințe ca păgânii. Şi parcă n'aveau de ce? Preà îşi băteau bogaţii joc de ei; îndurau toate lipsurile, şi toate numai pentru un om, pentru boer! Erà el

www.dacoromanica.ro

Dumnezeu, ca să'i răsplătească pe lumea cealaltă? Jos cu el! Să'şi vadă de oraş, de deputăţie şi de muerea lui fandosită. Pământul muncit de ei, al lor trebue să fie!

In Răzoarele fiinţă de doi ani o bancă populară. Preotul erà preşedintele ei, iar casier: fostul hangiu, cămătarul satului.

Cei care voiau să se 'mprumute, nu puteau luà un ban de cinci, până nu treceau pe la casa or' a preşedintelui, or a cămătarului, or a învăţătorului şi să se învoiască cu ei.

Camăta băncii era una, la fel pentru toată lumea, dar cei trei sgripţori îşi aveau başca parteà lor: pentru gir, pentru sprijin, pentrucă 'şi puneau obrazul şi cuvântul.

Veneau dela Bucureşti controlori isteţi, încălziţi de directorul lor, om tânăr, inimos, patriot. dar nu aflau nimic din matrapazlâcurile dela bănci. Sătenii nu se plângeau de-a dreptul la Bucureşti ori controlorilor; ba erau mulţumiţi că găseau să se împrumute pe loc, să'şi înlăture pe un timp nevoile. Preotului, fostului hangiu, nu'i plăteau în bani, ci în muncă, o săptămână două de lucru cu braţele, cu carul cu boi.

Erà Sâmbătă. Ca prin ramurile încă ţepene, nedesmorţite de soare cald, slobod trecuse vântul ce se purtà dela un capăt la altul al ţării. Oamenii nu se hotărau într'un fel. Pe Luni, aveau poruncă să iasă la plug. Gazete nu le mai picase. Postaşul spusese că au fost oprite jurnalele la oraş, pentrucă scriau de revoluţie.

De nu se ştie unde purceasă, vorba „lot" umblà din gură 'n gură. Ţăranii de prin alte părţi ştiau ei ce ştiau, de cereau stăpânirii lotul lor. Ce alta puteà să fie decât pământ?

www.dacoromanica.ro

Pe ziua de a doua zi negreşit că aveà să se întâmple cevà. Or aveà să vie boerul, şi atunci ei aveau să meargă la el, cu *lăcrămaţii*, tot satul; or preotul aveà să ţie o cuvântare, ca să povăţuiască norodul.

Adică numai ei să rămână neştiutori de ce se întâmplă pe lume? In alte sate, auziseră că se ridicase poporul şi că erà *rezbel*. Poate că prin unele părţi se şi împărţise pământul. Doar n'aveà să rămână brazdele neîntoarse şi porumbul nesemănat!

Sâmbătă spre Duminecă, noaptea, venì ca 'ntr'ascuns, şi trase la casa preotului, domnul controlor al băncilor populare.

Erà un om înalt şi gras, tânăr ca de treizeci de ani, spânatec şi bălan; aveà ochi mici înecaţi în grăsime şi erà tare blând la vorbă şi la înfăţişare. Le mai vorbise Răzorenilor la un an dela înfăptuirea băncii din satul lor. Dar pe ei nu'i câştigase şi se uitaseră la el holbaţi, când îl văzuseră lăcrămând în focul vorbirii. Ce aveà el cu ei, om strein, orăşan în strae nemţeşti?

Şi-acum veneà iar controlorul să'i descânte. Chipurile îl trimiseseră pe el, pentru că'i cunoşteà... Dar nu erau toţi graşi ca dânsul, sătui de toate bunătăţile, plimbaţi în trenuri şi 'n birje. Ce-aveà să le spună? Aveà să tăgăduiască oare că s'a sculat prostimea în potriva cărturarilor, a trândavilor, a ciocoilor?

Deşì venise într'ascuns, oamenii 'l văzuseră şi aflaseră în puterea nopţii de sosirea lui, şi pricepeau ei bine la ce aveau să se aştepte. Il ţineau bine minte, căci săteanul se uită adânc, răscolit de gânduri, de neîncredere şi de ură, la orăşanul care i-a călcat în sat, din partea stăpânirii. Parcă'l

www.dacoromanica.ro

şi vedeau vorbind, deschizând braţele la tot cuvântul mai duios, împresurat de popă, de învăţător, de fostul hangiu, de logofătul Gârbaci, de perceptor şi de doi trei jandarmi.

Duminică dimineaţa, curtea bisericii erà întesată de norod. Copiii stăteau mai pe lângă garduri, unii urcaţi pe ele; în biserică erau mai mult femei, iar bărbaţii aşteptau până şi 'n drum să ià sfârşit liturghia.

Preotul începuse slujba în zori, clopotul şi toaca sculaseră lumea, — ca să isprăvească pe la ceasurile opt, când controlorul aveà să vorbeasca. Omul stapânirii voià sa se întoarcă la oraş, ca de-acolo să plece alt undevà.

Murmurul din mulţime descrescù la eşirea din biserică. Bărbaţii lăsară loc femeilor şi bătrânilor să iasă în sosea şi ei rămaseră, cu capetele în piept, posaci, stăpânindu'şi neliniştea care'i rodeà.

Pe o lespede de mormânt, controlorul, om voinic, înalt, începù a grăì. Se făcu tăcere adâncă. Oratorul vorbeà despre vremurile de jale, de umiliri, când orice om, boerul şi săracul, puteà fi luat dela căminul lui şi dus de păgân în robie. Nu erà mult de-atunci. Abeà acum şi tara greu se aşezà ţara, îşi făceà sieşi legi, orânduiri nouă, pe cari, dacă nu se dovedeau bune, le înlaturà. Românul zideà acum pe pământul lui, după cum îl tăià capul. Poate că nu mergeau toate spre mulţumirea tuturora, dar cu rabdare şi râvnă, cu încredere şi cu temere de Dumnezeu, aveau să se îndrepte lucrurile, iar cei nedreptăţiţi, cei cu prepus, aveau să capete dreptate. Nu trebuiau să se iuţească. Uşor se strică un lucru, făcut cu migală şi trudă, şi e mai cuminte oleacă de aşteptare.

Pe când vorbea şi se înduioşà cumplit orăşa-

www.dacoromanica.ro

nul, țăranii se înghionteau între ei, se priveau într'ascuns cu coada ochiului. Pricepeau unde bate domnul controlor și de ce se teme. Ii răzbiseră pe semne opincarii prin alte părți. Le luase pământul, și-acù ei veneau aici să 'l scape pe ciocoiul lor, pe deputat, ca să rămână ăsta încaltea tare și mare.

Cei din preajma oratorului ascultau fără să se clintească. Dar mai pe departe, în roiul de ascultători, oamenii clătinau din cap, își scuturau pletele mițoase. Unii asudau de neastâmpăr și'și scoseseră căciulile. Umeri se ridicau, se smuciau protivnici; privirile se întunecau; un mârâit surd și dujmănos creșteà și scădeà, — drept răspuns la cuvântarea de pace și supunere.

Povățuitorul își privì ceasornicul, mai rostì câtevà cuvinte și, împresurat de primar și de ceilalți surturari ai satului, își deschise drum prin mulțime. Plecă.

Sătenii rămaseră locului, se învălmășiră. Acum erau mulți de tot, veniseră unii și în timpul cuvântării.

Drumul era numai popor și peste drum, la primărie, de-asemenea. Sfătuitorul plecase; își făcuse datoria.

Voci mânioase se înălțau în freamătul de glasuri scăzute. Furnicarul era nedumerit și atâțat. Femeile, cu mâna la gură, așteptau și ele. "Ziceà că suntem slobozi să muncim or unde!" se auzì în mulțime. "Adică nu'i chip să ne deà pământ pe seamă; ca să muncim numai la noi; să nu mai avem nici în clin nici în mânecă cu logofătul și cu boerul?" „Țineà cu ei și ăsta, că doar nu'l adusesem noi!" se auzì un răspuns.

www.dacoromanica.ro

Şi freamătul sporeà şi nimeni nu se urneà, ca să plece pe-acasă.

Pe la prânzul cel mare lumea tot se sbuciumà. Părăsise ograda bisericii, umpleà curtea largă a primăriei, şoseaua de dinaintea casei boereşti şi se îmbulzeà până la cârciumă, înţesată acum şi sguduită de voci întărâtate.

Foamea începuse să le deà ghies; unii gospodari se găteau să plece, când se văzù răsărind pe drumul comunei ţărani din Merei, cătun departat, dar care făceà parte din Răzoarele.

Ca un stol de pasări mari veneau Mereii. Unora le fluturau pulpanele vestmintelor venind; stârneà tot colbul opincele lor; înfierbântaţii daseră căciula pe ceafă.

Ceata, numai de bărbaţi, aveà în mâni coase, furci, topoare, şi păreà hotărîtă să facă prăpăd.

Până să sosească pâlcul zorit în dreptul crâşmei, clopotul bisericii vechi din Razoarele începù să bată ca nebun, cu un ţipăt puternic.

Un fior cutreeră mulţimea răsleţită a Razorenilor. Cine trageà de funie în clopotniţă a primejdie şi-a strigat de ajutorinţă? Nimeni nu puse la cale bătaia clopotului. Cutremuraţi se îndesau oamenii unul în altul.

La sunetul lui, parcă mai spornic, mai avântat, val vârtej veneà ceata înarmată a Mereilor.

"Cu Dumnezeu înainte!" îşi făcură cruce mulţi din oameni, unii veterani cu medalii în piept, şi ca o turmă se îndreptară către conacul boieresc.

La casa orăşănească, bine împrejmuita, mulţimea găsì porţile de fier închise. Ograda curată, în mare parte pietruită, era pustie. O cloşcă, cu puii ca de aur după ea, fugeà speriată, cârâind. Parcă înţelesese ceva.

www.dacoromanica.ro

Soarele se înoră pe tărie şi o umbră acoperi casa şi şoseaua. Mereii se 'ndesau cu securile şi cu topoarele, printre ceilalţi săteni.

Voci aspre bubuiau în freamătul de răzvrătire şi de răzbunare. Porţile de fier fură sguduite cu putere, fură împinse cu umerele, dar nu se deschiseră.

Logofătul Gârbaci nu se arătà. Erà la preot, unde rămăsese, poftit să prânzească, cu tot neamul lui. Aflase de scularea satului, dar nu cutezase să înfrunte mulţimea.

"Nu cu mânile goale, nu aşa se sdrobeşte scorpia!" strigă unul din cătunul Merei. Şi el izbì cu toporul de două ori într'o zăbreà de fier a gardului.

Drugul se rupse, alte lovituri de topor căzură peste zabrelele tari, şi bărbaţii pătrunseră în curtea boerească.

Şi o bună parte din Răzoreni erau acum armaţi. Trimiseseră acasă pe copiii lor să le aducă berde, securi, târnăcoape şi topoare.

Poarta, fărâmată şi ea sub loviturile de fier, se despicase 'n două şi valul mulţimii umpluse curtea.

Din nevestele oamenilor veniseră multe. Unele se încercaseră să'şi îmblânzească bărbaţii, şi 'i povăţuiseră a stà mai la coadă; altele, prinse numai de curiozitate, se amestecau cu ei, mugeau la mugetul lor, crâşneau din dinţi, luate de puhoiul care'i împingeà pe toţi în aceiaş răsvrătire.

După spargerea zăbrelelor de fier ale porţii, o bucurie de primă izbândă se împrăştiase pe toate feţele, învăpăindu-le.

Argaţii boereşti fugiseră, care 'ncotro prin dosuri, mai de mult, până nu răzbise valul clocotit al norodului.

www.dacoromanica.ro

"Noi n'avem mălai, şi aici erà porumb pentru zece sate!" strigà unul.

"Pentru un sac de porumb, mă puneà să ar un pogon, cu boulenii mei!" strigà altul, în fierberea şi 'n înbulzeala de gloate.

"Eu nu sunt hoţ, să iau din bucatele lui; îi dau foc mai de grabă, să ardă!" răspundeà parcă, dârz, alt oţerit.

Se împleteceau în furia lor, se împiedicau unul de altul în înbulzeală, în preajma hambarelor pline să plesnească, a magaziilor, a şoproanelor, a grajdurilor, a staulelor. a cocinelor şi a coteţelor de tot felul.

Vasile Ţapu intrà în bucătărie, pe lângă care, deşi stà deschisă cu uşa dată de perete, trecuseră mulţi fără să'i deà luare aminte, şi 'ncepù să mănânce dintr'o tigae cu cartofi prăjiţi în untură.

Un ceaun de mămăligă clocoteà uitat pe ochiurile scoase ale maşinii. Ţapu, după ce cotrobăise prin toate tingirile, văzuse ciorbă, tocană; şi hăpăise din cartofii care sfârâiau. Şugubăţ din fire, începù să mestece mămăliga. Tot le erà foame oamenilor, şi lui de-asemenea.

Alţi câţivà inşi intrară, scotociră în toate părţile. Se găteà masă mare acolo, menită pentru logofat şi pentru argaţi. Aveà să se ospăteze ei, şi încă bine!

Alături de bucătărie se aflà o cămară. Pătrunseră şi'n ea şi o goliră de bunătăţi.

Copiii se strecurau printre picioarele oamenilor, intrau în odăile de slugi, părăsite, în cămară, îşi umpleau sânul cu carne afumată, cu stafide, cu alune, cu fel de fel de nimicuri, cu zahăr şi, ronţăind, potolindu'şi fomea, râdeau ca dracii, sub căciulile lor mari.

www.dacoromanica.ro

Hambarele de grâu, de porumb, de orz şi de ovăz fură sparte, şi cerealele curseră movile la pământ în jurîmprejur.

Din când în când răzbăteà sgomotul ascuţit al unui geam sburat în ţăndări. Copii petreceau dând cu cotul în geamurile ferestrelor tuturor odăilor mărunte din preajma clădirii boereşti, în corpul căreia nimeni încă nu pătrunsese. Poate că încercase care-và la uşi, dar găsise închis. O slugă prevăzătoare încuiase pretutindeni intrările.

Locuinţa logofătului fusese cotropită mai întâi, iar mai apoi toate lucrurile din casa lui fuseseră aruncate în curte. Scaunele şi mesele fuseseră fărâmate cu ciudă; ţoalele şi vestmintele călcate 'n picioare şi sfâşiate din mâni; cele ce se puteau sparge, trântite şi făcute mici fărâme.

Din lucrurile de găteală mărunte, uşor de cocoloşit, din cele a căror întrebuinţare li se părea curioasă or năstruşnică ţărancelor, multe din acele lucruri, fuseseră *puse bine,* luate de femei.

Logofeteasa, cu un copil în braţe, de faţă, cu altul de poala rochiei, cu altul plângând după ea, fugise la vreme şi se aciuiase într'o casă ţărănească, la un om al curţii. Mai apoi aveà să se strecoare şi ea la preot, unde sa află bărbatu-său.

Oamenii păreau că se ceartă. Ca într'o înbrânceală a două tabere amestecate în încăerare, aşà se învălmăşeau şi se împleticeau în ograda cuprinzătoare; o lume de zurbagii, cu braţele ridicate, smucite din trup, cu gurile p'ine de răcnete, de înjurături, de holiote, de crâşnete, cu ochii scăpărători sub sprâncenele pogorîte. Femeile ţipau şi ele, sfâşiind tot ce se aruncà din odai pe ferestre, scuipând şi blestemând.

Valul mulţimii ajunsese până înapoia înaltei case

www.dacoromanica.ro

boereşti, la curţile de din dos, la porci, la boi şi la păsări.

Dar ca la un lucru nechibzuit mai dinainte, norodul nu ştia de ce să se apuce, se învălmăşà nespornic. Inşi care aveau câte o pică veche unul pe altul, se opreau brusc faţă 'n faţă, în ziua aceasta de răfuială, ameninţători; îşi scuipau în obraz duşmănia stătută şi intrau iarăş fără ţintă în vălmăşagul fără căpetenie.

Trecuse de mult vremea de masă. Uitaseră de prânz, oţeriţii nevoiaşi. Acum era mai mare gloata în curţile de dinapoia casei. Apreotesei, care căsăpeà vitele în sat, se uità cu jind la o matahală de mascur, căzut pe picioarele lui mici sub greutatea trupului, zăcând, bietul porc, abià grohăind cu râtul pe două labe.

"Ce te uiţi la el şi'l preţălueşti? se auzì din mulţime. Tae'l; tot ni'i foame. Să'l frigem întreg!"

Dar măcelarul nu se mişcà. Mascurul părea că doarme, cu toată fierberea şi larma din jurul lui.

Dobre Nanof se desprinse din îmbulzeală, scoase un cuţit din brâu, se plecă repede asupra animalului adormit, îl luă de rât cu stânga, cu putere, iar cu dreapta, cu îndemânare şi iuţeală, tăie beregata porcului.

Grăsunul voì să se scoale; şoriciu'i ros de păr voì să se înfioare, dar nu putù. Nanof stăruì mai adânc cu cuţitul, care se 'necà în grăsimea gâtului preà gros. Sângele ţâşnise într'o undă caldă, fumegând. Măcelarul nu retezase, nu mersese până în ceafă, nu tăiase deplin beregata cu oţelul. Cuţitul se nemerise preà mic.

Porcul, nepărăsit încă de viaţă, cu toată durerea simţită de toate vietăţile sub genunchiul mor-

www.dacoromanica.ro

ţii, nu se săltà pe picioare, abia coada'i mìcă şì-o mişcà şi-o învârteà şi'o înbârzdia. Ochii, înecaţì, priveau prosteşte, cu groază, clipind, şi un grohait de suferinţă, adevărat geamăt omenesc, îl curmà.

"Fă'i de petrecanie mai departe!" se răstì Nanof către măcelarul Apreotesei, care stà zâmbind înaintea agoniei trândavului dobitoc.

"Hai Dobre! hai, hai că ni'i foame!" îl îmboldeau şi pe Nanof alţii

"E preà gras ăsta; tăiaţi altul!" răspunse Nanof, dar se plecă totuş, ca să desăvârşească lucrul de măcelărie, început fără meşteşug.

In cocinele alăturate, ceilalţi porci parcă simţeau, grohăiau, guiţau, se frământau, se înghesuiau prin fundul lăcaşurilor lor, cu disperare.

Un cârd de femei stăteau în jurul unui foc mare, făcut în curte. Scoseseră jeratecul din soba bucătăriei; copiii căraseră lemne din belşug şì toate fărămăturile de scaune şi de mese; pirostii găsiseră pe undevà şi, într'un ceaun mare, fierbeau de mămăligă. Merindele toate câte le găsiseră prin odăi, se sfârşiseră. Vremea treceà, soarele scăpătà către asfinţit.

Potolită oarecum, lumea, neîmpiedicată de nimic şi de nimeni, făcuse tabără în curtea boerească. Nu se mai îmbulzeà şi nu se mai 'mpleteceà. Unii se duceau la crâşmă, beau un rachiaş şi se întorceau ronţăind un covrig în dinţi, în aşteptarea porcului fript şi-a mămaligii.

Tot rândul caselor mărunte, locuinţa mai rasărită a logofătului, bucătăria cu chichineţele ei, odăile mai ponosite ale argaţilor, păreau acuma oarbe, aşa nu le rămăsese un geam, şi până şi ferestrele fuseseră smulse din ţâţâni şi puse în batjocură la fiertul mămăligii.

www.dacoromanica.ro

Unii din oameni, în aşteptarea mesei, tot mai umblau încoace şi încolo. "Să ne luăm fiecare câte un bou!" răcnì Sâmboteanu în mijlocul celor care intraseră în staulul vitelor cornute.

"Care să ia şi care să nu ia?" întrebă restit Stoian, care nu aveà nici o vită la casa lui. "Tu ma, ăla care ai şi pentru fiu-tău?" răcnì el, şi tremurà tot. Sâmboteanu îl auzise. "Ia'ţi vaci, ia'ţi cai, te opresc eu? sunt la nasul tău!..." raspunse cellalt.

Boii, legaţi la esle, hrăniţi mai din belşug în ziua aceia, pentru ca a doua zi să fie scoşi la plug, întorceau capul, cu un corn în jos, priveau lung, oglindeau în ochii lor tâmpi şi cereşti, liniştiţi ca seninul limpede al cerului, lumea învălvorată de oameni. Pe unii dintre ţarani poate 'i cunoşteau, munciseră, asudaseră împreună sub arşiţa de foc a soarelui de vară.

Staulul era curat ca o tindă în ajunul Paştilor. Patruzeci de boi rumegau visători în şir; ieslea era plină cu pae ca aurul. Curăţenia, orânduiala, impuseră linişte ţăranilor, dornici de asemenea gospodărie. Şi-apoi, nu s'ar fi putut împăcà la împărţeală: care să ia şi care să rămână mofluz? Toţi ar fi vrut vite. Incet încet se scurseră din staul şi iar se amestecară cu cei de pe-afară Poate că şi liniştea tovarăşilor lor de muncă, a boilor, îi înrâurise.

Acum ardeau două focuri în curtea boerească. La unul se frigeà carnea de porc, în două feluri. Bucăţi mai mici de carne fuseseră înţepate în ţaruşi puşi horă în jurul unui buştean aşezat pe o moviliţă de jar; ciosvârte mari, trase în frigări de fier şi de lemn erau învârtite de câţivà copii, pe alt purcoi de jeratic. Altă mămaligă, într'un

www.dacoromanica.ro

mare cazan de aramă, pe semne de rufe, colcotea pe un foc aţâţat mereu, cu flacără.

Tot din răzunchi vorbeau oamenii, cu strigăt, vrând parcă fiecare să fie auzit de toţi. Se frământau încă, nu se liniştiseră. Isprava lor, năvala nestingherită în curtea boerească, le dovedise că pot fi stăpâni. Se înserà. Focurile ardeau şi frigeau mereu carne; oamenii se înfruptau, se săturau, şi ca un fel de veselie cuprindea norodul.

— Vin jăndarii! Vai de mine! Se auzi de-odată un glas de femee, ţipând, şi Stanca Bălan se repezì ca o furtună, din drum în curtea înţesată.

O spaimă cumplită învălmăşì toată lumea. In spre şosea nu puteau fugì; s'ar fi întâlnit piept în piept cu jandarmii. Aceia aveau puşti încărcate, iar ei, până şi aceia care se armaseră, îşi lăsaseră din mâni topoarele şi coasele, neavând trebuinţă de ele.

Cazanul cu mămăligă se răsturnă pe cărbuni, opărì doi copii şi un bărbat care se tolănise pe aproape.

Mulţimea se îndesà către fundul curţii. Şi pe acolo se puteà eşì, rupând gardurile, de lemn în partea locului, sărindu-le la nevoe.

Unii cu frigarea în mâni, cum îi apucase vestea cea rea, alţii cu nimicurile luate de prin odăi, alţii cu câte un codru de mămăligă fierbinte, alţii cu nimic, ba şi cu zăbunul, cojocul or căciula pierdută din fugă, se risipiră pe după curţile de pasări, afară din vatra curţii boereşti. In mai puţin de un sfert de ceas nu mai era nimeni la conac. Mereii făcuseră ca toată lumea, molipsiţi, fugiseră şi ei.

Tot aşa de repede însă precum se risipiseră ţăranii, pătrunşi de groaza că vor dà piept cu jan-

www.dacoromanica.ro

darmii înarmaţi cu puşti, aflară că fusese numai o părere, că nu fuseseră văzuţi decât doi biet soldaţi întorşi din întâmplare acasă, dela miliţie.

Unii din oameni, ruşinaţi pe semne faţă de ei înşăşi, nu se mai întoarseră din drumul către casă. Era şi târziu, se înoptă pe curând. Alţii însa veniseră la cârciumă, unii se adunară la primărie, alţii se duseră să'şi caute bulendrele pierdute or uneltele.

Glasurile iar se ridicaseră tari şi ameninţătoare. N'aveà să rămână boerul numai cu atâta. A doua zi aveau s'o facă şi mai lată, ca să nu se creada că suntem noi, că se lasă îmbrobodiţi ca muerile. Or se aşteptà logofătul Gârbaci să'i scoată a doua zi, după cum le trimisese vorbă, la plug? De arătură le ardea lor, de le crăpà măseaua, dar nu pentru îmbuibarea unuia şi 'n paguba unui sat de oameni.

La primărie, aparatul telefonic fusese deşurupat din zid, cu meşteşug, scos şi aruncat.

Nu se ştià cine făcuse isprava, dar o ticluise din vreme, pe când Răzoreniì intrau buluc în curtea lui Voiculescu. Poate că altfel s'ar fi găsit cine să înştiinţeze oraşul de faptele sătenilor, dar aşa, orice comunicaţie fusese întreruptă. Primar, popă, statuseră înţeleniţi de frică. Era treaba jandarmilor, mai la urmă, ei nu se puteau pune cu poporul care'i hrăneà.

Jandarmii stăteau ascunşi pe la ibovnicele lor, prin coşarele vitelor, prin poduri, îngăduiţi şi cocoloşiţi. Intr'un târziu eşiră din culcuşuri şi, doi din ei reuşiră, tot ascunzându-se de câte ori zăreau o umbră de om, să ajungă dimineaţa la oraş.

Prefectura judeţului de Leorman avusese peste zi de mai multe ori nevoe, deşì era Duminică, să

www.dacoromanica.ro

vorbească cu primăria comunei Răzoarele. Nu li se răspunsese şi ajutoarele prefectului începuseră să bănuiască adevărul.

Se sculaseră multe comune din judeţ, dar nu pretutindeni se gândiseră ţăranii să tae comunicaţia telefonică. Dar se întâmplase şi asta în câteva sate şi se mai întâmplase ca sătenii, instalaţi la telefon, să'i descoasă ei pe cei dela prefectură sau să'i batjocorească porceşte.

Prefectul nu fù vestit decât Luni dimineaţă, la sosirea jandarmilor, de răsmeriţa din Răzoarele.

In capitala mică de judeţ nu se aflà decât un regiment de dorobanţi. Unde să'l trimeată mai întâi cârmuirea locală; când din toate plăşile veneau ştiri de izbeliştе? N'ar fi stat mult pe gânduri prefectul, şi-ar fi trimis ostaşii la moşia lui şi a lui socru-său, pe care aveà să'l moştenească. Socru-său aveà acareturi domneşti pe moşie, vin şi cereale nevândute de peste o jumătate de milion.

De Joi începuseră turburările în judeţul Leorman, şi pe dată le aflase prefectul, trezit de celo ce se petreceau în judeţele megiaşe şi dăscălit la Bucureşti să fie cu luare aminte. Dar cu toate astea nu putuse pune la cale nimic. Să liniştească lumea cu vorba, cu făgăduieli, se încercase prin funcţionarii lui, prin subprefecţi, prin notarì şi primari, prin revizorul şcolar şi prin învăţători, prin trecerea preoţimii, prin jandarmi. I se spusese să facă tot ce erà cu putinţă, ca să nu se verse sânge, dar i se dase voe să întrebuinţeze la nevoe şi armata ţării.

De Joi voise domnul Prefect să steà de vorbă cu comandantul regimentului localnic. Dar comandantul erà la Bucureşti. Telegrafie după el, dar primì

www.dacoromanica.ro

răspuns că se află la țară, la moșie. Moșier și el, colonelul dase fuga, ca să orânduiască apărarea avutului lui.

Locțiitorul comandantului se lăsà greu. Se temeà de răspunderi. Vineri primise ordin lămurit, drept dela ministerul de războiu, nu mai puteà cârmi, nici șovăi.

Dar alte piedici se iviră. Dintr'un regiment întreg, nu se aflau nici patru sute de oameni la cazarmă. Cei mai mulți erau trecuți în apeluri ca prezenți, dar de fapt lipseau. Peste douăzeci de ostași fuseseră trimiși de câtevà luni la moșia, din alt județ, a însuși comandantului, unde, fiind meseriași de tot felul, lucrau tâmplărie, dulgherie, fierărie, încălțăminte, haine civile familiei domnului comandant, sau slujau ca argați. Și tot așa, măiori, căpitani, locotenenți, aveau în slujbă fără de simbrie, până la zece oameni de-ai regimentului. Insuși locțiitorul de comandant aveà acasă vre-o șease cătane, iar pe alte două, iubitorul fiu le trimisese la părinții lui, ca să'i slujească.

Ca să aducă toată lumea asta risipită, pe lângă că se strică cu toate gradele și cu neamurile lor, erà nevoe de timp. Când sergenții majori, aghiotanți, aduseră situația regimentului la cunoștința îngrijoratului șef, căutând să ascundă oamenii întrebuințați de ei înșiși, sau învoiți de ei pe parale, primiră câte o săptămână de arest și oprirea soldelor.

Dar pedepsele cu închisoarea trebuiră să fie ridicate, ca să nu se audă în lume despre cele ce se vădeau la cazarmă, și pentrucă erà nevoe de adevărații muștruitori ai soldaților, de sergenții majori. Regimentul trebuià alcătuit cât mai în grabă.

www.dacoromanica.ro

Prefectul se plânsese ministrului de război că nu i se dă nici un ajutor din partea regimentului local. El cereà o anchetă. Dar nu era vreme de aşa cevà.

Ordine peste ordine soseau şi la prefectură şi la regiment. Telegraful vâjià toată ziua. Dar ordinele se băteau cap în cap, dela ceas la ceas, şi nici o măsură nu se puteà luà.

Se svoneà că guvernul vreà să părăsească puterea. Nu se simţeà destoinic să înfrunte urgia unei revoluţii. Acelaş guvern mai avusese de furcă cu o răscoală, cu câţivà ani mai 'nainte, o înecase în sânge, şi-acum îi erà lehamite de aşà ispravă crâncenă, de pe urma căreia opoziţia aveà să profite, să se întărească.

Deputaţii, aleşii norodului, nu erau buni de nimic. Nici nu cutezau ei, moşieri, bogătaşi, orăşeni, să deà ochii cu ţăranii, ca să le vorbească, ca să încerce a'i înduplecà şi să'i amăgească cu făgăduinţe trandafirii. Poporul de jos, talpa ţării, semănătorii nu'i cunoşteau ca pe prietenii lor, ca pe sprijinitorii păsurilor lor.

Ce făcea deputatul Marinică pe la începutul Revoluţiei, şi ce s'au ales din dragostea, şi de ea împărtăşită, a croitoresei Eliza, precum şi din socotelile acesteia.

In vremea asta posomorîtă şi ameninţătoare, de griji şi fior, Marin Voiculescu, deputat şi moşier, reuşise să steà de vorbă, îndelung şi dulce, cu Eliza. Mai mult decât atâta: în fiecare seară o petrecea până aproape de casa ei.

Durerile împunsăturilor repetate la trei zile, scârba umilirii lui trupeşti, mustrările şi desnădejdea ce'l biciuiau une-ori, de i se păreà că toată viaţa lui a fost goală şi ştearsă, nu-l opriseră să

www.dacoromanica.ro

iubească. I se păreà că pierde un prilej de mulțumiri, cum n'a mai avut.

De Marți aşteptà ziua de Duminecă, din capătul săptămâni, ca să se întâlnească cu Eliza ziua, să se plimbe amândoi, să se înfunde undevà, în camera separată a unui restaurant de pe la marginea oraşului şi, poate, să se împărtăşească de iubire desăvârşită.

Dar blestematele de gazete, ca 'n trâmbiţe de aramă răsunătoare, urlau că ţara s'a aprins întreagă, că marea proprietate e primejduită, că ard conacele boereşti şi hambarele cu grâne; că sătenii, acum când trebuiau să iasă la arat, au înebunit, s'au unit pretutindeni şi că înfruntă puterea armatei.

Marinică ştià că ziarele încornorează din deprindere, pentru tiraj, şi că sunt în de obşte rău informate.

Că se sculaseră ţăranii în potriva unor moşieri, lucrul se prea puteà. Marin îşi aduceà aminte o conversaţie în tren, odată, cu Samarinis, un mare proprietar din judeţul Brăila. Marin îl văzuse pe acela cu o cumplită vână de bou în mână şi'l întrebase ce face cu ea. Iar Samarinis, nepotul ministrului Toicescu, îi răspunsese, fireşte în franţuzeşte: "Ii bat! Imi place să'i bat pe ţărani, la nebunie! Asta e plăcerea mea ceà mai de seamă, când stau la ţară." Voiculescu rămăsese cu ochii căscaţi, iar boerul bătăuş zâmbeà, ca un om superior. "Şi nu s'a întâmplat să omori cu vâna asta?" întrebase el. Iar Samarinis, om de o putere muşchiulară faimoasă şi despre care se ştià că luptase şi la circ, mascat însă, aşa, de plăcere, râsese: "Nu! Sub lovituri resistă, nu moare! S'a întâmplat să moară mai apoi. Procesul pe care l'am avut, a

www.dacoromanica.ro

fost din altă pricină. Un anume Cojocanu trăsese 'n mine cu revolverul. Nu mă nemerise şi l'am băgat în puşcărie. Şi pe ăsta îl usturasem odată!" Şi sportmanul arătă vâna de bou, groasă ca pe mână, şi umplută cu pietre, pentru ca să fie mai grea şi mai dureroasă.

In potriva unor asemenea proprietari se răsvrătiseră, de sigur, clăcaşii. Dar pe moşia lui, numai logofătul dacă pişcă oamenii, pe cei nemernici; el însă nici nu stă de vorbă cu ei, ca tată-său de pildă, care botează şi cunună în tot satul, prilej ca să dăruiască o sută două de lei.

Pe vremea boerului Voicu, ridicat de jos aminteri, om fără ştiinţă de carte, înstărit prin căsătorie, nu erau automobile, politică costisitoare, mode din trei în trei luni schimbate, curse de cai; aşa că ciocoii, mici şi mari, puteau petrece cum se cade la nunţi ţărăneşti.

Dar preà multă larmă se făceà totuş în jurul revoluţiei acesteia, ca Voiculescu să nu se gândeasca, cu un spor de grije tot mai mare, la satul lui, la acareturile şi la arătura ce urmà să se înceapă. Mai ales gazetele opoziţiei se văitau şi, cum le stà bine, învinovăţeau guvernul. Şi cei dela cârmă însă, fără să tăgăduiască de câtevà zile şi fără să deà multe ştiri din ţară, învinuiau opoziţia că răscoală ţara.

Grija începeà să se înrădăcineze. La Cameră, unde tot se mai abăteà îndrăgostitul deputat, feţele se lungiseră, privirile se rătăciseră, miniştrii apăreau şi pierau, uluiţi: semn că guvernul se clătinà pe temelii.

Toată ziua era o goană fără preget după domnii miniştri.

Moşierii începuseră să crâcnească şi ei, deşi

www.dacoromanica.ro

erau guvernamentali, în potriva şefilor. Vocile se oţăriseră; Camera nu mai aveà liniştea ei solemnă, în aşteptarea elocinţei marilor oratori. Duelul de discursuri, ascultat cu lăcomie şi satisfacţie, încetase, şi'i luase locul o nelinişte, o frecare între oameni, un sgomot ca de valuri.

Guvernul îşi pregăteà plecarea, fără să vreà să afle dacă bieţii partizani îşi facuseră treburile; regele chemase partidul protivnic, şi un nou guvern se înjghebà.

Cum erà să nu se pătrundă Marin Voiculescu de toate acestea? Deşi erà în toiul dragostii, deşi nu puteà crede că ţăranii de pe moşia lui sunt în stare să deschidă gura, lucru atât de greu şi pentru un deputat, de pretutindeni îngrijorarea îl înfiorà.

Până şi Medea, nevastă-sa, în lumea ei de mode, de flirt şi de grandomanie, auzise de răscoale. Pâna şi ea îl întrebase odată de ce nu dă o fugă până la casa lor din Leorman, locuinţa lor de căpetenie, ca să se asigure ca nu se petrecuse nimic vătămător intereselor lor. El raspunsese că încă nu'şi terminase cura medicală.

Şi Eliza îi vorbise de răscoalele ţărăneşti, şi ea se mirà că nu se îngrijorează moşierul de avutul lui. "Nu te pot părăsi o zi întreagă!" spusese el, şi fata înclina să creadă. "Vino cu mine!" îi trăsnì prin cap deputatului, dar fata refuză mai întâi.

O călătorie cu trenul, măcar până la Chitila, pentru o muncitoare veşnic pe scaun, veşnic aplecată pe lucrul mânilor ei, pe un crâmpei de stofă, în vâjiitul maşinii de cusut sau în tăcerea turburată a Capitalei, e o sărbătoare rară, de pomină.

Să călătorească într'un vagon de clasa întâia,

www.dacoromanica.ro

ca cucoanele cele mari, să fie crezută cine ştie ce, de către cine ştie cine, cel puţin o profesoară; iar trenul fulger să tot fugă patru mari ceasuri, peste câmpii, prin păduri, prin locuri pe care poate că niciodată nu i-ar fi fost hărăzit să le vadă, şi să ajungă într'un oraş strein: erau atâtea ispite, în cât Eliza rămase visătoare, când Marin îi propuse a doua oară, mai stăruitor.

Până şi 'ndoiala ei, în sinceritatea şi mărimea iubirii lui, începeà să se risipească. Intr'adevăr, de ce nu plecà el să se intereseze de avutul lui, la faţa locului? Nu se puteà despărţì de ea? Simţeà bărbatul acesta, care ar fi putut îndupleca voilor sale pe atâtea femei şi fete mai de viţă, simţeà nevoia să vadă neînsemnata ei mutră în fiecare zi? Ea ştià bine că nu e de lepădat, dar or cum, n'aveà gărgăuni, nu se credeà picată din cer.

Dar cum de nu simţeà nevasta lui nimic, deşì el îşi făceà preà des de lucru prin casă, mai cu seamă prin odaia în care lucrà croitoreasa? D-na Voiculescu aveà de sigur un amant, preà era oarbă şi preà des şi îndelung lipsea de-acasă. Ai fi jurat uneori că sunt înţeleşi să trăiască fiecare pentru el, cu plăcerile şi cu amorurile lui.

Şi, pentrucă stăruise să vină cu el, să călătorească aşa, amândoi, ca doi necunoscuţi, împreteniţi pe loc, în tren, Eliza spusese: „Nu pot în zilele de lucru. Dacă am lipsì amândoi, doamna Voiculescu ar puteà să bănuiască..," Şi el hotărî numai decât: "Bine, Duminică, în loc să hoinărim fără ţintă prin Bucureşti, unde ne-ar puteà mai lesne vedeà şi urmărì cinevà, mergem la Leorman. Iţi pui o voaletă groasă pe obraz, ne urcăm în acelaş compartiment, ca şi cum nu ne-am cunoaşte, ne aşezăm faţă 'n faţă, lângă fereastră, iar odată ajunşi, e

www.dacoromanica.ro

şi mai uşor, întrucât nu te cunoaşte nimeni în urbea mea: iai ca şi mine o trăsură, tragi la hotelul Central, cel mai curat, ceri ceà mai bună cameră. O să te creadă vre-o mare actriţă. Ce'ţi pasă de chelneri şi de necunoscuţii cari se va întâmplà să te zărească? Tragi voaleta pe ochi, când te supără privirea vreunui găgăuţ. In vremea asta eu dau o raită pe la prefectură şi aflù ce se petrece la moşia mea. Nu zăbovesc. Iţi poţi închipuì cât de repede voi venì. Aş vreà de-acuma să fiu acolo. Vin, aşa dar şi eu la hotel.., Să mă primeşti! Mie n'are ce să mi se întâmple. Soacră-mea, neamurile pe care le am în oraş, ştiu că nu sunt uşe de biserică. Şi mâncăm amândoi în camera ta. După masă, mai dau o raită pe acasă. Eu am casă mare în Leorman. Acolo e gospodăria mea ceà temeinică. Şi iar vin la hotel. Seara plecăm iar în două trăsuri deosebite, ca doi necunoscuţi, iar în tren facem la fel..."

Sâmbătă seara, după ce se despărţiră bine înţeleşi asupra ceasului de întâlnire la gară, Eliza găsì acasă o etolă şi un manşon de lutru. Când maică-sa i le arătă, dând la o parte hârtia care le acopereà, şi o întrebă acru pe fată:

"Ce e cu lucrurile astea?... De unde's?..." Elizei i se urcă sângele la cap, îi venì ameţeală, simţì că amuţeşte şi cade.

— Cine le-a adus? întrebă ea, după ce înţelese că poate vorbì, că inima care până atunci stătuse, băteà cu putere acum.

"— Un om care n'a spus de unde e şi nici cine l-a trimis. Şi eram şi eu uluită, aşa că nu l'am descusut, şi a plecat.

Dar fata se desmeteceà. Înţelesese. *El* i le trimisese. Şi nu'i spusese nimic. N'o pregătise. No-

www.dacoromanica.ro

bleţea... Frumoasă purtare! Nobil şi bogat! Blănile costau poate peste o mie de lei.

— Ştiu de unde sunt! strigă ea, însufleţită. Mi-au fost trimise, ca să nu răcesc în tren. Mi-au fost împrumutate de doamna care mă trimite să'i aduc rochiile şi capoatele. Ţi-am spus că e bolnavă. De aceia nu pleacă ea. Şi pentrucă tot nu ese, nu se plimbă nicăiri, s'a gândit să mă folosesc eu de blani. Eu credeam că a glumit, când mi-a spus că o să'mi trimeată cu ce să mă învelesc în tren, ca să nu răcesc...

O mumă îşi crede lesne copilul pe cuvânt şi e încântată să'l creadă, ca să'şi conserve propria ei iubire pentru el. Muma se identifică cu odrazla ei şi are nevoe de o bună părere de ea, ca pentru sineşi. Necesară ca aerul e stima de tine însuţi, o stimă care variază după ins, după meseria lui, după caracter şi inteligenţă.

Ecaterina Drăghici simţì că i se ridică de pe suflet o lespede, sub deslusirile fiică-si. Blănurile de preţ erau dovada bunei consideraţii, primirii drăgăstoase ce i se arătau fetei, în casele bogate în care ea lucrà.

Totuş, Ecaterina îi spuse fie-si să nu se laude către frate-său, pe care de astădată muma îl ponegrì că e "bănuitor din fire şi rău."

Fratele Elizei, mai mic cu doi ani decât ea, tocmai îşi făceà stagiul în armată. Fiind tapiţer de meserie, o duceà mai uşor decât alţii, erà mereu prin casele ofiţerilor, luat să lucreze, plătit doar cu ceiace puteà el să'i înşele la cumpăratul tapetelor. In schimb i se dà mereu concediu, aşà că veneà des pe acasă, şi regulat dormeà Sâmbăta şi Duminica la părinţi. Acum flăcăul erà îngri-

www.dacoromanica.ro

jat, se svoneà prin cazarmă că au să'i ducă pe toți la țară, ca să potolească revoluția.

Din banii ce 'i câștigà fata, cu lucrul mânilor ei, din puținul adus de soldat, se ținea familia aceasta, lipsită de tată. Muma nu se dà nici ea bătută: coseà vecinilor, după tipare vechi, șorțuri mai ales și vesminte nesupuse modei, pentru mahalagioaice. Și încropeau la olaltă puținul trebuincios.

Erà încă întuneric afară, când se trezì din somn, Eliza, Duminică dimineață. Erà frig. Maică-sa, ostenită, dormeà. Cocoșii cântau somnoroși prin depărtări, nu se auzeà nici un uruit de roate pe afară.

Eliza de obicei tânjà, cu soarele 'n ferestre, să se despartă de patul cald. Acum însă așa de limpede se simțeà, încât se întrebà dacă nu cumva nori groși împiedică lumina să se prăvale pe geamuri. Intinse mâna la ceasornicul deșteptător, pus pe măsuța de lângă crivatul ei. Nu puteà cetì, erà preà întuneric, poate că erà pe la miezul nopții, pe la orele două. De altfel ceasornicul ar fi făcut sgomot: fusese pus să deștepte, să sune.

Hotărîtă să mai doarmă, Eliza închise ochii. Zadarnic genele se îmbrățișau molcom, piroteala nu soseà, mintea erà clară și gânduri peste gânduri dădeau năvală.

Astăzi, așa dar, aveà să fie o zi fără pereche pentru ea. De altfel trecuse de douăzeci și cinci de ani. Alte fete, până la vârsta ei, aveau amanți peste amanți, cinci șease avorturi. Se ținuse bine. De când aveà paisprezece ani erà să dea greș, cu un vânzător dela "Moda Parisiană", unde fusese ucenică și stase șapte ani, întregi. Intr'o zi, ticălosul acela de vânzător, om însurat, o prinsese singură într'o magazie. Ba o chemase și venise

www.dacoromanica.ro

chiar ea, curioasă, cu inima svâcnind, ştiind şi neştiind la ce e chemată. Dar faţa bine cunoscută a omului, din blajină şi drăgăstoasă în totdeauna, se schimbase îngrozitor: ochii i se tulburaseră, gura i se strâmbase, părul i se făcuse vâlvoi. Şi când, cu o mână puternică, o luase de talie, iar ea se opintise, împotrivindu-se, el o trântise pe un maldar moale de postavuri. Jos, trântită, ea se ghemuise. Rafturile pline cu mărfuri ale depoului parcă stăteau să cadă asupra lor. Bărbatul se plecase peste ea şi se plecă mereu. O spaimă cumplită, nejudecată, o făcù să ţipe. El căutà să'i astupe gura cu o mână. Atunci ea a mai ţipat încă odata, tare, pătrunzător. Şi s'a întâmplat un lucru de pomină: însuşi patronul a venit, urmat de un servitor. Scăpase. Ticălosul a fost izgonit pe totdeauna dela Moda Pariziană.

Tocmai pe vremea aceia gazetele istoriseau isprăvile unui patron de croitorie, cu bietele calfe şi ucenice din atelierul lui.

Ce'i drept, fusese şi ea vinovată de nebunia vânzătorului, — îşi aminteà Eliza. Primise dela el panglici, ciorapi, cupoane de mătase — furate de el din raionul lui, şi'i întorceà, aşà mică cum era, de paisprezece ani, nişte ochi! şi'l lăsase s'o sărute.

Apoi ceilalţi vânzători, căci ea rămăsese la Moda Pariziană, se fereau de ea, ca de o ciumată. Celelalte fete cunoşteau toate magazia cu postavuri, buclucaşe. Şi patronul îi cunoştea dulceaţa. Şi el, pe când ea, Eliza, aveà nousprezece ani, tocmai pentrucă presupunea că rămăsese fată mare, o descântase un timp, mai pe departe, mai pe aproape, gata să se aprindă de tot. Dar ei tocmai atunci îi făceà curte un pictor. Atunci, între două

www.dacoromanica.ro

îmbieri, se hotărîse temeinic să cunoască viața. Dar pictorul nu dansà. Şi pentrucă ea, mai ales la baluri visà, la perechile acelea nedespărțite parcă, strânse piept la piept în legănarea valsului, şi cari pleacă apoi la cuibul lor; — va să zică, pentrucă nu dansà, se certă cu pictorul. Pentru patron iarăşi nu se puteà hotărî, preà era chel şi pistruit!

Apoi, — Eliza se adânceà în amintirile ei — lăsase Moda Pariziană şi lucrase prin casele bogătaşelor. Pe semne că ea erà frumoasă cu adevărat, căci nici aristocrații n'o treceau cu vederea. Pretutindeni aproape, când nu era cucoana de față, i se făceà curte. Intr'un rând, chiar una dintre cucoane grozav ar fi voit s'o încurce cu fiu-său. Ii propusese un angajament lunar, cu masa şi locuință în casa ei. O asigurà că n'aveà să'i lipsească nimic, întrucât numai o uşe aveà s'o despartă de flăcăul ei, care atâta aştepta, mititelul! Dar ea fusese tare.

Şi iată că în ziua asta mohorîtă, care parcă n'aveà să se mai lumineze 'n veci, ca şi când n'ar fi voit ea or Dumnezeu din ceruri ca să se facă pasul cel mare, în ziua asta trebuià să cunoasca ce cunoşteau toate femeile, şi maiça-sa, prostile pentru care se născuse pe semne.

N'o doreà, dar erà curioasă s'o încerce, se temeà de dureri, se temeà că nu'i va plăcea, ca ncalteia, şi se temeà iarăş să nu găsească în placerea asta, ori cum ruşinoasă, tainuită, tot ce poate fi mai bun şi mai ameţitor pe lume. O patimă pentru care să'şi lase muma, să calce peste toată cumințenia ei de până atunci, în văzul lumii; o nebunie care s'o schimbe cu desăvârşire.

Cui nu'i-e frică de o schimbare totală, ca de ne-

www.dacoromanica.ro

cunoscut? Toţi dorim o prefacere, dar ne temem de o schimbare care să transforme întreaga noastră fire, în aşà fel încât să nu ne mai cunoaştem, să ne fim streini. Aşà cevà, n'ar fi un fel de moarte? Şi nu se sburlesc de groaza morţii şi cei care cred în viaţa de-apoi? Cine vreà pierderea eului lui, fie chiar pentru dobândirea în schimb a eului cel mai strălucitor? Noi năzuim să ne continuăm. Mai presus de orce ne interesează propriul nostru eu, apoi desvoltarea lui.

Ziua se ivì turbure 'n ferestre, când, întorcându-se pe o parte şi pe alta, Eliza se trudeà cu gândurile. Maică-sa şi ea se deşteptase de vreme. Eliza tăcù în patu'i, se prefăceà că doarme. Aveà în ziua aceia, faţă de mumă, multă nevoe de prefăcătorie.

In curând pocniturile focului se auziră în odaia de dormit. Muma trebăluià. In sfârşit ceasornicul deşteptător îşi pornì alarma sperioasă, poruncitoare.

Eliza se dădù jos din pat, lampa fu aprinsă pentru cele câtevà minute de crepuscul. Fata aveà nevoe de lumină multă la oglindă.

Militarul, fratele Elizei, nu putuse venì dela cazarmă. Poate că aveà să vină mai apoi. Poate că dormeà la vre-o drăguţă. Elizei aşa'i plăceà să creadă, pe când mă-sa îi purtà de grije. Se puteà să fi fost oprit la cazarmă, ca să fie dus la ţară, dupăcum se svonise, în calea nebunilor de ţărani.

Muncitorii din oraşe nu simt nici o frăţietate pentru plugari. Nu'i judecă după nevoia pe care omenirea o are de ei, ci după înfăţişarea aspră, după picioarele lor în opinci, după strae, după graiul necopiat dela orăşeni. Nepurtând aceleaşi

www.dacoromanica.ro

vestminte boereşti, ca ei, acre, cum le numesc ţăranii, muncitorii oraşelor se cred mai nobili, mai ciopliţi decât ţăranii.

Muma îşi petrecù fata până la poartă. Se făcuse lumină afară. Ceva aşà ca suferinţa unei despărţiri strânse inima Elizei, după plăcerea simţită în pragul casei, când se privì în etolă şi cu manşon de peste o mie de lei. „Bărbatul care i le dăruise, trebuià şi el răsplătit!" trecuse prin capul virginei. Şi gândul ăsta îşi întorsese îndată, în cugetul ei, faţa lui serioasă şi severă.

"Mă duc să mă vând scump, să mă plătesc!" îi tresărì în minte. Dar picioarele mergeau, fata pleca cu ochii în zarea drumului, doar va zărì o trăsură. Inima'i bătea, un nod i se urcà în gâtlej, îşi şterse ochii. Dar lacrămile fuseseră uscate de vapaia ochilor, cu cearcâne vinete de nesomn şi sbuciumare. Căci şi prin somn o munciseră gândurile.

Birje nu găsì, dar aveà timp destul.

Când, după mult mers, mai ţeapăn, mai silit ca de obicei, din pricina noilor găteli, ajunse la Teatrul Naţional, se gândì să ia tramvaiul. Din josul străzii Câmpineanu, ca semn că tramvaiele cu cai circulă, veneà un vagon. Şi cum veneà de năpraznic! Cu toată preocuparea ei, Eliza privì spectacolul, de altfel de zece ori văzut.

Pe o lungime de vre-o două sute de metri, strada Câmpineanu, până să aburce în Calea Victoriei, e pantă prăvălatică, cotită la un loc. Ca să fie urcată de o trăsură, trebue ca şi caii buni să se opintească din răsputeri, şi să răsufle bine când au ajuns în deal, în Calea Victoriei.

Ca 'n totdeauna, şi acuma dimineaţa vagonul

www.dacoromanica.ro

eră înţesat. Numai pe cele două peroane, înainte şi 'napoi, erau îngrămădite ca la treizeci de persoane. De lungul drum parcurs dela gară, caii se mai odihniseră jos, în strada Câmpineanu. Şi ei ştiau bine că'i aşteaptă dealul. Pentru suiş li se mai adăogară alţi doi tovarăşi inimoşi, care'i aşteptaseră acolo. Frâna slobozită, li se strigase „hi!", primiseră un bici pe spinare şi se repeziseră. Vagonul îi trăgeà înapoi cu toată greutatea lui şi a mulţimii strivite în încăperea'i. Dar vrednicii cai îşi înfigeau din fugă picioarele îngenunchiate, copitele, în pietre şi târau cutia imensă după ei. Cu lungile lor capete în piept, cu coamele 'n vânt, cu nările căscate şi roşii ca de o văpae, ambiţioşi ai fi zis, voind să'l facă să sboare vagonul greoi, alergau, cu scăpărări de foc în potcoave.

Frumoasă şi totuş ridicolă era goana aceasta, în capătul căreia nu erà nici premiu nici recunoştinţă, nici o galerie de spectatori. Intr'o lume de cai, ar fi avut poate un rost, o frumuseţe, dar oamenii râdeau privind spectacolul acela de trudă cumplită, făcută de douăzeci de ori pe zi, de mii şi mii de ori pe an, de nişte gloabe.

"Uite aşa se străduesc poeţii şi scriitorii români şi tot atâta caz se face de ei, ca de animalele astea!..." spusese odată un mucalit.

Eroicele dobitoace, când ajungeau sus, ude, bicisnice, tremurau sleite de puteri. Caii bine hrăniţi, frumoşi, ai muscalilor, veşnic mulţi în piaţa Teatrului Naţional, întorceau capul să vadă pe semenii lor, şi nici ei nu păreau că se miră de sforţările prăpădiţilor tovarăşi, sau că le acordă vre un merit.

Elizei, priveliştea măreaţă şi caraghioasă, în ziua aceia când toată viaţa îi se depănà pe dinainte, îi

www.dacoromanica.ro

aduse aminte de caii de foc ai lui Apolon. Ea învăţase 'n liceu, un an, apoi, murind tată-său, trebuise să'şi caute o meserie. Tot patru cai, aşezaţi în rând, aveà şi Apolon la carul soarelui!

Când Eliza ajunse în curtea gării de Nord, îl zări, de departe, pe Marin Voiculescu, stând drept, înfipt în capul treptelor, cercetând toate trăsurile ce treceau. Tresări văzându'l, se gândì o clipă să se 'ntoarcă şi grăbì pasul. Aşà de bine se purtà omul àsta cu ea, încât poate că n'ar fi rostit o minciună, dacă ar fi spus că'l iubeşte.

Marin se 'nroşì până la urechi, când o văzù la trei paşi de el. Trecuse pe sub privirile lui scotocitoare mai departe, prin trăsuri.

Ii sărută mâna, murmurând:

— Ai venit! Iţi mulţumesc!

Apoi, învaluind-o şi străpungând-o cu focul straniu din ochii lui, în aşteptare înfrigurată, îndoioasă, îi şoptì:

— Nu te supărà... Dar trebue să te ţii după mine. Mă duc să scot bilet. Până acum n'a fost casa deschisă. O să ţi'l strecor în trecere... Da! Te urci în vagon după mine... Ştii!..,

Şi ca să nu fie zăriţi de carevà, îi strânse mâna pe furiş, o trase uşor după el, şi'i întoarse spatele.

Erà în tren, în vagon de clasa întâia, în compania unui deputat, amorezat de ea. Aveà aerul unei cucoane mari, cu o etolă şi un manşon de doua mii de lei poate. Şi asta erà ea, Eliza Drăghici, o biată croitoreasă, orfană!

Toate astea, în aşteptarea urnirii vagoanelor pe şine, o frământau şi o minunau. Mai adineaurea erà sub acoperământul părintesc, mai adineaurea o petrecuse mă-sa până la poarta într'o ţâţână,

www.dacoromanica.ro

şi-acum aveà să străbată câmpii, oraşe poate, şi să tragă la un hotel de primul rang!

Şi-acolo?...

Marin îi zâmbeà din uşa vagonului, aşteptând să se urnească trenul, împiedicând intrarea în vagon dinadins, doar vor rămâne singuri, în încăperea strâmtă, intimă şi legănătoare, pe canapelele moi.

El începeà de pe acuma, aşa dar, să i se simta stăpân. Privirile lui intrau prin ochi eì ca un metal topit. Uneori i le simţeà ca o mână fierbinte. care ar intrà şi s'ar strecurà cutezătoare, pe la gât, peste piept.

Trenul pornì. Voiculescu închise uşa. Erau singuri.

— Fii cuminte! şueră Eliza, ameţită, bărbatului care o atingeà cu genunchii şi se plecà asupra'i, învăpăiat, încins.

— Până când? întrebă cu tremur în glas el, strivindu'i degetele, care'l reţineau.

— Gândeşte-te că la moşie, cine ştie ce se petrece.

— Ardă! N'o să se pârjolească, zău, ca mine de cumplit!

— Fii cuminte! îi recomandă, rugător, cu ochii la uşa prin care se zăreà spatele unui domn.

In vagoanele de clasa întâia nu era îmbulzeala din celelalte. Un cetăţean îşi aşezase geamantanul în compartimentul lor şi plecase, de sigur în vagonul restaurant.

Totul făceà din Duminica aceasta o zi deosebită şi o sărbătoare. De atâtea ori oftase Eliza după o călătorie cu trenul. Afară soarele umpluse lumea de o lumină primăvăratecă, radioasă ca un napoleon nou. Şesul se afundà în nesfârşitul zării, iar

www.dacoromanica.ro

sufletul dornic de ducă, pasăre călătoare, alunecà cu el, pluteà nesimţit şi dulce, pe săgeata privirii. Copacii fugeau ca năluci, satele se arătau, ca să piară.

Eliza se afundà în pernele moi ale canapelei şi, ca atrasă, mereu se loveà în genunchi de genunchii tari ai lui Marin.

El nu mai tăceà; ca beat, făgăduià o veşnicie de iubire, o casă dupăcum va dori-o ea, retrasa, în Bucureşti, cu ederă şi cu pometuri, un cuib în care să uite amândoi că există şi că mai sunt oameni pe pământ.

Trenul fugeà cu spor, clempăneà metalic din toate încheieturile; nu se opreà decât la oraşe.

Marin nu avusese prevederea să cumpere cevà de-alé mâncării dela Bucureşti. Acum coborà la toate staţiile şi aduceà bunătăţi.

Elizei i se păreà că trăeşte 'ntr'un basm, în care voile ei şi cele neînchegate bine i le împlineà Arap-alb. Şi cuvintele lui tremurate şi pătimaşe, purtarea lui egalitară, vârsta ei, împrejurarea de faţa şi ciudata aţâţare a simţurilor pricinuite de mişcarile trenului, o înrăurirà şi pe ea.

Incepeà sa înţeleagă, ca o femee, dogoarea ochilor şi a respiraţiei unui bărbat. Se turburase. Dorinţa mijà în ea un colţ de patimă. Strângerilor lui de mână, lipirilor de trupul ei, începuse, în neştire, fără voe, să le răspundă cu placere. Aşteptà astfel clipa când vor fi singuri între patru pereţi, la Leorman.

De cum se arătà cinevà în dreptul uşii, bărbatul înţeleneà, năbuşà un oftat în pieptu'i şi izbuteà, încet încet, să se întunece ca un om preocupat ce ţineà să pară că este. Eliza se uità pe fereastră şi, dacă insul de pe coridor priveà preà stăruitor,

www.dacoromanica.ro

ea se ridică să vadă mai bine câmpul, întorcându'i spatele.

Şi atunci Marin o urmăreà cu coada ochiului. Linia corpului ei începuse să i se pară neasemănat de frumoasă. Ea îşi scosese, în focul care o coprinsese, paltonul, şi şoldurile i se desemnau uşurel sub postavul subţire.

Ei credeau că nimeni nu bagă de seamă frământarea lor, dar tot vagonul, cu puţine persoane de altfel, numai de ei vorbeà. Numele lui sburà din gura 'n gură. Mai erà un domn deputat alături, pe care Marin îl văzuse, dar pe care îl credeà în alt vagon.

Indrăgostiţii, când îşi au idolul în faţă, numai pe el îl văd. Şi nici pe el nu'l văd aşà cum este, ci zugrăvit de pasiune, care lasă uneori în umbră deasă părţi întregi din persoana fizică şi pun în simpatică lumină esclusiv altele. Ochii, părul, sânul, gura, una din acestea, luminează pentru ei toată făptura iubitei sau iubitului.

Când trenul se oprì în Leorman, Voiculescu şi sărise din vagon, cu îndemânarea unui tânăr de optsprezece ani, şi se uità ca un om speriat, să nu'l vadă vre-un cunoscut.

Pe şeful de gară, pe alte două tipuri din oraş le nesocotì. Sé temeà de oameni politici şi de neamuri. I se părù că nu vede pe nimeni primejdios.

Eliza pogorîse, şi-l urmà.

Dar uitaseră amândoi că nu trebue să se vadă că sunt împreună, şi se urcară unul după altul, în prima trăsură apucată.

Eliza şovăise, ce'i drept, dar nu pentrucă se răsgândeà sau pentrucă ştià că trebue să fie singură, ci pentrucă nu'i veneà să creadă că în ho-

www.dacoromanica.ro

doroaga aceea murdară de birje, se puteà urcà un om îmbrăcat bine.

Cu îndemânare, Marin ridicase burduful birjii, ca 'n timp de ploae.

Ghemuiţi unul în altul, înfrigurați aproape, aprinşi la răstimpuri, uitaseră să spună birjarului unde să'i ducă.

Trăsura intrase pe strada în care locuià Marin, erà gata să intre în curte şi să tragă la scară, când amorezatul zări pe sub coşul trăsurii o mutră bine cunoscută, chipul unuia din servitorii luì.

Strigă birjarului să mâne drept, şi găsì prilej să'şi îngroape capul la pieptul tânăr al iubitei, chipurile ca să nu'l zărească nimeni şi să'l recunoască.

Când moşierul Voiculescu eşì din hotel, se înserase. In cotro să apuce, se întrebà el, năucit de dragostea împărtăşită, neînstare să se mai îngrijească de soarta moşiei lui.

"Moşia? se gândeà el, zâmbind, cine are să mi-o ia? Casa? nu se mută de pe locul ei. Să'i deà ţaranii foc, ca să facă cevà, văzând că se sbuciumă de-a surda? Aş! în Răzoarele nu poate să fie revoluţie!"

Marin se îndreptà către prefectură. Aceasta păreà pustie. Pardoseala scufundată a sălii ei mari, ameninţà să se prăbuşească în beci. Prefectul nu erà acolo. Un amploiat gârbov, cam surd, întindeà spre om urechea dreaptă când i se vorbeà, ascultà îndelung, ca şi cum cuvintele plecau în capul lui, pe ganguri întortochiate şi ajungeau târziu la locul înţelegerii; iar când se pregătea să răspundă, stà câtvà drept, cu faţa către om, apoi întorcea spre el urechea stângă, şi vorbeà.

www.dacoromanica.ro

Amploiatul acesta spuse că nu are ştire dela Răzoarele. Aveà onoarea să'l cunoască pe domnul deputat, dar veşti nu veniseră. Se puteà însă ca undevà, poate chiar la Răzoarele, firul telefonic şi cel telegrafic să fi fost tăiate, pentrucă primăriile respective nu mai răspundeau. "Alo!" "Alo!" de geaba. De altfel încetase comunicaţia aproape în tot judeţul. Revoluţia erà în toi. Dumnezeu singur puteà şti ce-aveà să se întâmple. Domnul prefect aveà onoarea să se teamă şă nu vină la oraş, nebunii!...

Cu un funcţionar aşa de mic, nu puteà stà mai mult de vorbă deputâtul.

Şi Eliza îl aşteptà la hotel! Nu mai puteà pierde nici o clipă, cu nimeni, nicăerì. Să se ducă acasă la prefect, sau acasă la el, preà multă vreme ar fi perdut! La urma urmei, toate informaţiile la ce i-ar fi folosit? Să se repeadă el până la Răzoarele? Să parlamenteze cu badăranii? Dacă era adevarat că se răsculaseră şi sătenii lui, nu i-ar fi putut potolì cu vorbe. Puşca şi tunul să traiasca! Şi blonda, draga lui blondă, îl aşteptà! Poate că încă sufereà... Cât de dulce se împotrivise.., şi cedase. De necrezut!... Ce ispravă mai făcuse şi el! O fată mare! Asta creià îndatoriri serioase... Fie! O iubeà! O iubea, cum nu iubise nici odată, cu puterea omului matur, cu recunoştinţă pentru fecioria ei, păstrată parcă anume pentru el; pentru ca el să nu se simta rece şi scârbit în viaţă, singur într'o lume nepăsătoare, cumplit de plictisită în fond, cu toate petrecerile la care se dedà aşà, ca să se convingă sărmana că nu trebue să se sinucidă.

Femeia aşteptà la hotel. Acum erà femee, drăguţa de ea! Ce act însemnat se săvârşise în viaţa

www.dacoromanica.ro

ei! Mititica! Dar părinții, dar frații ei, au să știe? au să afle? au să'l cunoască vre-odată? A! nu, nu făptuise o crimă, nu! desigilase o comoară, se bucurase de ceà dintâi destăinuire trupească, chemase la viața ceà adevărată, a simțurilor, o faptura omenească frumoasă, care nu se împărtășise încă de ea, de frică, din calcul, cine știe? Dar el o iubeà, și-aveà să aibă o neîntreruptă grije și iubire pentru blonda asta dulce, dulce ca o blanița de șenșila.

Cu pași mari se îndreptà către hotel. Se înserà. O lăsase pe Eliza să se reculeagă din impresiile noi și puternice. Chiar ea îl rugase să plece. O năpădise ca un fel de rușine... Se simțise murdară, novice, proastă; o revoltă trecuse la un timp prin mintea și trupul ei, o repulsiune pentru durerea ce-o simțeà, în locul plăcerii ce și-o închipuise.

Il rugase să plece, cu credința poate că mai apoi, la întoarcerea lui, va răspunde la nesațiul bărbatului. Acum îl aștepta de sigur: asta'i umpleà inima de o fericită palpitație, tânără ca la douăzeci de ani, ca în romanele franțuzești de amor.

In drum, îl oprì moșierul Smeureanu. Ii spuse prăpăstii despre furia și sălbătăcia țăranilor. Câțivà moșieri, prinși la conacele lor, fuseseră arși de vii. Ivanof fusese legat ca 'n povești de cozile a doi telegari și rupt în două.

Marin nu puteà să creadă. Iar în sinea lui își ziceà:

"N'am făcut mai bine că nu m'am dus? Și dela prefect ce erà să aflu, decât tot năzbâtii fioroase ca astea și nimic sigur, întrucât firul telefonic e tăiat? Intr'o zi de necaz, de moarte poate, eu am fost fericit în brațele iubitei. Să mai stau în Leorman, nu e cu putință; Eliza trebue condusă la Bu-

www.dacoromanica.ro

cureşti. Mai cuminte erà să se repeadă a doua zi, înapoi la Leorman, după veşti. Acum, ea îl aşteptà!

Şi în ochii lui tresărì vie, o văzù, cu sânul gol, părul despletit, scâncind, cu ochii închişi, sub vâltoarea senzaţiilor multiple, noi şi puternice, pe care el i le hărăzeà.

Când ciocănì la uşe, când se auzì poftit să intre, simţì ca o desmierdare plăcută în piept.

Eliza şezuse mult cufundată în frământatele perne, uluită de cele ce se petrecuseră cu ea. Cât de departe erà de Capitală, de casa părintească, de meseria deprinsă, de aşteptările ei chiar! In aşa fel se isprăvise cu o viaţă întreagă. Erà oare adevărat? Intrucât se schimbase mintea, sufletul, chiar trupul? Parcă mâine, la Bucureşti, nu aveà să coasă iarăş, la doamna Voiculescu, să intre în hotel pe din dos, pe unde ştià acum să se strecoare, ca să n'o ià cinevà drept o prostituată, şi să înceapă a lucrà, sub privirea mândră a cucoanei cu bărbatul căreia se culcase? Se culcase! Dar... aşà! ce-aveà să se schimbe? De-acasă la lucru, dela lucru acasă, petrecută de domnul deputat. Şi poate că el de-acuma n'aveà s'o mai petreacă! Auzise ea de bărbaţi, că numai odată iubesc, şi-apoi fug. Ce ciudaţi oameni sunt bărbaţii, şi cât sunt de sălbateci în iubirea lor!

Eliza deschisese apoi fereastra, îmbrăcată sumar, şi se lipise de soba încălzită. Nu chemase pe chelnăriţă să îndrepte cuverturile patului. Il făcuse ea. Nu mai putuse suferì mirosul aerului stricat acum, nesuferit, de făpturi asudate şi de amor.

Intrând, după ce de trei ori ciocănise la uşe, i se părù lui Marin că odaia e alta. Totul erà în ordine, aerul erà împrospătat. Nu mai erau aceiaşi nici ei.

www.dacoromanica.ro

Eliza ţineà ochii în podele şi'i ridicà cu greutate când vorbeà, silită numai de o veche deprindere: să privească în ochii celui căruia i se adresà.

Dar fata se retrăsese 'n cugetu'i, cu amintirile ei de adineaurea, învăluită 'n ele, prizoniera lor.

Ceiace fusese, ce săvârşiseră împreuna, îi despărţise de-ocamdată. Ea aparţinea mai de grabă celui mai depărtat trecut, năvălit şi el, turbure. în odaia aceia streină.

Acum s'ar fi putut despărţi, salutându-se rece' ca două cunoştinţe. Oare de ce? Pentrucă nu erau căsătoriţi? Pe semne!

Şi Eliza se mâhnì, rămase nehotărîtă, mută, lipită de soba caldă.

Dar poate că el nu gândeà şi nu i se păreà tot aşà! cugetă fata. Iată'l că erà lângă ea, îi vorbea, îi strângeà mânile, cu vădită intenţie s'o turbure iarăş, s'o strângă la piept, nesăţios, neobosit.

Cu toată neplăcerea, trebuià să i se supună, erà cuminte să i se lase 'n braţe, s'o poarte, s'o facă să sufere, ca să priceapă bine el, fără putinţă de tăgadă, că ea i se jertfeşte, numai pentru că vreà el.

O masă bună ţine strânşi la olaltă, cât timp se împărtăşesc de dulceaţa ei, pe doi oameni care doresc să fie trup şi suflet. O masă bună împacă şi cugetele protivnice, nivelează inteligenţele, face din colţuratele ambiţii foae de plăcintă şi înveseleşte de-o potrivă pe toată lumea nepotrivită.

Cei doi iubiţi cinară copios, cu vinuri generoase, în camera de hotel.

La gară ajunseră când trenul se găteà să plece. Avură însă vreme să cumpere bilet. Vagoanele de astă dată erau pline.

Voiculescu făgăduise însă că va fi cuminte, se

www.dacoromanica.ro

pătrunsese de temerile fetei şi se înţeleseseră bine să se prefacă a fi două cunoştinţe obişnuite, politicoase de o potrivă una faţă de alta.

De cum se urcă Marinică în vagon, fu primit ca un om aşteptat. Toată lumea voià să ştie ce se petreceà în Leorman. Erau de faţă moşieri, arendaşi, din multe judeţe ale ţării. Pretutindeni erau răscoale. Ai fi zis că sătenii s'au înţeles între ei dela Severin la Dorohoi. Nu prădau, ci nimiceau tot. Ardeau conacele boereşti de-alungul şi de-a latul României, cu toate aşezările de pe ele. Blajinul ţăran ucideà fără milă şi şovăială pe boerul gâbuit, pe logofăt, pe perceptor. Erà o răzvrătire în potriva întregei ordine sociale. Regimentele din Muntenia trebuiau trimise în Moldova, şi viceversa, ca să nu fraternizeze cu răsculaţii. Asta aduceà o mare întârziere. Erà vorba ca drumul de fier să fie cedat Ministerului de război, iar civilii să nu mai călătorească. Preà se îmbulzeà lumea către Bucureşti, ca la un liman. Se vorbeà şi de instigatori. Molipsiţi de nihilismul din Rusia, studenţi români basarabeni jidăriseră nemulţumirile din satele Moldovei.

Marin Voiculescu simţì că i se sburleşte parul pe cap de emoţie. Acum abeà înţelegea de ce fusese dimineaţa aşa de puţină lume în vagoane, tălmăcindu'şi îmbulzeala de faţă: lumea bogată fugeà din provincie. Aşa dar oraşele mici erau ameninţate. In câtevà capitale de judeţ, cică veniseră ca lăcustele ţăranii şi voise să le ardă şi să le prade.

Şi el, moşierul din Răzoarele, ce făceà, când tot avutul lui erà primejduit? Umblà, nenorocitul, după fete mari! Işi pierduse minţile pe semne, ca să călătorească anume, şi unde? în oraşul gos-

www.dacoromanica.ro

podăriei lui, fără să se ducă pe-acasa, măcar ca să pună o întrebare două oamenilor săi. Inebunise la bătrâneţe, uitase ca are fire albe de păr, că aveà patruzeci de ani trecuţi! Şi biata fata, uitata aproape, ce erà ea vinovată? Stà singura între streini şi ascultà fară să vreà ororile ce se povesteau.

Marin eşì din îmbulzeala de pe coridor şi se strecura în cabina lui, unde, în momentul acela, nu erau decât Eliza şi încă o cucoană.

— Trebue să te plictiseşti, domnişoară, începù el, şi'i făcù fetei semne tainice că nu poate vorbì precum doreà, din pricina persoanei streine.

— Nu, domnule, ascultam la ce spuneaţi dumneavoastră...

Marin îi strânse mâna pe furiş, şi o lacrimă se ivì în genele lui. Erà lacrima aceasta pentru Eliza, pentru avutul lui distrus, nici el n'ar fi ştiut să spună. Se înduioşà pe semne, gândindu-se ce zănatec om erà el în stare să fie, ce pătimos, când îl apucà.

Trancătul şi legănatul trenului nu mai aveà farmec acum, nici pentru Eliza. Şi ea ar fi dorit să fie mai de graba acasă, în locul de unde puteà să reià firul vieţii întrerupte, aşà ca şi cum nimic nu s'ar fi petrecut.

Totuş, mult mai legată se simţeà ea de domnul acesta, îngrijorat acum, cu faţa pe neaşteptate brazdată, palidă, enervat şi obosit, care'şi lipeà alături de ea pleoapele, cu aerul omului care mai bucuros ar dormì, decât să gândească.

Moşierul se întorsese cu toată inima spre avutul lui. Eliza îl înţelegea, sufereà pentru el, cu dragostea care'i încolţea în inimă şi cu temerea de prabuşirea abià înfiripatelor ei visuri de viaţă nouă,

www.dacoromanica.ro

îmbelşugată, luxoasă. Eliza erà o fiică a Bucureştilor, şi luxul o atrăgeà, o fascinà, ca un ideal, ca un temei, ca o faţă a fericirii.

In apropierea unui oraş, în care aveà să staţioneze trenul, tot şiragul de vagoane se oprì dintr'odată brusc, ciocnindu-se, sguduit. Lumea, mai toată în picioare, bărbaţii, femeile în toiul discuţiei despre revoluţie, se frânseră dela genunchi, dela mijloc, căzură. O panică se iscă. Ce se întâmplase? De ce se oprise maşina acolo, în câmpie?

Afară erà întuneric; stelele, câtevà, licăreau în noaptea fără lună, cu lespezi de nori plutitoare.

Lumea se îmbulzì la ferestre să vadă. Intunecime. Trenul se urnì încet, se târî îndelung până la staţia de departe, întunecată, vuind de glasuri, împresurată de o mişună neagră de fapturi mărunte, colcăitoare.

"Armata! Armata!" se auzì în vagoane.

Infanteria! Erà trimeasă să potolească răscoala.

"Unde vă duceţi, băeţi?" întrebă cinevà de pe fereastră.

"La Leorman!" se auzì un glas, din furnicarul negru.

Eliza şi Marin, strânşi unul în altul în picioare, bărbatul iarăş ameţit de mireasma trupului care 'l îmbătase cu câtevà ceasuri mai nainte, plin de amintirea plăcerii şi-a poftei lui neînfrânate şi nesăţioase, se lipise, se ondulase pe linia corpului fetei, presaţi amândoi la fereastra îmbulzită a vagonului.

Priveà şi el în vălmăşagul înţesat al apărătorilor averii lui. Ochii i se deprinseseră cu lumina puţină a gării; dar încă odată îl subjugase patima.

Invăpăiată şi ea, dar împotrivindu-se senzaţiilor,

www.dacoromanica.ro

Eliza cercetà massa de uniforme soldăţeşti, când, de odată, îl zări pe frate-său, care şi el, uluit, o priveà.

Dar fratele Elizei mai de grabă nu'şi puteà crede ochilor. După socoteala lui: ce erà sa caute soră-sa în tren, şi încă învăluită la gât într'o blană scumpă şi printre boerime?

Eliza erà să ţipe şi se dădù în lături, cu toată puterea, lovindu'l aproape cu brutalitate pe Marin.

— L'am zărit pe frate-meu printre soldaţi! bolborosì ea, se strecură printre oameni şi se lăsă pe canapea, ostenită poate de câte încercase în ziua aceia nesfârşită.

Dar poate că i se năzărise: din mantalêle acelea, toate la fel, de sub capelele trase pe ochi, dintr'o mie de oameni tineri, cum erà să'l cunoască pe frate-său?

Aci glumeşte, la un pahar de vin, părintelele Maftei cu logofătul Gârbaci; îi vedem pe Răzoreni hotărându-se la revoluţie şi asistăm la două pârjoluri şi la un chef de cuceritori.

Mai marii comunei Răzoarele aflaseră din timp, tot mai multe şi mai înfricoşate fapte de-ale ţăranilor, în depărtate locuri. Dar nu le trecuseră prin gând că şi pârliţii lor de săteni ar fi în stare să vină asupra stăpânirii cu mânie şi omor.

Numai Sâmbătă seara, părintele Maftei, singurul preot şi duhovnic în toată revărsata comună, văzându-l mohorît pe Gârbaci, zisese:

— Ce mi te feştelişi în aşà hal, cumetre? N'ai mai băut zeamă de varză de mult? Mai gârâe câte cevà!

www.dacoromanica.ro

Multe făceau, desfăceau şi prefăceau împreună popa şi logofătul. Nu se înrudeau. Părintele Maftei erà de baştină din sat, pe când logofătul erà de prin alte meleaguri. Nici cumetri nu erau, dar îşi sprijineau de multe ori interesele la olaltă, în potriva când a primarului, când a perceptorului, când a casierului societăţii, fostul hangiu şi cămătar.

Aşà cereà uneori politica satului, ca la urmă toţi să se înfrupte şi să sporească, la umbra marei proprietăţi a lui Marin Voiculescu şi a puterii electorale a acestuia.

Sâmbătă seara, logofătul Gârbaci erà trist, plin de presimţire: mai întâi pentrucă dase o raită pe la casele ţăranilor de frunte şi nu'i găsise acasă, adică se ascunseseră de el, ca nealtă dată; al doilea, pentrucă auzise ca sate apropiate se sculaseră, —şi începeà să se gândească şi el, abătut, că pomenise oamenilor sa iasă Luni la arat.

Preotul dà din cap, hâtru ca 'n totdeauna:

— Se 'ncinge şi ţărâţa câteodată! glăsuià sfinţia sa.

— De'i vedeà colţi de lup, povăţuì părintele, fă-te că n'ai harapnic şi repezi-te mai bine epureşte până la cuvioşia mea. Intrăm în biserică cu toţii şi aşteptăm să treacă unda. Ştii tu, Gârbaci, la ce'i zice undă la noi? După ploi înfundate la munte, după potop acolo, gârla noastră, asta de se scaldă copii de cinci ani în ea, vine neagră, cu vuet, cu urlet de fiară înjunghiată, înaltă de un metru, cu pae, cu lemne, cu copaci, cu stârvuri, cu tot ce-a apucat în drumul ei lăţit în vad de zece şi douăzeci de ori pe cât este, peste câmpii, şi îneacă. E puhoi acela, iar noi îi zicem undă. E, cumetre, nu aşteptà să vezi puhoiul, că te poate luà în cârcă, şi vino să te lipesc în biserică printre sfinţi.

www.dacoromanica.ro

Acestea le vorbeau bunii prieteni, la un pahar de vin, în salonul cârciumarului Ioniţa Buzatu, păstrat numai pentru obrazele subţiri.

De-acolo soseau până la ei vocile, parca tot mai întărâtate ale ţăranilor care beau în cârciumă, pe la mese, pe lângă tejghea.

Gârbaci tăceà, trăgeà cu urechea la svonul glasurilor aspre, se uità în barba înfloritä cu fire albe a părintelui, ridicà ochii la potcapiul înverzit al popii, zâmbeà la câte un cuvânt mai cilibiu, şi beà iar.

Uneorî i se păreà logofătului că'şi aude numele şi'i veneà să se repeadă 'n cârciumă, cu harapnicul ridicat, şi se vedeà împărţind vârtos în dreapta şi în stânga lovituri cumplite; vedeà spete încovoindu-se, uşa crâşmei dată de perete, iar ţăranii repezindu-se 'n uliţă, în patru labe. "Am băut cam mult!" se gândeà el, sâcâit de vedenii.

— Mâine vine un controlor, trimis dela centru; destăinuì părintele Maftei. Nu vine să'mi faca inspecţie la banca; vreà să vadă cum e lumea pe la noi; dacă se pomeneşte de răscoala.

— Cuminte lucru! i se părù lui Gârbaci. Atunci, parinte, scot Luni oamenii la arătură. Ii am! bravo! se încălzì el. Am mai puteà beà; ce zici?

Dar părintele Maftei aveà, până să nu'l întunece beţia, o ameţeală. Inchideà ochii şi toate se învârteau în prejuru'i. Asta însemnà să lase paharul gol şi să'şi usuce gâtlejul.

— Nu mai beau, cumetre! Hai de mă petrece acasă, la braţ, ca la Bucureşti.

In Capitală învăţase el seminarul, şi povesteà adesea cu haz şi cu părere de rău, de viaţa tinereţii.

N'apucase să'şi isprăvească cina părintele, cină

www.dacoromanica.ro

întârziată de amînteri de refeneaua cu Gârbaci, şi mosafirul aşteptat, controlorul, picase.

Duminică, pe când slujeà în biserică, preotul ca şi toţi mai marii satului, pe lângă altar, în strane şi 'n tâmpla dreaptă a locaşului sfânt, nu ştiau ce sumedenie de lume îi împresuraseră.

Se aşteptau ei să fie îmbulzeală, că doar chemase primarul tot satul prin crainici, ca să asculte cuvântarea de mântuire a controlorului.

Şi nici afară, în curtea bisericii, nu'şi dădură seama de ce se pregăteşte în sufletele sătenilor.

Totuş, Gârbaci se strecurase binişor prin lume.

Nevastă-sa şi cei trei copii mărunţi se duseseră şi ei la părintele.

Auziseră apoi toţi glasurile dârje, strigătele poporului, iar o iscoadă venise să le spună că norodul a dat năvală în curtea boerească, după ce a sfărâmat zăbrelele şi poarta de fier.

Nici unul dintre notabilii comunei nu încercase să steà de vorbă cu turbaţii şi zăpăciţii. Se 'nchiseseră prin case, care pe unde apucaseră.

Perceptorului, de pildă, îi fusese mai la 'ndemână să se furişeze la bordeiul Stăncuţei, o văduvă tânără cu care se aveà bine de câtevà luni.

Primarul, notarul, părintele, şeful de jandarmi, nemeriseră chiar la căminele lor şi stăteau zăvoriţi, aşteptând, după feleşagul fiecăruia, să treacă, or să înfrunte năpastea. Puşti aveau mai toţi prin case, până şi preotul, şi le cercetaseră şi le încărcaseră.

Se simţeau ei vinovaţi cu cevà, de nu cutezau să întâmpine valul spulberatic al norodului, şi să cerce cu vorbe bune a'l potolì şi-a'l îndreptà pe alte căi? Se credeau netrebnici? Erau prea fricoşi, cu toţii?

www.dacoromanica.ro

Cine ar îndrăsni să înfiereze notabilităţile unei comune, în asemenea împrejurare, cu o vorbă de dojană?

Numai învăţătorul, către seară, în acea Duminică de răzmeriţă, se îndreptă către primaria care clocoteà de strigăte. Oamenii se făcura cerc în jurul lui. El se uità în toate părţile, la feţele celor cari îl împresuraseră, părându-ise de odată că e preà singur în gloata aceia. Lumea'i pricepù leşinul inimii şi fù poftit, răspicat, să'şi caute de treabă, de şcoala lui, ca un dascăl ce erà.

Şi omul plecase cu capul în jos şi ajunsese acasă, cu o bucurie care'i sporeà mereu dela gardul curţii lui până 'n casă, — nu atât pentru că credeà că şi-a împlinit datoria, pe cât că a scăpat nevătămat.

In noaptea aceia de Duminică spre Luni, luminile cari în de obşte se stingeau cele mai târziu în comună, nu se văzură de fel înflorind dalbe şi gălbioare în ferestre. Nobleţea comunei stăteà pe întuneric, în spaimă şi'n aşteptare năucă. Năvala plugarilor în conacul boeresc, început de jaf, le aflaseră, din larmă şi dela iscoade.

Numai popa, om de duh, îşi potrivì la geamuri veştmintele lui negre şi, pe semne pentrucă aveà şi mosafiri, pe care trebuià să'i şi îmbărbăteze, petrecù cu vin din pivniţa sfinţiei sale, blagoslovită băutură, până după miezul nopţii. Şi de câte ori îi turnà în pahar lui Gârbaci, îl întrebà:

— Ce faci cumetre, ari mâine cu harapnicul, or ba? Te aşteaptă oamenii pe-afară, sunt nerăbdători!

Iar Gârbaci tăceà, zâmbeà şi el de şotiile popii Maftei şi'şi sugeà mustăţile ude.

Inainte de cântatul cocoşilor în miez de noapte,

www.dacoromanica.ro

comuna se liniştise. Tihna grea a şesurilor se întinsese ca omătul alb peste tot cuprinsul. Luna, răsărită târziu, înălbeà ca pe o pânză de in şoseaua comunală, deşirà plopii, părea că'i numără în dreptul zăvoiului, în preajma căruia sburdà ziua herghelia boerească. Lumina moale şi sfioasă învăluià ca 'ntr'un zăbranic dulce de borangic, casele după cari umbra stà deasă şi ca un reazim de meterez.

La un timp, ţiganii, potcovarii şi lăcătuşii din Răzoarele, se furişaseră din bordeele lor din marginea satului şi se târâseră până la conacul moşiei. Se strecuraseră pe din dosuri, pe la staulele vitelor, şi ajunseseră până la uşile caselor. Aici, borfaşii încercaseră cu chei potrivite, cu privighetori, să descuie, ca să pătrundă în bogatele bălaşuri şi să fure.

Dar până să reuşească, făcuseră pe semne sgomot cu fiarele, vorbiseră între ei şi, pe neaşteptate, se pomeniră cu câte un ciomag peste şale.

Fuseseră auziţi şi apoi văzuţi de ţăranii cari rămăseseră pe la primarie, prin curtea ciocoiului. Ţăranii, cei cari locuiau prin cătune depărtate, nu mai plecasera pe acasă, anume ca să fie şi pe a doua zi la răscoală.

Ţiganii fură goniţi cu bătae şi cu ruşine, şi se mistuiră în noapte ca nişte păreri.

Prima zi de arătură li se pare în fiecare an, celor care despică negrul şi mohorâtul pământ, ca să'l rodească, o zi nu numai de ei aşteptată, o întreagă iarnă, une ori mai lungă de patru luni, dar şi de către sfântul soare şi de vânt, şi de nori, adică de către toţi zeii rămaşi din vremuri pierdute sprijin sufletului omenesc, şi de sigur adăstată, ziua aceasta, şi de Tatăl şi Fiul şi de Maica lui,

www.dacoromanica.ro

care cugetă cu lacrămi de duioşie la truda omului.

Nu'i o zi hotarîtă de logofăt, aceasta, or de ei, de ţărani, ci sugerata de sigur de Cel de Sus, cu învoirea şi supunerea tuturor duhurilor.

Ziua aceasta deosebită, de obicei în luna Marţişorului, venise! Pământul, reavăn, numai bun de brăzdat, aştepta; vitele mugeau, şi ele dornice sa vadă câmpul. Se puteà să vie secetă mai apoi, ori ploi grele! Acum erà numai bine de eşit cu plugul. Şi boerul dase poruncă.

Le ştiau ţăranii toate acestea, adică mai mult le simţeau. Se sculaseră de noapte, buimăciţi, mânioşi de cum se trezisera, plini de amintirea sbuciumului lor din ajun.

Adică de geaba se răsvrătiseră ei? De geaba stricasera bunătate de porţi şi farâmaseră gardul de fier al curţii boereşti — o frumuseţe! — şi făcuseră tabără din conac? Taiaseră porci şi'i fripseseră haiduceşte; călcaseră vatră streină şi stricaseră rosturile gospodăreşti ale curţii!

Să le pară rău şi să iasă la câmp, aşà ca şi când nimic nu s'ar fi petrecut?

Dar daca alţii, în alte parţi, în alte sate, căpatau de pe urma razmieriţei pământ, o mai blândă obladuire, păsuiri la munci şi la bir şi islaz cumsecade?

Pe ei, cine'i văzuse că au ţipat şi-au blestemat, şi-au eşit cu securi şi cu furci, gata să'şi lepede viaţa, dacă până şi perceptorul şi primarul s'au ascuns ca 'n vizuină de vulpe? Hei, nu li se puteà da lor toate dreptăţile pe nimica toată! Trebuià să se arate vrednici a înfruntà moartea la nevoe. Ar fi arat ei bucuros pământul, dar cu alte învoeli şi să li se deà „lotul" lor, ca la toată

www.dacoromanica.ro

țărănimea de pretutindeni în țara românească.

Și sătenii iarăș eșiră de prin colibele lor, neniți bine de zavera din ajun, de nesomn, unii de băutura suptă cu necaz și vitejie, ca într'o zi de pomină, și se alăturară care pe unde se întâlneau.

Stancu Marin, cu capul gol — nu mai știa ce i se făcuse căciula — cu părul vâlvoi, umblà singur prin mijlocul șoselei, cu toporul pe umăr, ca taetorii de lemne. Vorbeà și svârleà din umere, ca sărit din minte.

Lumea se îndreptà către primărie, unde cei care dormiseră acolo, se sculaseră acum.

Astăzi poate că aveau să vie pristavi din partea stăpânirii, ca să'i întrebe ce vor. Dar dacă aveà să'i găsească așa, cu degetele 'n gură, pe șezuturi, la taifas, ce-or să zică de ei? Firește că nu vor nimic, că li'i preà bine, că huzuresc!

Trebuià s'o facă și mai lată astăzi, ca să se ducă vestea, să se scrie și despre ei în gazete. Aminteri de unde să le vie dreptate?

Și iarăș lumea se învălmășà, se încălzeà, și furci, topoare și coase răsăriră în mânile negre.

— Să mergem la primar acasă! spuse 'ntr'o părere, Vlăduță.

— Și ăla 'i o pasăre cu ciocul de fier! rânji Ion Ivanciu, care aveà nume de viclean și cârcotaș.

— Ce avem cu el? dădù din cap Vasile Țapu, căruia primarul îi botezase un copil. Se cheamă că noi l-am ales, dacă'i primar. Destul că i-am luat primăria. Mi 'i mai ciudă pe perceptor! răcnì el. A făcut avere numai în doi ani. Un mucos... Se ține după neveste!...

Și Vasile Țapu arătà către Stanciov, cumnatul tinerei văduve cu care trăià perceptorul.

www.dacoromanica.ro

Şi lumea se amestecă dintr'odată. Se sculară de pe jos cei care şedeau turceşte, sau într'o rână, şi toţi se 'mbulziră către uliţă, pe poarta dărâmată acum, a primăriei.

In luciul coaselor, soarele înseilà fulgere; posomorâtele muchii de topoare păreau că merg singure, în grămada de inşi, duse dârj de mâni vânjoase.

Erà un amestec de mintene, de ghebe, de cojoace scurte şi de sumane. Coloratele porturi femeeşti, încă nu împestriţaseră mulţimea.

Puhoiul de oameni se revarsà pe drumul mare în neregulă, încet, clătinat de nehotărîre şi lipsă de ţintă, încă liniştit. Şoseaua se prăfuise de atâta lipăit de paşi.

Parca uitase lumea că ziua aceia era hărăzită arăturii. Oastea neorânduită, fără căpitan, păşeà fară de avânt, înainte. Cei de pe la mijloc, unde gloata se rărise, începură a'i strigà pe cei din coadă.

— Haideţi mă! nu vă lăsaţi! nu ne daţi de ruşine! Or nu vă vreţi lotul vostru?

Şi codaşii alergară; ceata se 'ngroşà.

Trecuseră pe dinaintea curţilor boereşti, pustii acuma, şi ca o părere de bine, ca o mândrie umplù inimile. N'avusese nimeni ce le face; nimeni nu cercase să'i oprească, să'i îmbrobodească cu vorba. Aveau ei putere multă, încât şi Vodă tremurà la o adică pe scaunul lui!

Nămolul de oameni ajunse fără să'şi deà seama înaintea caselor perceptorului.

Un pietroi, svârlit de departe, sparse un ochi de geam.

Printre oameni se strecuraseră şi copii şi aruncau cu pietre.

www.dacoromanica.ro

— Să iasă perceptorul afară! strigară vre-o doi.

— Să'i plătim dajdia! strigară mai mulţi, a batjocură.

— Asta'i încă o lipitoare de-a stăpânirii!

Oamenii trecuseră pe la casele, în fund de ogradă, ale preotului, pe la casa primarului, dar le lăsase, de parcă nu le văzuse în fundurile lor.

— Indrăzniţi, mă! asmuţi unul şi eşi în faţă, ameninţând cu pumnul către ferestrele dela drum ale locuinţei, înjurând avan.

Mulţimea se îndesă în gardul scurt de zăbrele de brad. Gardul pârâi; poarta, împinsă, se deschise. In casă parcă nu erà nimeni.

Impresurară strâns casa.

— Astuia trebue să'i punem foc! şerpui o voce în mulţime.

Pumni mânioşi izbiră în cercevelele ferestrelor. Cu sgomot de sticlă spartă, ferestrele lipsiră de odată, şi lăsară gol. Uşile crăpară; sătenii năvăliră în încăperi pe din două părţi: pe la bucătărie şi prin tinda ceà de seamă.

— Să nu luaţi nimic, mă! strigă Sâmboteanu, izbind cu sete într'o oglindă. Noi nu suntem ţigani, potcovari!

Povestea cu haraminii lăcătuşi fusese istorisită, şi-acum o ştiau toţi.

Putine de brânză fură varsate 'n curte. Saci de mălai, de făină, fură aruncaţi să plesnească, şi opincile călcau ca 'n pulbere în belşugul pitei.

— Să'i punem foc! să'i punem foc! se auzeà prin mulţime, ca un şuer, ca un ecou.

Vr'o doi inşi se repeziră, luară de pe vatra din bucătărie jar, lemne aprinse, şi le aşezară în garderobul cu haine de cocoană al nevestei perceptorului.

www.dacoromanica.ro

Erau mulţi cei de faţă, multe capete se lungiseră să vadă începutul de foc, să vada cum dela văpaia mică, adormită pe tăciune pâna să fie purtată din bucătărie în odaia mare, va învià, va creşte flacăra, aprinzând cu vâlvoare hainele mândre, cu care se împopoţonà perceptoriţa, fata lui Cascău, un nepricopsit de brutar din Ţinteşti, comună vecină.

Dar cutia de lemn, postavurile, ştofele, nu luara foc pe dată, ca spirtul. Jeratecul parcă se simţeà strein, stà tot negru în garderobul de scândură lăcuită.

— Vezi că nu trage... N'are vânt... deslușeà o femee, intrată şi ea, te miri când printre bărbaţi, şi ochii'i străluceau de o bucurie drăcească.

— Acuş s'aprinde! acù! se auzeà printre cei curioşi.

Un fum mohorît şi rău mirositor eşì în şuviţă din hainele ale căror margini atingeau tăciunii, şi o flacără nu întârzie să pâlpae şi, îndată dupa ea, altă flacară se lungì, alergă pe zăbranice şi pe vâlnice, pe rochiile de vară, orăşeneşti.

Lumea se îmbulzì numai decât spre uşe, cu un fior între spete, cu vechea spaima şi cu înrădacinatul respect de foc, de puterea lui de nimicire neînfrântă.

Când cei din casă fură printre cei din curte, în vălmăşagul sporit de alte două cătune întârziate, mai priviră oleacă la casa în care începuse să iasă fum pe geamuri şi se afundă în norod.

După ei, curios, un pâlc de inşi, intrară în casa incendiată, ca să vadă cum i s'a pus foc.

Garderobul ardeà ca un rug smolit, scândura lui subţire trosneà şi scuipà departe scântei aprinse.

www.dacoromanica.ro

Flacări mari lingeau tavanul, burdușit în dreptul lui; un pat și o masă luaseră foc.

Când pâlcul de curioși eși, prin bucătărie, unul din ei se împiedică de o tinichea plină de petrol. O luă cu el, de mâner, și ridicând-o în văzul mulțimii, strigă:

— Aici e gaz, mă! Hai iar la conac!

Furnicarul de țărani se trase înapoi, începù a se scurge iar pe șoseaua comunală.

Fum înecăcios, vâlvătăi de flacări începură a pufăi pe ferestrele desfundate, în urma puhoiului retras.

Tinicheaua cu petrol, grea de zece chilograme, treceà din mână în mână.

Mulțimea se perindà iarăș prin dreptul caselor primarului și ale popii, fără să le ia în seama și de astă dată, și revenì, ca 'n ajun, la conacul boieresc.

Bărbați, femei, copii, prin poarta fărâmată, prin gardul răpus, intrară fără clipă de șovăire, fără să'și aducă aminte carevà de atotputernicia stăpânului, de cum îi va vorbì boerului sau logofatului, de smerenia pe care le-o insuflà altă dată vederea de departe a locuinței boerești.

Căsuțele mici de pe lângă clădirea cu două caturi erau așa precum le lăsaseră ei în ajun, în neorânduială, cu ușile de perete, cu ferestrele sparte, de sălașe pustii.

Răcnete, scrâșnete, strigăte, vuet de glasuri omenești răsunară. Aveau acì mai multă nevoe de curaj și de furie și trebuià să și-o pregătească singuri.

Tăiușuri de topoare, înălțate deasupra capetelor mițoase, tunse chilug, neliniștite pe umeri, rân-

www.dacoromanica.ro

jiră în lumina limpede şi primăvăratecă a soarelui.

Trei uşi aveà casa, şi la toate se îmbulzeà cu muget isbeliştea. Negre şi încordate, cătrănite şi nemiloase se făcură feţele oamenilor. Femei ţipau fără de pricină, de parcă ar fi vrut să'şi spargă singure timpanele; îşi smulgeau părul, în necazul care le pisà inima, le întunecà vederea şi le lua minţile.

De astădată bărbaţii nu se mai repeziră la uşi cu umerele. Topoare multe căzură cu tăiuşul în lemnul de stejar, cu bubuit.

Dar câte trei uşile erau tari, groase; aşchii săreau şi împroşcau în obraze. Loviturile să 'ntăreau, întărâtate; lemnul despicat de fier gemea; muchiile de topor începură să frângă cerbicia slăbită a stejarului.

Mai înfuriată de împotrivirea uşilor şi de osteneală, mulţimea se prabuşì în launtrul cladirii, lovind de istov în dreapta şi în stânga lucruri nepricepute, oglinzi, vase; trăgând şi taind, cei cu coase, perdelele şi covoarele de pe pereţi; spărgând, cei cu berde şi securi, scrinuri, dulapuri, mese; iar cei cu cosoare desfundând, crăpând, jeţurile colorate, scaunele cu pernă, sfâşiind cuverturile de pe crivaturi şi pernele de catifea, de mătase, cu chilimuri înflorate.

Farfuriile, cupele, sticlăria din sufragerie, dădură de lucru băetanilor, până să le facă cioburi pe toate.

In salon, portretele lui Voiculescu şi-al nevesti si înverşunaseră pe câtevà femei trecute, care le sfâşiară intâi cu măscări, în anume locuri, apoi le nimiciră de tot.

Şi catul de sus ca şi cel dela pământ erau pline

www.dacoromanica.ro

ca stupii; erà plin de clocot şi de nesuferita larmă a spargerii a fel de fel de lucruri de porţelan, de ceramică, de faianţă, de sticlă, de sfâşierea ţipătoare a mătăsii, de mirarea pânzei, de geamatul înfundat al catifelei.

Vestmintele găsite fură batjocorite, ca şi cum ar fi păstrat cevà din purtătorii lor.

Curtea, şoseaua din naintea caselor, erau negre de mulţime, şi nu erà un om care să nu vreà şi să nu tindă a intrà până 'n catul de sus al conacului. Invălmăşala era mare. Lumea se 'mbulzea, se strivea, prostită în pornirea ei.

Cu mare greutate, spărseseră câtivà şi uşa beciului, şi-acum mulţi coborau în răcoarea placută, după atâta înfierbântare.

Iluminate de bucurie, femei se înghemuiau şi ele ca să străbata prin valul bărbaţilor, în pivniţa înbelşugată.

Cei care coborau din catul întâi, sătui de ispravă, dornici totuş să nu contenească, să mai găsească cevà de făcut, se pogorau şi ei pe gârlici.

Celor intraţi nu le mai veneà să iasă la lumină. Găsiseră hârdae, cofe, măsuri de porumb; şi beau cei pătrunşi în beci, într'o fraţietate fară pereche.

Dar cei de-afară murmurau. Trebuiau mulţumiţi şi ei. Se mai găsiră doniţe, ciubere, oale, tingiri de aramă, cazane de fiert rufe, şi băutura fù cărată şi prin curte.

Şi 'n drum ajunsese în cele din urmă, şi 'n curtea primăriei, câtevà mari hârdae, şi sătenii beau ţuică, vin roşu, cu căni, în oale de noapte, în ce apucau.

Mai toate femeile veniseră de-acasă mai târziu şi cu câte o legăturică cu de mâncare. Erà ca un

www.dacoromanica.ro

ospăţ neaşteptat, în prima zi de aratura, care învoioşeà lumea, cu atât mai mult cu cât nimeni n'aveà să'l plătească; şi mai erà pe de-asupra, şi în pofida ciocoiului.

Trecuse de mult namiaza. Soarele asfinţì şi nimeni şi nimic nu stricà cheful Răzorenilor. Acum lumea erà beată; unii uitaseră de revoluţie, dar stăteau tot în cârdul tuturora, gata să se înhame la un ciubăr şi să'l care afară pe gârliciul pivniţei.

Când se vestì că băutura s'a isprăvit, feţele se strâmbară a mirare de oameni beţi; şi pumni se ridicară mânioşi în potriva ciocoiului.

— Să'i punem foc! Unde e gazu? se auzì printre oameni.

Şi iarăş catul de sus şi cel dela pamânt fură călcate de gloată. Tinicheaua de petrol fù împărţita de mai mulţi între ei, în vasele în care bauseră până atunci. Ce le mai trebuiau hârburile?

Mobila de lemn fărâmată, scaunele scumpe, fură stropite cu petrol, în încăperile de sus.

Câmpia verde, cu grâul ca iarba, des, înalt de două palme, care se vedeà prin ferestre în apropiere, nu le mai spuneà nimic celor care o rodiseră cu braţele lor noduroase.

— Daţi-vă napoi, mă, că punem foc! strigă abià ţinându-se pe calcâie Apreotesei, şi trase un chibrit pe perete.

Dar lemnişorul îşi stinsese văpaia puţină, până să ajungă în patul în care fusese asvârlit.

Alt cinevà aruncă un snop de cătrăniţe aprinse, pe un jilţ desfundat din care câlţii eşiseră, şi udătura de petrol pocnì şi o pară albă gălbue se înălţa.

Lumea se trase 'napoi, mulţi alergară la scară, mai ales femei. Nu mai aveau ce cătà, fugeau cu toţii. Ca nişte fălci, trosneà focul în spatele lor.

www.dacoromanica.ro

De pe trepte se auzeau țipete. Femeile văzuseră flacări pufnind în apropierea scării. Beția năuceà. Și 'n catul dela pământ daseră foc oamenii, fără să țină socoteală de cei de sus.

Dar nu erà nici o primejdie, dacă se grăbeau. Totuș, două femei leșinară și fură cărate târâș afară, în curte.

Băutura începuse să'i ajungă aproape pe toți. Se iscau certe. Dușmănii vechi, pentru un hotar, pentru o pâră, pentru vr'o dragoste, icneau în mințile turburate. Dar alții mai puțin beți, or împăciuitori de felul lor la beție, săreau să'i despartă pe iabrași.

Soarele pierea, lumina se încenușà. In marginea drumului, lângă șanț, două mueri adormiseră, destăinuindu-se pe semne, una cu mâna căpătâi sub capul celeilalte, și-acum horăiau, late, cu fusele goale, cum le ajunsese somnul.

Și din bărbați începuseră să adoarmă, covârșiți de beție, în curtea primăriei, înlăuntrul ei pe scânduri, în ograda conacului, mai pe departe însă de casa care ardeà în lege, în suluri de fum și de pară șuerând pe ferestre, cu trosnete și 'n cădere de bârne, prăbușite din acoperiș în catul întâi, iar de-acolo jos, ca să se scufunde totul mai apoi în pivniță, ca într'un mormânt încăpător, ca în pământ.

Pe la miezul nopții, când toată lumea, și cei care răzbiseră la cârciumă ca să mai beà, dormeà butuc, conacul moșiei Răzoarele luminà noaptea ca un rug imens.

Privelișteа măreață în felul ei, o priveau cu strângere de inimă și spaimă părintele Maftei, logofătul, primarul comunei și alte notabilități locale.

www.dacoromanica.ro

Ce pate o dragoste nepotrivită, şi unde duc visurile unei fete.

Doamna Voiculescu aşteptà Duminică noaptea, nerăbdătoare, să'i vină bărbatul cu ştiri din Leorman. De un sfert de ceas stăteà singură în cele două camere de hotel, cu micul ei ceasornic de aur dinaînte'i pe mesuţă; ascultà rostogolirea de roate pe asfaltul de afară, sgomotele înfundate din marea clădire şi, tot mai nerăbdătoare, se mirà de ce nu mai soseşte Marinică.

Dacă s'ar fi gândit mai naînte de-a venì acasă la o întârziere de tren, ar fi rămas în cercul de prieteni cu care cinase în seara aceia. Îi plăcuse mai ales domnul Mihail Sorţescu, un bărbat smead, moşier, bine turnat, îndesat, solid cu alte cuvinte, deputat, măgulitor, curtezan şi cu o lavalieră mare fălfâind ca la un artist. Totuş, distinsă persoană.

Şi domnul Mihail Sorţescu erà burlac, — se gândeà Medea — şedeà în hotel, poate pe acelaş coridor cu ea. Şi cum desbrăcà cu ochii, afurisitul!

Mustaţa îi dădeà un aer de fineţe. Sigur că el întrebase, întorcându-se acasă, dacă se va fi întors, dacă nu s'o fi dus cine ştie la care cucoană, sau are să întrebe pe oamenii hotelului, unde stă domnul Voiculescu. Erà şi el deputat, alesul aceluiaş judeţ, al Leormanului, din acelaş partid, şi ea nu'l cunoscuse. Părea strengar. Dar ce'i drept numai cu ea se purtà în mod deosebit. Îi plăcuse, evident. Ei şi? El erà slobod ca aerul, să încânte, să descânte şi poate chiar acì, în hotel, îl aşteptà cinevà. Ce trebue să se petreacă, mai ales noaptea, în hotelul ăsta, din inima Bucureştilor! Ce de împerecheri, câte scandaluri izbucneau de aici! Inte-

www.dacoromanica.ro

resantă viață, neplictisitoare zău, un iad și un rai la olaltă!

Dar Marinică trebuià să vie! Ce grozăvii se istoriseau în lume! Să înălbești ascultând! In Leorman, ca pretutindeni de altfel, țărănimea înebunită pradà și pârjoleà avutul stăpânilor lor; ucideà vitele, pe primari, — de necrezut!

Ce veşti aveà oare să aducă Marinică de acasă?

Și guvernul își dase demisia, veniseră la putere ceilalți, care poate că făcuseră revoluția anume ca să răstoarne partidul, mizerabilii, și cine știe ce-aveà să se mai întâmple!

Erau ceasurile unsprezece, Medea se gândeà că se puteà foarte bine să se desbrace. Intoarse cheia în broască și, încet, înaintea oglinzii, începù desbrăcatul.

Imagina ei aveà darul să'i înlăture preocupările. Când ajungeà la corset, nu puteà să nu întârzie în nemișcare, să nu se privească bine dela ciorapii strâns lipiți pe pulpe, lungi până sus, acățați în cheotori de corset. Se placeà. Corsetul îi adunà carnea macră, multă, de pe șolduri, îi apasà pântecul, îi da trupului o înfățișare de faptură gata să danseze, ca o baletistă voinică. Sânul, care se revărsà aminteri, sub stăvilarul „cache-corsetului și al corsetului, nu'și destăinuia voluptoasa mărime. Jartierelor ei, fundelor late dela cămașe, dela corset, Medea le zâmbeà, ca fluturilor după ploae, un copil cuminte.

Aproape uitase femeia supărările cumplite, când cinevà încercă să deschidă ușa. Ea întoarse capul. Un ciocănit în uşe o făcù să'și aducă aminte de bărbat.

— Tu eşti? întrebă Medea.

www.dacoromanica.ro

— Da.

Şi Marinică intră, cu aerul unui om obosit, stors.

— Cu ce nerăbdare te-am aşteptat! Ce se petrece pe la noi? E adevarat?

Bărbatul parcă mestecà în gura o foae de pelin. Işi aruncă palăria pe o masă, îşi scoase paltonul, şi, fără însemnătate, grai:

— Nu putem şti precis... Firele de telegraf, de telefon, au fost tăiate.

— Şi dela Răzoarele? întrebă Medea.

— De pretutindeni. Aşa că nu putem şti...

— O, e 'ngrozitor! Ne-a distrus tot, cu siguranţă! De ce-ar fi taiat firele aminteri?

— Nu putem şti! întări soţul. Poate ca firele sunt tăiate de mai aproape, dela Podeni...

Şi tăcură amândoi. Uruitul trăsurilor tot mai turburà linişteа. Femeia urmă să se desbrace, cu mare atenţie. Nu'şi mai zâmbeà; un păenjeniş de tristeţe o umbreà; plinătatea corpului ei o nemulţumea. S'ar fi vrut mai slabă, mai sveltă, mai sprintenă. Veşnic se gândeà la un tratament, la o cură de slăbire; dar nu se puteà supune. Ii placeà mâncarea multă, suculentă, icrele, untdelemnul, carnurile, bomboanele, prăjiturile, pateurile, şi preţuià bauturile generoase.

Toate sfaturile medicilor consultaţi, gros plătiţi, şi toată voinţa şi dorinţa ei, se risipeau ca fumul, ca nimic, înaintea meselor încarcate.

Când, stapâna în casa ei, îşi poruncea o cina, un prânz pe sponci, şi se restrângea numai la el, viaţa 'şi perdeà tot farmecul, nori de tristeţe o apăsau, şi toată ziua sau seara se consolà ronţaind cofeturi şi fructe.

Privindu'şi nevasta aproape despoiată, Marin nu putù să nu'şi aducă aminte de amanta.

www.dacoromanica.ro

Cât d ub,ire era trupu fe ei blonde, saracacios poate, dupa pa erea unora, dar câ de tânar în schimb şi de mlădios!

Si schi ele de durer , e mirare a ceia ce simte, de pe chipul Elizei, staruia dinain ea ochilor lui, pe când nevas a sa se s himbà în vestminte de cul a e; i schin ele acelea il posomorî, il abătura ca un inceput de remuscare.

O pe recuse pe Eliza pana aproape de casa ei. Biata fata nu şia ce să facă cu blanile cumpe ce i se dăruise, iar el nu'i put à da nici un sfat. Erà aşa le turburat!...

Il prinse e de odată ala uri de fata mare! grija avutului lui, nimicit poate tot de miseii de ta rani. Il framântà ideia ca fu ese la un pas de casa lui din Leorman şi de o mie de oameni care i ar fi putut spune ce l et ece la Răzoarele, iar el, din cauza nebuniei ce'l apucase pentru croitoreasa nevesti si, nu cercetase si nu aflase nimic.

Şi tacuse aproape toa a vremea în trà ura care'l duc à cu ea, cu amanta în sfârşit dobândita, tacu e mo ior t, enervat de mersul ncet, ca după mort, al cailor.

Nu'i veni e pe lin ba şi n o putuse învinovaţi pe Eliza, care totuş bine ar fi facut de ar fi rezista ispitei, macar pâ na se limpezeau lucrurile cu revoluţia asta neghioaba. Barem sa fi ş iut că la moşia lui e liniște.

Se invinova ea pe el de netrebnicie, de uşurinta, de patima nenorocită. Nici n'o sarutase pe fata la despărţire; numai privise in urma ei cu dor şi cu dragoste, şi se rastise la birjar sa întoarca mai de grabă, de cum o lasase pe Eliza la bordeiul ei de cenuşereasa.

Apucase totuş sa'i spună fetei ca pleaca a doua

www.dacoromanica.ro

zi înapoi la Leorman. Înțelesese fetișcana cât își stricase el, stand toată ziua de Dumini a cu ea la hotel.

Medea își sfârșise toaleta de culcare și își relua grijile de care era patrunsa. Voia sa știe cu cine vorbise el; ce spusese prefectul; daca prefectul era hotărît sa procedeze cu energie; câta armata se trimisese și câți țarani se spuneà ca fusesera uciși pâna acum.

Dar Marinica raspuundea pe de l turi; erà, firește, istovit de suparare. Firele acelea de telefon...

Cu toate astea femeia nu taceà, urmà sa l ntrebe; erà foarte îngrijiata de soarta maica si, moșiereasa și ea. Nici despre ea nu auzise Marinica vorbindu-se? Pe semne că prefec ul nu se mai interesà de județ, știind ca va fi nlocuit de noul guvern. Dar șeful garni oanei, comandantul ce mutră făceà? Erà de sigur plictisit, domnul as a galant, care ținea două case 'n Leorman și una în București, erà plictisit ca trebue sa lase jocul de cărți și să'și faca meseria. Domnul comandant își dădeà aere de prinț și nu erà in vi ța decât cu ciocoii de viță. Avusese dreptate omul de Stat român care spusese că, pentru potolirea țaranilor, trebue cerut ajutorul \ustriei; sa vie oștile austroungara .. Cu mila și cu discursuri umanitare și mpaciuitoare opincarii sălbateci nu se domesticesc.

Marin se 'ntoarse 'n pat, închîsese ochii. .\țipea, și Medea tot urmà sa vorbeasca.

Bărbatul spusese ca a doua zi, cu toate ca ar fi trebuit să se duca la doctor, dis de dimineata, pentru moftul lui de boala, — căci n'avea nimic în tond! — va plecà înapoi la Leorman.

Venise cu gând să deà ochii cu șeful; dar a-

www.dacoromanica.ro

flase chiar adineaurea, pe peronul gării de Nord, că şeful nu'i în Capitală. Voià să'l întrebe asupra despăgubirilor, în legătură cu căderea dela putere. Şi mai venise şi ca să'i spună ei că nu se puteà pune temei pe svonuri. S'o lase mai multe zile singură la un hotel!... Pe soacră-sa n'o văzuse, dar aflase că e în oraş, sănătoasă şi că face vizite, ca în totdeauna.

Eliza spusese acasă la ea, la ce oră din noapte se întoarce. Maică-sa o aşteptà îngrijorată. Şi bătrâna femee auzise de răscoalele dela sate.

Nu mai vorbeà lumea de altcevà. Ardeau acareturile boereşti de pe moşii; moarte de om se făceà la tot pasul; ţaranii'i ucideau pe boeri pe unde'i apucau; armata'i omorà pe ei, cu sutele; oraşele erau ameninţate, cu o năvală a mulţimilor înebunite dela ţara.

Ecaterina Drăghici îşi căutase toată ziua de lucru, răsturnase casa cu direticatul, în zi de Duminica, doar va trece timpul mai curând, o va năucì osteneala, şi va sosì fata. Dimineaţa se dusese, biata mamă, la cazarma, pe jos, şi de-acolo în tabără, pe câmp, ca să afle de ce nu'i venise feciorul, ca de obicei. Dar şi acolo alt necaz: Ion plecase cu trupa, nu se ştià unde, pentru astâmpărarea răsvrătiţilor. „Au luat şi gloanţe cu ei, berechet", îi spusese o cătană veche, rămasa de sămânţă în tabara.

Când îşi văzù fata, vie, nevătămată, mâhnită parca, de sigur din pricina oboselii drumului şi poate şi a primejdiei prin care trecuse, în tren, muma, ajunsă econoamă la toate cele din pricina nevoii, se întoarse pe un calcâi să facă lumina lampei mai mare.

www.dacoromanica.ro

Cât se 'ntoarse ea pe loc, Eliza îşi şi aruncase de-oparte etola şi manşonul.

Ecaterina îşi sărută fata, dar aceasta nu se preà lăsà, ca şi cum pe obrajii ei erau urme necurate, de prihănă.

Ca un copil bolnav scânceà sufletul în pieptul Elizei, şi parcă ţâncul îşi întorceà cu amărăciune faţa şi dela vechile lucruri care o împresurau cu neschimbarea şi statornicia lor, cu dreptul lor de-a continua. Şi chipul de copil veşted şi bolnav al sufletului Elizei se întorceà scârbit, fără de nădejde, şi faţă de proaspetele amintiri. O dorinţă de-a depărtà totul, or şi ce, în funduri întunecate, în nefiinţă, pluteà ca o negură în conştiinţa fetei de eri, a femeii de azi.

Abeà a doua zi dimineaţa, când se sculă să înceapă ziua ei lucrătoare, Lunea, începutul săptămânei, răspunse Eliza întrebării care'i clocise 'n gând, până şi 'n timpul somnului: „De ce mă simt ofensată, înjosită, pângărită?" se întrebase ea, şi îşi răspunsese: „N'am făcut nimic neomenesc!... Nu-l iubeam... Mă ademenise moşia lui, deputăţia lui, vârsta lui serioasă."

Dar începutul fusese făcut, acum ea aveà o legătură de dragoste, şi cel mai rău lucru ar fi fost acum, să se curme.

Neliniştită se îmbrăcà Eliza, pe când maică-sa vorbeà mereu şi se căinà de dorobanţul lor de Ion, care nu ştià să tragă cu puşca, nu făcuse nici odată instrucţie, veşnic luat de ofiţeri să le lucreze pe acasă tapiţerie.

Şi sora nu mai aveà destulă inimă pentru frate-său. Cu nemulţumire se gândeà la el, pentrucă poate că o văzuse şi o cunoscuse.

www.dacoromanica.ro

Odată păşise şi ea strâmb, şi-atunci o zarise tocmai cine trebuià s'o banuiasca mai puţin.

Ca un ghimpe 'n deget o supărà gândul că aveà să deà ochii cu doamna Voiculescu, cu adevărata, cu de toata lumea cunoscuta şi admisa nevastă a bărbatului ei. Căci era şi bărbatul ei!

Dar tot Eliza îşi răspundea cu asprime, ca nu toate femeile care se culca întâmplător cu un barbat, sunt nevestele lui, mai ales când bărbatul acela era însurat, şi se ştia ca este.

Când, strecurându-se cu mai multă neplacere decât totdeauna, ajunse la camerele doamnei Voiculescu, Elizei îi svâcneà inima de bătăi. Stătù câtvà în coridor, galbenă, cu picioarele încovoiate sub ea, până să i se deschida.

— Dumneata eşti?... Da... glasuì doamna. întunecată şi ea la chip, ursuză.

Croitoreasa voì să treacă în camera ei de lucru, dar doamna o oprì cu un gest.

Eliza încremenì, se simţì rece, pleca ochii în podele. Se aşteptà la învinovăţiri, la ocarî, socotea ca le merită; nici o apărare nu'i veneà în minte. Nenorocita, aşteptà.

— Uite ce este... începù Medea. Ştii şi dumneata despre răscoalele ţăraneşti... Cine n'a auzit de ele? Poate toată averea noastră s'a prapădit... Adică nu e vorba de bani, dar nu ne mai arde nici nouă, femeilor, de rochii, de modă. Saptamâna asta, sa nu te superi, lucrează dumneata în altă parte. Nu mai mă pot ocupà de bluze şi de jupoane. Şi stii cum sunt eu... Mă scuzi, nu'i aşà? Ce-aveam să'ţi plătesc? Da, poftim, o nimica toată... Nu e vorba de bani... Să vii, te rog, săptămâna viitoare, dacă poţi... Lasă'mi adresa. Aşa... Strada... Da. Am scris'o.

Şi încercă să zâmbească doamna Voiculescu. E-

www.dacoromanica.ro

liza luă banii, murmura sfios mulțumiri, îmbujorata de primejdia prin care socotise ca trece, și se strecura pe uşe, pe coridoare, pe scara de din dos a hotelului sgomotos la ora aceia, mai sgomotos ca altă dată, tot din pricina răscoalelor țărănești.

Plecând de-acasă, maica sa voise s'o împodobească cu blănile scumpe dăruite de aman, cu prețul fecioriei; dar el spusese ca le lasa acasa, de unde vor fi luate, de un servitor

Când fù în stradă, Eliza rămase o clipa locului: să se ducă acasă or în căutare de lucru, pe la alte case boerești cunoscute, pe unde mai lucrase?

Aveà încă în palmă strânși în neștire, ca și cum ar fi putut să'i arunce, banii primiți, ca și cum ar fi fost prețul mârșav al unei vanzari, al unei prostituiri.

Doua lacrami îi picară din gene pe obraz și fata și-le șterse trezi a, înfiorata, privind în juru'i.

Dar nimeni n'o privea. Lumea se zoreà, ca în toate diminețele, după treburi, după caș ig.

Crezuse ea, în adâncul sufletului, că el, amantul, ar fi putut să'și amâne marile interese și să mai fi rămas în București, reținut de amintirile zilei lor de dragoste, de amintirea ei? Poate că da.

El îi spusese că este nevoit să plece, să se informeze, iar la trebuință sa staruiască, daca erà cu putință, ca avutul lui să nu fie lăsat pradă barbariei țăranesti.

Chiar așa 'i vorbise el, fără căldură însă, fară să'i mai frământe manile în palmele lui aprinse, fără să se scuze pe cât s'ar fi cuvenit, și plecase!

Când aveà să l mai vadă? Cum aveau să se privească și ce aveau să'și spună? Averea lui, ran-

www.dacoromanica.ro

gul lui printre oameni, nevasta lui, îl despărţeau de ea cu ziduri uriaşe.

Eliza mergeà fără ţintă; ocolise câtvà, dar tot spre casa părintească se îndreptà, fără să ştie.

Nori se învălmăşau pe de-asupra Capitalei, negri, ameninţători, suflaţi, destrămaţi, vălătuciţi, rostogoliţi de vânturile nevăzute de jos ale înălţimilor. Intunecimea parcă se pogorà asupra oraşului; la răstimpuri câte o undă spulberatică de vânt căderà asupra străzii, ridicà un fumegai de praf şi'l asvârlea în ferestrele caselor, în chipul trecătorilor.

Eliza simţì un fior de frig, scuturând-o. Parcă ar fi trecut printr'un oraş strein, nedorit, aşa o stânjeneà totul în cale.

Când zărì casa părintească, se trase înapoi, îi venì să se întoarcă. Sufereà cumplit; îi veneà să ridice mânile în sus şi să se tângue cu glas mare

De ce sufereà, se întrebà, fără să'şi răspundă, fără să vreà să se mângăe cu un răspuns. Parcă ziduri albe, plăcute, se înegriseră în juru'i, se apropiaseră înăbuşitor şi se năruiseră în cele din urmă pe sufletul ei.

www.dacoromanica.ro

PARTEA II

Aci, Marinică tot nu află din fir în păr, lucruri pe care noi le-am văzut petrecându-se, dar în schimb înțelege că nu te poți jucà de-a „vațiascunsele" cu provincia.

In trenul care'l duceà la Leorman, Voiculescu își aduse aminte, cu amestec de compatimire și dragoste, de Eliza.

Acum călatorea singur, plin de grije, cu presimțiri rele, într'un vagon iarăș aproape gol, cu nici o femee de față, — gol, pentruca bogatașii nu mai porneau către provincie, înfricoșați.

Legănat pe canapea, numai cu crâmpee de gânduri, se trezeà că se întoarce pe loc, ca și cum Eliza ar fi fost lângă el. Ce păcat! nu erà și nici nu trebuià să fie. Hotărît lucru, copila aceia fermecătoare, pe care ar fi învațat-o să iubească și să prețuiasca amorul, nu erà norocoasa! Și poate că aduceà nenoroc! Mare păcat! Și tocmai acum îi picase, când se petreceau lucruri așà de extraordinare! Oare s'ar fi petrecut toate astea, dacă mica lucrătoare nu i-ar fi eșit în cale? Cine știe?

Locomotiva tăià spațiul destul de repede, ca să'l apropie pe moșier de târgul în care aveà să afle despre soarta avuției lui. Acum Voiculescu ședeà mai mult în picioare, lipit de ferestre, cu

www.dacoromanica.ro

şed à mai mult în pi ioare lipi d f restre, cu ocnii a ı dați în za i pi du e, roura e și fra-mantate de m ri norî mohorî i

Res ul vago ului d clasa întaia, cateva pe rechi d barbați și femei, fami ii, stranși la olalta, îmbu ziti la doua ferestre alăturate, cercetau cu 'uare aminte departar le.

Poat ca strigasera vre-odata p sag ·i aceștia în p i teni, în vagon sau pri-eteni d- aca a. și Marin nu'i auzise, poate ca exclamasera de uimire si de du re, la cele ce descopereau din fuga trenului. Acum ıı ă aceau și p iveau.

„Da, satul de co o arde! tresări cu glas tare Voi-culescu. E foc acolo!' strigă el, spaimânta și ca un om care da alarma

Moșierul p i ı cu desnadejde n juru i, p- co-ridorul lung al vagonului, o tă din baeri e inimii; își mu că buzele, și iar sco moni cu oc ii satul, peste care plu eà o tıambă de fum.

— Ard toate satele, domnule! E o mare nenorocire! auzì Marin d n pâlcul mic de pasageri al vagonu ui.

Va sa zică era adevarat. Nu se îndoise nici el, în cele din urmă. Un guvern nu pleacă dela putere decat gonit, sau când partidul s'ar primejdui guvernând mai departe. Partidul nu'și dase locul de bucurie.

Intelesese Marin că ziarele nu mai minteau; dar cu totul altfel se patrundeà acum de însemnatatea și grozavia revoluției, întrevăzând-o chiar cu ochii lui.

Erà cu putință așa dar, ca și la moșia lui la conacul lui, să se fi pus foc și să se mistue bunătate de avere? Cine aveà să'l despăgubească? Se grabeà Marinica să se întrebe. Doar n'aveà să rămână în pagubă!

www.dacoromanica.ro

Asta cu nici un preţ! Până la Voda aveà sa se ducă pentru avutul lui, pentru dreptul lui! La ce bun Statul, dacă nu asigurà cetăţenilor neştirbirea bunurilor lor? Atâtea şcoale se înfiinţaseră şi se proectau la ţară, şi la ce erau bune, când ele nu erau în stare să infiltreze în cugetul mocârţanilor respectul proprietăţii? Ce puteà să fie mai sfânt pe lume decât avutul omului, păstrat din tată 'n fiu, avut care nu stà înmormântat în ladă, ci hrăneà atâta mii de idioţi de ţarani? Nu faceau mai cuminte cei care luau bulgari, îi aduceau de peste Dunăre, să le lucreze pământurile, şi lăsau satele de pe moşia lor să se bată de muscă?

Prădăciunea, jaful, nimicirea, toată paguba până 'n un ban, ba chiar mai mult: şi ţouciumul şi spaima prin care trecuseră bieţii moşieri, aveau sa fie platite cu vârf şi îndesat de către Stat!

Mai întâi era nevoe de o strajnica represiune: cu tunul! Să fie uciși ghiorlanii, chiar de feciorii lor. Să nu rămâna cătun necălcat în picioarele cailor roşiorilor şi ai călaraşilor. Iar pe cei care vor ramâne în viaţă, sa'i asupreasca până la al noulea neam. Să'i poarte în cătuşe la arat şi sa'i pue la biruri în aşa fel, încât şi a nouazecea spiţa a lor să plateasca ruina tării!

Nu era Statul garantul tuturor bunurilor? Dacă el, Voiculescu, ar fi dat foc unei mizerabile colibe ţărăneşti, de două sute de lei, n'ar fi îndraznit ţaranul să'l cheme, pe el! sa plateasca paguba suferita? Ba ar fi fost silit să alerge, gogeamite deputat, pe la procuror, pe la preşedintele de tribunal, ca să împace lucrurile, sa scape cu faţa curata.

Negreşit că aveà să se faca dreptate! Nouii veniti la putere, nu erau ca 'n alte ţari, descreeraţi, socialişti, revoluţionari, erau moşieri şi avocaţi cu

www.dacoromanica.ro

stare, şi nu puteau strică temeliile ordinii sociale.

La nevoe, pentru o mai deplină despăgubire, el, Voiculescu, îl dà dracului de „şef", deşi îl cununase şi'l aveà moştenire dela tată-său, şi aveà să treacă în partidul dela putere. Unui nou partizan i se dă totdeauna mai multă atenţie.

Moşierul se frământà pe loc, nepărăsindu-şi postul de observaţie. Il dureà capul şi'şi lipise fruntea de geamul rece. Mersul hâţânat al trenului îl legănà; omul uità să privească satele pierdute pe întinderea verde de grâne a câmpiei, pradă gândurilor.

La un timp îşi dădù seama că arborii înalţi şi desfrunziţi încă, se pleacă, se 'ncovoae mereu, pentrucă afară băteà vânt puternic. Un nou fior îl străbătù: „Ce incendii grozave trebue să fie pe unde-au pus ţăranii foc!" Avusese dreptate Medea să'l ciocanească, aseară, cu fel de fel de întrebări. Şi el, plictisit, obosit, întors dela desfătări, în loc să se fi interesat de cele ce se petreceau la moşie!... Dragoste de fată mare'i trebuise? Fusese în Leorman ca să petreacă! Şi pe când el erà la hotel, conacul poate ardeà!

Bubuituri ciudate se auziră.

Marin se trase instictiv dela fereastră cu un pas, dar urmà să cerceteze cu ochii afară şi trăgeà cu urechea.

Intorcând pentru o clipă capul, văzù grupul de femei şi de bărbaţi din celălalt capăt al vagonului, chircit pe vine, strâns tot la pământ.

Se dădù şi el în lături, se adapostì după peretele vagonului.

Trenul era bombardat.

Treceau printr'o comună rurală, tăiată 'n două de drumul de fier. O ploae de pietre duduià în

www.dacoromanica.ro

pereții de tablă ai vagoanelor. Se auzeau țipetele pasagerilor. Un huideo formidabil învăluià trenul fugar.

Și-apoi nimic alta decât țăcănitul și trancanitul fiarelor. Primejdia erà trecută.

Marin privì înapoi, către satul răsculat. O cuta a șesului însa îl ascundeà vederii; vârfuri de pomi, țugue de acoperișuri, crucea bisericii, abià se deslușeau.

Ajuns cu bine 'n Leorman, Voiculescu se duse de-a dreptul la prefectură.

Jandarmi de prin toate comunele, vechili de moșie, perceptori, primari, preoți, învățatori, fierbeau la olaltă, din uliță pâna pe scarile înaltei și proteguitoarei administrații.

Toți slujbașii a eștia dezertaseră dela posturile lor, se strecuraseră cu frica 'n sân peste câmpii, cu ocoluri anevoioase, ca să nu piară cumva sub ungia deslănțuită la țara.

Gospodari, bine întemeiati unii, nu putuseră, să își ia, or își uitaseră mulți puținii bani ce'i aveau, și acum veneau să ceară dela stăpanirea pe care o sprijinise cu votul în alegeri.

Minteau cu nerușinare mai toti, și pentru ca să capete bani, dar și pentru ca mila sa le acopere vre-o învinuire posibilă. Se temeau ca mai marii lor, prefectul, moșierii și arendașii, sa nu se vadă trădați prin fuga lor, să nu pretinda paza avutului lor, cu prețul vieții sau al usturarii pielii.

Marin se oprì câtvà, cercetător, în mulțimea care foià în jurul prefecturii.

Dar nu văzù nici o față cunoscută d'n Razoarele. Nu știà dacă trebue să'i para bine or rau, că nu întâlnește vre un om de pe moșia lui.

www.dacoromanica.ro

Zări pe primarul din Podeni, comuna prin care treceà drumul către Razoarele. Il chema; iar omul politic, mâna dreapta a boerului aristocrat din Podeni, îi zise „sarut mâna", cu vechea'i cuviinţă, dar nu ştiù nimic sa'i spuna.

Un jandarm venì sa'i steà drept înainte, cu capela în mână, şi'l informă pe domnul deputat, că nici o casă boereasca n a fost cruţata de jaf şi pojar, şi că ţăranii tot nu s'au potolit.

Prefectul era în cancelarie.

Erau buni prieteni amândoi; făceau aceiaş politică. Mai vârstnic, părintele judeţului, cu faima de om foarte energic, pentru a treia oară prefect, acum îşi pierduse capul.

Prefectul aruncà toata raspunderea rascoalelor din judeţul lui pe comandan ul regimentului local şi pe ministerul de razboi, care nu'l servisera la timp.

I se trimisese dorobănţime din Bucureşti, dar, în loc să fie coborîtă la Scaeţi, ca de-acolo sa poata pornì numai decât la moşia lui; oştirea fusese debarcată la Malaiaş!

Iată cum răsplatea partidul, servicii de douazeci de ani!

— Şi când ma gândesc ca au fost trimişi şi călăraşi, mulţumiţă numai stăruinţei mele extraordinare, îmi pierd cumpătul, mon cher, şi'mi vine sa las totul aici, sa ma duc în Capitala şi sa'mi dau demisia. Ar trebuì să le dau asemenea bobârnace, asemenea lecţie, dar nu se mai poate, pentrucă ai noştri au plecat singuri dela putere! Ah! nemai pomenita nedreptate mi se face! Ţara nerecunoştinţii! Uite-te la ţăran, — e prototipul naţiunii.

Voiculescu nu'l compătimea pe batrânul luptător politic. Simţì din potriva un fior de speranţă

www.dacoromanica.ro

în inimă. In sfârşit armata sosise! Mălăiaşii nu erau departe de Răzoarele. Nu se aflau amândouă comunele pe aceiaş şosea, dar erau legate între ele printr'un drum vechi de care.

Voiculescu urmăreà cu mintea. Din Mălăiaş, oastea aveà să se ducă la Câmpeni, şi-apoi, cu uşurinţă, puteà veni la Răzoarele.

Dacă Marinică ar fi putut să deà ochii cu comandantul armatei aceleia, Doamne, ce bine ar fi fost! I-ar fi pus în palmă, prieteneşte, două trei mii de lei, şi l-ar fi hotărît să nu schimbe drumul.

Prefectul umblà cu mofturi; ar fi voit şi aici hatâruri! Socoteà căzătura învechită 'n rele să pună armata ţării în serviciul lui personal! După ce-ar fi adus la linişte satul de pe moşia domniei sale, s'ar fi îndurat să deà o mână de ajutor şi neamurilor, după interes şi consideraţie. Deputaţilor, de sigur le-ar fi venit rândul după senatori; întrucât senatorii, afară de Panaiotis, care'şi arendase moşia, erau de-o vârstă cu prefectul.

Pe Marin Voiculescu îl umflà râsul, pur şi simplu, gândindu-se bine la păţania prefectului, la faima lui de energie şi atotputernicie. Şi după toate astea, ca mâine, noul guvern, trebuià să'i deà paşaport.

Plecând, Marin îi strânse mâna călduros, făcù o mutră de om covârşit de supărare şi de nenorocire.

Prefectul nu ştiuse nici el, ce anume se petrecuse la Răzoarele. Un jandarm spusese că răscoala a izbucnit şi-acolo, şi-atât.

Dar de cum eşì pe sală, omul fù coprins iarăş de mânie şi de restrişte.

Vedenia satului arzând în depărtarea câmpiei, pietrele asvârlite în şiragul de vagoane, îi fură

www.dacoromanica.ro

limpede aduse aminte, de parcă le vedeà şi auzeà. Apoi forfoteala atâtor oameni plouaţi, svârliţi de urgie din adaposturile lor tihnite şi veniţi acì, unde nu li se vorbeà, unde şedeau fara treaba, fără noima, pe când plugul aşteptà ruginit în şoproane să despice miriştea, să rodeasca de pe urma lui!...

La doi paşi de prefectură, Voiculescu se izbì piept în piept cu Leonida Panaiotis. Ochelarii în aur descalicasera de pe nasul coroiat al senatorului, dar îi prinsese în cădere.

— Ce ne facem, Marinică? începù Panaiotis, încrucişându'şi braţele şi fluerând a desnadejde. Ne sărăcesc ticaloşii! Ai vazut pe cine hraneam? Mai eşti democrat? Prăpadesc ţara, golanii ăştia smintiţi!

— Se duce de râpă! facù Marin, ca un ecou. Eu acuma am sosit dela Bucureşti... Ştii cevà despre Răzoarele? N'ai auzit vorbindu-se?...

— Vii dela Bucureşti? Nu te am văzut nici la Camera! A fost o şedinţă memorabila, dela care nu trebuià să lipseşti. Am luat parte şi noi, senatorì. Unde-ai fost, nenorocitule? sub pământ? Tu nu ştii nimic, n'ai văzut nimic!!! S'au sarutat şefii liberalilor cu şefii conservatorilor, ca fraţii! A fost o emoţie, înalţătoare!

„Parlamentul, deocamdată, ramâne acelaş, şi sub noul guvern, care va lucrà cu el, cu sprijinul lui, promis solemn. Nu ştii cât ne înfierbântasem toţi marii proprietari din parlament, fără deosebire de coloare politică, şi ceream masuri militare aspre o represiune sângeroasă în potriva rasvratiţilor. Ei bine, noul guvern a primit să liniştească frumos, adica sa strivească cu putere canalia ţărănească. Are sa fie admirabil! Şi, Marinică, ţine

www.dacoromanica.ro

minte vorba mea: Statul, care e vinovat de neprevedere, el chezaşul liniştii şi-al avuţiei naţionale, are să plateasca toate pagubele şi toate neplacerile noastre sentimentale.

Şi Panaiotis zâmbì, aşezându'şi ochelarii.

— Bine vorbeşti, Leonido! Nu înţelegem sa fim jecmăniţi! Daca şi conservatorii şi liberalii s unt uniţi, facă'şi de cap ţaranii cât or vreà, nu ne pasă! Ţara e salvata! La revedere!

Şi dupa câţivà paşi, întorcându-se catre prieten, striga 'n urma lui:

— Leonido! Pagubele tale sunt ale arendaşului, ce'ţi pasă! Şi mai eşti şi asigurat la nu ştiu care societate. Eu n'am avut prevedere...

Oraşul era în fierbere. Chipuri dela ţara rasăreau de-a lungul trotoarelor, îngrijorate şi întunecate. Costume împestriţate, jumataţe nemţeşti, acre, jumătate bulgareşti sau româneşti, tarcau cetele staţionare de dinaintea cârciumelor şi hanurilor.

Oraşenii Leormaneni se interesau de cele ce se petreceau în jurul urbei lor, dându'şi seama ca dela ţara le veneà tot sporul şi huzurul, ca acolo erau marile hambare care le umpleau pe ale lor, şi se temeau şi să nu vina satenii asupra capitalei, a Leormanului.

Prin hanuri nu se mai aflà un pat slobod, iar fugiţii, harapnicele şi reteveele de pâna eri ale moşierilor şi ale ocârmuirii, fusesera nevoiţi să mâe prin scumpele hoteluri.

Prin obor, prin ceairuri, pe maidanele oraşului, se vedeau căruţe, cu caii deshamaţi alaturi, iar de sub rogojinele şi ţoalele puse coviltir în care, eşind capete de copíi, de neveste, de bunice. Masesera acolo fugarii, pâna sa le faca vre un rost,—

www.dacoromanica.ro

de care habar n'aveà, de sigur!—prefectura sau primăria; tremuraseră strângându-se unul în altul, părinți și odrasle, pătrunși de frigul încă ascuțit din nopțile începutului de primăvară.

Erau mai ales toți aceștia, ca și cei de pe la hanuri, notari, primari, învățători, cu familiile lor mai totdeauna numeroase.

In multe sate, preoții și învățătorii rămăseseră pe loc, în mijlocul furiei deslănțuite, care rar de se abăteà și asupra lor, și pe care, puțini dintre ei avuseseră obraz s'o înfrâneze, prin predici, prin sfaturi.

In Leorman, preoții și învățătorii nu luaseră parte la răscoale, avându'și cu toții interesele de partea stăpânitorilor, care'i numiseră, îi ocroteau și'i întrebuințau în serviciile lor.

De departe își privì Marin Voiculescu sălașul, casă veche și temeinică, însorită la ceasul acela de soarele la zenit, cu văpăi că de veselie strălucind la ferestre.

O bucurie mare pâlpâì în sufletul proprietarului, păcălit un moment de liniștea și buna stare de aici. Dar își aduse aminte că nu de casa din oraș e vorba, ci de cea dela țară; că arătarea ei voioasă nu puteà fi nici chezașe, nici măcar un semn prevestitor că dincolo, la Răzoarele, clădirea numai de câțivà ani zidită, nu arde, nu se prăbușește, cu tot ce țineà de ea.

Chiar în poarta curții, cu mâna cozoroc de-asupra frunții, ca să se apere de undrelele soarelui și să poată privì, îl aștepta Dumitru, omul lui de credință, moștenit dela tată-său, omul care purtà cheile tuturor magaziilor în brâu și-ale beciului, și se culcà cu ele sub căpătâi.

www.dacoromanica.ro

Ce mai e nou, Dumitre? întreba și de astă dată, ca 'n totdeauna stăpânul.

Pacate! dadù din cap moșneagul încă verde, și sprâncenele lui mari și cărunte se lasara peste ochi'i negri, ca niște mustați sbârlite. Ma așteptam, coane Marinica, să pici, din minuta 'n minuta. Imi spusese un sdragon de baiat, ca ești aici! „Nu se poate" am zis eu. „Ba l-am vazut cu ochii mei, moșule!" spuneà el. „A tras la hotel cu o coconița bălana și de tot tânara." Mai sa'l iau la rapanghel, pe împeliţatul de baiat.

Prostii! Taci din gură! rostì cu asprime Voiculescu. Te-ai ramolit Dumitre.

Toata buna dispoziție, în care intrase sub înrâurirea vedeniei casei lui neștirbite, râzatoare, în bătaea curată a soarelui, i se risipì.

Așa dar, tot îl văzuse cinevà cu fetișcana aia, și încă intrând la hotel! Cu siguranța că'l vazuse mai multa lume. Dacă se gasise și cine sa vină și sa'l înștiințeze pe Dumitru, aveà sa se gasească, fără îndoiala, și cine s'o pună în curent pe nevastă-sa, pe soacra-sa, pe oamenii politici, de parerea cărora, asupra deplinei lui moralitați, aveà absolută nevoe. Stupidă și blestemata isprava! Și „bălana" aceia, care nu rezistase nebuna, și fusese fata mare!... Nu rezistase la asemenea aventură, la o călatorie cu trenul, la hotel, în tovarășia unui bărbat, care, natural, aveà să'i fie azi mâine, strein!

Dupa o tacere îndelungată, înghițind în sec vorbele aspre ale conașului, Dumitru zise:

— Este acì, este la bucătărie, mănâncă, jandarmul Stroe. A scapat dupa spusele lui, mai mult mort decât viu, din Răzoarele.

— Va să zica este revoluție pe moșia mea! tre-

www.dacoromanica.ro

sări Voiculescu. Scârboşii de ţarani! Şi cum mă purtam cu ei! cu mănuşi! Unde e jandarmul?

Şi amândoi, stăpân şi slugă, cu paşi mari, se îndreptară spre bucatarie. Doi câini ciobăneşti săriră în calea stapânului, jucară pe lăbi, se gudurară cu cozile în mişcare câtvà, ca să se înfunde în bucătărie, pe lângă mesele celor care prânzeau.

Jandarmul Stroe tocmai supsese până în fund o bardacă mare cu vin rece şi, cu ochii împăenjeniţi, se schimonosea de placere şi'şi sugeà cu sgomot mustăţile pleoştite, ude. Fără capelă, în picioare, drept, îşi bombase pieptul, trufaş.

Când dădù cu ochii de boer, care astupase uşa cu persoana lui, militarul tresarì ca prins asupra unei fapte rele, svârlì mânile în lungul trupului şi, zăpăcit, voì să'şi scoata capela pe care n'o aveà pe cap, ci stà încornorată pe o bancă.

Boerul îl priveà, şi'i facù semn cu degetul în cele din urmă sa iasa afara, şi-atât.

Jandarmul, cu pieptul înainte, se repezì la poruncă. Când izbucnì pe uşe, închise ochii însă, isbit în faţă de soarele năprasnic de luminos, din ziua aceia sfinţită de el ca început de primăvară caldă.

— Ia spune, băete, ce ştii ca se petrèce pe la mine? întrebă Marin.

— Când am plecat eu, domnule deputat, toată comuna erà în picioare, burzuluită.

Şi jandarmul tăcù scurt, amuţit, drept în poziţie militară, persecutat de gândul că mustăţile 'i sunt ude leoarcă şi nerăsucite de fel.

— E! bătù din picior cu nerabdare deputatul. Alt nimic n'ai mai văzut?

Jandarmul aruncă pieziş o privire plină de răutate, de mustrare, chelarului Dumitru, îşi repezì dreapta la gură, se şterse repede şi urmă:

www.dacoromanica.ro

— Şoseaua era năpădita de sateni. Venisera din toate cătunele, să fi jurat că i-a chemat cinevà. Ca la întrunire. Adică fusese la biserica chemaţi ca să asculte cuvântarea domnului controlor dela bănci, şi de-acolea, gata adunaţi, s'au pornit în potriva dumneavoastră.

— In potriva mea? scrută cu privirea cătrănită, deputatul pe jandarm. Şi voi unde aţi fost, ca să'mi luaţi apărarea? Câte focuri aţi tras, aş vreà să ştiu? In potriva mea! Şi ce spuneau? Ce-au făcut?

— Injurau, ocărau, îşi cereau lotul lor. Noi n'am putut stà, ca să ne omoare. Daca am văzut ca sunt atâţia, tot satul, ne-am retras. — scoborî vocea mult, omul.

— V'aţi retras! Adică aţi fugit! Pentru asta vă plătim lefuri, noi Statul, iar bieţii moşieri vă ţin ca 'n palmă cu de-ale mâncării, cu furaj, şi vă îmbuiba cu bacşişuri când băgaţi pe câte un topârlan la gros? Trebuià să vă „retrageţi", cum ziseşi, la conac; să vă închideţi acolo bine ca într'o cetate şi, de pe ferestre, sa împroşcaţi, sa culcaţi la pământ pe cine cutezà să se apropie. Slavă. Domnului! erà acolo mâncare si băutură pentru o luna! Acum o să vă pierdeţi posturile! Decât aşà paznici, mai bine nimic! O sa ne tocmim noi, proprietarii, oameni ca să ne păzească avutul cu credinţă: turci, arnăuţi. Asta'i tot ce ştii? Au dat buzna în casa mea? au prădat? au pus foc?

— In toate părţile jefuesc şi omoară, domnule deputat. Dacă stăteam locului, nu scăpam cu viată nici unul. Nici pe dumneavoastră nu v'ar cruţà ticăloşii.

Voiculescu întoarse spatele jandarmului. Incă

www.dacoromanica.ro

o speranță, vaga într'adevar, abeà acum simțită că o aveà în minte, se spulberase.

Și logofătul Gârbaci cu argații curții cu tot, de sigur că fugisera. Asta cel puțin erà deochiat; puteau să aibă pica și venin țaranii pe el. Cine 'i stă sateanului ca un os de pește 'n gât, dacă nu logofătul?

Oare de ce nu se aratase Gârbaci prin oraș? Nu putuse fugì la vreme?... Or se ascunsese prin Răzoarele, pe la vre un gospodar mai milostiv și mai prieten? se întrebà Voiculescu.

Cu ce drag își îmbrățișase cu privirea locuința lui, Marinică, și ce amărât și scârbit o lăsà, ca să se ducă în târg, să mănânce la un restaurant cu speranța că va aflà noutați. N'aveà liniște, n'ar fi putut stà singur un minut. I se pareà că dacă ar stà să se gândească în tihnă, s'ar scufundà ca'n nămol.

Dumitru îl petrecuse pâna în drum și'l întrebase în cele din urmă:

— Da, conița n a venit?

Și Marin iar își adusese aminte de Eliza, pe care chelarul o pomenise.

Dar de astă dată amintirea fetei blonde, cu ochii viheți, cu părul ridicat în creștet, lăsând goală ceafa, ademenitoare, cu svâcniri de tipar în brațele lui, se pierdù repede, trecu numai pe dinaintea ochilor lui Marin, în care se înfiripà incendiul marei lui case din Răzoarele, mulțimea de țărani aruncându-se ca o vijelie prin încăperile locuinței tihnite, și bine și scump mobilate.

In restaurantul mic de provincie, cu fețe de masa de o saptamâna nepremenite și nici măcar călcate zilnic, cu un miros special birturilor me-

www.dacoromanica.ro

diocre şi fără mulţi muşterii, Leonida Panaiotis, la o masă, parcă'l aşteptà.

Grecul, cum erà poreclit senatorul, fără să i se spună 'n faţă, abià îşi aninase şervetul.

Consultară împreună lista de bucate, Voiculescu se mai înviorà, aducându-şi aminte că amândoi, şi el şi Leonida, fuseseră la o părere: că Statul va despăgubì până la un bań, pe încercaţii păgubaşi, partidele cârmuitoare fiind pe deplin înţelese între ele.

Mâncară la olaltă parlamentarii, cu foame, cu poftă, conversând pe îndelete. La cafea, Panaiotis, se răsturnă pe spătarul scaunului şi, râzând în guşe, rostì:

— Craiule! Craiule! po unde-ai pescuit aşà mărgăritar de fată?... Hai? In vremea răscoalelor, şi vii dela Bucureşti, anume ca să faci dragoste! Tare eşti! Grozav mi-a plăcut nepăsarea asta! Ferice de omul cu patimă! Imi pare rău că nu v'am văzut şi eu... Alt cinevà mi-a şoptit, de! lumea e afurisită... O blondă frumoasă, o fetiţă, o fată mare, hoţule! hoţule!

Şi pentrucă Voiculescu pălise şi bâlbâià, neştiind ce să îngaime, Leonida urmă:

— Nu'ţi fie frică! Şi soacră-ta dacă ar ştì, n'ar fi aşà de nebună — iartă'mi vorba, — să te spue doamnei Voiculescu. Dar să găseşti o fată mare, în timpurile noastre!... Marinică eşti om cu noroc, nu glumă! Joacă la loterie, că câştigi la sigur. Să ştii că la moşia ta e linişte şi pace. Incearcă să descoperi mişcarea perpetuă, şi vei reuşì, Marinică!

Grecul râdeà cu lacrămi, în încăperea goală a restaurantului; pe când Marin luptà între râs şi necaz, buimăcit.

www.dacoromanica.ro

Il văzuseră așà dar concetațenii, alegătorii lui, și aveau să afle și soacra și nevasta! Ii cercetaseră parca odaia de hotel, patul, albiturile... Teribilă e provincia! Mare prostie făcuse el, s'o aducă pe fata aceia acolo!... Nu se gaseau parca la București atâtea locuri bune pentru iubit!

Când eșiră din restaurant, Panaiotis îi făcù amicului loc să treacă, cu respect:

— Venerabile! facù el și se ploconì.

„Dacă ai ști tu, boala venerică cu care lupt!..." se gândì Voiculescu, glumind cu sine, în gându'i, cautând sa para vesel, cu toată grija care'l împresurà.

Plecând din cârciuma lui Ioniță Buzatu, vom fi de față la o cumplită răzbunare, prilejită de răscoale.

La cârciuma lui Ioniță Buzatu, în noaptea de Luni către Marți, chiotele, urletele de pameni beți, conteniră mai târziu decât totdeauna.

Unii din pojarnici,*) după marea lor ispravă, n'aveau somn. Băutura, în loc sa'i înmoae, să le frânga cerbicia, le aprinsese sângele. Laur porcesc parcă mâncasera unii, așa turbasera, așà racneau. Rupeau pe întrecute, pe rămașag, paharele groase de cleștar cu dinții, macinau sticla în măsele și-o scuipau făina framântata cu sânge, plini de trufia faptei lor. Se încăpățânau să ridice mese grele cu dinții și să le poarte prin încăperea cârciumei, strâmte de mulțimea chefuitorilor.

Pe sub unele mese, cu capul pe podină, cu picioarele răschirate și sprijinite pe stînghii, mueri dormeau, cotropite de băutură, horcaind ca în ceasul morții, în larma de beție a tovarășilor.

*) incendiatori

www.dacoromanica.ro

Ioniţa Buzatu, un urs de om, înalt şi ţeapan, cu barba din umerii obrazului pâna 'n brâu, mândru de felul lui şi răstit, umblà pe dupa tejghea încovoiat de grije, aşa de încovoiat că parca chiteà să'şi pue barba pe genunchi şi s'o scurteze. Serbezit la faţă, fumuriu de galben, urmăreà cu ochi pierduţi, fugari dela om la om, gâlcevele care se iscau, se aprindeau învâlvorat ca spirtul, gata gata să amestice într'o încăerare de câini turbaţi, pe toţi nedoriţii lui muşterii.

Şi pe când negustorul hangiu urmareà refeneaua cu ochii, era nevoit să'şi încordeze cu putere şi auzul: se temeà ca beţivi eşiţi în ograda lui, la tot minutul, câte unul, câte patru, sa nu deà, fie din greşala or din adins, buzna peste nevasta şi copiii lui.

Buzatu îşi închisese de vreme familia într'o cameră şi, împreuna cu un baiat de procopseală ce'l aveà, serveà el în prăvălie. Socotise ca daca ar închide cârşma, în asemenea împrejurări, nebunii, însetaţi de bautura, gasind uşile zavorite, le-ar fi stricat şi ar fi prădat cu mânie, şi poate că ar fi ucis de-avalma şi pe hangiu şi pe tot neamul lui.

Toată lumea beà în noaptea aceia pe veresie şi parcă nu erà deprinsă a plati. Cârciumarul scrià totuş, în tăcere, tot ce se dà pe la mese, tot ce beà fiecare, ba şi mai mult. Obiceiul nu şi'l puteà lăsà, nici acum când duceà grije chiar vieţii lui şi a odraslelor lui.

De vre-o câtevà ori se strecurase Ioniţa Buzatu în ogradă, pe urmele beţivilor.

Puteau sa'i pue foc şi lui, mai de graba decât altuia, căpieţii! Şi la el aveau datorii, şi pogoanele lui puteau să le faca cu ochiu, şi pământul lui erà

www.dacoromanica.ro

eşnic lucrat ba cu o claca buna, ba pentru niscai-va porumb muced or fasole veche, împrumutată cine ştie când.

In curte, Buzatu trebuise să se faca şi mai mititel; sa nu cracneasca o vorba, sa calce ca pe saltea de puf. Ca o namila de spaimă, p tata de sange, aşa se vedeà în noaptea oarbă casa orăşănească aprinsa, fericitul conac boeresc. Pojarul nu se stinsese, şi vapaia sulița către ceruri negre valvori de scantei.

De cum păşise 'n curte, marunțel, aplecat, cu barba pe genunchi, stapânul locului, ale carui urechi vâjiau de ganduri şi de oboseala multei încordări a auzului, înțelese ca se sbuciuma cevà pe jos, p- țărâna. Incremenit de groază, crezuse că se face moarte de om. Ţiuiul din urechile lui contenì. Deslușì un gâfâit, auzì mascarii râs desfrânat, şi înțelese.

Privì mai departe şi ghicì în umbra ulucilor, alaturi de cocina porcilor lui, alte moga dețe mişcatoare, alte iubiri, poate 'n cârciuma lui iscate în seara aceia şi care poate aveau sa fie uitate a doua zi.

„Şi de-astea se petrec, se gand Ioniță. Ot într'o vreme cu jaful, cu omorul, se seamana viața. Parcă i ar fi grije vieții sa nu piară în aşà nebunie de prapad, şi pune la cale ziua cea de mâine!"

Doi din frații Stanciov, cu vărul lor Ivanciu Balac, se trăseseră într'un colț şi'şi şopacaiau.

Erà miezul nopții; lampile începuseră a sfârîì, cu gazul pe sfârşite. Stanciov, cel mare, ca de douăzeci şi opt de ani, ciung de un deget la mâna stângă, se băteà cu pumnul în piept, dà capul pe ceafă de'i saltà căciula şi scrâşneà din dinți. Ceilalți doi dădeau din cap, hotarîți şi ei.

www.dacoromanica.ro

— Haide dara!... facù Balac catre Stanciov cel mic, iar acesta, Eftimie, îl trase pe frate sau de maneca.

Dar tot nu plecara. Mai baura câte o litra de rachiu. de săcarica, şi-apoi, plescaind, se înşirara toţi trei pe uşe.

Se ferisera să afle carevà ce aveau de gând să faptuiasca. Balac aveà o puşca 'n spinare, luata dela conac; cei doi fraţi aveau câte o barda scurtă. Stanciov cel mare, Vanghele, aveà în brâu şi un cuţit măcelăresc, taios ca briciul.

Când fură 'n drum, la câţivà paşi de cârciumă, Vanghele stătù şi grăì:

— Intoarce-te Eftimie şi ia dela Buzatu o lumânare şi o cutie de chibrituri.

Eftimie se supuse, ca frate mai mic; ceilalţi doi aşteptară.

— O să gasim uşa zavorita... îşi dădù cu p rerea varul Ivanciu Balac.

— O spargem. N'avem berdele cu noi? IIm! sunt în stare să ma urc pe acoperiş şi sa ma slobod pe horn în vatra lor, numai ca să'i prind în aşternut. Caţeaua de cumnată-mea! Poate că de pe când trăià frate-meu, se înhaitase ea cu ăsta, cu perceptorul...

Nu de-atunci; mai dincoace. S'a ţinut scai de capul ei... Femee singură... Da sa nu'l omori! stăruì Ivanciu. Să'l cotonogim! Batjocoreşte'l cât vrei, de să'l laşi neom toata viaţa... I ar trebuì lui.. ştii numai un picior să i'l retezi!...

Eftimie veneà, — şi de departe:

— Am luat două lumânări, ca să i le ţinem la cap.

Şi porniră iar, împreuna, cei trei bărbaţi, rubedenii, hotărîţi, bineînţeleşi.

www.dacoromanica.ro

Cerul, fără lună, puţină lumină presără din multele şi măruntele stele.

Pe şoseaua colbuită de câte tălpi o bătuseră, paşii se înfundau tăcuţi. Cei trei oameni eşiră în curând din drumul mare al satului, cotiră pe o hudiţă strâmtă şi se afundară în umbră de garduri înalte, de nuele împletite.

La dreapta lor s'ar fi putut vedeà casa boerească, încă arzând. Dar ei nu se mai gândeau la boer şi nici la lotul lor.

Stăncuţa fusese nevasta fratelui celor doi Stanciovi, răposat numai de vre-o opt luni. Femeia îl plânsese pe fratele lor cu jale mare, smulgându'şi părul şi căinându-se şi lunii şi vântului. Dar perceptorul pusese ochii pe ea, şi atât îi tocase şi o descântase, că vădana nemângăiată, deşi el erà însurat, se înduplecase şi'l primeà în patul care fusese al răposatului.

Sita erà nouă, dragostea era la început, perceptorul mai mult dormeà la tânăra văduvă, decât la casa lui.

Stanciovii, fraţii mortului, aflasera de grabă şi cuibăriseră în inimi mare supărare şi ură.

Pe ea, pe Stăncuţa, n'o învinovăţeau... Un cap de femee nu se poate uşor împotrivi ispitei. Perceptorul îi trimisese plocoane, perceptorul erà surtucar; iar de focul lui şi la bătaia lui din picior se uscà şi se supuneà toată comuna. Dar el avea nevastă orăşeanca, şi n'aveà sa se despartă de ea, ca să se însoare cu o ţăranca desculţa. Şi de ce adică îi abatuse să necinstească, până sa nu treacă anul, aşternutul unui mort?

Vărul Ivanciu Balac se pătrunsese şi el de necinstea şi ocara făcuta neamului lor, şi hotarîra să se răsbune cu toţii. Nu venise acuma ceasul tutu-

www.dacoromanica.ro

ror socotelilor? Pe lângă ce săvârșise tot satul și se făptuià în toată țara românească, ce-aveà sa fie păruiala trasă cu sete și pe bună dreptate, unui perceptor?

Dulăul curții îi cunoștea pe frații fostului lui stăpân.

Poarta știau Stanciovii s'o descuie.

Păşiră toți trei, crunții barbați, până pe prispă.

Ivărul scârțâì; ușa era închisă cu cheia

Dar ușa erà slab prinsa, còpilul sarì ca un băț de chibrit în launtrul casei, când Vanghele împinse cu umărul odata, din rasputeri.

Pătrunși în sălița care desparțeà cele două podai ale micii locuințe, cei trei fârtați se îmbulzirà și intrara numai decât în odaia în care știau că dorm îndragostiții.

O framântare fâșii în crivat.

Ibovnicii se deșteptară, cu groaza limpede a oamenilor care au adormit cu ea în gând. Nu vedeau nimic, ghiceau umbrele vrăşmașilor, și ascultau cu încordare, nemișcați, dupa fiorul care'i sbătuse.

Perceptorul se crezuse tăinuit, la adapost, sub plapoma Stancuței. Ar fi vrut, firește, sa fie mai departe, la oraș, dar îl prinsese valmășagul pe loc. Văzuse că până și logofatul Gârbaci nu fugise din sat. Omul se temuse, dar trecerea de vreme, ceasurile lungi cât zilele, îl întărisera în nădejdea de care aveà nevoie, ca va scapà nedescoperit.

Acum însa, pentru el, cei trei barbați nu erau trei barbați. ci toată ura, toata puterea a o mie de oameni și a întregei rasvratiri dela un capăt la altul al țarii! Nici gând, așà dar, sa se împotrivească, sa lupte, sa scape.

www.dacoromanica.ro

Aprinde'i lumânarile la creștet, Ef ime! 'ăcù mulțumit Vanghele.

Cand dupa șovaiala vapailor se statornicì o lumina, Ivanciu Balac gasì un sfesnic de lut și o bardacă, în cari așeza lumânarile de stearina.

Prinșii zărira și cunoscura chipurile nedoriților mosafiri privind printre gene odata numai și, ghemuiți, se acoperira pâna peste cap cu țoalele așternutului. Genunchii lor, aduși la gura, așà de strajnic tremurau, că tot patul se hâțanà pe caprele lui de lemn.

Vanghele nu lăsà vremea să se scurga in zadar. Țineà ochii ținta asupra patului. Dadu în laturi, cu o mânà suparata, velința, dela picioare în sus, spre cap. Perceptorul era în margine.

— Iți mai zice și Lipitoarea! detună 'n odaia mohorîta, Stanciof cel mare, și, cu putere, trantì un pumn în capul omului, care se rasucise 'n pat, când îl descoperise de sub velință, și'și ingropase fața în perne.

După câtevà clipe de gândire, când percepto ul înțelese că n'a murit, ca nu o muche de topor l-a lovit, ci numai un pumn vârtos, sărì în picioare, așà în cămașe cum erà și rostì îngaimat în mijlocul vrajmașilor lui:

— Ce-aveți cu mine? omorîți-mă! Vreți bani?

La cuvântul bani, ca la o vorba de ocara, două palme îi scapărara pe obraji.

Omul tacù, în așteptare năucă, a or și ce.

Eftimie îi prinse o mânà, vărul Ivanciu alta Vanghele se leganà înainte'i, lovindu'și pumnii unul de altul.

— Preà ușor vreai să mori, Lipitoareo! rânjì Vanghele. Ai vreà să te strivesc ca pe o muscă, și să isprăvești! Așà ai vreà tu! Hei, ma, percep-

www.dacoromanica.ro

torule! ma domnule, ma! Ma domnule p rceptorule! Dar nici nu vrem noi sa'ti luăm via a! De ce sa ne încarcam noi cugete e ci așà spurcaciune. Sa te ciopart'm vrem, sa te l sam schilod!

Pe omul care nu se împotrivea. d r a carui încordaie de muschi si de nervi se simtea, ca o putere, îl țineau strans, cu degete e înc șta e în carnea lui, Eftimie și Ivanciu.

Femeia ramas se in patu'i, întinsa acum, dupa o vâcnire de groaza. Inima îi ciocanea în piept așa d tare, foalele plam nilor ei așa de puternic suflau, ca vaduva deschisese guia, parându-i-se ca ast el poate nu i se aude șuerul ascuțit, ce'i scapà din gâtlej.

Lumânarile de spermantet ardeau pe doua colțuri de masa, luminând încăperea joasa. cu grinzi varuit , și d lușind în de tul mulțumirea, ura, de pe fața celor trei și groaza disperata de pe chipul p rceptorului.

Da-mi si custura ta! eru fratele mai mare. celui mai mic.

Eftimie îsi coase din brâu cu mana stânga cuțitul in te a de piele și i-l intinse.

Vang ele ranj , intorcând fața catre lumina galbena de pe masa, iar zâmbetul lui salbatec se zugravì și amase câ va pe chipurile ovarașilor, pe când el se și poso norise, gândindu se la ce avea de facut, urmărind cu gandul aevea isprava cugetata, chinul ales.

Perceptorul tresarì pâna în mușchii biatelor de care era ținut ca 'n fiare. Ochii lui urmarira mișcarile lui Stanciov cel mare și, nemișcate se așezara privi ile, tampite, pe obrazul hotaritului rămaș.

www.dacoromanica.ro

Incet, Vanghele scoase teaca de piele şi încercà cu degetul buza de oţel a cuţitoaei.

Ca nişte fluturi de lumină, scaparările privirii calăului, îi jucau în gene.

Totuş, iarăş cu tihnă, ca şi când aveà destulă vreme şi treaba se cuveneà să fie bine împlinită, Vanghele îşi scoase şi cuţitul lui dela bracinar, şi începù să ascuta prelung cuţit de cuţit.

Apoi puse binişor taiuşurile pe masă. Intoarse capul în toate parţile cercetator; căutà ceva. Iar se 'ncruntà, nemulţumit.

Perceptorul, care'l urmăreà cu ochi lacomi şi tâmpi, nu ştià ce să dorească: să găsească gâdele ceiace căutà, ca să fie mulţumit; sau sa nu găsească lucrul, ca să se întunece şi mai tare, şi mânia, sporindu-i ura, să'l prostească?... Dacă găseà ce căutà, ce-ar fi câştigat el? Dacă nu găsea oare aveà sa fie mai bine, când asta l'ar fi cătranit şi mai tare?

In cele din urmă, Vanghele smulse un ştergar pus funda de-asupra unei cadre smolite, şi'l svârlì pe umarul lui văru-său.

— Leagă'l Ivanciule de mâni! făcù el. Legaţi'l. N'o să staţi în picioare sa'l paziţi ca santinelele! Să staţi adică şi voi drepţi ca el?

Perceptorul fù sucit pe loc, răsucit pe călcâe, cu spatele către lumina; braţele'i fură aduse la spate, şi Vanghele însuşi luă şervetul de pe umărul lui văru-său şi legă coatele, lipite, strâns, în dreptul grebănului.

Indată, ceilalţi doi trântiră omul legat la pământ şi'l izbiră de câtevà ori cu sete, cu pumnii în piept şi 'n obraz, ca şi cum se răsbunau că'i ţinuse încremeniţi pâna atunci.

„Ce-or fi vrând să facă cu mine? se întrebà

www.dacoromanica.ro

omul răpus. Dacă 'ncercam să plec, cine ştie? poate mă strecuram până la oraş!... Poate ca eram şi mort până acum... Ah, de n'aş muri! Unde nu mi-ar fi bine?... N'aş mai trăi la ţara... Să vând zarzavat în piaţă, să fiu slugă la oraş, numai să traesc!... Ia te uită cum stau înprejuru'mi, să nu cutez să mă mişc!"

Şi iar Vanghele ascuţeà cuţitele. Iar ceilalţi doi, cu un fel de admiraţie aşteptau poruncile lui şi zâmbeau, cu chipurile crunte totuş, cu sprâncenele încruntate, în dreapta şi în stânga omului răsturnat pe spate, nemişcat.

— Acum, ce ziceţi voi? întrebă Stanciov cel mare. Să'i tăem piciorul drept de sus, or din genunchi cu barda? Barda'i aici, iacă-t-o!

Şi el scoase din brâu şi unealta aceasta.

— Cum ăi vreà! rânjiră până după urechi, ca diavolii, ceilalţi doi.

Şi perceptorul ascultà adânc, inima i se asvârlea ca un pumn în coşul pieptului şi omul se gândea:

„Dacă m'or taià de sus, nu mai scap cu viaţă! Imi curge tot sângele din vine! Oh, şi s'a ispravit cu mine! Dar şi din genunchi să'mi tae!... Cu barda!... Dacă n'aş leşinà după tăere, m'aş prinde sdravăn cu amândouă mânile de tulpina retezată a piciorului, şi poate ca aş stavilì scurgerea sângelui. Atunci aş scăpà! Aş umblà cu cârjile toată viaţa... Şi ce'i? Decât să mor? Dacă m'ar taià cu barda din genunchi... De sus poate că numai cu cuţitul m'ar căsăpi. Da... aş umblà cu un picior de lemn, cum l-am văzut pe unul care vinde în Leorman jurnale!... Ce om fericit!... a trecut pe aici şi trăeşte!... Al dracului!...

www.dacoromanica.ro

Gâzii puseră lumânările una în dreapta, alta în stânga răpusului, şi îngenunchiara.

Aveau două berde acum şi două cuţite. Puşca nu şi-o lăsase Ivanciu din spate. Eftimie luase şi el un cuţit' în mână.

— Tai tu, or să 'tai eu?

— Spre Eftimie e piciorul stâng; zise Ivanciu Balac.

Vanghele se aplecă să tae.

Perceptorul închise ochii, strânse buzele, faţa i se schimonosise. Il dureau tare mânile strivite de greutatea trupului lui, aşezat pe ele. O căldură mare îl năpădì. Simţì sudoarea îmbrobonându'l, udându'i părul din cap, curgându'i pe trup. Tresărì atins de oţelul rece şi încremenì în aşteptare.

Dar cuţitul nu tăiase, fusese numai atins cu vârful de şoldul osânditului. Călăii încă nu se hotărâseră.

— Fără un picior, zise de astă dată Eftimie, am văzut oameni alergând, nu alta! Da purtà dumnealui un ghiozdan la subţioară, şi-aş vreà să nu'l mai poarte!

— Hă! lătră Vanghele. Ca să nu mai strângă în braţe muerile vădane, nevestele altuia! Bine te-ai gândit, frate-meu! Atunci, mâna dreaptă!

Şi 'n adăstarea tăeturii, perceptorul, care deschisese acuma ochii şi îi holbà la feţele apropiate de a lui şi luminate de para lumânărilor, se gândeà:

„Mâna dreaptă! Cum o să scriu? Dar curge mai puţin sânge; poate că nu's atâtea vine 'n mână, ca 'n picior! Şi sângele ăsta, de ce i-o fi omului aşa de trebuitor?... Ciung! Oi învăţà să scriu şi cu mâna stângă! O să fac altă meserie; sunt atâtea! O să pot alergà după pâine, fără să

www.dacoromanica.ro

mă poticnesc, să lunec pe gheţuşuri... Cerşetor de-aş fi, numai să scap cu viaţa!"

— Mâna ca mâna, se răsgândì Vanghele, dar dacă'i vorba de femei, de lipici, de foflenchi, ochii sunt mai vinovaţi! Ei sunt mai ticăloşi! Lipitoarea! Făceà ochi dulci nevestelor! Cum îi ai, ma? se răstì el şi luă bardaca cu lumânarea, ca sa se uite la chipul răpusului.

Acesta, de frică, de spaimă avană, căscă ochii mari, îi întoarse până la albul lor şi oftă.

— Ii pare rău după ei! Ii are negri! mârâì Vanghele. O fi zis cumnata, căţeaua, ca's mai frumoşi ca ai lui frate-meu! Să mai poftească să se sgâiască dulce cu un ochi!

Cu toata stăpânirea ei, femeia din pat gemù.

Vanghele puse mâna pe fruntea omului legat, îi proptì vârful cuţitului în piept, pană sa se aşeze bine, ca să'i scoată ochiul. Dar nu erà grabit.

In vremea asta, răpusul tremurà; pielea i se încreţeà, umerii îi luceau ca de unsoare în lumina făcliilor. Şi totuş, cu toată spaima care'l sguduia, omul chibzuià.

„Urât mi-a fost omul cu beteşug la ochi! Chior?... Dar ce'mi trebue frumuseţe? Am să văd destul de bine şi cu un ochi. De cetit şi de scris, o sa pot. Imi pun unul de sticlă... Aşà cevà se poate!... Şi port ochelari!... Plec de-aici, şi cine o să ştie, pe unde m'oi duce, că am ochiul de sticlă? Of, de mi-ar scoate ochiul şi să ispravească! Şi cum are să mă usture, să mă doară!..."

— N'o să mai aibă nas să se uite la mueri! repetă vărul Ivanciu.

— Că bine zici! se dumerì Vanghele. Fără nas, poate el să se uite dulce cât o vreà!...

www.dacoromanica.ro

Şi Vanghele îl împunse de-odată pe perceptor într'o coastă.

Omul legat, culcat pe spate, cu toate durerile în cuget, renunţând rând pe rând la madularele lui vii, simţì unda caldă de sânge ce i se prelingea, mai caldă decât sudoarea. Dar înţelese că'i lucru de nimic, o crestătură. Nu'i purtà grije rănii aceleia. Aşteptà să hotărască gâzii lui ce anume să'i ia. Nasul, hotărâserà oare? Sa'l lase ca pe o hârcă de schelet? Ticăloşii! Dar aveà să traiască!... Parcă şi nasul se poate pune, chiar din carnea ta, Dumnezeu ştie cum, de către doctorii cei învăţaţi dela Bucureşti!

Intr'adevăr că unul îl strângeà de vârful nasului cu putere şi Vanghele strigà:

— Tae, mă!

Parcă cinevà îi tăe în inimă. Pe dată simţì că i se umple gura de sânge, că un şiroi fierbinte îi umblà pe obraji, până la urechi. Se crezù pierdut, nu mai fù în stare să gândească ce se petrece, gemù, horăì, ca o vită înjunghiată. Ca un deget strein îi căscase buzele.

Erà chiar nasul lui; mişeii i-'l băgaseră în gură.

El îl scuipă cu tărie afară, nasul îi căzù pe bărbie, pe gât, pe piept, şi sângele curgeà fără contenire.

— Acum poartă'i de grije, cumnată! se răstì Vanghele, femeii încremenită în muţenie. Culege'i nasul şi păstrează'l!

Cei trei se sculară de jos şi plecară. O lumânare se stinse, de vântul ce'l făcura, cu plecarea lor zorită.

Omul fără nas leşinase. I se păreà că stă la poala unui deal verde, cu iarbă ca mătasea. Soarele, apropiat mult de vârful dealului, îl îmbăià

www.dacoromanica.ro

în razele lui. Păsările ca de aur jucau prin vasduh şi priveau cu ochi de nestimate. Şi vederea tuturor lucrurilor acestora, a ierbii de mătase, a soarelui apropiat, a păsărilor, îl făceà nespus de fericit.

„Vezi, aşà viaţa mai înţeleg şi eu!" ziceà în gându'i, fericitul.

Şi totuş, visul acesta al leşinului ţinù o clipa. Omul fără nas se deştepta, în vaetul ibovnicii lui. Duşmanii plecaseră.

Răzorenii încearcă să ajungă la oraş, ca sa ceara stăpânirii „lotul" lor, şi sunt opriţi şi risipiţi de către armată.

Nici Marţi dimineaţa, sătenii din Răzoarele nu crezură că au terminat revoluţia.

Nici un trimis al boerilor nu venise sa steà de vorbă cu ei, nici ca sa'i ameninţe, nici ca sa le făgăduiasca, nici să se precupeţeasca macar.

„Care va să zică" cioclovinele nu se sinchiseau de nesupunerea lor, nu le păsà că le poruncise boerul, deputat aminteri, prin logofat, sa iasa la arat, şi nu le păsà de asemenea celor dela oraş, de prapadul curţii boereşti.

Mahmuri ca după beţie, se sfătuira iaraş, tot fără capetenie îndrumătoare şi fară ca vreunul să vorbească norodului îndelung. Nu se îndemnau decât numai prin strigăte din mulţime, din îmbulzeală, întregindu'şi unul altuia parerea, care parcă se aflà cuibarită în toate minţile. Sa se ducă cu toţii la Leorman, să deà navala peste oraş; să deà ochii cu stăpânirea; sa ceară lotul lor!"

Ca dupa beţie, unii erau mai moi, se lăsau traşi, purtaţi şi ocarâţi de alţii, de prieteni, de neamurile, de nevestele lor. Alţii din potrivă, ţâşneau de ne-

www.dacoromanica.ro

astâmpăr, gata să săvârşească orce, plini de vorbe şi de îmboldiri.

Vasile Ţapu râdeà prosteşte, gândindu-se cu drag, ca la un lucru de pomină în viaţa lui, la vinul negru ce'l băuse în ajun cu vadra. N'avusese parte de aşà băutură de vin nici odată 'n viaţă şi nici că nadajduià să mai aibă!

Fraţii Stanciov se amestecau în vălmăşag, ascultau, tacuţi, posaci, patrunşi de isprava lor din ajun. Nu le puteà eşi din minte perceptorul răsturnat pe spate, strivindu'şi mânile sub el, şi vedeau mereu bucăţica de nas, locul stârpit, sângele roşu, aprins. Fără preget le licăreà pe dinaintea ochilor umerii lucitori ai chinuitului.

Chiar pe drum, când se întorceau dela fapta lor, Vanghele îl întrebase pe frate-său:

— Cum erà, când ai tăiat?..

Iar Eftimie îi înţelesese întrebarea, pentrucă şi el şi-o pusese, şi raspunsese:

— A mers mai uşor decât într'o nuia... Da de ce m'ai pus pe mine? iscodì fratele mai mic.

Vanghele nu răspunsese. Nu taiase el, pentrucă'l înţepase mai nainte în coaste pe rapus, văzuse sânge şi'l sgâriase, aşà, în suflet ca o ghiara.

Varul Ivanciu Balac se despărţise de cei doi fraţi şi umblà năuc printre oameni.

Dobre Sâmboteanu parcă înghiţise un şarpe viu, aşà svâcneà prin mulţime, când pe treptele or pe ferestrele primăriei, când în drum, pe şosea. Se sbuciumà cumplit omul vârsnic, de'şi despicase barba în doua de atâta neastâmpăr. Uitase de biserică, unde cântà în strană ohtoihurile şi acum înjurà amarnic de toţi sfinţii, până la pruncii tăiaţi de Irod.

Invălmăşala se mişcà nehotărîtă mai întâi, ca

www.dacoromanica.ro

marea turburată, încet, catre primăria plină de norod, pe şoseaua comunala, dela cârciuma lui Ioniţă Buzatu, până către biserica.

Din conacul boieresc, care priveà cu semeţie prin ferestrele lui sclipitoare în bataia soarelui, rămăsese numai ziduri, afumate, coşcovite, ranite, negre. Acoperişul se prăbuşise arzând şi se scufundaseră apoi toate tavanele, rupte din grinzile mâncate de flacări, în beciul încapator, ca într'un mormânt al ruinei.

Sătenii nu mai priveau spre casa arsă şi numai copiii, în taină, se strecurau în ograda conacului, ca să scurme cenuşa, ca să vada de-aproape ramaşiţele pârjolului.

Puţini dintre oameni îşi perduseră topoarele, coasele, furcile, securile, cu care se armaseră. Câţivà aveau puşti furate dela conac; unii flinte vechi, vânătoreşti, saneţe.

Soarele, voios, se ridicà tot mai sus pe cer.

In vremea asta gloata parcă şovaià sa se îndrumeze.

Totuş, în neştire, eşiră la un rastimp toţi cei cari se îmbulzeau în primarie. Vedenia de peste drum a casei boereşti întristà, înmuià. Se ravărsase lumea pe şosea şi, tărâş grăpiş, înaintà catre Podeni.

Cei rămaşi în coadă pripiră mersul şi ajunseră în cap. Atunci cei lăsaţi în urmă facura la fel, şi se pomeniră mergând cu toţii în pas hotarât, eşind din vatra satului lor. Purcedau la oraş, la Leormanul cel cu judecaţile şi cu dreptatea!

Răcoarea dimineţii pluteà pe pamântul înrourat.

Ca o tipsie de aramă nouă, soarele straluceà şi razele lui, stăruitoare, încălzeau duiumul de

www.dacoromanica.ro

drumeți, care vânjolea colbul marei șosele. Ceata fără număr aveà o țintă și mergeà repede acum. Batrânii gâfâiau în urmă, pe de lături, se rezemau în cozile lungilor lor topoare. Sclipirea coaselor jucà pe de-asupra capetelor descoperite, învapăiate, deavălma cu dinții lungi ai furcilor purtate drept, pe umăr, ca puștile.

Ca un nor se ridicà praful dintre picioarele pornite sârguitor și se lăsà în urmă, învăluind turma omenească și depărtând o pentru cei care ar fi privit-o trepădând.

Parte din femei rămăseseră în paza caminelor, dar multe se îndemnau în rând cu bărbații, și acrele lor voci întărâtate ca la harță se înalțau neostenite în vălmășag.

Dar până să ajunga la oraș, în Leorman, aveau în cale Podenii.

Nimic și nimeni nu'i opreà. Erau stăpânii netăgăduiți ai drumului și ai șesului mângaiat de aripa moale a vântului din ziua aceia.

La locurile, de popas până eri, unde se opreau să adape boii din uluc, la fântâni, cumpenele se plecau repede să le adape setea de istov. Râuri de sudoare curgeau pe fețele arse de biciul viscolelor; dar însufleților oameni nu se dădeau, ci o porneau cu sârg după ceată.

In dreptul troițelor de lemn își faceau cu evlavie cruce; femeile sărutau picioarele Mântuitorului răstignit și spuneau tare:

— Doamne ajută!

Când masa de răsvrătiți ajunse în Podeni, intră în sat, multele ei capete jucau pe umeri pline de întrebare. Oare Podenii eșiseră la plug? Nu se vedeà nicăeri glie desfundată, rumâni în bătaia

www.dacoromanica.ro

soarelui pe brazde, neveste în pragul casei, în ceardac, privitoare la lumea de pe drum.

Incovoiații drumeți se îndreptara, ca sa priveasca mai din capul oaselor peste grâul mărunt clatinat de răsuflarea calâe a vântului. Şi mergeau cu spor. Poate că Podenii sunt la oraş, gândeau ei, îşi cer lotul lor, au luat-o înainte Razorenilor, veşnic târac-brâu. Dar şi ei sunt cât colea, şi n'au sa se lase. Acuş sunt la oraş, cu toata caldura namiezii.

In sfârşit zariră un creştin, sărind un pârleaz, cu coşgogeamite iatagan stralucitor în mâna stânga. (Erà stângaci, pe semne). Apoi zărira trei, fugind tot în partea aceia, înaintea lor, şi care aveau sa iasa negreşit în şosea. Nici cei trei fârtați nu erau cu mâna goala.

Razorenii mai grabira mersul, ca sa vada mai de graba ce se petreceà. Tot revoluție trebuià sa fie. Snopeau pe carevà. Prăpădeau meremeturile ciocoieşti şi ei. Iacă o cotitură de cale, şi casa boereasca trebuià sa se vada.

Acolo, la conacul boerului lor, se strânseseră Podenii.

Racnete, urlete, râsete fără veselie, ca hişte pocnete de pistoale vechi, se desfăceau din harababura de sunete.

Conacul acì erà o veche şi naționala gospodărie. Casa principala, o culă, aveà înainte'i, cu fața catre drum, o gradina de flori de toate neamurile alese. Ca un foişor priveà cula peste satul încredințat ei parcă, peste şesul rodnic.

In dreapta casei, mai departe, dupa o curte rânduita cu nisip ca aurul, se ridicau hambarele, cotloanele şi celelalte aşezari gospodareşti.

In stânga erà o pepinieră vestita în toata țara.

www.dacoromanica.ro

De aci purcedau piersicile cu zeama roșie ca sângele de vătui, din vitrinele lui Capșa, caisele cât pumnul, perele care se topesc în gura ca de căldura poftei, merele cu miros de viorele.

In spatele casei, după o rarişte de pomi scurți, urmà un parc întunecat de molifți, de castani cu buchete roșii primăvara, de tei parfumați.

Acum toate acestea păreau îndoliate. Inceputul de primăvară lucrà surd în vinele arborilor negri; nici unul nu înmugurise.

Când Răzorenii ajunseră în dreptul culei boerești, de sub greul ei coperiș de olane începuse a se destrămà șuvițe turburi, clăbuci câlțoși de fum.

Doua trei chipuri smolite se văzură câtevà clipe în pridvorul săltat de stejar, al casei albe colilie.

Invalmășala era mare în jurul a două trei butoae scoase afară din pivniță și la ferastruia beciului, pe care, printr'o țeavă de cauciuc, vinul din năuntru curgeà afară, în ciubere.

Razorenii fură primiți frățește, se amestecară cu Podenii și băură și ei.

Tot așa 'i făcuseră și ei ciocoiului lor. Il băuseră, îi puseseră foc, și-acum chiteau să se ducă la Leorman, ca sa'și ceară lotul. Aveau să meargă împreună cu toții, ca să se cutremure orașul, și daca se scoteà armata, pe feciorii lor adică, atât mai prost pentru stăpânire! Oștirea doar n'aveà să țină cu hrăpitorii, cu asupritorii! A cui erà țara, mai la urmă? A bogaților? Dar câți oameni îi dădeau ei regelui? O mie? Să vie mia aceia de oameni și să deà piept cu rumânii! Frică n'aveà de ce să le fie!

Puțin le mai trebuì Răzorenilor să beà, ca să

www.dacoromanica.ro

se înfierbânte. Drojdia beţiei din ajun, parcă fusese un cheag.

— Haideţi, mă, fraţilor! urlau ei, zoriţi să ajungă în Leorman pâna a nu'şi înclină soarele steagul.

Gloata pestriţă calcase 'n picioare răsadurile de flori alese, călcase şi nimicise tulpinile cu grije învaluite ale trandafirilor. O parte din ea începuse a se strecurà pe poartă, ca să pornească spre oraş.

Cu topoarele acăţate pe umar şi cu ulcelele în mâni, aşa porniră la drum.

In locuinţa boerească începuseră să ardă covoarele persane, turceşti, mobilele arabe cu încrustături de fildeş, alesături de gust artistic, scoarţe cu motive naţionale rare. Linse de flacari, geamurile ferestrelor pocniseră, şi minunata locuinţa începuse să para oarbă şi covârşita de greutatea ei de olane.

Ţăranii îi întorceau spatele, eşiţi în şosea, tot mai zoriţi de gândul ca trebue negreşit în ziua aceia sa deà ochii cu oraşul.

Puzderia de inşi ajunsese la Podul Pecenegei, întemeiat de boerul Podeanu, cu banii lui, pentru trebuinţele tuturora,—când li se năzărira câtorvà, într'un nor de colb, o armată.

Cei din fruntea duiumului de rasvrătiţi se întoarsera către gloată, aratară cu mâna în valătucul mare şi cenuşiu, care înaintà întru întâmpinarea lor.

„Vine oaste! vine oştirea!" se auzì din om în om, şi învalmăşala sporì, mulţimea se frecà în de ea, nehotărîtă, îngrijată.

Dar oameni dârji ţâşniră în vălmăşagul înfricat, înjurături spurcate şi vitejeşti spintecară mor-

www.dacoromanica.ro

măitul, şi numai decât lumea păşì mai departe, catre soldaţi.

„N'am vrut noi să ne vadă? N'am vrut noi să afle din gura noastră şi necazul ce'l purtăm şi pasurile noastre? Adică sa fugim? Sa fugă ei, că noi suntem mai mulţi. Soldaţii n'au să tragă în ruinâni, căci sunt copii noştri, şi n'or mai aveà cine să le are ţarinele, să le prăşasca porumbul."

Inainte, voinici! strigă unul, fost sergent în oştire.

Nici unul din ţărani nu se mai uità înapoi, nici în lături. Nu eşisera încă din Podeni. Mulţimea răsvrătiţilor înaintà obosită, cu parere de rău că i se tae drumul catre oraş. Să deà înapoi, nu se mai gândeau.

Aveau sa vorbească cu generalii, or capitanii oastei. Poate că aceştia vor înţelege păsurile lor şi'i vor lăsà sa meargă mai departe la oraş.

Printre ostaşi, satenii zăriseră şi vre-o doi ţivili îmbrăcaţi nemţeşte ca boerii. Poate ca aceia aveau să le deà lotul. Cum aveau sa'l capete. nu ştiau bine. Cu hârtie la mână, de sigur. Dacă aveau hârtii, cu peceţi, atunci erà nădejde să se sfârşească totul cu pace, dacă n'aveau, daca nu li se dadeau, ei trebuiau să se ducă la oraş, la cei mari.

Pe când plugarii vedeau limpede rândurile drepte ale dorobanţilor, înaintând cu puştile 'n spate, în marş milităresc, auzira şi 'napoia lor un tropot.

Acum cei din coada mulţimii vestiră pe ceilalţi.

Erau apucaţi între două armate. Inapoia lor, înaintau repede către ei, călare, întunecat parcă,

www.dacoromanica.ro

dujmănos, un pâlc de călărași, cu carabinele în spate.

Un fior de moarte, schimbat îndată în mânie aspră, în furie, ca în potriva unei înșelăciuni, străbătù lumea.

Picioarele îngenunchiate de oboseala se înțepeniseră dârje, și norodul încolțit pași mai cu sârg spre dorobănțime.

Dar călărașii din spatele lor nu dară buznà cu caii, sa'i calce, să'i risipească, sa'i prinda. Li se făcuse poate un semn de departe de catre ceilalți oșteni.

Cele trei gloate de oameni își auzeau poate una alteia trapul, atât se apropiaseră.

In piepturile tuturora ticăià inima, obidită. Călărașii, infanteria, se gândeau cu amar la sarcina lor. Numai milă simțeau unii dintre soldați pentru țăranii aceia, rumâni ca și ei. Nebunii de ei! veneau să se 'nfiga în baionete, să se înșire în gloanțele Manlicher, care trec prin șapte trupuri! Și 'i mai purtau și pe ei prin țară, cu raniță 'n spate, cu foaia de cort, cu pușca grea ca plumbul!

Unora din cătane li se urcase mustarul la nas, de atâta rupere de ciolane, din pricina unor topârlani. Erau orașeni, aceștia. Trebuiau sa'i împungă pe câțivà, să'i culce la pământ, ca sa'i liniștească pe toți. Adica ce credeau, neghiobii, că se sperie ostașul de o coasa și un topor, de furcă și de ciomag?

Și rânjeau câțivà prin cătrăneala necazului, cu fețele smolite, pline de pulbere, înroiate și fripte.

— Stai, Marine, mai de-oparte tu!... îl rugà în șoaptă o femee pe bărbatu-sau, în pâcla de sateni înbulzită ca o turmă și prinsă între doua focuri.

Răzorenii și Podenii, amestecați, cu căciulele or

www.dacoromanica.ro

pălăriile trase pe ochi, or scoase şi cu părul vâlvoi, se holbau la dorobanţii înaintând cu acelaş pas, la căpeteniile lor, cu desnădejde, cu furie stăpânită, cu jalea omului neputincios la mare nevoe.

Domnul Colonel le făcù un semn deslușit, lor, muncitorilor răsculaţi, să steà pe loc, şi potopenia de oameni se oprì.

Cei trei ţivili, veniţi cu curcanii, şi colonelul, înaintară spre ei. Zâmbeau. Surâsul, acelaş la toţi, pluteà pe feţele şi 'n genele lor, şiret şi vorbitor.

— Oameni buni! glăsuì tare unul dintre ţivili, pe care câţivà din răsvrătiţi şi'l amintiră de pe la tribunal, unde le mâncase drepturile. Ce gânduri rele vă pasc? urmă procurorul. Unde vă duceţi? Rele drumuri aţi apucat! Intorceţi-vă la copilaşii voştri!

— Mergem la oraş! să lăcrămăm! Nu mai putem! Vrem lotul nostru! se ridicară din norod voci răguşite.

— Faceţi jelbi, şi le purtăm noi de grije! li se răspunse tot de către parlamentarul în haine nemţeşti. Le trimitem lui Vodă, la Bucureşti. Duceţi-va la cămine; vedeţi vă de treburi! A venit primăvara şi arătura nu s'a făcut! Ce o să mâncaţi la iarnă? Veniţi-vă în simţiri!

— Că nu suntem beţi! Şi nici nebuni! se auziră glasuri necăjite. Lăsaţi-ne să mergem la oraş, ca să stăm de vorbă cu stapânirea!

— Inapoi, vă spun!! Inapoi!! se supără procurorul, şi vinele gâtului i se încordau ca funii întinse. Stăpânirea e aici! Iacă! şi el arătă spre colonel şi spre ceilalţi doi tovarăşi ai lui, foarte plictisiţi şi posomoriţi.

www.dacoromanica.ro

— Drumul e slobod! că de-aceia plătim birul şi facem şoseaua! se auzì răspicat şi tare din mulţime.

— Inapoi vă spun!! Inapoi!! răgeà puternic, tremurându'şi capul, domnul procuror.

Dar gloatele nu se dădeau înapoi. Poate că ştiau că de cealaltă parte sunt călăraşii. Nu se dadeau înapoi, şi, cei din faţă, împinşi dela spete, cârmira şi înaintară aşa ca să treaca prin grâul verde, pe de lături de infanterişti tăbărâţi pe şosea.

— Domnule Colonel! răcnì cu acelaş glas înalt şi răsunator procurorul, deşì căpetenia armatei erà lânga el, ai cuvântul!

Colonelul făcù un semn căpitanului călăraşilor, înfipt pe cal în aşteptare, ca turnat, şi sătenii auziră forfoteala cailor în spatele lor.

Dar călăraşii nu dară năvală asupra plugarilor, ci intrară cu caii în grâù, aşà ca să le tae calea către oraş şi să le deschidă înapoi drumul în Podeni.

Apreotesei ridică sus şi'l ţinù stâlp toporul, pe când lacrămi îi mânjeau faţa, adunându-i-se în bărbie.

Femei se lipeau de picioarele încordate ale bărbaţilor lor.

Fraţii Stanciov erau în primul rând al mulţimii, cu feţele către oştire, cu berdele ameninţătoare.

Injurături cumplite se măcinau între fălcile încleştate.

Eşiţi din drum, în grâu, aplecaţi în şea pe oblâncuri, în aşteptare, călăraşii priveau. Caii îşi înfipseră copitele în glia semănată, moale ca pâinea pe care o creşteà, şi'şi svârleau coamele lungi pe spate, forăind.

Soarele, aplecat către asfinţit, frumos, priveà nepăsător: şi salciile liniştite, plângătoare pe zà-

www.dacoromanica.ro

voae, şi vrabia care legănà o ramură ciripind, şi gârla pieptănată de razele lui pe prundul de aur, şi gloatele de oameni înverşunaţi. Aceleaşi sclipiri de oţele scăpărà soarele din ţevile puştilor dorobănţeşti, din coasele şi topoarele răsvrătiţilor, din carabinele călăraşilor, din medalia care se bălabănea pe pieptul unui tovarăş al colonelului.

Procurorul îşi şterse sudoarea, ca şi cum ar fi smuls cevà de pe fruntea lui. Colonelul ridicà sabia şi, îndată, se auzì, pe când or care alt sgomot parcă tăcù sugrumat:

— Incărcaţi!... arm'!

Şi când repezì şi vorba „arm'!..." răsunător ca bubuitul tunetului în nouri, urmă îndată un sgomot pe care îl cunoşteau bine mulţi dintre sateni.

Dar amintirea zilelor de cazarma nu harazeà prilej de înduioşare.

„Vum! sfânc! hang!" parcă făceà din sute de arme poştirea pedestra, svârlind cu putere puştile de pe umeri înainte-le, încărcându-le cu cartuşe, aducându-le gata să le pue la ochi.

Domnul procuror, galben din roşu ce fusese, oftà adânc, clatì din cap, umflă pieptul, se înţepenì în călcâie şi iar glăsuì puternic, ca să se auda până departe:

— Săteni, nu vă primejduiţi viaţa! Intoarceţi-vă la vetrele voastre! Inapoi! înapoi! răcnì, iarăş roşu vânăt până 'n păr, cu ochii bulbucaţi sa'i pice.

— Nu putem, domnule tribunal! ţiuì un glas de bătrân.

— Drumul e slobod! răcniră alte voci.

— Vrem lotul nostru! şuerà prin mulţimea strâmtorată.

Cei trei ţivili dela oraş şi colonelul se priviră cu disperare şi se deteră 'n lături.

www.dacoromanica.ro

Dorobanții ședeau acum cu puștile 'ntinse către norodul rasvratit; li se strigase „la ochi!"

Soarele patină pe lungul țevilor de oțel.

— Foc! răsună scurt glasul colonelului și un pocnet de salvă, o răpăială și o vapaie de foc, ca o părere, trecù pe de-asupra gloatelor.

Soldațimea avusese pe semne ordin sa traga în vânt și trăsese 'n vânt.

Gloatele se îmbulziseră câtvà, cu groaza și cu hotărârea înfruntării, alăturate în inima, dar nu fugisera, nu daseră înapoi.

Când înțeleseră că nimeni dintre ei nu fusese culcat la pamânt, oamenii rasuflară, o năvală de bucurie și de curaj îi îmboldì.

Mulțimea îi împingeà pe cei din capul ei, ca să cârmească prin grâu, către oraș.

— N'aveți voe să ne ucideți! se auzì din norod.

— Drumul e al călătorului! e slobod! repetau unii, atâta pricepând în ceasul acela de întunecime a minții și de cumpănă rasturnata.

Și gloata se înghesuià către oraș, încet.

— Foc! rasuna iaraș, scurt, dintr'o laturè a dorobanțimii.

Câtevà vaete de durere se destrămară, țipete izbucnira cu racnete și răgete de-avalma, și izbeliștea de oameni se năpustì cu topoarele, cu coasele, cu furcile, asupra cătanimii.

Dar frontul militar nu se ruspe.

Cazù mort dintre soldați, isbit cu o bardă în frunte, un bucureștean, Ion Drăghici; alți doi se aleseră cu umerii fărâmați de gurile topoarelor; mai mulți fură înțepați în piept, în brațe, cu furcile.

Incăerarea se sparse repede; țărănimea fù risipită pe dată de buzna călărașilor, care isbeau

www.dacoromanica.ro

de-a călare cu paturile carabinelor, cu sabia învârtita, cu piepturile şi cu copitele cailor năvalnici.

Ţaranimea fugì, se împraştie naucă, urlând, spumegând, peste câmpii şi înapoi, în Podeni. Vârtutea ei se frânsese de-odată, ca un stejar gros în furtună. Ca turbata, neputincioasă, potopenia de oameni se oţerise, se izbise 'n malul de soldaţi, care nu dase 'n lături, dar, pentrucă numai cei din fruntea ei puteau lovì, i se pierdea puterea, fara isbândă. Şi pe dată căzuseră asupra'i călaraşii. Loviseră ei şi 'n piepturile cailor; nechezuri de durere sfâşiară larma de icniri, de opinteli şi ţipete de desnădejde omenească, dar n'avuseseră spor. Ba şi din fugă unii se opriseră, ca să darme la pamânt pe cei cari poate îi urmăreau. Cei care aveau puşti traseseră cu ele, în svârcolelile mâniei, orbeşte, însă.

Totuş, opt soldaţi erau în primejdie de moarte şi doi muriseră.

Poate că 'n acelaş ceas blestemat, în aceiaş zi luminată de soare voios, pe multe şesuri, în vaile munţilor, în leagănul colinelor, aceiaş vărsare de sânge, aceiaş strivire şi împroşcare de viaţă scumpa se săvârşeà.

Ţăranimea, îmbătată, amăgită de un vis înşelător de dreptate, crezuse în puterea ei, în folosul ei, în sfinţenia sângelui ei de roditoare a pământului, de vistier al pâinei.

Noi suntem ţara, cugetase ea fără cuvinte, şi n'are cine să ne steà în potrivă, când toţi cu toţii vom cere alte legiuiri şi om vreà moşiile pe seama numai a noastră.

Crezuse de-asemenea în frăţietatea ostaşilor, plugari şi ei, copiii ei.

www.dacoromanica.ro

Dar soldaţii, supuşi jurământului lor, ascultaseră poruncilor şi trăseseră 'n fraţi şi în părinţi.

Guvernul cel nou se arată vrednic. Foştii ocârmuitori, toţi mari proprietari, nu conteneau sa vorbească, să sprijine, sa îndemne la represiune cumplita. Mai apoi aveau să se spele pe mâni ca Pilat.

Cu ce naiva uimire spusese în Camera unul dintre ei, un om cinstit aminteri:

„Acum când eram în deplină prosperitate, când magaziile gemeau de producte, s'a deslanţuit uraganul revoluţiei..."

Ale cui erau magaziile care gemeau de producte, parcă n'ar fi ştiut boerul. Dacă aveà şi plugarul după ce beà apă, marele orator nu se întrebà. Şi nimeni nu se ridicase în parlament, ca să întrebe dacă din îmbuibarea celor de sus se înfruptă şi muncitorimea. De ghiftuiţi ce erau, de sătui, nu se puteà să'şi verse măruntaele şi creerii, gloatele fumurii de iobagi.

Mâhniri vechi, răbdări îndelungate, strâmbătate, şerbie, obide plătite 'n răspăr, anapoda, scuipaţi de rânjet şi de dispreţ adunaţi şi clociţi ca boala în suflete: acestea toate răsculaseră pe robi şi'i făcuseră să'şi arunce viaţa în drumul baionetelor, al gloanţelor şi ai cailor ostăşeşti.

De aceia tot ce era orăşan, surtucar, îl urzicà pe ţaran, îl sgârià pe ochi.

Când erà privit cu blândeţe, întâmpinat cu vorbe dulci, plugarul ştià că e ademenire, prefăcătorie, faţărnicie.

Mulţi săteni visau chînuri cumplite pentru cutare boer sau şi pentru oraşanul, pe care întâmplarea, l-ar aduce în întunecimea codrului, la ţară. Salbătăcit de ură, roditorul pamântului ernà ca

www.dacoromanica.ro

ursul în bârlog, cu lăbile în gură, dar ghiarele i se ascuțeau în piroteală.

Grosul norodului se prăbușise pe ulița Podenilor, urmărit în trap de cai de călărași.

Morții pe care'i lăsase țărănimea nu erau mai puțini de douăzeci și doi, printre care șase femei și un uncheaș.

In pulberea drumului își dà duhul, încârceiat, gemând, Stanciov cel mare, Vanghele, părăsit de frate-său și de văru-sau.

Infanteria se mișcă și ea după miliția călare, a cărei sarcină erà să risipească nebunele gloate

Din spatele oștirii pedestre se desprinseră brancardieri cu paturi în lege, care adunară și stârvuri și răniți, și cătane și civili.

Ion Drăghici, fratele Elizei, cu fruntea despicata până aproape de nas, cu ochii deschiși, pareà că se miră de cele întâmplate.

Ca un ghem uriaș se rostogoleà pe drumul satului pâlcul Răzorenilor, toți aceia care n'apucasera sa sara garduri, să intre prin curți. Fugeau cu gândul adăpostului colibei lor, așa de departate.

Podenii toți, și unii din Răzoreni, se pierdeau printre case, coșare, cocini, și pe șesul neted sub văzul armatei.

Soarele apuneà, începuse a se înserà.

Colonelul și cei trei civili socoteau poate să mâe noaptea aceia în conacul din Podeni. Ii cunoșteau de sigur tihna dulce, încăperile artistic mobilate, gospodăria îmbelșugată, parcul și trandafirii.

Stânjeneala supărătoare, ghimpoasă, a celor care au fost părtași la o nimicire de vieți omenești, le

www.dacoromanica.ro

încolțeà în suflete și'i îmbià să viseze la uitarea dăruită de o masă bună și un vin amețitor.

Marea suferință a conștiinței încă nu se născuse în ei, și poate că n'aveà sa desprindă nici odată, ca din pâclă, spectrele hâde ale țăranilor și soldaților uciși.

O trăsură largă îi soseà din urmă, dar boerii nu se urcară, hotărîți să meargă pe jos, ca să obosească, să nu discute la olalta și să doarma bine peste noapte.

Praful stârnit de mersul cailor și al dorobanților astupase de tot zarea de catre sat. Totuș, la o vreme, ridicând ochii din pământ, unul din domni înțelese, cu îndoială, că vechiul și stilizatul conac arde. Colonelul își țintì privirile încă agere și pătrunzatoare și rostì cu temeinicie:

— Arde, domnilor! Mizerabilii! Și 'ncepuse să'mi fie milă de hoiturile lor!

Și cum se opriseră și priveau cu toții la șuvițele de fum ce se depănau de sub acoperișul, din puținele ferestre ale culei, întunecați și mâhniți, procurorul glasuì, întorcându-se spre birjarul apropiat acum:

— Haidem în trăsura! O să dormim bine la noapte: ne-am împlinit cum se cade datoria!

Gloata Răzorenilor, fugară pe șosea către satul ei, se mai îmbucătățise. Cu sufletul la gura, de fugă și de spaimă, cu picioarele taiate, zobiți, mulți se ieziseră pe câte o ulicioară din Podeni, sau se întinseseră în șanțurile șoselei cu pântecele la pământ, întinși ca lipitorile pe mal.

Călărașii însă nu'i mai urmăreau. Ținta lor, să'i împrăștie, să'i oprească a se duce la oraș, sa'i îngrozească, fusese atinsă. In capul, din cealalta

www.dacoromanica.ro

parte, al Comunei Podeni, stătură, descălicară şi şi căutară loc prielnic pentru tabără.

Infanteria aveà să rămână în mijlocul satului, în jurul primăriei, pustiită şi ea. Trecuse pe lângă incendiatul sălaş, dar pentrucă nu aveà ordine să stingă focul, cursese pe lângă el, fără părere de rău, ba chiar unii din ostaşi, ţărani, îşi ziseseră în gând:

„Incaltea n'au murit de geaba rumânii ăia! O făcuseră lată!..."

Pe când landoul se opreà la conac, ca să privească, în treacăt, trimişii ocârmuirii — dezastrul şi ruina pricinuite de răsvrătiţi, valuri de foc, ca dintr'o pulberarie, şuerară în zarea cea apropiată de negura nopţii.

Spăimântaţi, orăşenii se urcară în trăsura lor, în picioare, şi priveau cu lăcomie şi groază, măreaţa şi tragica privelişte.

Mai întâi nu pricepeau ce casă, ce depozit, ar puteà să ardă cu atâta vâlvoare. Priviră în juru-le, dacă vor găsì pe carevà din partea locului, ca să'l întrebe. Erau singuri! Şi o nelinişte, o grije de propria viaţă, şerpuì tainic prin sufletele lor.

Văpăile băteau cerul, pârâiau, scuipau, şi tărià se facuse roşie ca sângele. Focul din conac mocneà pe sfârşite, pe când acela acum se pornise.

Oare nu se depărtaseră, gândeau orăşenii, preà mult de oştire? Se înoptase. Lumina de departe a incendiului, făceà să se pară mai groasa întunecimea în preajma culei. De după garduri, de prin curţile nelămurite, din şanţurile drumului, se puteà să răsară o haita de inşi cu ciomege, cu securi, şi să'i ucidă.

Un trap de cal răsună pe aproape. Veneà de către partea în care erau duşi curcanii şi călăraşii.

www.dacoromanica.ro

Un ofiţer veneà în trap, ca să'l informeze de domnul colonel.

Asasinii, adică ţăranii, pricepând că armata va aveà nevoe de fân, dasera foc stogurilor. Ce erà de făcut? Ce aveau să mănânce caii? Să pască grâul boeresc? Cum va zice domnul Colonel!

Veniseră veşti că şi la Răzoarele arsese casa boerească a deputatului Marinică Voiculescu, şi că Răzorenii luaseră parte la ciocnirea cu armata, acì, în Podeni.

Colonelul dădù din umeri. Să se caute locurile de imaş ale satului şi caii să pasca acolo. La nevoe puteau să'i bage şi 'n semănături. La razboi, ca la războiu! Dar cel dintâi lucru: să se trimeată o gardă de zece soldaţi, calaraşi, ca să conduca landoul până 'n Leorman. Conacul arsese, şi n'aveau unde să doarmă, aşà că renunţau la plăcerea şederii la ţară, noaptea asta...

— Foarte bine, colonele! foarte bine şi frumos! aprobară tovarăşii comandantului, şi un suspin de uşurare îi însufleţì. Acum puteau să privească cu plăcere la spectacolul măreţ şi dramatic, cum îl calificase unul, al marilor, uriaşelor stoguri de pae aprinse.Cu zece călăraşi armati lângă ei, nu le mai păsà de o întâlnire cu ţăranii.

Cu uşurinţa, cu repeziciunea cu care la noi se deslănţue o vijelie, sau se face din iarnă primăvara caldă, vedem aci, aruncându-se parcă, una în alta, două făpturi omeneşti, încleştându-se cu tăria patimei, a dragostei.

Hotelul Principal şi toate celelalte hotele din Bucureşti gemeau de moşieri, de arendaşi, fugiţi din căminele lor, din oraşele de provincie, dela ţară.

www.dacoromanica.ro

Ba mai mult şi mai rău decât atât. Ionescu dela Mapamondul, Grünberg dela Naţiunea şi Edelstein dela Propăşirea, cele mai însemnate ziare populare, tremurau în redacţiile lor şi sfatuiau lumea, în articole duioase, să fie liniştită. Noul guvern aveà încrederea întregii naţiuni şi'şi luase angajamentul, faţa de amândoua partidele cârmuitoare, sa potolească, cu or ce preţ, revoluţia. Despre despăgubiri găseau ca e mai cuminte să tacă, mai ales ca lor, intelectualilor ţarii, n'aveà sa le răsplatească nimeni temerile îndurate, ci numai râvna pusă în slujirea adevărului şi a cumineniei.

Intr'unele articole de jurnal se zăreà adeseà si zâmbetul unei mulţumiri, aşà ca strălucirea unei mari idei, stânjenite, obrocite pâna atunci, că ţaranul nu e şovin; că adevaratul român nu e antisemit şi că răscoalele izbucniră din pricina nesabuitei organizaţii sociale.

Lumea erà preocupata, îngrijorata, umbrita de norul uriaş care, lespede în dreptul soarelui voios de primavara, se îngroşà tot mai mult sporit de aburul sângelui fierbinte, ce se vărsà pe pamântul patriei.

Mihail Sorţescu, deputat, moşier, fusese de faţă la şedinţele solemne ale parlamentului, când şefii partidelor se sarutaseră; când unii din miniştri îşi ştersesera ochii, când doamnele din elita, galant învesmântate, regal, batuseră din palme, emoţionate.

Iar după aceste neuitate momente, unul din potentaţi, cel după care, el, Sorţescu, ar fi mers şi la socialişti, întrebat fireşte cu sfiala de totdeauna, îi şoptise la ureche: „că toţi moşierii să n'aibă grije cât de mică, pentrucă vor fi despăgubiţi pâna la o

www.dacoromanica.ro

pară. Şi băncile agrare trebuiau să vină în ajutorarea păgubaşilor..."

Şi, într'adevar, feţele proprietarilor începuseră a se însenină. Se puteà să iasă un câştig frumos mai la urmă. Mai ales ei, oameni politici, nu se puteà să fie nedreptăţiţi la împarţirea despagubirilor.

Dar or cât ar fi fost de sigur Mihalache Sorţescu că va fi despăgubit, simţeà o mare nevoe să se distreze, ca să nu se mai gândeasca la ţărani, la arătură şi la acareturi.

Mihalache aflase că Marin Voiculescu a plecat în provincie. Şi gândul ca frumoasa doamnă, pe care o văzuse scoborând pe scari ca o divinitate, aşa de albă şi de maestoasă, e singură într'o cameră de hotel, îl stapâneà, îl obsedà. Până şi numele ei, Medea, i se păreà frumos, plin de taine.

De Luni dimineaţa aflase Mihalache plecarea bărbatului şi, când pe coridor, când în camera lui de holtei, în mare neastâmpăr, se întrebase ce face ea şi cu ce pretext ar puteà să'i deà bună ziua şi sa'i sărute mâna.

Mai întâi şi-o închipuise în pat, gânditoare şi mâhnită, îngrijorata de sigur de cele ce se petreceau la moşia care, jumatate aproape, erà zestrea ei. Apoi socotise ca se plimbă agitata prin cameră, că tresare la sgomotele din hotel, ca se simte nespus de părăsită. Când o să se îmbrace? Oare nu şi-o fi isprăvit toaleta? se trudeà sa patrunda cu gândul prin uşa mereu închisa, tovarăşul de deputăţie al lui Marinică.

La o vreme, văzù pe servitoarea care făceà curăţenie, că intră la doamna Voiculescu.

Mihalache erà răbdător la nevoe. Aşteptă mult Cetise până şi cronicele literare din cele patru ziare care le aveà la îndemână.

www.dacoromanica.ro

In sfârşit, servitoarea dereticase, cărà făraşul şi găleata de apă. Sorţescu îi ţinù calea şi, zorit, o întrebă:

— Doamna e îmbrăcată?

Femeia de serviciu se gândì o clipă, apoi răspunse:

— Cred că vă poate primì.

Sorţescu mai şovăì un răstimp, după care, palid, ciocănì la uşa privită atât de languros.

— Intră! glasuì limpede vocea Medeei.

Curbat, cu sprâncenele ridicate, cu un surâs larg càre'i ridicà mustaţa blondă ca la un cotoi, omul smead, scund şi bine zidit, se ploconì înaintea doamnei. Medea, mirată mai întâi, întinse mâna.

Mihalache sărută apăsat, prelung, dreapta albă şi inelată a cucoanei şi, cu ochii în ochii ei, întrebă:

— Nu vă deranjez? Ertaţi-mă! Aşa de dimineaţă... In potriva obiceiurilor, în contra voinţei mele... Dar timpurile acestea de restriste au răsturnat toate deprinderile, toate politeţele... Ştiam că sunteţi singură... Imi închipuiam cât de mult vă preocupă împrejurarile.

— Adevărat, domnule Sorţescu! Adevărat! oftă Medea.

— Ştiu că soţul dumneavoastră a plecat şi că sosise abià aseară. Nu l-am văzut şi aş fi voit să-l intreb ce se petrece pe acolo. V'a spus de sigur...

— Nu mi-a spus aproape nimic, pentrucă nici el nu ştià. Firele telefonice şi telegrafice au fost tăiate la noi, aşà că prefectura Leormanului nu aveà nici o veste!...

Şi pe când vorbeau, lucruri aşa de triste, se priveau, se pătrundeau, simpatia unuia îl câştigà pe celălalt, cu puterea cu care se comunica uneori

www.dacoromanica.ro

dragostea, în pofida tuturor piedicilor şi a mâhnirilor.

— Dar dumneata ce ştii dela moşia dumitale? întrebă Medea, făcând semn mosafirului nepoftit dar foarte bine venit, să şadă, şi aşezându-se şi ea, aproape de el.

— Ştiu, frumoasă doamna, îşi aplecă el bustul către ea, ca şi cum n'o vedeà destul de apropiată, ce mi s'a afirmat de către şeful meu, cel mai autorizat glas, că vom fi despagubiţi până la o centimă, şi nu vreau să stiu mai mult.

— Adevărat? găsì prilej să se învioreze doamna şi să'şi descopere un braţ, alb ca marmora.

— Vă garantez! îşi umezì buzele cu limba, fără să ştie, Mihalache.

Doamna îl privì în adâncul ochilor, părându-i-se că înţelege cevà, Ca un fior trecù prin spatele femeii, şi ea se scutură. Clatì din cap, batù din pleoape, îşi netezì cu o mână coafura la ceafă, ceia ce iar îi desgolì un braţ.

Sorţescu se ridică în picioare, erà sa păşească spre ea, deşì nu mai aveà spaţiu aproape, şi se aşeză buimăcit.

— Poate vă deranjez? întrebă iarăş Sorţescu.

— Din potrivă! Sunt aşà de plictioase altfel orele astea... Imi face plăcere! Dar să vorbim de altcevà, nu de răscoale! Iţi place teatrul, domnule Sorţescu? Ai văzut piesa Manon? Ei, ce zici de aşà amor?

— Il înţeleg! Actriţa însă nu'mi place, nu ca actriţă, ca femee. Dar faţa de alt-cinevà aş fi şi eu tot aşà de neputincios, de pierdut, tot aşa de... lucru, nu om!

— Artista erà o femee frumoasă!...

www.dacoromanica.ro

— Poate; am alte gusturi. In acest moment, o singura femee e demna de...

— Ce să facă ea cu un moment! râse, înțelegând rău sau ne mai putând înțelege bine, Medea.

— Poate nu m'am exprimat bine... De când am vazut'o, pe doamna de care vreau să vorbesc, coborînd scara din hotelul acesta, de-atunci și poate până când voi muri, ea va fi idealul meu, dragostea mea cea mare!

El rosteà cu patos banalele cuvinte, cu ochii pe fața ei, cu buzele mereu mușcate și frământate, tot mai mult întinzându'și bustul scurt și puternic catre tânara soție.

Ea zâmbeà visatoare acum, de fel nemulțumită, dar înca nu convinsa.

— Și nu știu daca trebue să mă simt fericit, că am găsit acum prilejul să i-o mărturisesc. Dar dacă nu mă crede?... Ce mijloace poate aveà un barbat, ca să convinga o femee măritata, pe nevasta altuia, decât să'i spună: „or când ai voì să divorțezi, sunt gata, sunt la picioarele dumitale!"

Și el voise să se ridice, ca să cadă 'n genunchi, dar un gest al ei, pe care puteà să'l interpreteze altfel, și teama de ridicol, îl oprira. Ea pusese degetul pe buze și murmurase:

— Fii cuminte!

Și apoi, dupa o tăcere scurtă, tot ea urmase:

— Pentru întâia oara vorbim între patru ochi! Vreai să mă tem de dumneata? Ușa asta poate fi deschisă pe neașteptate...

Sorțescu se ridicase iarăș de pe scaun. O mare turburare și însuflețire se învederau pe fața lui. Și or cât se mișcà, se frământà el, nu'și luà ochii dintr'ai ei.

Medea, și ea, îi culegeà chipul în ochi și'și

www.dacoromanica.ro

apropià inima de el. Omul asta nu mințeà! O vazuse numai de câtevà ori, și frumusețea ei îl vrajise. Erà vădit că o iubeà! Mânile lui tremurau. Ii luase mâna și i-o sărutase, cu cele mai arzatoare sărutări ce simțise ea vre-odată. Și vorba matusii o bătrână iscusită, îi venì în gând: „Amorului sa nu'i dai cu piciorul nici odata, ca e piatră prețioasă!" Să nu'i dai cu piciorul, ca să nu'i duci dorul, s'ar fi potrivit să ofteze matușa, vârsnica de cincizeci de ani, și totuș cu un ibovnic de douăzeci și opt.

Ce să faca cu el? preà erà turburat și primejdios! Medea îșì luă evantaiul și'și făcù vânt. Și ea se simțeà încolțită de propriile ei simțuri.

— Domnule Sorțescu! se rugă ea, și'i puse o mână pe umăr. Văd că nu te liniștești... Nu vrei să fii cuminte. Du-te! La ceasurile douasprezece punct, sunt jos în restaurant. Atunci sunt puține persoane la masa. Vino și dumneata ca din întâmplare, cere'ți voe și așează-te la masa mea. Acolo ai să mă întrebi, ce face barbatu-meu și ce veste a adus.

Curagios, nu desamăgit, el îșì lipì buzele pe brațul ei, mai jos de cot, și închise ca amețit ochii. Ea îșì făceà vânt cu evantaiul și simțeà ca genunchii i se încovoae și că s'ar puteà sa'i atinga pe ai lui. Negreșit că bărbatul ăsta aveà să'i fie amant. Femeia i se promiteà în gându'i, pe când cu o mână hotarîtă îl îndepărtà spre ușe.

De cum ramase singură, Medea se întoarse către oglinda, ca spre conștiința ei, ca să se înțeleaga.

Se găseà într'adevăr frumoasă. Sorțescu nu mințise. Femeia se căută adânc cu ochii, cu amor, cu pasiune, ca și cum ar fi căutat în profunzimea nesfârșită ochii lui, reflectați adineaurea într'ai ei.

Iși zâmbì, ca îmbiată de mângâerea ultima a

www.dacoromanica.ro

celei mai dorite voluptăți. Da, aveà să-l iubească, să se lase iubita până la leşin. Nu erà tânăr, un mucos, Sorţescu, din potrivă, erà puternic ca toți oamenii îndesați, vârtos, butuc înfloriit, verde şi radiind de patimă topitoare. Bărbații svelți, înalți, cu cât sunt mai frumoşi, au grații femenine. Medeei nu'i plăceau. Altora, Sorţescu li s'ar fi părut grosolan, pentrucă erà scurt cât ea şi cu bustul patrat; dar ea găseà la el până şi finețe şi anume în subțirimea mustăților lui blonde ca de mătase, şi'n catifelarea privirii.

Cu ceasornicu'i mic, de aur la îndemână, Medea îşi desavârşia toaleta ca pentru eşire, pentru oraş. Uita une-ori să se îmbrace, nu mai ştià ce are de făcut; ramâneà cu ochii departe, uitați; un zâmbet de mulţumire porneà sa'i înflorească pe gură, şi surâsul îi coprindeà încet toată faţa, i-o lumina ca dogoarea unei flacări. Puneà mâna de mai multe ori pe acelaş lucru, neştiind ce are de facut cu el. Şi iar se privià în oglindă, îşi aruncà o privire lâncedă şi drăgăstoasă. Erà vădit că se iubeà, ca îşi erà recunoscatoare pentrucă'i placuse domnului acela lui Sorţescu. Şi mereu căutà sa se gândească la cum va fi. Făgaduise că? Să vină la restaurant. Atât! Ei şi?

Se închipuià în restaurant, vedeà mereu marea sală tixită de lume elegantă, de femei geloase, nervoase pe scaune, când Sorţescu, apropiindu-se de masa ei se înclinà cavalereşte, cu privirea strălucitoare de bucurie, de amor, şi se aşezà. Ce va face mai apoi, după masă, nu voià să se întrebe.

Când ceasornicul arătă douăsprezece, Medea deschise uşa, mută cheia în partea de către coridor, o răsucì în broasca, o scoase şi o strecură în ri-

www.dacoromanica.ro

tichiul. Inima'i bateà, simțeà că obrajii i se colorează, pe când coborà scara.

Ornicul din restaurant aratà douăsprezece și zece minute. Intârziase!

El fusese, într'adevăr, plecase disperat, nenorocit, dar cu speranță. Pândise de pe aproape, ascuns, doar o va vedeà venind.

Numai două mese mai erau ocupate în restaurant. Sala părea goală. Medea se gândea, daca n'ar fi fost mai bine să fi fost sala plina, decât s'o găsească lumea pe ea, instalată gata, cu un strein la masă.

Il aștepta totuș, cu nerăbdare. Sorțescu nu întârzie. Stase ca pe ghimpi tot timpul.

In zadar femeia căutà să se arate surprinsa că'l vede, spunând tare ca'l crezuse la moșie, în primejdie de moarte, pazindu'și avutul; în van se sileà să fie numai politicoasa, invitându'l sa ia loc. Cu toată plinatatea corpului ei și obișnuita ei înțepeneală trufașe, se sbuciumà în scaun, iar ochii, cu scânteeri de fulger, undreleau ochii barbatului zăpacit, fericit, bâlbâind de emoție.

Se doreau preà mult oamenii aceștia streini, abià cunoscuți, ca primul lor pas, făgaduitor, sa nu'i sgudue. Oferindu'și lista de bucate unul altuia, mânile lor se atingeau cu plăcerea pe care o da epiderma cea mai sensibila. Privirile lor, adunate, ascuțite, nu mai zăreau în dreapta și 'n stânga, parcă se încolăceau între ele, ca doua șopârle iubindu-se sub arșița soarelui de Iulie. Senzuali amândoi, o putere magnetică, fatală, îi apropia, în ciuda distanței despărțitoare a mesei și a sdrobitei fărâme de grije impusă de localul public.

Indiferentă le erà lista de bucate; mâncarile comandate le gustau și le lăsau abià începute, ca

www.dacoromanica.ro

pe cevà fad şi netrebuincios. Pe chelner abià că'l auzeau ce spune şi, în cele din urmă, Medea se plecă peste tacâmuri şi, gâfâind aproape, rostì:

— Să mă conduci în odaia mea... Nu'i aşà?

Amândoi se sculară în picioare, hotărîţi, înfioraţi, fericiţi. Chelnerul se repezì să'i servească. Până să plătească Sorţescu, Medea se răsgândì un moment, privind sala sporită de capete, din jurul meselor albe, încărcate de cristaluri.

Pe cât putù de ceremonios, îndrăgostitul, care erà îmboldit s'o ià în braţe şi să fuga cu ea, făcù loc doamnei Voiculescu să treacă, îi deschise uşa, urca în urma ei treptele scării.

In capatul scării, cum nu erà nimeni, Medea întoarse capul şi şueră în obrazul lui, cu degete îngheţate apucându'i mâna:

— E o nebunie ce facem!

— Nu'i o nebunie! suflă el, înăbuşit de simţuri. Am fi nebuni dacă am rezistà pasiunii noastre sincere, arzătoare.

Repede, Medea deschise uşa, intră, se strecura şi el. Ea schimbă cheia de-afară în launtrul odaii, şi surâzând, moale de-odata, suspină, pe când o umbră de dojana îi trecù prin minte: „Parcă aş fi o femee de stradă!" Dar alt gând îi străbatù în cuget:

— Parcă am fi la douăzeci de ani!

Pe 'nserate, în două rânduri ciocănise câte cinevà la uşa bine închisă, şi plecaşe. Cine puteà să fie, nu le păsà. Sgomotul furnicarului de oameni şi de vehicule de pe Calea Victoriei, nu'i supărà, nu'i stânjeneà.

Nu prânziseră însă cumsecade şi erau lihniţi acum, înainte de ora cinei. Dar nu le erà foame, n'o simţeau. Oboseala, cunoaşterea lor, încă nu cu-

www.dacoromanica.ro

tezau să le poruncească a se desparţi din rasfaţul trupurilor calde, alaturate.

Găsiseră o mare plăcere în tutuiala. Rosteau cu patimă, îşi suflau în faţă, în urechi: „tu!"

Şi pentrucă trebuiau să aiba un nume, în loc de Mihail Sorţescu, ea aveà să'i spună scurt numai Mi, iar el, în loc de Medea, numai Me. Şi li se pareau cu desăvârşire nostime şi noi poreclele lor de dragoste.

Uiiatul bărbat al femeii se puteà totuş să sosească în noaptea aceia, cu trenul de unsprezece şi jumătate, iar ea trebuià să'l primeasca. In odae erà o neorânduială vădită şi tradătoare. Un cachecorset zăceà pe covor sfâşiat; alaturi de el fusta rămăsese în picioare, scofâlcita. Mirosul iatacului nu mai erà de liliac, parfumul obişnuit al Medeei. Lucruri tot aşà de vorbitoare destăinuiau uraganul de pasiune deslănţuit în lipsa domnului soţ şi 'n braţe streine.

Ca să facă lumină 'n odae şi să orânduiasca totul sub privirile amantului, îndrăgostita simţì că ar ştirbì din poezia cu care noaptea acoperea încăperea Poate că nici ea, obosita, secătuită, nu mai erà aşà de frumoasa. Şi-apoi trebuià să deschida fereastra ca să împrospăteze atmosfera, iar pe lumina, necesară dereticatului, ar fi fost văzuţi împreuna, din strada.

— Tu! tu trebue să te duci! îşi îngropă ea gura pe gura lui. Inţelegi? se răţoià ea, în joc. Tu trebue să pleci, ca sa fac curat aici! Vine... domnul Voiculescu!

— Nu s'ar puteà să mai stau? întrebă el, pricepând însă bine şi dorind să plece, ca sa'şi istorisească singur fericita lui aventură şi să se întremeze.

www.dacoromanica.ro

— Ştii ce? se gândì Medea. Treci pe la ora unu şi jumătate, după miezul nopţii, prin coridor, şi pipae uşor locul cheei dela uşa asta. Dacă dai de chee, e semn că el n'a venit, şi e sigur că nu mai vine 'n noaptea asta, şi că te aştept. Să dormim împreună! Aşa, îmbrăţişaţi, să dormim chiar, ca nişte copii cuminţi. Ce zici? Du-te acum... Ştii, eu cred că n'are să vină... Aşà îmi spune inima...

Priveliştea oraşului Leorman, plicticoasă, şi alta răpitoare, a varieteului Concordia, precum şi o mică neînţelegere.

In oraşul Leorman erà mai mare fierbere ca 'n Capitala ţării. Moşierii, arendaşii, logofeţii şi alte mariri ale satelor furnicau pe strada principală şi pe ulicioarele mărginaşe, ca nişte oameni fară capătâi şi care şi-au pierdut capul. Până şi negustorimea târgului, fară treaba, se târà desnădăjduită sau zăceà în dughene ca bolnava.

Ca un cutremur sgudiuise oraşul şi, ca şi cum ar fi pricinuit ruină şi moarte în tot locul, oamenii se uitau la case, de parcă nu le-ar mai fi văzut. Prietenii se apropiau unii de alţii, ca sa se întrebe ce-au mai aflat, ce se svoneşte.

Trupe trecuseră prin oraş, cu destinaţii necunoscute. La prefectură nu erà chip să se culeagă informaţii. Jandarmii, goniţi or fugiţi de prin comunele rurale, păzeau localul şi opreau mulţimile curioase să cerceteze, să'l supere pe domnul prefect, preà ocupat. Telefonul sbârnâià toată ziua, şi însuşi domnul prefect, cel nou, nemâncat, nedormit, nu se mişcà dela receptor. Crainici veneau şi plecau, plini de praf şi gravi ca diplomaţii, bucuroşi oarecum, mândri de însemnătatea lor.

www.dacoromanica.ro

Se şopteà că noul ministru de interne şade neclintit în cabinetul lui, ca să primeasca ştiri din toată ţara, să împraştie pretutindeni porunci, şi ca, însuşi regele, pe nemărginitul domeniu al coroanei, n'a fost scutit de revolte.

Ca o puternică opintire în potriva apăsătoarei îngrijorări, lumea umpleà seara berariile şi cârciumele, iar şantanurile aveau de furca până 'n zori. Primejduiţii bogătaşi, uitau necazul destupând sticle de şampanie şi jucând pe genunchi cântareţele dela Concordia.

Marinică fusese printre cei dintâi care strigasera „ura!" la trecerea militarilor prin oraş. Vederea armatei îl emoţionase şi semănase în tristeţea lui speranţe de mântuire. Privind şirurile drepte de catane cu feţele pârlite, cu capelele pe sprânceana, Voiculescu se înduioşe la gândul că toata suflarea aceia se duceà, la o sfântă datorie, să salveze patria, murind la nevoe pentru ea. Parcă vedeà canalia ţărănească împroşcata, secerată de puştile ţintaşe şi, ca o turmă, adunându-se şi îndreptându-se către ţarine, ca să le are.

Pentru el, pe lângă conacul lui, poate că aveà să cadă flăcăul asta sdravăn, care râde 'n soare de câte ori îl atinge flamura steagului purtat cu mândrie.

Pentru el aveà să se curme viaţa prichindelului ăstuilalt, care, serios, ţinându'şi cu sârg rândul, băteà caldarâmul târgului cu talpa cismei.

Şi gândurile acestea creştineşti îi umflaseră inima de lacrămi lui Marinică şi regretà ca nu'i acolo, de faţă, şi nevastă-sa, ca sa'şi mărturisească slabiciunea cuivà.

— Ce zici? făcù lungind cuvintele celălalt ales al naţiunii, senatorul Panaiotis, care privise cor-

www.dacoromanica.ro

tegiul militar lângă el. Au un număr considerabil de cartuşe la ei! Ce zici? e rost să câştigăm ceva de pe urma despăgubirilor? Gândeşte-te că ei n'au să poată face socoteala pagubelor, şi că trebue să ne creadă pe cuvânt! Ce zici? întrebă glumeţ, Leonida, a treia oară. De toate avem, avem şi fete mari! Erà din popor? îi dădù el cu cotul lui Marinică, pe când oastea se pierdeà departe.

Marinică înţelese întrebarea păcatosului de grec. Intrebà dacă Eliza erà de viţă. N'ar fi voit să raspundă, dar colegul îl trăgeà de mânecă vârtos.

— Da!... moţaì, fara voe bună, Voiculescu.

— Poporul, săracul! declamă caraghios, Panaiotis. Se răscoală, poporul muncitor! Il pune cu botul pe labe poporul militar! Vreà poporimea pământ şi drepturi? Il aranjează poporul alegator! Poţi să tai din el cât ţi-o plăceà, că creşte la loc şi e totdeauna în stare să'şi ţină stăpânii pe spete, fără să'i hurduce. E bine, Marinică, e bine! Vezi de dă ochii cu patronul tău politic, cu şeful tau, ca sa'l descoşi. Diseara însă nu'mi scapi; trebue să te beau!

Deşì nu vedeà bine rostul şederii lui în Leorman, Voiculescu trecù pe acasă şi porunci sa i se pregătească iatacul. Nu plecà în seara aceia la Bucureşti; unde ar fi fost mai îngrijorat, părându-i-se că e preà departe de avutul lui primejduit şi de izvorul ştirilor.

Nevesti-si aveà să'i telegrafieze a doua zi câteva cuvinte liniştitoare, dacă tot nu socoteà că poate plecà.

Deocamdată aveà să'i facă pe plac lui Panaiotis, care vânase de sigur cevà pasări rare pe la varieteu, şi care se simţeà îndatorat. Grecul puteà sa flecarească, să'i destăinuiască secretele, sa'l pu-

www.dacoromanica.ro

nă rau cu Medea şi cu familia ei, aşà ca erà mai înţelept să fie cumparat cu dovezi de prietenie şi de încredere. Şi-apoi, ce tovaraş bun de uitarea necazurilor erà Panaiotis, ager ca o veverița. posnaş ca un actor!

Desparţindu-se de Leonida, căruia îi dădù întâlnire la beraria Regala, pe la orele noua, Marinică se îndreptă catre casa soacra-si.

Doamna Evlampia Paun, mumă buna a Medeei, greacă de origina, femee de patruzeci şi cinci de ani, dupa moartea soţului său nu se remăritase. Ramasa vaduva, stapâna de moşie, dase rând pe rând afara pe toţi slujbaşii de pe ţarinele ei, Români cu toţii, şi'i înlocuise cu Greci, rude de-ale ei scăpătate, compatrioţi, indivizi fără nici o meserie.

Cât trăise Ghiţă Paun, pe care ea îl îmbogătise cu dota, grecoaica nu suflase un cuvânt. Ea care se măritase în potriva dorinţei părinteşti, fugind după Ghiţa, rabdase toate burzuluelile şi hachiţile bărbatului, cu capul plecat, cu o adoraţie neînţeleasă.

Păun nu ştià să se iscalească, nu fusese scăldat decât la botez şi mort, înjurà ca un ungur şi nu ştià greceşte. Când fugise cu el, Evlampia abià îngâimà româneşte „mi draga", adică te iubesc şi, pentruca s'ar fi prapădit, daca nu i'l dadeau, şi pentruca s'ar fi prapadit şi ei daca o pierdeau, părinţii se învoiseră la căsatorie. Poate ca facusera bine, pentrucă nu mai avură multe zile de trăit, şi pentruca Evlampia fusese mulţumita de omul ei totdeauna. Iar bădăranul fusese bun administrator. Sporise averea moştenita şi cumpărase moşia Răzoarele, alăturată de a lui Voicu, cu care aveà să se încuscreasca, pamânt negru ca pentru rasaduri de flori.

www.dacoromanica.ro

Marin îşi gasì soacra stând la taifas şi fumând pe otomană, cu tânărul suprefect Cuţumis, care nu se simţì la largul lui, când dădù cu ochii de ginerile gazdei.

Cucoana Evlampia se bucură văzându'şi ginerele, îşi ţinù stânga pe creştetul lui cât timp îi sarutà el dreapta, dar, când Marinică se 'ntoarse ca să deà mâna cu suprefectul, pe care'l considerà ca pe un subaltern, ea se mişcă pe moalea otomană, încât să'l poată liniştì pe mosafirul strein cu o privire.

Conversaţia întreruptă de ginere nu se mai puteà legà.

Marin întrebă cu autoritate, ce are de gând prefectura şi oamenii ei să facă, faţă de răscoalele ţărăneşti. Armata se pornise, dar trebuià călăuzită de cunoscătorii judeţului. In mâna cui erà planul represiunii? Dacă nici deputaţilor nu li se trimitea grabnic ajutorul armat, pus la îndemână de miniştrii respectivi, atunci toată politica de până atunci se duceà pe copca! Pentru care folos s'ar mai fi trudit cinevà sa iasa la alegeri, să salveze partidul cu bani proprii, când la o nevoe ca asta, oştirea erà trimeasă razna, după placul ei, neîndrumată de suprefecţi?

Cu cât vorbea, Voiculescu se convingeà mai tare de dreptatea lui. Toate astea nu le gândise mai 'nainte şi'i veniseră în cuget, îi fuseseră stârnite de antipatia ce o iscà în el: nasul mare al fanariotului, prezenţa lui acolo, la sfat cu soacră-sa, la taină parcă, şi o presimţire că nu e lucru curat pretenia asta între o grecoaică nerăpusă de ani, coaptă bine, netrăita, şi între un compatriot cu nasul ca un bot, cu ochii negri şi vicleni, tânăr şi fără viitor.

www.dacoromanica.ro

Mutra suprefectului, fățarnică și de pișicher, cum o socoteà Marinică, înainte de-a se gândi la scopurile posibile de îmbogățire ale lui Cuțumis, îl prevenirà numai, ca un miros neplacut, ca o vedere grețoasă.

Administratorul de plasă mai mult taceà, respectuos, (față de gazdă, își zisese Voiculescu), iar când raspundea, își învaleà cuvintele mai tari, coborând vocea, și trăgănând-o; sau își strecurà vorbele într'un murmur, nici întrebare, nici raspuns, ca unse cu glicerină alunecoasa. dulce și lipicioasă.

Ascultându'l, Marin simțeà că se înfurie. O ura violentă îl umflà, îi rotunjise ochii, îi aduceà bale la gură. Poate că sosise momentul unei descărcari nervoase. Se îngrămadise în el o sumedenie de supărări, de contrarietați, de amenințari. N'avusese prilej să se spargă necazul până acum, și-acum prilejul se ivise.

Dar ispravnicul nu se pretà. Își luă pălaria și pleca, salutând grațios și pe cucoana și pe ginerele ei.

— Ce tip nesuferit și asta! clănțăni Marin, ramas cu soacra.

— E un băiat de zahăr! Nu'l cunoști încă! grăi stricat românește, Evlampia. Ne-ai întrerupt o conversație foarte interesantă. Mă plângeam lui de nevoile mele. Hoții de țărani, pe care i-am dat afară din slujba de vechil, de chelar, ei, de sigur, au făcut revoluție pe moșia mea. Dacă aș fi avut acolo un om, cu o mână de fier, ca Ghița, nu se întâmplà nimic. Asta este învățătură de minte!

— Crezi și dumneata că sunt instigatori! pricepù Marin din cele spuse de soacră-sa. A luat foc toată țara, nu numai la moșia dumitale. Crezi că la Ră-

www.dacoromanica.ro

zoarele e liniște? Haida de! Așà credeam și eu. Când se ridică prostimea, se năpustește ca oile în prăpastie.

Ginerele venise să cineze cu soacră-sa și să'i spună, firește, că fie-sa, Medea, e sanătoasa și și-a facut rochii peste rochii la Bucureşti, că se plimbă în bună tovarășie și vede câte un spectacol în fiecare seară... Medea încă nu voise să vină la Leorman, acasă, și'l aşteptà să se reîntoarcă la București.

Cu vorba, cu masa, ceasul atinse ora opt și jumătate.

In curte, Marin dădù peste Dumitru, bătrânul lui om de încredere, care'l aşteptà.

— Ce'i Dumitre? De când eşti aici?

— Bine! asigură chelarul liniștit. Sunt venit de când a plecat domnul ispravnic, de-atunci...

— Și de ce n'ai intrat? de ce nu m'ai chemat?

— Nu erà nici un zor, boerule.

Un gând de iscoadă îi trecù prin cap lui Voiculescu.

— Măi, începù el, scoborând vocea, tu vii des pe-aici?

— Nu e zi...

— Bine, ia spune: suprefectul ăsta toceşte mult pragul casei soacră-mi?

— Știu dela slugi... Câte odată și de câte două ori pe zi! glăsuì batrânul. Și pare-mi-se că de multe ori porneşte de aici, să'mi fie cu ertare, adică nu vine din altă parte. Pleacă de aici, ca de acasă. O fi ca un copil de suflet al cucoanei! șovăì Dumitru, temându-se de bucluc.

— Ce spui tu, Dumitre! se crucì Marin. Păi el nu trebue să fie la suprefectura lui?

Dumitru se arătà foarte încurcat. Să destăinu-

www.dacoromanica.ro

iască el cele ce auzise, vorbe de clacă, dela slugăret? Dacă boerul întorceà foaia şi se supară? Să taca totuş nu puteà, dar puteà să micşoreze.

— Nu mai e suprefect, desluşì moşul. Spune unul şi altul că cucoana mare, chiar dânsa, l-a povăţuit sa lase slujba, ca să nu'l omoare, te pomeneşti, carevà. Cu revoluţia asta se puteà. Şi aici la oraş pot să vină ţaraniil...

Eşisera din curtea boerească, tăcând stapân şi slugă. Voiculescu ramăsese gânditor. Va să zică ăsta erà omul pe care voià cucoana Evlampia să'l înfigă în capul trebilor, la moşia ei. Poate ca Cuţumis îşi dase demisia de frică, acum, dar socoteà totuş, ca după rascoale să fie un bun administrator... Treaba lor, la urma urmei, numai cocoana soacră sa faca bine şi sa nu înstreineze averea, ai cărei moştenitori trebuiau să fie: nevasta-sa şi cumnatu-său, — un haihui prin lume, pe la Paris, prin Germania.

Dumitru păstra tacere o bucată de drum, apoi, ca să poata plecà, spuse pricina pentru care îl căutase pe stapânu-său: Un om credincios boerului dela Podeni, fugise de-acolo, înfricoşat şi el de venirea armatei.

Aşà dar, la Podeni se şi dusese oştire. Erau călaraşi, erau dorobanţi, şi se auzeau împuşcaturi de departe. Pe mâine se puteà ca oastea să ajungă la Răzoarele.

Vestea asta o mai auzise Marin şi'i plăcuse. Chelarul nu ştià mai mult.

Şi prin altă parte a oraşului, nu numai de către Podeni, încercaseră satenii să patrunda, dar fuseseră întâmpinaţi cu gloanţe. Rebelii luptaseră, fusese macel; iar în cele din urmă, risipiţi, fuseseră prinşi ca la patruzeci din ei şi arestaţi.

www.dacoromanica.ro

Se povestea că şi popa şi învăţătorul erau printre cei gâbuiţi; doi streini, doi necunoscuţi de-asemenea şi ca în curând aveau să fie împuşcaţi.

La berăria Regală, parcă'şi daseră întâlnire noii procopsiţi ai guvernului, proaspeţii demnitari şi cu cei eşiţi din slujba. Altă dată ar fi fost primejdie sa se gasească alaturi la olalta. Acum, dupa pilda şefilor dela centru, se tachinau şi beau ca oameni de pace şi prieteşug. Primejdia comună, anarhia sociala, cum o numeà revizorul şcolar, îi ameninţà de o potriva.

Pe la mese, în picioare, grupuri, lumea discutà, fară aprindere, domol, ca sătuii dupa o cina îmbelşugată. Profesorii de gimnaziu, institutorii, elita fugită dela sate, negustorii chiaburi, moşieri, arendaşi, oameni de-ai poliţiei şi ai tribunalului, se 'mpăcau de minune, se'nfrăţişera, toţi cei nutriţi de ţaran prin dajdii şi obida de-a dreptul.

Şi totuş, plugarul român nu trudeà mai mult de cel mult două sute de zile pe an! In restul de o suta şaizeci şi cinci de zile, atâtea braţe omeneşti puternice şedeau nelucrătoare, se încârceiau în lene şi 'n beţie. Atâtea milioane de capete, în o sută şaizeci şi cinci de zile, nu se apropiau de cugetarea manoasă din carţi, de simţirea milostivă şi dreaptă a luminătorilor neamului, de mângâerile îmbunatoare şi înalţatoare ale artei. Şi 'n bălaria sufletului lor necultivat, cât de firesc erà să se prăsească şerpii tuturor urilor, nesabuirilor şi cruzimilor! Pe când asupra oraşelor băteà soarele culturii franceze, care nici lor nu li se cuveneà, mii şi mii de cătune n'aveau o şcoală primară!

Ura necruţătoare a nepotrivirii dintre doi soţi, trebuià să izbucnească în hotarele unei ţări cu două

www.dacoromanica.ro

neamuri de oameni, neasemănați între ei, preà săraci unii, preà ghiftuiți alții; între iobagii troglodiți și îmbuibații din palate.

Expoziția splendida din 1906, în loc să sporească mândria națională a țăranului din regat, i-a încolțit în suflet pizmă și dușmănie. Taranul a vazut avuții ca'n basme, de care el, Făt Frumos, nu aveà parte, și a văzut rasfaț ciocoiesc în toate desfătarile unei asemenea priveliști.

Cu totul altfel au vazut expoziția țaranii din Ardeal și Bucovina. Ei au înțeles-o așa cum doreau înființătorii ei: ca o dovada de puterea, de cultura, de munca, de iscusința și de averea țarii libere a Românilor. Ardelenii au plecat cu inima plina de dragostea neamului, cu dorul sălbatec ca în curând sa se poata rupe din vitregia domniei streine, și să se alăture cu România cea libera.

La berăria Regală, într'un grup de intelectuali ai urbei, numai profesorul Călineț cutezà să oploșească pe țarani cu mila lui. Dar atâtea glasuri se ridicau în potrivă'i, încât și el îndreptațea masura de care se vorbeà acuma: raderea de pe fața pamântului, cu tunul, a satelor în care nu se va face curând liniște.

Când veselul Panaiotis se arătă, Voiculescu nu'l mai lăsă sa se așeze, și plecară la varieteu.

In drum, Leonida întrebă:

— Ai auzit vestea cea nouă? La douazeci Mai se fac alegeri. De geaba am primit noi sa sprijinim toate actele guvernului, parlamentul nu se mai deschide cu noi! Nu'mi pare rău de diurnă, ca de altcevà. Și tu Marinică, tot n'ai dat ochii cu șeful tău! Fetele mari ți-au mâncat capul!

— Lasă prostiile! Ai uitat că Alianța Israelită se vaicără prin lumea largă și cere sa se intervina în

www.dacoromanica.ro

România, pentrucă avutul evreesc e în primejdie? Boerii români, soldaţii şi ţăranii, în ciocnirea asta nebună, mor cu sutele, ca nişte câini, ei care au luptat şi-au muncit veacuri peste veacuri pentru alcătuirea României, şi ovreii ţipă că li se primejdueşte avutul! Şi nici unul dintre ei, vre unul dela gazetele noastre, din aştia care ne beştelesc: când pe liberali, când pe conservatori, nu le spune domnilor alora sa'i mai slabească cu dragostea, că le compromite asimilarea!

— Dar n'ai vazut că în Camera de Comerţ din Viena, i se cere guvernului austriac să intervină, pentru potolirea rascoalelor? Pe semne pentrucă îi suntem aliaţi...

— „Alianţa asta o să ţină până când o izbucni razboiul European", aşà zice şeful. Dar când o veni şi pacostea asta, nici regele Carol, nici rapirea Basarabiei, n'o să ne poata oprì sa trecem Carpaţii. De aceea în politica externă nu se amesteca nici un om politic român. Nu vor să'şi ia raspunderea. Regele Carol o fi crezând, ca bun German, că ne poate duce unde o vrè el, şi uita că' erà sa plece să'şi ia catrafusele, când l-am simţit că e strein de sentimentele noastre de dragoste pentru Franţa! Dar asta e politică înaltă, senatorule, şi noi mergem la şantan.

Un grup pestriţ la haine, inşi îmbrăcaţi jumătate orăşeneşte, jumătate ţărăneşte, eşau din veselul local de petrecere şi se aliniau fără sfială cu faţa către zidul clădirii, în stradă; se uşurau, vorbindu'şi prieteneşte. Erau primari, vechili, învăţători, adunaţi acum de prin toate colţurile oraşului. Aveau să se ducă pe la hanuri, pe la neamuri, să se culce; erau deprinşi să se culce de vreme şi'i sgoniseră stăruinţa chetei din varieteu.

www.dacoromanica.ro

Pe scena mică, o Kati șolduroasă, cu ochii mici, cu pometii obrazului eșiți, bucălata, se trudeà sa fie sveltă și grațioasă într'un ceardaș pisat marunt cu picioarele.

Cele două distinse personajii ale județului luară loc la o masă lipită de scenă. Un chelner sfriji, cu urechile mari, desprinse de cap, căs ate ca niște pâlnii de gramofon și jupuite, cu bărbia ca un călcâi, lunga și cu nasul coroiat, își aruncă șervetul din mâni pe umăr și se ploconì, când îi văzù.

Parlamentarii șezură câtvà în picioare, ca sa privească sala prin care trecuseră fără s'o cerceteze.

Omul de serviciu profită de timp și aduse altă față de masa, mai curata. Dupa întinderea pânzaturii, făcută de chelner așà ca să nu'i atingă pe mușterii cu mânile, cu coatele sau cu umerii, chelnerul stătù drept, în așteptarea unei porunci.

— Dă-ne mai întâi... cafele negre! hotărî Panaiotis, consultându'și cu privirea amicul.

Chelnerul erà să se repeada, săgeată, dar Leonida strigă:

— Stai! Aruncă'ți ochii prin camera separată, prin salon, cum îi ziceți voi și... pune doua sticle de șampanie extra la ghiață. Și .. Radule!... (Marinică, nu știi că pe asta îl chiamă Radu?) anunț'o pe Stela și pe aflaltă, prietena ei, că sunt aici.

In scurtul timp cât poruncise Panaiotis, o fetiță ca de paisprezece ani înlocuise, la rampă, pe unguroaică. Copila își ridică brațele slabe, își legănà mânile ca pe niște vergele și, străpungându'și propriul și micul ei creer cu vocea, cântà, implorà un amor etern.

Un client, om ca de cincizeci de ani. revărsat pe

www.dacoromanica.ro

scaunu'i, atent la mieunatul disperat de pe scenă, se hâțânà tot, în batjocură, și asvârleà în tânăra artistă coji de fisticuri; pe când alți șase tipi dela masa lui, bărbați cu toții, îl tachinau.

Lămpi fumegau icì și colo. Sala erà plină. Necurmat se aflau două trei șanteze în public, culegând cheta, singura taxă directă a localului care aveà intrarea liberă. Cine refuzà pantahuza, se scuzà că e artist.

Nici odată nu se faceà destulă liniște în local, pentru ascultarea cântărețelor. De altfel, ele erau nemțoaice, unguroaice, așa că nimeni nu le cunoșteà limba. Franțuzoaicele, cu mare trecere în public, crezute sensuale, rafinate, cu duh, găseau angajamente bune și în Capitala țării, așa ca rare ori, și aproape numai cele rasuflate, picau în provincie. Românceie, daca erau frumoase, talentate, bune dansatoare și cântărețe, se impuneau, măgulind și aici orgoliul național, veșnic încolțit.

Toata lumea fumà tot timpul, ca obligată. La fiecare deschidere de ușe, norii de fum se învălătucèau de-asupra capetelor, coborau până la gurile aspiratoare de aer, ca iar să se nalțe și sa plutească între becurile de lumină și meseni, ca un zăbranic, ca un nor subțire.

Dintre bărbați, numai pianistul nu fumà. Galben, se storceà parcă deasupra clavirului, cu umerii împinși înainte, cu pieptul scofâlcit, nenorocitul pianist. Fața'i încrețită, rasă toată, pergamentată, nu i-o priveà nimeni, nici deșanțatele femei, — miloase și mărinimoase cu mult mai mult decât suratele lor, femeile cinstite, — nici ele parcă nu aveau nevoe de muzica lui.

Când Radu venì cu cafelele, Panaiotis, privindu'l în ochi, îl întrebă destul de tare:

www.dacoromanica.ro

— Da... rachiu roşu nu aveţi?

Chelnerul, din grav şi supus, erà să piarda cumpăna şi să izbucnească într'un hohot de râs. Fără să vreà, se uitase la domnul Voiculescu, şi înţelesese unde băteà domnul senator Panaiotis. La timp, se 'ntorsese şi se repezise la alta masă, ca să servească.

— Dar eşti stricat de tot! se supără Marin. Aşà prieten îmi eşti?

— Ce să'ţi fac Marinică? Am spus eu cevà? Ştie tot târgul! Dar ce'ţi pasa! Ia te uità pe scena! Ce forme! şi cum le scoate în evidenţă! Asta este prietena Stelei; cu asta am să te însor asta seara!

Dar Marinică îşi pierduse cheful.

— E preà voluminoasă! O şuncarie întreagă! făcù el cu dispreţ.

„Aşa'i, se gândì Panaiotis, n'am nemerit-o. Cine are grasă, vreà slabă... El e sătul de nevastă-sa!..." Şi'i venì să râdă.

Gusturilor tale numai Piţigoiul li se potriveşte. Ai vuzut-o pe fetiţa aia?... Ea spune ca are treisprezece ani. Stă cu mă-sa sus la hotel. N'ai nevoe sa te cari prin oraş cu ea, să te mai vada cinevà. Minorele îţi plac, Marinică! Ai s'o mai vezi; îi vine de grabă rândul pe scenă. Asta care dansează acum e Stela. Eu i-am făcut rochia asta de paete. Ce zici de picioarele şi de mişcările ei?

Cele douăzeci de *dame* ale varieteului nu mai aşteptau acum în culise. Se amestecaseră cu publicul pe la mese, şi de-acolo îşi luau rândul la rampă.

Erà pe la miezul nopţii. Pantahuza nu mai oboseà. Lumea se mai rărise, dar larma de voci, sunetul de pahare ciocnite sau sparte, sporise. La mai multe mese, şampania gâlgâià din sticle şi

www.dacoromanica.ro

spumegà în cupe. Piepturi despoiate, braţe goale, picioare goale, pătau şi spintecau ici şi colo posomorâtele vestminte bărbăteşti, dând iluzia, de departe, a unui amestec ciudat, a unei truncheri de coşmar: capete de bărbaţi răsăreau ca din trupuri de femee; câte un picior de femee părea crescut alături de unul bărbătesc.

Nici aleşii naţiunii nu rămăseseră singuri. Stela şi Piţigoiul le ţineau tovărăşie. Fata de paisprezece ani, care cunoştea preferinta lui Panaiotis pentru Stela, nu vorbeà, nu zâmbeà şi nu aprindeà ţigară dupa ţigara, decât lui şi dela Voiculescu. Şi pentruca deputatul nu'şi perduse aerul grav, fata se prefăceà supărată, oftà, ridicà braţele slabe în creştet şi, de pe scaun, se loveà toată de el. „Ia-mă în poală!" scânceà fata, şi se trântea îmbufnată pe locu i, ajutându'şi cu mânile 'n ascuns fustele scurte să'i sara până peste genunchi.

De necaz, Piţigoiul nu voià să beà decât coniac. Da peste cap păharelul mic cât un napârstoc, care nu costà mai puţin de doi lei, dintr'odată, şi comandà altul. Părea aţâţată, vorbeà mereu, iar Voiculescu, pătruns în cele din urma de stăruinta, de obrăznicia şi de stricăciunea ei, o luă în braţe.

Ideia că fetişcana asta, de cel mult şaisprezece ani, băuse douazeci de coniacuri, îşi arsese pieptul cu atâta alcool, pentru el, pentru ambiţia de a'i plăceà, îl biruì pe bărbatul de patruzeci şi cinci de ani.

— Eşti un geniu de conrupţie, Piţigoiule! îi spuneà el, pe când şanteza îl scărmănà, îl sarutà şi 'l muşcà, descheiată şi desgolită.

Leonida petreceà de minune. Ca la dogoarea plăcută a unui foc iarna, aşa se desfătà el la pri-

www.dacoromanica.ro

velistea înfierbântării colegului lui de parlament. Sărutările și îngaduirile Stelei, nu înrâureau atâta asupra senzualității lui, ca spectacolul...

Ce se mai petrecea în jurul lor, ce se cântà la rampă; cine puteà sa'i vadà și ce s'ar fi cazut să creadă despre ei, nu le păsà, și cu drept cuvânt, pentrucă la ora aceia nu rămasesera în localul de petrecere decât sincerii chefli, nu spionii vieții, observatorii și cârtitorii ei, ci adevăratii desmațați și stricați, cotropiți de bautura și de senzualitate.

Pițigoiul steteà pe genunchii lui Marinica, îl cuprinsese cu brațele pe după gât și cântà fericita. Fata de patrusprezece ani tot mai voià coniac. Ceruse al douăzeci și patrulea pahar. Când și acesta fù adus, Voiculescu întinse mana și gusta repede din păhărel.

Nu erà coniac! Erà apă ch'oara! erà ceai! Ce șarlatanie!

Pițigoiul fù asvârlit în lături, domnul deputat se sculă drept în picioare, masa se rasturna cu un sgomot asurzitor.

— Ce este frate? se desmetecì Leonida, din farmecul tuturor uitărilor....

Chelnerul Radu, frânt de mijloc, cu urechile pleoștite, semn al unei mari dezilusii, cu nasul și cu privirile trimise înainte în cercetare, mirat, alergà, spre masa cu scandal. Patronul venì pe scenă, zorit să întrebe ce s'a întâmplat.

— Asta'i pungășie! e neruşinare! racneà Voiculescu, aprins la față și încruntat.

Și pentrucă toți se arătau nedumeriți, Marin, cu acelaș glas, tună:

— S'a adus acì la masă, pentru secătura asta de copil (și o arătă pe fetișcana) nu mai puțin de

www.dacoromanica.ro

douăzeci şi patru de pahare de coniac, care toate n'au fost pline decât cu ceai! numai cu ceai! Auzi potlogărie!

— Nu se poate, domnule Marinică! domnule deputat! protestă patronul. E o greşala la mijloc. Numai păharelul din urmă, pe semne. Cu siguranţă ca numai pahărelul din urma! De milă: pentruca se ştie la bufet că e preà frageda dama, preà copil, şi ca să n'ai dumneata neplaceri cu ea, la... Noi o cunoaştem... Când beà preà mult, o apucă aşà ca un fel de isterie; nu mai poate scăpà barbatul de ea...

— Asta mă priveà pe mine, domnule! Ce'ţi pasă dumitale, când eu platesc? La socoteală mi-ai fi pus ceai, sau coniac? Ia răspunde! Hoţilor!

— Domnule Voiculescu, vă rog e lume aici! Domnule Panaiotis... vă rog interveniţi; sunteţi clientul nostru şi ne cunoaşteţi... se încovoe patronul.

Piţigoiul se trânteà pe scaun, şi începù să plângă cu hohote. Suspinele o scuturau toată, o saltau pe locu'i. Cu lacrami mari pe obraji, se uità rugator, dojenitor, ca la un om iubit şi nerecunoscator, la Marinică.

Lumea de pe la celelalte mese, care mai puteà fi atenta, râdeà. Radu, chelnerul, ridicase masa şi'i pusese altă faţa. Stela, strânsă sub braţul protector al lui Panaiotis, aratà o mare milă pentru bietul Piţigoi.

— Rare ori când îi cade şi ei cinevà cu tronc, şi atunci păteşte câte o dandana! căinà Stela, pe când Voiculescu se potoleà şi se trudeà să ià o hotărîre, să se descurce după cuviinţă.

Măgarul de patron ar fi meritat şi palme, socoteà Marin, dar rostise pişicherul un cuvânt bun:

www.dacoromanica.ro

se temeà că Piţigoiul îmbătat i-ar face neplaceri domnului deputat... Şi-apoi, Panaiotis, ca să împace lucrurile, spusese că plăteşte el tot!

Văzându'l că se înseninează pacălitul înfuriat, fetişcana îşi repezì braţele din umeri şi le oprì în văzduh, suspendate într'un gest de iertare, teatral, de rugăminte şi de îndurare. Hohotind, plângând cu adevărat, cu lacrămi, artista bolborosea:

— Iartă-mă! Jur! jur! să n'am parte de mama, dacă nu te iubesc! Nu fi nesuferit! Ai să vezi! ai să vezi!...

Un zâmbet de nedumerire, de plăcere şi de mangulire, trecù peste faţa şi pe buzele barbatului implorat.

Jurămintele şi laçrămile, marea maşina de razboi a femeilor, biruiau şi aici, în bordel şi 'n cârciumă.

— Să facem plata! dacă'i aşà! hotărî Leonida. Vezi tu bine, se adresă el amicului, că trebue sa te duci cu ea! Priveşte în ce hal ai adu -o!

Voiculescu întinse mâna către Piţigoi, îndulcit, şi fata se încolăcì îndată pe el, ca un şarpe calcat cu piciorul.

In sală, chelnerii începură să stinga lămpile. Zorile dimineţii priveau ca prin ciur oraşul împresurat de hoarde rasvratite.

Suntem aci la olaltă cu ofiţerime din Bucureşti, şi se descopere sub dărămaturi o victimă a răscoalelor.

In Moldova se făcuse linişte. De-acolo pornise vrajba; nu se încinsese ca peste Milcov; puţine jafuri, pârjoluri şi omoruri se făptuiseră, şi iata ca adormise totul.

www.dacoromanica.ro

Aceiași rumâni eșiseră la arat, mai scârbiți, mai sfioși; dar și boerii, cu vechilii lor cu tot, se purtau acuma mai blajin, mai cu ocol la sfadă.

Guvernul cel nou, pus pe treabă, hotărît să ucidă si să cârmuiască, împrăștiase și manifeste promițatoare. Se spuneà în ele că se vor scadeà birurile și că muncitorii plugari nu vor mai fi înșelați la învoeli, la măsurătoare și la socoteli.

Negru pe alb puteau cetì țăranii, păcat că nu cunoșteau slovele, că Vodă și cei mari recunosc că au fost furați de către boeri.

Li se mai fagăduià pamânt de-al Statului și de-al așezămintelor eforiești și, ca să'l poata semanà și îngrijì pe semne, ajutor în bani din partea băncilor populare.

Legi noi vă vor sprijinì, spuneà manifestul, se vor înfăptuì dregatorii care să vegheze și sa chezașuiasca dreptatea.

Legi noi? ca și cum fabrica din dealul Mitropoliei ar fi avut până atunci alta chemare! În fiecare an se votau proiecte peste proiecte, dar prefectul ramânea acelaș, satrap, ispravnicii tirani căpătuiți prost și care trebuiau să puna de-oparte orcât și de or unde, pentru ziua de mâine, când vor rămâne fară slujbă, sau se vor hotărî să facă politică *înalta;* primarii și notarii, aceleași slugi plecate boerilor de pe moșie, proprietarului, dracului, or cui, numai unei legi nu!

Iar în privința dreptății, aceia dela judecătorie, pentru o palmă de pământ, sau pentru o palmă fără de pământ, se rosteà manifestul așà, că parcă nici pe aceasta n'o avusese țăranul. Atunci ce avusese? Fusese afară din lege?

Și glăsuià mai departe hârtia către plugari: „nici un arendaș nu va aveà mai mult de două

www.dacoromanica.ro

moşii, de cel mult 4000 de hectare; aşà ca sateni vor puteà găsì moşii de arendat."

Guvernului nu'i ardeà de sigur să se ţina de cuvânt, ci să potolească rascoalele. Acelaş arendaş puteà să ia pe diferite nume, pe al nevestei, pe ale copiilor lui, prin oameni de pae, şi 80000 de hectare! Ca să arendeze ţăranii o moşie trebuiau sa concureze pe boeri, adică să deà mai mult, ei care se rasculaseră sub junghiul saraciei ,i al împilarilor, recunoscute şi de manifest.

In judeţul Prahova, ras oala abia ca miji e şi se potolise. Ţăranii din partea locului aveau bani, lucrau la sonde şi nu aveau vreme, chef şi nevoe de răsvrătire. Pilda întregii ţări rămasese neînţeleasă şi'i lăsase reci pe oamenii cu chimirurile pline. Deveniţi lucratori, plătiţi cuviincios, învăţase a mâncà omeneşte, îşi cinsteau trupul cu o hrană bună, aşà ca mai de grabă s'ar fi temut ca vor pierde bunurile dobândite de curând, decât că vor câştigà cevà din răsmeriţă.

Regiuni întinse din Muntenia se potoliseră. Nu se cunoştea numărul de vieţi nimicite. Camerele votară câte o recompensa naţionala ofiţerilor căzuţi în luptele cu sătenii.

Ţara nu erà a ţăranilor, în nici un fel. Nici avuţia, nici armata, nici dreptatea judecătorească, nici biserica!

Un politician de rând, foarte sus ajuns, un istrion, un avorton, un bizantin conrupt până în măduva oaselor, un descreerat despre care se spuneà că crede şi în Dumnezeu şi în dracu şi că oficiază „liturghii negre", ceruse Mitropolitului o deslegare a jurământului pus de ţărani: „ca vor luptà toţi până la moarte în potriva ciocoilor."

Se presupunea că secerătorii au încheiat ase-

www.dacoromanica.ro

menea legământ, şi lepădătura întindea mânile lui spurcate spre potirul cu iertarea păcatelor, ca să'l treacă mulţimii într'adevar credincioase, înfiorate de vedenia morţilor ca de moarte şi de misticismul supt cu laptele mamei.

Călăraşii, dorobanţimea, după măcelul şi popasul din Podeni, trecuseră şi daseră un iureş prin Razoarele. Se lăsasera apoi mai de vale, ajunşi mereu de ştafete dela oraş, unde se află planul general de atac sau numai superiorii.

Arestaţii, ţărani prinşi în vâltoarea luptelor sau mai apoi pitiţi pe dupa garduri, ascunşi prin poduri, pârîţi de elita satelor, erau duşi în convoae printre trupe, cu mânile legate la spate, aşà rupţi şi desmăţaţi cum se aflasera, sdrobiţi de oboseală şi de frică, cu picioarele împiedicate ca la caii nărăvaşi, când sunt lăsaţi să pască slobod.

Parintele Maftei, logofătul Gârbaci, şi dupa ei primarul, notarul şi cămătarul satului, eşiserа înaintea oştirii, aratând de departe deznadajduire.

Ofiţerii, orăşeni, mulţi bucureşteni, cu atâta neîncredere îi primiseră, încât puseseră sa'i lege mai întâi, ca să fie siguri că nu le întind o cursa.

Ca un adevarat martir din primele vremuri ale creştinataţii, parintele Maftei rabdase chinurile sfinte ale mucenicilor, senin şi răbdător. Sfinţia sa glumeà, ca la un pahar cu vin profiriu, când teiul îi curmà braţele, întoarse cot la cot în dreptul greabănului.

Gârbaci sufereà cumplit sufleteşte. Nedreptăţi aşà de mari, el nu înţelegea. Se facuse negru pamânt de obida nocazului şi'l usturà avan gândul— şi gândul ăsta! — că s'ar puteà sa'l vada vre unul din ţopârlanii duşi de el cu harapnicul, şi să se bucure.

www.dacoromanica.ro

Şi cămătarul satului nu pricepeà vitregia unei asemenea purtări din partea ofiţerilor, el care aveà un nepot căpitan la roşiori şi care aveà ca la suta de mii de lei avere, pe puţin.

Dar toţi nu cutezau sa ridice glasul, ci se rugau frumos, să nu fie luaţi drept rasvrătitori, şi cereau să se ancheteze.

Pe la prânz, sergentul major trimis de ofiţeri ca să cerceteze unde s'ar puteà mâncà bine, în sat, se întoarse şi spuse, dupa reglementarul salut milităresc:

— La cămatarul satului! Are găini berechet, vaci cu lapte şi un butoi cu vin vechi!

Ceata notabilităţilor arestata erà în apropierea ofiţerilor. Auzise. Ea tresarì toata, vesela, şi un gând de nadejde zâmbì pe chipuri. Un capitan smead, scurt, rotofei, se întoarse catre dânşii, pricepând sau simţind că au tresarit:

Care dintre voi e cămătarul?

— Eu!... caută să se îndrepte fostul hangiu. Imi zic aşa, pentrucă sunt la banca populara de aici...

Capitanul nu'l mai ascultà. Nu'l interesase decât o clipă. Işi aprinse o ţigara şi spuse:

— Să ne urmaţi şi voi!...

Iar catre colegii lui, pe franţuzeşte, căpitanul cârâì:

— Măgarilor ăstora, dacă le dăm drumul, să nu dăm de vr'un pocinog!

Camarazii tocmai vorbeau despre deosebirea dintre cismele de lac şi cele de căprioară, pentrucă isprăviserà de desbătut asupra aşezarii nasturilor pe tunici şi mantale. Când înţeleseră ca e vorba

www.dacoromanica.ro

de masă, în legatură cu cei arestaţi, glasuira într'o voce:

— Aş, nu! avem ochii pe ei!

Se duseră cu toţii la casa cu înfăţişare burgheză a camătarului, urmaţi de ceata păzită cu baioneta la armă, a notabilităţilor.

Nevasta găzdaşului se închisese într'o odae, şi vaetele ei disperate, văzându'şi soţul pe fereastră, turburà liniştea ospăţului în pregatire şi adulmecat ogareste de domnii ofiţeri.

Sergentul care puneà la cale aşezarea tacâmurilor şi tot rostul trebii, nu gaseà cheia pivniţei. Fără ţuica, fara vin, cum erau sa se aşeze la masă oameni ai datoriei, obosiţi, sâcâiţi şi plictisiţi? Sergentul, care aveà groază de bocete muereşti, se dădù pe lânga cămatar, se strâmbara unul la altul şi se pricepură, sub aprobarea tacuta a părintelui.

— Domnule Căpitan, venì sergentul să reclame, daţi'mi voe: sunt de parere să'i deslegăm pe nenorociţii ăştia. Cheia dela pivniţă e la gazdă, şi gazda e arestată. Sunt toţi fruntaşii satului, şi după cât aflù, nevinovaţi, victime...

Inaintea farfuriilor, în preajma mesei, ofiţerilor le devenise indiferent or ce... Cu numai un semn din cap, ordinul de deslegare se dădù. Frantaşii rămâneau în sarcina sergentului, care aveà să'i oprească să se împrăştie pe la casele lor.

Peste un ceas, liberatorul, în capul unei mese din altă odae, mâncà cu poftă, având în dreapta pe primar, la stânga pe cămatar, iar în faţa pe cuviosul preot. Nici odată un prânz nu fusese mai gustos şi mai bine stropit cu sângele Domnului. Şi soldaţii care pazisera cu baioneta, beau şi mân-

www.dacoromanica.ro

cau, pe după cotlon, în bucătărie, prin curtea gospodărească.

După masă, ofițerii, pâna a nu purcede din Răzoarele mai departe, voiau să se plimbe oleaca. Conacul, îl văzuseră. Voiau să vadă casa asupra căreia se năpustiseră țăranii cu aceiaș înverșunare ca asupra celei boerești, mai cu seamă ca erà pe aproape.

Fostul sălaș al perceptorului ramasese numai în trei pereți exteriori, fară acoperiș, și parca ani de zile trecuseră peste ramașițele lui. Nici un pic de fum nu se mai resfirà din dărâmaturi.

Fruntașii comunei, liberi acuma, voioși aproape, sătui și de mâncare și de bautură, venisera și ei.

Ofițerii intrară în fosta casa, pe unde cazuse un perete în lăuntru. Un maldar de moloz între ziduri afumate, coșcovite, gata să fie rasturnate de cea dintâi vijelie, asta era priveliștea.

Cu nepăsare priveà ofițerimea, tânara, bine îmbrăcată, locuitoare a marelui oraș Bucureș i, la casa pârjolita, la cuibul de tihnă distrus, adapost al unui biet om care a muncit, a înselat, a nedreptățit, în ciuda inimii uneori, ca sa'l clădeasca; l-a mângaiat cu ochi de stapân și de om ostenit, supărat, ajuns de multe ori acasa ca izgoni de toată suflarea. Un cuib de rândunica nimicit, i-ar fi impresionat mai mult pe ofițeri.

Cu totul altfel scormoniră cu ochii dărâmăturile și culeseră priveliștea locuinței nimicite, gospodarii sațești. Galbeni se priviră unul pe altul și, gândindu-se că au scăpat de mare primejdie pâna acum, nu puteau totuș să nu 'și simta inimile ca strivite de pereții doborâți.

Un câine flocos se ivì, cu temere de oameni, cu ură, și începù să urle a pustiu și jale, cu botul

www.dacoromanica.ro

întins, cu gâtul întins, supt de atâta urlet.

— Săracul! se scutură căpitanul şi ameninţă cu mâna, ca să'l izgonească. Trebue să fie câinele casei...

Ofiţerimea şedeà urcată, în picioare, chiar pe peretele prabuşit; iar notabilii satului înapoia lor. Vedeau cu toţii acelaş lucru, când unul din ofiţeri făcù un pas înainte. Ii stralucise cevà deosebit, printre varul şi cărămizile alandala.

Zărise cevà unsuros ca o ţiplă grăsoasă. Privì mai cu luare aminte şi se temù de aceia ce-ar fi putut să fie. Ceilalţi îi urmăreau cercetarea.

Tânărul locotenent dadù în lături cu sabia o cărămida, doua, şi se trase înapoi. Se trasera 'n laturi, numai cu umerii însă, toţi privitorii, ramânând ţintuiţi locului şi, fără să poata face altfel, se aplecară ca să se asigure că văd bine.

Şi pe dată un miros de carne fripta, şi de hoit zăcut, li se urcă la nas. O făptură omenească fusese prinsă de peretele prăbuşit. Poate că arsese întâi şi, luptându-se cu moartea, cu limbile de foc care o păşteau, o frigeau de vie, fusese surprinsă de surparea zidului! Cine puteà spune?

Şi la ce bun s'ar fi ştiut? Totuş, aceleaşi gânduri, chinuitoare, sfredeleau toate capetele privitorilor.

Fruntaşii se urcaseră şi ei, alături de ofiţeri. Cine puteà sa fie? se întrebau cu toţii. Părintele mai deprins cu morţii, mai dădù în lături câtevà cărămizi.

Intâi nu se văzuse decât un umăr, gol, fumuriu pe alocuri, ca de ţiplă, pătat, gras. uns. Acum se deosebea destul de bine, de neîndoelnic, o mamelă arsă, o pungă de untură, care se aprinsese şi pe care mânile o acoperiseră cu groaza şi în

www.dacoromanica.ro

usturimea nebuna a durerilor; scofâlcita, turtita pe jumătate.

Turburatoarea podoabă femeiasca, se aratà altfel turburătoare acum. O greaţa adânca rabujneà vulcanic în privitorii veniţi dela masa, dela ospăţ, şi triumfà asupra tuturor celorlalte sentimente omeneşti: de milă, de compătimire, de indignare.

Capul moartei, acoperit şi el de moloz, nu se vedeà. Dar localnicii bănuiră cine trebuià sa fie nenorocita surprinsă de pojarul focului şi săvârşita sub zidurile casei.

— E chiar perceptoriţa! spuseră 'ntr'un glas primarul şi popa Maftei.

— Şi erà borţoasă! adăogă unul din ei.

Ofiţerii închisera ochii, ca fulgeraţi de durere, şi, militari şi notabili întoarseră spatele vedeniei spăimântatoare, şi plecară grabnic.

— Ticaloşii de ţarani! salbatecii! dadù din cap domnul căpitan. Pe acì sunt corciturì, mulţi Bulgari, aşà se explică atâta barbarie, cruzime.

— Şi dumneavoastră traiţi la olaltă cu asemenea hieme? se întoarse capitanul catre notabili. Mai ca'mi vine să va arestez din nou şi să pun sa vă traga la spate câte douazeci şi cinci!

— Când au dat oamenii foc casei, pe semne ca perceptoriţa se urcase în pod. De fricà. Ei n'au vrut s'o scrumească şi pe ea... desluşì părintele Maftei, îngrozit şi el de cele vazute.

— Am să trimit o ştafeta la Leorman cu vestea asta nouă, a barbariei... E nevoe de procuror. Dumneavoastra puteţi pleca! şi capitanul risipì cu un gest pe umiliţii fruntaşi, profund dezolat.

www.dacoromanica.ro

Printre lucruri mărunte, asistăm la o conversaţie între un şef politic şi Marinică Voiculescu.

Medea şi Mihalache Sorţescu nu se mai puteau d sparţi. Se cufundau unul în altul ca doua oglinzi puse faţa 'n faţă, şi se simţeau stapâniţi ca de o singură voinţa, una şi aceiaş în amândoi. Trei zile şi trei nopţi avuseseră parte unul de altul, şi ideia ca vor trebuì să se desparta îi înfrigurà. Cu două trenuri puteà venì Marinica dela Leorman şi, la ceasurile de sosire posibilă, numai atunci, Medea îşi lăsà amantul să plece, dezolata, scârbită.

— Nu vreai tu, nu vreau eu, să divorţezi de Voiculescu şi să ne cununam? întrebase, framântându-se prin casă, în preajma posibilei desparţiri, Mihalache.

— Da! din toată inima da! răsuflà lung, ameţita, Medea.

— De ce n'aş stà atunci acì, să ne găsească împreună, sa înţeleagă ce dorim, sa se iste scandal, daca vreà el, şi sa punem capăt unei situaţii nesuferite?

— Asta nu! se îngrozeà Medea, la gândul unei certe vijelioase în hotel, la Bucureşti, unde sunt gazete şi mişuna o lume pe străzi.

Mâniată, femeia gaseà raspuns:

— Altfel! Dacă vreai... să fugim!...

— Poftim! să plecăm! erà hotarît amantul.

— Incă nu! se rosteà Medea. Vreau să am veşti despre moşia mea, de zestrea mea... Il aştept şi...

— Aşà! suspinà aproape Sorţescu, vreai să mai trăeşti cu el, pe semne?

— Nu ţi-e ruşine! se înfuriase amanta.

www.dacoromanica.ro

— Ţi-e greu să te desparţi de un lucru cu care te-ai obişnuit. Sărutările lui, or fi ca sarea la bucate. Nu'ţi guşti viaţa decât cu ele... Veşti dela moşie, de ce-ai aşteptà? Ai sa poţi face cevà, dacă vei ştì că e rău sau că e bine pe-acolo? Chiar el, crezi că nu s'a dus de geaba, şi ca'şi petrece vremea, ca 'n provincie? Hotăraşte-te sa fugim, dacă nu vreai să ne găsească aici. O atingere a altui bărbat, o cât de mica intimitate, să ştii că nu pot s'o suport şi că mă ucide mai de graba, decât s'o ştiu pe buzele tale, pe mânile tale chiar, ca o pângărire.

— Dar, dragul meu!... se rugà ea, gânditoare şi serioasă, foarte măgulită, este acum momentul potrivit desfacerii, farâmaiii unei gospodarii, a unei averi? Nu zic de loc: căsnicii.

— Dar nici al unui amor ca al nostru, nestăpânit, patimaş, nebun cu adevărat!... Erà vremea asta de răscoale şi de incendii potrivită pentru o iubire ca a mea?

Femeia se sguduià toată, electrizată de plăcerea cuvintelor lui. In cele din urmă se hotărî sa fuga, să se mute cu el într'o casa de mahala din Bucureşti.

Şi se 'mbrăcà repede şi se gândeà ce sa ia şi ce să lase, din puţinele lucruri de faţă. Dar îşi aduceà aminte de casa dela ţară, unde aveà atâtea lucruri ale sale, de gospodăria din Leorman, unde aveà locaşul ei de capetenie şi tot avutul.

Mânile i se muiau, se apropià, rugatoare şi învinsă, de Sorţescu, îi aruncà pe dupa gât braţele, şi, cu glas moale şi înlăcrămat, îl implorà sa mai aştepte, or să găsească alt mijloc, nu o ruptura aşa de nepregătită şi de păgubitoare.

Nu mai mâncau cu poftă, ceasurile nu le mai

www.dacoromanica.ro

numarau în vederea mesei; nu mai dormeau bine; nu se plimbau; stateau necontenit împreună, cu teama că'l vor vedeà pe bărbat venind la ceasurile de tren, şi uitându'l la răstimpuri cu desăvârşire.

Certurile lor nu'i desbinau. Lanţul care'i legà îşi çaleà verigile cu fiecare neînţelegere, cu fiecare ceas de nelinişte.

Hotelul tot bâzâià ca un stup de aventura lor, şi pasagerii de-o zi şi patronul şi portarul aflaseră. Dar toate astea erau lucruri obişnuite: şi fapta lor şi cunoaşterea ei de către toată lumea.

Trei zile trecuseră, dar bărbatul cu cununie tot trebuià să se arate. O telegramă a lui vestea revoluţia încinsă la Răzoarele, şi nimic altceva.

Aveà treburi pe semne, moşierul, în vecinătatea avuţiei lui.

In cele din urma, amanţii se înţelesera. Medea gasise un chip de-a aşezà lucrurile, aşà ca sa'l liniştească şi pe Mihalache, şi nici să nu fugă din hotel cu un bărbat, ea, femee căsătorita, notabilitate de provincie.

Aveà sa plece de-acolo, ca o femee care nu poate stà singură la infinit, într'un hotel, ca un lucru uitat, şi sa se instaleze în casa prietenei ei, Nini Colţar, sau la altă bună amică. Barbatul Ninetei erà şi el dus în provincie, tot din pricina revoluţiei, şi, după cât se ştià, aveà să steà mult pe acolo. Medea aveà să lase o scrisoare, pentru bărbatu-sau, la portarul hotelului, cu următorul conţinut:

„Nu înţeleg de ce m'ai lasat 'acì ca pe o femee de stradă. In fiecare zi primesc insulta a o mie de priviri de compătimire, de... invitaţie şi de batjocură. Iţi pregatesc surprize mari. Sunt acum găs-

www.dacoromanica.ro

duită la Nini Colţar, unde sper ca vom avea ultima explicaţie, în tonul potrivit împrejurarii şi care ni se cuvine nouă, oamenilor bine crescuţi.

Medea.

Medea socoteà să'i spună Ninetei, colorata frumos, povestea amorului ei şi proectul de divorţ şi de nouă căsătorie.

Nini Colţar era de felul ei mondenă şi foarte romantică: se înebuneà dupa scandaluri şi dupa noi combinaţii matrimoniale. Sa fie protectoarea unei iubiri nelegitime, erà cea mai aleasa petrecere a ei. Simţeà cevà din măreţia destinului sporindu'i făptura muritoare, când ocroteà o pereche, sau când dregea stângacia uneia din parţi şi'i netezea calea. Ţel, ideal, scop, nu erau pentru ea altcevà decât o întâlnire, o răpire, un divorţ, o combinaţie. Pentru ca doi amorezaţi sa se imbraţişeze, ar fi fost în stare sa'şi ofere propriul ei dormitor, sa steà de planton la uşe noaptea şi sa minta, sub juramânt, — numai ca porumbeii sa se giugiuleasca. Simţurile ei se aprindeau şi se potoleau cu mai multa voluptate, la gândul spasmelor celor pentru care ea fusese „ca o mama".

Mihalache Sorţescu o cunoştea pe Nini şi pe bărbatu-său; biletul pe care îl scrisese Medea, îi plăcuse şi lui: aşà ca primeà sa'şi lase iubita sa se cuibărească în alta parte, trecător. Aveau sa se vadă şi acolo, la Nini, şi să'şi deà întâlniri, ca să se plimbe împreună în cât sunt Bucureştii de mari şi de adumbriţi.

Cu Nini Colţar, Medea se înţelese din doua cuvinte. Nineta se mirase multă vreme de viaţa burgheză, lipsită cu totul de senzaţii nouă, a prietenei ei. Făcuseră pensionul împreuna. La aşà ananghie,

www.dacoromanica.ro

cum nu era s'o ajute? Bărbatu-său nici gând n'avea sa se întoarcă, şi chiar dacă se întorcea, ea, Nini, era adevărata stăpână a casei.

Din camera ei turcească se putea înjgheba, fără să i se mai adaoge nimic, un serai. Ferestrele odăii, luminate dimineaţa de soare, dădeau în grădină, tocmai acum când caisul înfloreà.

Nini îi era recunoscătoare Medeei, că se gândise la ea, că'i dovedea astfel vechea amiciţie din pension. Şi Mihalache Sorţescu puteà uneori rămâne, neobservat de nimeni, nici de servitori dacă se puteà, în odaia turcească, cu divan moale, cu pistoale pe pereţi, mai ales că, la nevoe, ar fi sărit în grădină, pe ferestre. Dacă viaţa nu e ca un roman de mare senzaţie, nu preţueşte nici cât o ceapă degerata. Ea, Nini, aşà voinica şi nepăsatoare cum păreà unora, erà sigura ca va sfârşì cu un glonţ în inimă sau pe un pat de spital, tuberculoasă. Inima ei erà cariată de emoţii şi neodihna veşnic.

Prima grije a Medeei, odată găzduirea hotărîtă şi Mihalache mulţumit, fù sa lase epistola către barbatu-său, jos la portar. Apoi începù înfrigurată facerea bagajelor. Işi luă tot ce erà al ei, giuvaericale, haine, albituri, parfumuri.

In momentul plecării, Sorţescu nu trebuià să se arate, nici s'o întâmpine.

Şovaiala între lucrurile care trebuiau luate sau lăsate, ţinù mult. Hotelierul fusese înştiinţat şi tacuse, ploconindu-se. El aveà să păstreze mai departe cele două camere, pentru domnul deputat Voiculescu, carele aveà să'i plătească pentru tot timpul. Doamna nu aveà nimic de achitat.

Tacuţi, dar schimbând priviri drăcoase între ei, se priveau servitorii, hârşiţi cu tot felul de

www.dacoromanica.ro

oameni și de împrejurări, când doamna Voiculescu cu birja la poartă, plecă.

Scrisoarea lăsată de ea barbatului fusese deslipită cu meșteșug, citită de către patron și portar, și închisă la loc. Acum toată lumea din hotel știa ce face doamna Voiculescu, știa unde se duce, și urmăreà cu închipuirea cele ce aveau să urmeze.

Mai trecură însă două zile, până ca domnul deputat Voiculescu să sosească. Venise cu trenul de dimineață și erà tare obosit. Portarul îi înmânase scrisoarea nevesti-si. El o deschisese și o cetise, urcându-se pe trepte.

Soția, găsì el, aveà desavârșită dreptate. Să'ți lași nevasta la hotel, singură atâtea mari de zile, nevoită biata femee cinstită să vadă, de cum scoate nasul pe coridor, perechi pe stradă împrietenite, strecurându-se în odăi! Unde mâncase ea? Cu cine se 'ntâlnise? Cine o condusese? Și poate că mai aflase în vremea asta și isprava lui cu croitoreasa, cu fetișcana aceia blonda? Dar dacă, mititica, ar fi știut chiulhanul și destrăbălarea lui în tot timpul cât stătuse în Leorman?

Și amintirea Pițigoiului, copil pervers și rafinat, în iatacul pustiu, parcă îl făcù să se întindă și sa'și îndrepte șira spinării încovoiată și surd îndurerată. Desfrânatul Pițigoi, cu picioarele suple și agere și neastâmpărate ca niște mâni de saltimbac! Și ce putere se deslănțuià în sfârluga de copiliță și ce patimă spumegà, șampanie extra, în toată făptura ei, creiată pentru deboș. Mare deosebire între femee și femee, între sărutare și sărutare! Arta iubirii, da! Iată ce erà în adevar artă, nu mâzgăleli pe pânze și versurile românești!

Marinică mâncase în vagonul restaurant al trenului, își făcuse siesta, până să ajungă acasă, la

www.dacoromanica.ro

hotel, şi-acum, obosit cum erà, tare ar fi vrut să doarmă.

S'ar fi cuvenit, de sigur, să'şi vadă mai întâi soţia, ca s'o împace. Dar parcurgând cu mintea, drumul lung până la Nini Colţar, şi punând la socoteală că poate şi cei de-acolo se odihnesc, ca după masă, se hotărî să se culce.

Lipsurile de lucruri ce le remarcase în odăi, nu'l puteau turbură. Patul, oglinda şi celelalte martore ale unei patimi izbucnite nebuneşte, erau mute. Aerisite bine, vreme de două zile, odăile nu mai păstrau nici măcar mireasma de liliac din fustele Medeei, din minutul când, gata de plecare, îşi mai sărutase odată în odaia aceia, ibovnicul.

Cu gândul la plăcerea unui somn adânc, omul obosit de o noapte de chef şi de iubire svăpăiată, picotà făcându'şi singur patul, pe 'ndelete.

Voiculescu ar mai fi stat o zi două în Leorman. Când oraşul care ţi-e mai drag pe lume, te îmbie şi te îmbuibă cu o plăcere voluptoasă până la leşin, e ca şi cum ţi-ar descoperì tainele lui, — ca femee sânul. Lanţul care te leagă de el îşi înmulţeşte cătuşele, iar plăcerea descoperită sporeşte prin dragostea ta pentru oraşul copilăriei. Marinică nu izbutise să se despartă de Leorman, de cât gândindu-se bine că e neapărată nevoe să deà ochii cu şeful lui politic.

In privinţa despăgubirilor, Marin nu mai erà aşà de liniştit, de când noul guvern hotărîse alte alegeri. Ca să se aleagă el deputat, nu se aşteptà, căzut acum în opoziţie, aşà că'i trebuià cuvântul şefului. Poate că aranjaseră toţi şefii la olaltă cevà, după vestitele pupături din Cameră.

Abeà puse capul pe perne, pleoapele îi căzură şi adormì profund. Trapul cailor puteà să bocă-

www.dacoromanica.ro

neasca or cât de tare pe Calea Victoriei, automobilele să behăe, deputatul dormeà.

Uitase să tragă storurile şi numai din pricina luminii se trezì, la patru şi jumătate. Oare unde se aflà? In odaia de hotel a şantanului, şi Piţigoiul îl lăsase singur? Acì erà mai multă lumină şi vuet. Da, era la Bucureşti. Venise ca sa deà ochii cu şeful. Poftim! cronometrul arătà ora patru şi jumătate! Să se scoale repede, ca la cinci să se poată prezintà.

Dar trupul chefuitorului tot neodihnit cum se cade erà. Omul se dădù greu jos din pat; mădularele înţelenite se supuncau cu suferinţă.

Şi amintirea doctorului, a medicamentării întrerupte, se amestecă în spiritul lui Marinică, cu imaginile trunchiate ale vieţii trăite cu Pitigoiul, în întunecata cameră de hotel provincial, in care se culcase trei nopţi. Cântece înviară în auzul bărbatului şi, fără sa vreà şi să ştie, murmurà, obsedat, strâmbându-se ca şantezele, pe când se îmbrăcà şi se chiverniseà.

La şef, la conul Nicu Rovine acasă, erà lume multă. Prin porţile larg deschise tocmai intrase un cupeu, şi din curte până la scară, spinări se incovoiaseră, pălării fuseseră luate repede din cap. Feţele plecate zâmbeau cu umilinţă, pe când ochii se dădeau peste cap în sus, ca să zarească şi să'l petreacă pe cel venit.

Grozav ar fi vrut şi Marinică să vadă cine veneà la şef, în cupeu. Cu siguranţă că unul dintre grangurii cei mari. Cine ştie ce aveà să pună la cale, în privinţa alegerilor apropiate. Şeful aveà să'l primească pe grangure numai decât, îndepărtând cu un gest pe cel care apucase să pătrundă

www.dacoromanica.ro

până la el, lăsându'l cu vorba 'ncepută. Chiar deputații, ce însemnătate aveau ei, pe lângă adevărații cârmuitori ai politicii? Până și miniștrii, multă vreme nu aveau cuvânt, față de cei cinci șase șefi.

— Cine erà în cupeu? cine erà? întrebă Marinică, stăruitor, pe nevoiașii din curte.

Aceștia, după ce'l salutară pe domnul deputat, fără fâstâceală și mai cavalerește, îl informară.

Fusese conul Mișu Mavromachi. Ayeà să'l țină mult de vorbă pe conul Nicu. Iar nemeriseră rău!

— Uite, dumnealui, nea Vasile, care are zece voturi în familie, spuse unul dintre „clienți", vine regulat, în fiecare zi de două săptămâni, și nu'i poate vorbi. Alaltă-eri, eram și eu aici de față, îl vede conul Nicu, îl cunoaște, îl chiamă și'i dă un pol. Nea Vasile deschide gura să vorbească, și ce credeți că se întâmplă? Un câine roșu sare în spatele conului Nicu, și boerul se 'ntoarce, ia javra în brațe și fuga cu ea în casă. Și pe urmă n'a mai eșit afară!

Și pe trepte, oameni așteptau, cu capul plecat, răbdători. In marele vestibul al palatului boeresc, pe canapele, pe scaune, adăstau să fie primiți: deputați, senatori, magistrați, profesori, avocați, lume bine îmbrăcată, cu ifose atâta vreme cât nu se deschidea ușa prin care puteà să apară șeful, sau să fie vazuți de el,—și cu fețele schimbate: mironosite, dulcege, nesincere, viclene, fățarnice, când ușa aceia prindeà să se miște.

Și pentrucă șeful de obicei vorbea tare, lumea din vestibul mai mult tăceà, cu auzul încordat, doar va puteà prinde cevà. Nu putcau aflà și dacă e în toane bune conul Nicu, or, ca de multe ori, îi miroase a praf de pușcă, bufnește și trăznește.

www.dacoromanica.ro

Boerul Nicolae Rovine erà os domnesc. De statură mijlocie, bine închegat, muşchiulos, în veşnic neastâmpăr, omul acesta aveà o expresie, în înfăţişarea lui cenuşie, în ochi'i verzi, bulbucaţi, de energie salbateca. Până şi în consiliile şefilor neînfrânarea lui erà temută. Neaprobarea lui, or când se puteà preface în scandal, în torent prabuşitor de stavile şi de demnităţi. Le trebuiau multa abilitate celorlalţi, ca sa'l înduplece. Numai de Voda poate ca'i pasà, dar şi la Rege erà adus, dupa multe pregătiri şi hotarîri luate şi limpezite de celelalte căpetenii, în deplină înţelegere cu el. Iubeà şi urà cu patimă, dar fară statornicie. Injurătura, pumnul, ciomagul, spada, erau arme deopotriva la îndemâna lui, mai satisfăcatoare decât lungile discurcuri, pe care, la nevoe, le ticluià de minune. Darul vorbirii nu le lipseşte oamenilor noştri de Stat, cei mai mulţi avocaţi. Un singur lucru urà fara preget: partidul advers, în care totuş se întâmplà sa aibă prieteni, şi anume pe admiratorii lui. In crâncenele lupte politice din România, temperamentul lui nabadaios, vijelios, folosise mult partidului: în alegeri, cu prilejul întrunirilor de protestare sau de rasturnare de guvern, şi conul Nicu fusese duhul învierşunat al scandalului. Dar tot din pricina feleşagului batăios al conului Nicu, când vencau la putere „ai noştri", nu puteau guvernà mult şi se rasturnau. Ar fi putut luà el şefia, singur, ca os domnesc ce erà şi ca mare proprietar, dar n'o voià. Un om ca el, ar fi trebuit sa reteze câtevà capete boereşti, din tabăra lui, ca sa poata cârmuì. Impotriva murmurului, a crâcnelii, el nu puteà latrà sau să se gudure,—muşcà, rupea, sfâşia mai de grabă. Cinstea lui se ştia ca este fără

www.dacoromanica.ro

pată. Erà singurul care cheltuise şi din pungă, pentru idealul politic!

Dar nu se gândea, nu'i venea în minte, că e dator să'i oprească şi pe alţii de a furà. Nu se gândea că golanii, bătăuşii care tremurau înaintea lui, nu se mulţumeau să'i facă pe alţii sa tremure înaintea lor, ci voiau să nu mai aibă nevoe de suta de lei a conului Nicu şi de umilinţa fățarnică cu care i se închinau. Ciomăgaşii, numiţi de el în funcţii, oameni care îşi puseseră pielea şi onoarea civică în primejdie, voiau şi se credeau îndreptăţiţi să înşele, să fure Statul, să falşifice şi să trăiască apoi ca rentierii, ca oamenii slobozi. Foarte rar, firește, reuşeau să se procopsească într'un an doi, în patru, cât puteà ţine o guvernare. Iar dacă izbuteau, căpătau alte gusturi, alte ambiţii, şi în loc de frânghia de tei care'i ţineà legaţi de partid, de conu Nicu, erau împiedecaţi cu funie de mătase.

Conu Nicu aveà în mai multe judeţe oamenii lui, deputaţii şi senatorii lui, de altfel ca şi ceilalţi şefi. Pe Voiculescu îl înrolase prin tată, prin Voicu, carele, în ultimele zile ale vieţii sale, făcuse cevà politică, anume pentru fiu-său, ca să'i lase acestuia o moştenire mai mult. Panaiotis, de pildă, tot din acelaş partid, erà omul lui Mavromachis. La nunta lui Marinică cu fata lui Ghiţă Păun, şeful, care primise să'i fie naş, venise cu un alai întreg de politiciani. Intre casa partidului, din Leorman, şi casa tânărului mire, fusese în ziua aceia o forfoteală necontenită. Deputăţia se vedeà cât de colo că e pusă în foaia de zestre şi că e darul cel mai de seamă al naşului.

Marin îşi aduceà aminte şi acum, în sala de aşteptare, cum se înroşise Medea, din albă ca o

www.dacoromanica.ro

camelie ce erà, când conu Nicu o luase de guşe şi ochii lui verzi ca buratecul şi boboşaţi se facuseră şi ei cenuşii, şi cum îi batuse şi lui inima de mulţumire.

Dar privilegiul năşiei nu'l mai simţise Voiculescu mai târziu. Şeful îl mustruluia şi pe el şi'l pironea locului cu privirea şi cu vorba, ca pe toţi partizanii ceilalţi.

Vârsta,—aveà 60 de ani boerul Rovine,—nu'i ciupeà din ţâfnă, şi nu'i muià cerbicia năbădăioasă. Parcă nimeni nu erà destul de deştept pentru planurile lui şi nici de bună credinţă. Faţa i se sapà tot mai cruntă şi mai neprietenoasă. Remuşcări cumplite şi a căror zădarnicie erà în stare s'o cunoască, îi frământau inima de mare patriot. Se gândeà la regele strein de pe tron, în faţa căruia trebuiau să se închine ei toţi, oamenii politici; se gândeà la El cu bănuială că Acela ar fi cel dintâi care să ne deà, ciosvârstă, în ghiarele vulturului cu două capete. Înţelegea boerul român că mântuirea ţării noastre stà numai în unire cu Ardealul, cu naţia curată şi ageră de-acolo, nestricată de belşug, de hatâruri şi de picuşuri ca aceia din România. Dar ce altă politică puteà să ducă şi el şi partidul lui, şi ţara chiar? Şi peste Prut şi peste Carpaţi: aceiaşi duşmani hrăpitori. Nu te puteai bizui nici pe unii. Şi nu se potoleà în cugetul lui boerul Nicu, decât gândindu-se că Regele e bătrân şi că urmaşul lui, crescut între noi, cu vlăstare crescute pe pământ românesc, se va pătrunde de nevoile adevărate, de idealul naţional.

Bătrânul Rege ajutase şi el la înfăptuirea unei Românii de sine stătătoare, şi marea lui patimă, avariţia, şi-o putuse nutrì din belşug. Dacă nu lucrase cu inimă curată, ci ca German, poate că

www.dacoromanica.ro

mai era încă destulă vreme, după moartea lui, ca viitorul Rege să îndrepte totul, să armeze ţara, să facă altă politică, slobodă, şi să îndrumeze către sfintele ţeluri îndreptaţite ale tuturor Românilor.

Voiculescu se desbrăcase de pardesiu, se înfundase într'un fotoliu şi aşteptă.

Intr'un târziu, Mavromachi, care intrase la amicul şi egalul lui fără ceremonie, fară adăstare, şi nu ţinuse socoteala de câtă lume aşteptă, eşi cu pasul lui moale, trândav, cu zâmbetu'i de bătrâna cochetă în ochi şi pe gură.

Uşa năpraznică se deschidea acum des; unii eşeau, alţii intrau. Când îi venì rândul, Marinică, cu capul plecat, pătrunse în camera de primire. Inchizând uşa, aşteptă.

— Ce'i cu tine? strigă şeful. Aţi făcut-o fiartă! Ha!

„E în toane bune?" se întrebă Marinică, până să nu deschidă gura şi privind pe sub gene. Dar văzù pe dată ca şeful era încruntat şi enervat.

— Credeţi că merge! rostì tare conu Nicu. Jupuiţi zece piei de pe ţărani şi nu vă aşteptati la revolte. Acum vreţi armată, ca să'i împuşcam. Noi asta n'o vrem, şi ne-am dat demisia! Şi dacă oastea nu vreà să traga, să cerem ajutor dela Unguri? Dela duşmanii pe care vrem să'i vedem tocmai în Asia? Vedeţi ce-aţi făcut?

— Coane Nicule, îndrăznì Voiculescu, pe moşia mea nu s'ar fi sculat un om, fără pilda altor sate. E de vină prefectul din Botoşani!...

— Toţi sunteţi nişte gogomani, vorba lui conu Petrache! Mai rău: sunteţi nebuni! vă minaţi locurile pe care şedeţi. Dar las-o pe asta; sunt sătul! O să poţi eşi în alegeri, e vorba? Pe chestia

www.dacoromanica.ro

vărsării de sânge inutile a guvernului, poți sa te alegi? Ce faci dumneata acolo, dumneata reprezentantul meu? Unde'ți sunt alegătorii? Ce faci?

Vocea șefului bubuià. Voiculescu, galben, își adusese aminte ce facuse în zilele acelea în Leorman, serile dela varieteu și spasmele de isterie ale Pițigoiului. Poate că se amestecase acì vr'un spion?... Dar tot gaseà că șeful preà striga la el, ca la o sluga. Picioarele i se muiasera, ìar o furie ascunsă sporeà în inima lui.

Fara sa știe, se îndrepta, ridica fruntea și se încrunta și el. Ideia demisiei din partid și trecerea lui la ceîlalți, acum în preziua alegerilor, îi și trecuse prin gând.

— Și ce se petrece în județul tau? întreba mai potolit, banuind poate supararea „clientului".

— Ca pretutindeni! răspunse uscat, rece și aspru, Voiculescu.

— Ai venit să mă întrebi de sigur de despagubiri?... grai dulce, înșelator însa, conu Nicu.

Voiculescu se însenină pe data. Zâmbetul de sclav iubit îi îndulci chipul. Se pregatea sa vorbească.

Cu o aruncătură de ochi, boerul văzuse schimbarea de pe fizionomia omului lui, și o indignare mai puternică decât cea de adineaurea îl ajunse. Dădù cu pumnul într'o masă și vociferă:

— Asta e toată grija voastra! Sa vie și Ungurii și Bulgarii aici, numai sa fiți despăgubiți! Asta este tot ce puteți gândì, în asemenea sdruncin al națiunii!

Și înghițind un nod în gât, voìnd sa se stapânească:

— Vi se va da! Nu mai faceți mutrele astea de ciocli, domnilor moșieri, domnilor deputați! Să-

www.dacoromanica.ro

tenii vor fi împuşcaţi până la unul, dar veţi fi despăgubiţi!

Ca să nu izbucnească şi mai primejdios, conu Nicu se întorsese cu spatele şi'şi strângeà pumnii.

Când se întoarse, auzind uşa umblând, Voiculescu dispăruse, şi alt cetăţean se plecà umilit, arătându'şi toată chelia înaintea lui.

— N'aţi fost nici odată în stare să guvernaţi! vorbì tare Voiculescu, în auzul celor înşiraţi pe trepte, care ciuliseră urechile şi se înghionteau.

Din mersu'i precipitat, Marinică nu se oprì de cât departe de palatul şefului, la o răspîntie, cu craniul plin de o idee. Să telegrafieze imediat lui Haznagogian, şeful partidului advers din Leorman.

Şi parcă vedeà depeşa şi-o citeà:

„Domnule Preşedinte,

Vă rog să mă înscriţi printre soldaţii partidului D-voastră, printre cei mai devotaţi drapelului sub care nu se adăposteşte nici o laşitate de conştiinţă şi de acţiune: în partidul care a îndrăznit bărbăteşte să ia cârma ţării, ca s'o salveze de rebeliunea ţărănimii!"

Răschirat, ţeapan, înfipt în marginea trotoarului, cu o mână la frunte, Voiculescu cugetà. Ce vâlvă ar fi stârnit asemenea depeşă! Hasnagogian ar fi înserat-o numai decât la primul cuvânt al gazetei lui locale, cu litere de'o şchioapă. Ar fi convocat îndată comitetul executiv. Da, şi poate că nu! S'ar fi putut îndoì, pentrucă o telegramă nu e iscălită şi poate fi farsă, tragere pe sfoară. S'or mai fi făcut asemenea păcăleli.

Atunci? cum rămânea cu depeşa lui şi chiar cu

www.dacoromanica.ro

demisia? Publicată acì la Bucureşti într'un ziar, şi expediată cu poşta, altă socoteală!

Să se ducă acum la „Generaţia Nouă"? Vre-o doi gazetari de-acolo îl cunoşteau, de pe când fusesera unul la Leorman gazetar, iar altul la un jurnal al conului Nicu, şi amândoi îl ciupiseră cu câte o sută de lei.

Dar o redacţie e lucru aşà de stânjenitor, iar redactorii te trag de limbă, zâmbesc între ei, — intelectuali nu sunt?, — şi tu rămâi prost. cu toată moşia, deputăţia şi ifosele tale.

Şi demisia trebuia sa şi-o deà, şi să se înscrie la guvernamentali. Dar pentru care folos? Cadrele din judeţ ale guvernului erau complecte, de sigur. Pe cine ar fi putut să înlăture? Puteau sa creeze pentru el o demnitate nouă? De ce nu? Transfugii, — căci aşa aveà să'l porecleasca Trâmbiţa Leormanului, — sunt cumpăraţi scump.

Or cum, erà mai cuminte să se înţeleagă mai întâiu cu vre'un călifar dela guvern. Haznagogian erà destul de tare, aveà să fie vicepreşedinte al senatului. Să se întoarcă la Leorman, asta aveà de făcut! Şi cât mai curând, pentrucă alegerile se puneau la cale, candidaturile se fixau acum.

Afurisitul de Piţigoi aveà să creadă ca venise pentru el! Şi ce mutră aveà să facă Panaiotis, când i-o spune că au să fie adversari politici. Dar aveà să tacă mai întâi, şi să se înţeleagă cu Hasnagogian, singurul cap sănătos din judeţ.

Voiculescu voì să se urnească din loc; se dumerise. Dar se oprì; două trasuri se încrucişau şi'i tăiau calea.

In răstimpul cât aşteptà, zărì peste birji, din spate, o siluetă prea bine cunoscută, trezitoare, care făcù lumină în spiritul lui preocupat, o clipă,

www.dacoromanica.ro

şi se stinse de-odată. Silueta era de femee. Cine e? cine e? de o cunosc aşa de bine şi cu atâta interes? se întrebà el, grăbit să alerge câţivà paşi după ea.

Trecù drumul, se înfundă în uliţa strâmtă, întunecata aproape la ceasul acela, şi se oprì.

„Da! o cunosc prea bine! E croitoreasa nevesti-mi. Mai bine ca n'am întâlnit'o! Ce erà să'i spun? Sa începem iar? N'am destule pe cap? De mi-aş fi facut macar injecţiile toate!... De-acum, nu mai le continui!... La ce m'aş strapunge cu atâtea ace, când toata lumea e sifilitică şi nu'i pasa? Poftim! e ora şapte, mi-e foarme, şi pe nevastă-mea nici n'am vazut'o! Dar ea nici nu ştie c'am venit!... Bine. Şi cu ea va trebuì să mă cert... Imi scrie niste bazaconii, că ar trebuì să cunosc grafologia, ca să pricep ce vreà să spună şi cu ce ma ameninţa. Ca s'a mutat în casa Ninetei Colţar? găseşte toata aprobarea mea! Nu'i erà la îndemână la hotel, singură. Am făcut o greşală şi o voi recunoaşte. Am să'i fac curte Ninetei oleacă... Biata Medea, i-am lipsit, şi cum! cinci zile şi vad bine ca nici azi n'o s'o văd..."

Şi Voiculescu se 'nveselì de-odată; uitase tonul cu care'i vorbise şeful, noua situaţie în care aveà de gând să se aşeze. Ii erà foame şi se îndreptă catre restaurant. De-acolo aveà să plece la gară.

Marin se înscrie în partidul advers, care este firește la putere, și vede conacul moșiei lui, incendiat de țărani.

Domnul Haznagogian, şeful partidului guvernamental, când i se aduse cartea de vizită a lui Marin Voiculescu, adversar politic, se închee la

www.dacoromanica.ro

haină, ca să'şi adune ideile vagi, îşi strânse barba de patriarh în palme, o netezì lung şi, foarte mulţumit, porunci servitorului: „să vie şi să nu mai laşi pe nimeni să ne turbure!" Şi iar îşi deschise redingota, deschise tabacherea şi aprinse o ţigare.

Pătrunzatorul bătrân, bănuise ca Marinica va da ochii cu el. Nu fusese sigur, dar se aşteptase. I se păruse că el, în locul lui Voiculescu, aşa ar face.

Haznagogian fusese înştiinţat prin copoii lui, care adulmecau până la Bucureşti, mai întâi că moşierului dela Răzoarele, protivnicului politic, i-a fugit nevasta cu Mihalache Sorţescu, de mai bine de două săptămâni. Ca Marinică, bietul băiat, căutase mai întâi să se consoleze cu dragostea unei fete mari. Iar ca să arate lumii leormănene că nu'i pasă, venise cu fetişcana în oraşul lui, trăsese cu ea la hotel şi se plimbase pe străzi în văzul tuturora. Dar că nu se mângăiase destul Voiculescu, numai cu atât şi, în tovarăşia secăturii de Leonida Panaiotis, băteà şantanurile şi se înhăitase cu o mucoasă de cântăreaţă, foarte stricată.

Pe semne că acum, socotea Haznagogian, omul îşi venise în fire şi voià să'şi vadà de interese. I-ar fi fost greu să facă politică mână în mână cu Sorţescu, pe cât erà de firesc sa'i fie adversar. Şi'i veneà să râdă bătrânului politician, gândindu-se cât de înverşunat adversar ar puteà să fie Voiculescu.

Şeful judeţean nu'şi puteà închipuì, că ceiace ştie el, Marin încă nu aflase. Ce i se întâmplase lui Voiculescu, acasă la conu Nicu Rovine, în ajun, nu ajunsese încă în provincie, şi chiar dacă ar fi ajuns svonul scărmănelii boereşti, nu s'ar fi putut crede că poate hotărî o demisie.

www.dacoromanica.ro

Cu drept cuvânt. Când se gândise mai liniştit, Marinică gasise pricina pentru care'i vorbise conu Nicu aşa! Despăgubirile! Boerul Rovine era şi el disperat că, ne mai fiind la putere, „ai noştri" vor trebuì să se mulţumească cu cât guvernul, adversarii, se va îndurà să le deà, — şi mai înţelesese conu Nicu câţi partizani vor plecà în tabăra guvernamentală, anume ca să fie despăgubiţi din belşug. Aşà chiul, Marinică nu voià sa mănânce! Tonul cu care 'i vorbise şeful, erà un pretext bine venit între ei doi, iar lumii aveà să'i spună alte baliverne, alte gogoşi. Prea multe şi crâncene sacrificii voiau partidul şi şefii! El Marinică, cheltuise ca să se aleagă deputat patru mii de lei, pe care abeà după o lună de zile de parlament deschis îi destorsese din indigenate.

Haznagogian îşi primì noul mosafir cu multă căldură. Il aşeză chiar el pe scaun, în bătaia luminii revărsate în odae prin fereastră, iar el se trase în umbră, pe o canapea.

Ce deosebire dela spulberaticul şi mojicul boer Rovine până la batrânul venerabil care desmierdà cu fiecare cuvânt, cu privirea, care tăceà, până când îşi isprăveà tot ce aveà de rostit mosafirul. Alt om! altă tactică!

Voiculescu simţeà, vorbindu'i, că şeful ascultă şi cumpăneşte fiecare vorbă; ca'i răspunde în gându'i, unchiaşul iscusit, dar că adastă, ca să se mai chibzuiască.

Fuiorul de argint, pe care'l scărmănà în neastâmpăr nervos gazda, ca svârlit câte-odată, strălucea ajuns în bătaia luminii, şi iar cădeà pe pieptul plecat înainte.

Covoarele scumpe, groase, grele, moi, pe jos pe pereţi, care înfundau până şi uşile, înăbuşeau

www.dacoromanica.ro

cuvintele grăite acolo, erau ca o chezăşie că nimic din ce se rosteşte nu va colindà piaţa.

Dar şi Haznagogian aveà de ce să se minuneze şi să fie mulţumit. Voiculescu îl cucerise. Bărbatul de care i se spusese că e năuc, de când l'a părăsit nevasta, nu pomenì odată, în tot timpul îndelungatei convorbiri, numele adevăratului adversar, al lui Mihalache Sorţescu, şi nimic de-asemenea asupra adevăratei pricini a demisiei dintr'un partid şi-a trecerii în celălalt.

Nu rostise nici numele lui Cuţumis, care umblà să se procopsească în pofida lui, a averii soacră-si. Sigur că ştià că soacră-sa se măritä şi, din madame Păun, devine madame Cuţumis. Tare bărbat, şi drept aveà să divorţeze, când nu mai puteà sperà decât la resturile ce vor rămâne netocate de şiretul suprefect. Altul, în locul lui Voiculescu, ar fi cerut să i se deà locul de deputat, ce i se acordase lui Cuţumis, intrat în partidul guvernamental de câtevà zile.

Despre despăgubiri, da! fusese vorba pe larg, şi asta îl câştigase pe şef. Voiculescu se arătà om serios, adevărat om politic şi moşier, om care îşi dă seama de valoarea sa reală şi care ştie că face parte dintr'o clasă, ale cărei privilegii nu trebuesc călcate, nesocotite sau vândute în schimbul unei faime demagogice. Şi, cântărindu'l şi preţuindu'l, Haznagogian îşi ziceà în sine:

„Ce partidă bună ar fi ăsta, pentru nepoată-mea Frusina!"

— Ca să dăm o lovitură măiastră, grăise bătrânul iscusit, după multă cugetare, să faci aşà cum te-oi povăţui eu. Scrie mai întâi o scrisoare, adresată mie, „Domnule Preşedinte", iscăleşte-o şi pune'i data de azi, de alaltăeri, de-acum o săptă-

www.dacoromanica.ro

mână, cum vreai, şi dă'mi-o s'o am la caz de trebuinţa. Nu voi comunica-o decât oamenilor siguri din comitetul executiv. Pe de altă parte să nu'ţi dai demisia din clubul geanabeţilor, (aşà 'i numeà şeful pe ceilalţi), dă ochii cu ei, arată-te nemulţumit de cum s'au purtat în chestia ţărănească, în răscoale adică, şi spune-le ca'ţi pui candidatura ca independent. Pe care poţi, dintre ei, roagă'i să te sprijine, să te voteze. Noi, în taina, de asemenea te votăm. Umblăm şi cu suveica, firește. Odată ajuns în Parlament, te înscrii, — dacă nu avem alte interese de încăputat, tocmai pentrucă vei păreà independent, — te înscrii în partidul nostru. Vreau însă să te am la mână, şi numai când voi crede eu de cuviinţă, să te faci soldatul nostru, adica să te înscrii printre căpitani.

Ochii lui Marinică scăpărau de bucurie. Va sa zică, mai mult ca sigur aveà să intre iarăş în Parlament. Leormanul erà totdeauna guvernamental. Veşnic, în ajunul alegerilor, opoziţia, cu proteste telegrafice la suveran, se retrăgeà dela vot.

Voiculescu se ridică în picioare, gata să scrie cererea de înscriere, fără pic de şovaială. Haznagogian îl întrebă dacă n'ar fi dispus să se mai gândească, şi'l poftì în birou. Cererea de înscriere în partid, ticluită şi iscălita, fu închisa într'un sertar.

— Am gânduri mari cu dumneata! îi spusese şeful, îmbraţişându'l aproape, când se vădeà că pleacă. Mai vino pe-aici! Vino la mine şi ca prieten. Vino mâine seară la masă, sau poimâine! îl poftì Haznagogian, gândindu-se cât ar fi de potrivit Marinică, odată divorţat, pentru nepoată-sa Frusina.

Când să plece, să se despartă de unchiaşul a-

www.dacoromanica.ro

mabil, pentru care simţeà un devotament de câine mops, în coridor, prefectul judeţului se arată în capul scării. Un repede schimb de priviri se ţesù între Voiculescu şi şef. Haznagogian erà sa'i faca vânt printr'o uşe, dar se răsgândì.

— E cel mai bun băiat, şoptì batrânul, şi mi-e credincios. Lui pot să'i spun. Şi cred ca'ţi poate fi de folos, chiar de acum. Nu vreai sa'ţi vezi mâine conacul?

Cu şovăială, prefectul se urcase şi el, încet, în capul scării, şi luase oare-cum parte la ultimele cuvinte.

— Ce zici? îl întrebă şeful pe prefect, a cărui mână întinsă o luă şi o unì cu dreapta lui Marinica.

Cei doi barbaţi se mai cunoşteau, dar nu erau prieteni. Işi strânseră mânile şi ascultara.

— Ce zici? repetă şeful. Poate sa'şi vada moşia? Nu e nici o primejdie?

— Absolut nici una, în tovărăşia mea şi a colonelului. Plecam cu o gardă de jandarmi calari, cu sabiile scoase, cu căşti de fier, ca Vodă la Mitropolie. S'ascund ţăranii de noi în gaura de şarpe; şi-apoi s'a potolit răsmeriţa.

— Vă sunt recunoscător, şi Dv. venerabile şef, şi D-tale domnule Prefect.

La vorba şef, prefectul îl privise adânc pe Haznagogian, care dase dulce din cap şi batuse afirmativ din pleoape.

— Mâine la ora şapte dimineaţa, pe răcoare, plecăm. Nu ne oprim la Podeni, unde s'a reluat munca şi unde n'ar fi fost atâta balamuc, daca nu veneau şi ţăranii dela Răzoarele, ai dumitale, rostì prefectul.

— Ai mei! mizerabilii! se înfurie Voiculescu,

www.dacoromanica.ro

dar se gândì că trebue să plece, tăcù, prefectul aveà de sigur de raportat lucruri de seamă.

Işi lepadă mânia, zâmbì, salută, strânse mânì şi plecă.

Fericitul politician se simţì în stradă, privind oraşul singurei lui deputăţii, ca un flăcău de şapte sprezece ani, care descoperă că a mai crescut şi ca'i mijesc mustăţile.

Pe-acasa pe la el fusese, şi găsise totul în orânduială. Aflase şi de acolo şi din oraş, cum fusese risipit şuvoiul de răsvraţiţi de către oaste, şi că încă ţăranii lui nu se astâmpărau. In unele sate eşiseră oamenii la munca, dar la Razoarele ba

Să se ducă la club, omul fericit? La care club? la cel liberal or la cel conservator? Nu eşise dintr'un partid, şi nu intrase în celălalt, pe faţă. Deşì făcuse cererea de înscriere şi'i pusese data zilei în care fusese beştelit de conul Nicu Rovine, nu se puteà încă duce la clubul partidului. La clubul, acum al opoziţiei, se temeà să nu'l întâlnească pe Leonida Panaiotis, şi grecul păcătos să'l care iar la „caffé chantant". Piţigoiul erà nostim, ce'i drept, dar l'ar fi ţinut toată noaptea, l-ar fi obosit peste măsura, ca după obiceiul ei, şi el voià ca a doua zi, la şapte dimineaţa, să purceadă în tovărăşia prefectului spre moşie. Deşì erà mai sigur acum, ca or când, de despăgubiri împărăteşti, ţineà să vadă cu ochii lui ce i se părăduise, dacă nu cumvà, cu mici reparaţii, casa puteà fi bună de locuit.

Cu gânduri fericite, Voiculescu se plimbă câtvà, cu mânile la spate, prin străzile cele mai tăcute ale oraşului şi, pe nesimţite, cu venirea serii, ajunse la casa soacră-si.

Marinică fù primit de soacră-sa în acelaş sa-

www.dacoromanica.ro

Ionaș intim, în care o găsise la ultima lui vizita. Când intră, ginerelui îi veni sa se frece la ochi, i se părù că visează. Cucoana Evlampia și Cuțumis, în aceleași poze erau, ea pe otomana, el în apropierea ei, fumând și cu filigenele de cafea alături, ca și cum n'ar fi trecut atâta sodom de vreme peste ei.

Totuș, câtă schimbare! Fostul suprefect nu mai părea de loc la strâmtoare, și nici Voiculescu nu mai puteà aveà față de el, de amantul mamei soacre, — mâine, cine știe? tată socru poate! — fala și trufia unui deputat, față de un prapadit de funcționar.

Marinică nu se mirase decât că'i găsește pe cei doi ibovnici exact în aceiaș poză, pe când Cuțumis, ridicase sprâncenele, ridicase umerii, și'și înfigeà ochii în mutra mosafirului, cu o mirare și mai nedumerită decât a acestuia.

Cuțumis aflase că Medea fugise cu Mihalache Sorțescu, și nu se așteptà sa'l mai vada pe Marin în casa Evlampiei, căreia însa nu'i spusese nimic din cele auzite. Se temeà pe de-altă parte sa nu asiste la o ceartă, la imputări, lesne de adus unei mume, când fata ei calcă alături cu drumul. Bărbatul înșelat puteà să'l bage și pe el în discuție, să spună ca muma care se mărită la patruzeci și cinci de ani, cu un bărbat de treizeci și doi, nu puteà să aibă de față o poamă mai buna. Și ce s'ar fi cuvenit să facă și să rostească el, Cuțumis, care numai peste două zile aveà să fie soț legitim, cununat la oficiul stării civile, față cu obrăznicia și îndrăsneala ginerelui? Pe de alta parte, divorțul între soții Voiculescu încă nu se pronunțase, și poate că, la urma urmei, aveau să se împace, — cine puteà ști?

www.dacoromanica.ro

Pe când asemenea gânduri şi temeri se frământau în capul viitorului stăpân legitim al casei, Voiculescu se aşezà, surâdeà şi puneà soacră-si întrebarile obişnuite asupra sănătaţii şi a celor întâmplate pe la moşie.

Neştiutorul îşi priveà soacra sub înrâurirea izbânzilor lui din ziua aceia, cu bunătate îngaduitoare. Femeia vârsnică se decoltase ca la bal. Rotofee, bine păstrată, cu guşe încă fragedă, cu gâtul fără nici o cuta,—Marin se gândeà, omeneşte, ertător, ca şi ea o fi având dreptate să'şi lepede pustia de vaduvie! Parca el, peste cinci ani, adică atunci când va fi de etatea ei, o să'şi pună potcap calugaresc şi să lase cele mai dulci placeri ale vieţii?

In zadar îl sfredelea cu privirea Cuţumis, că nu'i erà cu putinţă sa'l priceapa.

Evlampia, la rându'i, şi ea neştiutoare, vorbeà cu ginere-său, pe care îl vedeà dispus, şi'l credeà acum prietenos cu iubitul ei, slobod şi voios, gata să i se destainuiască.

Ea 'i cetise mai bine gândurile, după văpaia ochilor, după zâmbetul gurii. Pricepuse omul că'i ardeà de maritiş şi că bine făceà. Cam în glumă, stricat româneşte cum vorbeà ea, făcându'i cu ochiul lui Cuţumis, care se înspăimântă aproape, ea zise:

— M'am săturat cu singurătatea! Ce-aţi zice voi, copii mei, să mă mărit? Ha?

Cuţumis plecase capul, încruntat, stânjenit.

— Ce să zicem? Eşti voinică, eşti mai frumoasă ca 'ntotdeauna. Şi nu'ţi poate poruncì nimeni! mărturisì Marin.

— Arturică dragă! se adresă ea lui Cuţumis.

www.dacoromanica.ro

Ascultă ce spune ginerele meu, care este un baiat deştept şi învăţat. Sfânt este ce spune el!

Şi-apoi, cu altă voce, după ce se framântase pe otomană şi ridicându'şi ochii negri, plini de foc, catifelaţi.

— Domnul Cuţumis s'a înscris în partidul dela guvern şi are să fie deputat! Are să facă minuni! Păun al meu, Dumnezeu să'l erte, nu ştia să scrie nici grecește, nici românește, şi învârteà lumea pe degete. Nimic nu făceà el pe lânga ce are sa facă Arturică, soţul meu, — sa ştii, cu cununie! pe lângă ce are să facă Arturică şi la camera şi la moşia mea!

„El cunoaşte pe ţărani!...

Marinică simţì că'l trec sudori fierbinţi; îşi scoase batista, se şterse pe gât, pe obraz, rămase câtvà cu naframa pe faţă, ca sa'şi ascunda emoţia. Injurături i se urcau în cerul gurii.

— Tot mai faceţi foc şi pe căldura asta? întrebă el.

Cuţumis, palid, se rezemase de speteaza moale a scaunului lui, şi priveà în gol.

Dar din toate gândurile care'i veneau în cap, unul staruià, ca mai prielnic, în mintea lui Marinică.

„Voi face parte cu socru-meu ăsta, din acelaş partid. Şi de ce nu? Decât să ne fim adversari?. Drăcia dracului! Nici Medea nu şi-ar puteà oprì muma să se mărite. Acum e şi preà târziu... Or fi căsătoriţi? Se poate! Nu erau datori să ne vestească, şi din adins n'au vrut. Cu oameni aşà de hotărîţi nu te joci; nu'i poţi împiedicà, pentrucă ai tu interese. Dar dacă facem parte din acelaş partid?..."

www.dacoromanica.ro

— Domnule Cuțumis, întrebă Marin, v'ați pus candidatura?

— Este vorba; încă nu e nimic sigur, rostì cu greutate cel întrebat.

Şi se făcù tăcere. Marinică se gândeà să plece, dar, în acelaş timp, simțeà o nevoe strajnică, să'l cunoască mai bine pe socru-său, pe pehlivanul asta, să'l descoasa, sa afle ce anume scaun de deputație i se făgăduise, şi al cui om erà. Şi el erà omul lui Haznagogian? Aveau să facă parte din acelaş partid, să lucreze mâna 'n mână; numele lor aveau să fie alăturate pe acelaş buletin de vot, poate, şi aveau să fie de o potrivă beşreliți de gazetele opoziției.

Curiozitatea, bănuiala că interesele o cer, fură mai puternice decât imboldul neplăcerii.

Marinică nu se urnì. Cu cele mai dulci glasuri, cei doi bărbați, mai întâi rar, la intervale, apoi tot mai des, îşi vorbiră şi, poftiți la masă, cinară împreună.

Rând pe rând îşi turnau în pahare, ciocniră, îşi urară izbândă şi, când se despărțiră, amețiți cum se cade de bautură, avură impresia ca se vor puteà suferi şi 'nțelege.

„Toate relele se întorc în bine, la mine! Iată ce însemnează să fii om norocos!" cugetă Voiculescu, îndrumându-se singur spre casa lui.

Hotărîrea de-a se culcà de vreme, să se scoale de dimineață şi să plece spre Răzoarele, nu'l părăsise.

O companie de jandarmi călări, jumătate din ea înainte, jumătate înapoi, întovărăşea trăsura domnului Prefect, plecat în inspecție, la Răzoarele.

Pe drum, cele două distinse personagii încer-

www.dacoromanica.ro

caserĕ să steà de vorbă împrietenite, dar praful ridicat de trapul atâtor cai militareşti, le tăiase pofta. Ca să poată calatorì mai placut, fură nevoiţi să'l roage pe domnul Colonel, care mergeà şi el călare, în dreptul birjii lor, să se mai departeze cavaleria din nainte.

Crâul verde unduià sub uşoara alintare a vântului, ca o apă, ca o mare. Cumpenele fântânilor parcă indicau cevà pe cerul cu nori destrămaţi, fâşii rumene. Şoseaua se arătà şerpuind printre pamânturile, unele nelucrate, cu mirişti, printre semănaturile ca de mătase.

Când ajunseră în gura Podenilor, la rugămintea Prefectului, Colonelul istorisì, arătând locurile cu mâna, explicând topografic, cum izbutise să'i prindă pe ţărani, împresurându'i, câţi cazuseră morţi dintr'o tabără şi din alta. Soldatul român se arătase bun ca totdeauna. Vrednicia lui, de la 1877, nu se pierduse.

Cula boerească dela Podeni, cu puţine ferestre, cu acoperişul de olane, tot dreaptă şi albă, numai pe sub streaşină pângărită de fum, priveà ca un foişor mândru, peste sat, peste şesul unduiat.

Trăsura Prefectului nu se oprì în dreptul culei, ci trecù mai departe. Acì se făcuse deplina pace. Satul parcă era un cimitir, aşa nu se vedeà un om, aşa nu se vedeà o fereastră, o uşe deschisă. Când se 'ntâmplà să se ivească vr'un sătean, piereà pe dată, ca un popândeţ în vizuinea lui, după ce privise jandarmeria plecată pe grumajii cailor şi se înfiorase de toată grozăvia proaspetelor sale amintiri şi de amărăciunea nebunelor lor încercări de rebeliune.

Un bubuit ca de zid dărâmându-se brusc la pământ se auzì în tăcerea câmpiei, pe când încă

www.dacoromanica.ro

personagiile nu intraseră în Răzoarele. Calul Colonelului sări, ca ars cu biciuşca, prefectul zâmbì, ca unul care le pastrase celorlalţi o surpriza.

Pâna sa întrebe Voiculescu ce se aude, alt bubuit se rostogolì în văzduh. Calul Colonelului, tras cu putere de haţ, sări de durere în laturi, şi iaraş altă bubuitura rasuna.

— Am adus tunari, spuse Prefectul, sa le radă bordeele. Să'i facem sa se patrunda de gândul că le suntem stapâni, ca numai mulţumita noua dainuesc pe faţa pamântului şi au o casa şi un codru de mamaliga. Incepusera sa creada ca ei ne hranesc pe noi. „Trântorii", aşà ne porecleau. Sa mai poftească sa ne boteze din nou, sa ne fie naşi.

Pamântul se sguduià la fiecare varsătura de ghiulea. Marinică simţì ca i se strânga inima. Oare are sa vada satul, cu toate colibele lui albe, curate, varuite proaspat totdeauna, parca zugravite pe o pânză verde: năruite, mormane de lut, gunoiate ca muşuroaele de furnici? Cât de aspru e cel tare şi interesat!

Dar daca i-o fi prapădit şi lui casa, şi ce casa! palat! daca şi salaşul lui o fi un maldar de carămizi, nu erà drept şi mulţumitor, ca toate adăposturile porcilor de ţarani sa fie facute chisaliţa? Bą bine ca nu! Iata! casa, palatul lui, e înca în picioare pe zidurile ei tari. Inca nu se vede bine. A, ha! pe aici a bătut din răsputere diavolul de tun. Şi ce draguţ era bordeiul lui Vasilè Ţapu! In curtea lui Sâmboteanu n'au mai rămas întregi decât coşarul şi un perete din coliba omului. Pe unde s'or fi culcând nenorociţii ăştia? Dar unde nu poate să doarmă un ţăran? El n'are nevoile omului spalat şi cioplit. E mai prost decât o vită şi mai rau

www.dacoromanica.ro

decât o fiară, pentrucă uite cum au afumat o splendoare de clădire, pentru care el, Marinica, a cheltuit o căldare de bani!

Voiculescu nu mai puteà şedeà pe pernele trăsurii. Tot sângele i se urcase la cap. Casa lui i se păreà că se holbează la el, ca o arătare cu ochii scoşi.

Colonelul lăsase pentru moment tovarăşia birjii şi trecuse înainte, ca să le spună jandarmilor unde să se oprească.

Marinica nu mai aşteptă să intre pe poartă, intră şi el prin grilajul cu drugii sfarâmaţi, pe când prefectul, însoţindu'l, îi spuneà mereu:

— Trebuià să te aştepţi! Nu ştiai? Mizerabilii de ţopârlani!

Lăsându'l în urmă pe amicul binevoitor şi care se trudeà zadarnic să'l liniştească, Marinica intra în mijlocul ruinatei locuinţe, ale cărei etaje, acoperişul şi tavanurile, erau prăbuşite în pivniţa.

Şi din pereţii care despărţeau camerele, mulţi se năpustiseră în interiorul clădirii. De pe afară nu se cunoşteà toata stricăciunea.

Stăpânul se frecà din când în când la ochi, crezând ca viseaza.

— Vezi că poţi să te scufunzi printre darâmături! îi spuse prefectul, şi, mai mult cu forţa îl scoase afară.

Marinica cerceta apoi împrejurul casei. Coşare, hambare, magazii, nimic nu mai erà întreg, totul fusese ars, iar animalele fuseseră ucise ori furate. Până şi odaile de slugi fusesera pârjolite.

Pe semne că ţăranii, şi după ce fuseseră picniţi, omorâţi şi risipiţi la Podeni, mai veniseră la conacul boerului, îl prădasera de ce mai găsiseră

www.dacoromanica.ro

şi mai puseseră foc. Moartea nu'i speriase, sau nu'i liniştise, dintru 'nceput.

Tunul tot mai bătea departe, şi răsbubuelile păreau că tremură în aer şi că cutremură pământul.

Negru de mânie, Voiculescu se smulgeà din priveliştea jalnică a scumpului sau avut şi dând atenţie tunetului, strigà printre dinţii strânşi:

— Trage'i! In carne vie! Trage'i! Aşà le trebue! ticăloşii!

— Haidem! stăruì Prefectul.

— Nu'ţi poţi închipuì ce avere aveam aici! Nici cu un milion nu pot fi despăgubit! Casa mea erà o podoabă a judeţului; aveam lucruri de preţ, de artă; păcat că nu le-ai văzut! Te rog să spui toate astea. Mi-eşti martor... Vezi bine în ce hal sunt acum toate!

— Greu o să se refacă lumea! Haidem, îndemnà Prefectul.

— Să ni se deà despăgubiri! Şi mai am de văzut încă!

— Mai ai un conac, ştiu, pe care'l părăsişeşi. Dar ăla ţine de partea de moşie pe care ai luat-o de zestre... Acum, va să zică, nu te mai interesează...

Colonelul venise şi el; erau cu toţii în drum. Jandarmii aşteptau mai de-oparte, tot călări.

— De ce să nu mă intereseze? întreba Marinică despre conacul de zestre, cu gândul aiurea, cu ochii acăţaţi de fantoma fumurie a casei lui.

— Acum, când divorţezi... rostì cu glas moale, prefectul.

Marinică auzì, îi rămase în ureche vocea tărăgănată a prefectului, dar nu răspunse şi nu se gândì. Mărimea pagubei lui, pe care ţinuse din

www.dacoromanica.ro

adins, foarte lucid, s'o exagereze, tocmai acum se trudeà s'o calculeze.

Colonelul nu băuse decât o cafeluță neagra dimineața, și de-aceia stăruià să se întoarcă în oraș. Prefectul erà de părerea lui... Satul nu mai era ospitalier și plin de toate bunătățile, ca odinioara. O masă bună, numai la Leorman se puteà înfiripà. De altfel, ce mai aveà Marinică de văzut? Și cele ce văzuse ar fi fost bine și cuminte să nu le vada. Jaf și pârjol, ca pe vremuri de bejenie. Pretutindeni la fel. Prefectul se suì în birje,—Voiculescu fù nevoit să'l urmeze.

In oraș, cel dintâi om bine cunoscut, pe care'l zări Marinică, fù Leonida Panaiotis. Colegul de parlament și de varieteu îi făceà semne disperate să se oprească. Prefectul îi soptì lui Voiculescu:

— Nu cumvà o fi aflat de demisia din partidul lor? Dar nu cred... Imposibil, — dacă numai Haznagogian știe. Șeful e discret ca un motan.

— Nu, de sigur. Altcevà vreà să'mi spuna; cine știe ce... Dar e cuminte să stau cu el de vorba, așa, ca partizan? M'a văzut cu dumneata... La revedere!

Și Marinică se dădù jos din trasura. Panaiotis și prefectul, și ei vechi cunoștințe, se salutară ceremonios.

— N'ai mâncat, firește; hai să luăm prânzul împreună, făcù Panaiotis.

— Am fost la țară, la moșie; dadù trist din cap Voiculescu. Un dezastru! Nici cu un milion nu pot fi despăgubit!

— He! nu se putù oprì Leonida să răspundă, nu te știam milionar!

Dar gândindu-se la multele supărări pe care

www.dacoromanica.ro

prietenul lui le îndură, Panaiotis îl luă de braţ, compatimitor.

Voiculescu simţeà într'adevăr nevoe să fie mângăiat şi să se destainuiasca. Cele ce văzuse, îl sfâşiaseră. Grozav ar fi avut nevoe, ca să i se spună de catre or şi cine, ca guvernul nu se va precupeţi la despăgubiri.

— Lasă, Marinică, nu te amărî de geaba, au să vie ele despagubirile, îi fură gândul, şiretul prieten. Alte suparări sa n'ai!..

Şi intrara în restaurant.

— Alte suparări nici n'am! Pot zice din potriva. Aseară mă consideram cel mai norocos om. Uitasem de pacostea răscoalei.

După două ţuici, înaintea mesei, foamea se deşteptă lacomă, în omul care respirase aerul proaspat şi 'n veşnica mişcare.

Panaiotis, printre felurile de bucate, îl îndesà mereu cu pahare pline de vin, ca sa'l facă sa se destainuiasca. El se mirase, cum de nu i se spovedise Marin până atunci, că traeşte rau cu nevasta-sa şi, daca erà adevarat că Medea fugise de două saptamâni cu Sorţescu, cum de nu'i scăpase bărbatului înşelat vre un cuvinţel, vre un suspin, sau chiar vre-o anatemă asupra femeilor din casniciile de azi.

Şi pentrucă Voiculescu tot nu vorbeà, Panaiotis se hotărî să'l tragă de limbă.

— Un băiat bun ca tine, să aiba atâtea necazuri! făcù Leonida pe la al şeaptelea pahar, când văzù că amicul e bine ameţit. Mă întreb cum o să poţi stà în alegeri alaturi cu...

— Cu cine? întrebă, tresărind, Voiculescu. Vrei să spui cu Artur Cuţumis?

— Nu cu el, pentrucă socru-tău, — toată lumea

www.dacoromanica.ro

știe că ți-e socru, — deși e mai tânar decât tine... Ce să ai cu el? Cutumis, ca om deștept, nu vreà să înceapă ca opozant, cu pagubă și așteptare, el s'a înscris la guvernamentali. O să'l ai ca adversar. Mai la urmă asta se poate să'ți folosească. El într'un partid, tu în altul, faceți treburile familiei...

— Dar de cine vorbești tu?

Mirat oleacă, Panaiotis zise răspicat:

— Cum o să stai alături de Sorțescu? Îți ia nevasta, și candidează împreună cu tine! Mi se pare peste putință!

— Mi-a luat mie nevasta? se căsca Voiculescu.

— Mie nu; eu nu sunt însurat.

— Mie? întrebă rasturnându-se pe speteaza scaunului, Marinica. Visezi.

— Dragă, toată lumea știe. Și uite cum: ședeați la hotelul Principal, și voi și el. Și-acum două săptămâni, or nu știu când, ea a fugit cu el. Nu'i așà? E tot la hotel, nevasta-ta?

Pe când Panaiotis se plecà pe masă și'i vorbeà așà, Voiculescu începù să se caute prin buzunare, unde știà ca pusese scrisoarea soției lui. O gasì. O desfacù, o cetì, și rămase gânditor. Totuș, bor borosì:

— Nu pricep ce îndrugi tu. Zici că urlă târgul? Ia citește și tu.

Fără sa mai deà alte lamuriri, Voiculescu împinsese epistola soției sub ochii zoriți sa culeagă ai prietenului.

— Din scrisoarea asta, rostì Leonida dupa ce cetise îndelung, reese că târgul nu urla de geaba.

— Ce spui bre? Ia s'o mai citesc odată!

Marinică silabiseà cuvintele, se opreà mult la puncte, ridicà ochii de pe scrisoare, nevenindu'i să creadă. Femeia nu se mulțumea să'l dojenească,

www.dacoromanica.ro

în rândurile ce'i scrià, pentrucă o uitase la hotel Ii spuneà ca de lucruri stabilite, de surprize mari. Şi-apoi, Nini Colţar numai poamă bună nu erà. Nu mai trăià cu bărbatu-său, de care nu se divorţase, care veneà totuş la ea ca la el acasă, şi veşnic aveà alt amant. Şi, drăcia dracului! până şi prefectul îi spusese o vorbă ciudată; care acum se lămurea. Zisese: „ce te intereseaza conacul mosiei luat de zestre, acum când divorţezi?" Mai limpede, mai categoric ca aşà?

— Şi zici că toată lumea vorbeşte de divorţul meu? întrebă omul uluit.

— Alaltă-eri, Florian a văzut-o pe nevastă ta, într'un cinematograf cu Sorţescu. A stat să'i vadă plecând. Au plecat la braţ, în mare tandreţe!

Voiculescu tacù, într'un vârtej de gânduri. Ameţeala, din băutura, îi trecuse. Intr'un târziu oftа, nu se putù stăpânì.

— Ciudate lucruri mi se întâmplă de o vreme! făcù el.

— Pentrucă n'avem de lucru, Marinică, şi femeile şi noi ne plictisim cu şederea, şi căutăm senzaţii cautăm să ne schimbăm viaţa, huzurim de lene.

Voiculescu nu'l ascultà. Se gândeà că e foarte cu putinţă ca Medea sa'l fi părăsit. In asemenea caz, ce puteà face? Casă cu sila, se puteà duce? Să piardă bucata de moşie, care se îmbucà cu a lui? Şi toată lumea'îl credeà pe calea divorţului. Până şi şeful Haznagogian, ştià de sigur de păţania lui, şi poate că făcuse vre-o aluzie la ea. De aceia poate nu'i scăpase şefului nici un semn de uimire, când îl văzuse acasă la el, cerând să fie înscris în partidul guvernamental. Natural că nu puteà stà alături în alegeri, cu cel care îi răpise soţia.

www.dacoromanica.ro

Văzându'l așà de abătut, din pricină ca'i știa toată lumea pățania, (așà credeà el) Leonida, sculându-se de plecare îșì încuraje prietenul:

— Lasă Marinică, tot raul, spre binele nostru. Nu te speria de divorț; zestre și mai mare poți luà or când. După potolirea răscoalelor, cine o să mai îndrăznească să'și vada singur de moșie? O să'ți arendezi moșioara și tu, așa ca să nu mai dai ochii pe acolo, nici cu nevăsta-ta, nici cu Sortescu... Și o să faci o partidă la București!..

www.dacoromanica.ro

PARTEA III-a.

Aci vom găsi înșirate întâmplările banale, petrecute în vreme de doi ani, cu privire la eroul nostru, Marinică Voiculescu, și facem puțin cunoștința soției sale de-a doua, și socrului.

Erà în toamna anului 1909. Răscoala țărănească, potolită de mai bine de doi ani, fusese uitată și de înfrânții sateni și de pagubiții boeri. Din marile și turburile făgăduințe, cu mâna pe inimă, ale guvernului, nimic nu s'alesese, nimic nu se îndeplinise. Se înființase o nouă instituție, Casa Rurală, care se ziceà că năzuește să cumpere moșiile marilor proprietari, ca să le parceleze și să le vânda plugarilor. Iarăș funcționari, comitet cu jetoane de prezență, director, ingineri, iarăș cheltuiala! Și Casa Rurală cumpărà scump, și nu vindeà de loc!

Cu toată spaima orașelor, că va năvăli țărănimea salbatecă asupra lor; cu toate svonurile de cruzimea seceratorilor, când se făcù socoteala: câți morți săvârșisera ei, în toată țara, abià se înfiripă un numar mai mic de douăzeci și cinci.

Represiunea însă, instrumentul civilizator, stropșise, strivise, omorâse sute și sute, unsprezece mii, se ziceà!

Spăimântător și neînțeles! Și nici un deputat, a-

www.dacoromanica.ro

les al națiunii, nu se cutremură, nu sări din piponul pupitrului lui, să ceară socoteală, sa bles emel Iar dacă se află unul, dintre cei mai îndrituiți, el încrestă numai dovada streinismului Camerei față de norod. Omul, eră nou în Parlament, nu ținea de nici unul din partide, și mustrarea din cuvântarea lui fù ascultată de curiozi ate, îngaduita. Vorbitorul simți pe semne că cuprinde vid în brațele sale întinse după tovarași, după simpatia pentru cei uciși. De aceia, când cinevà din adunare îl întrerupse cu bunăvoință, tonul de aspra dojană se schimbă cu desăvârșire.

Burzuluită, ocără, protestà, spumegă multă vreme apoi o gazetă, și atât. Amenintà ca va da în vileag dosare de crime inutile, dădù câte cevà pe față, dar zadarnic! Judecata, ca și țara, erà în mâna celor care puteau sa fie înv inuiți.

Celalalt partid istoric, din opoziție, aprobase represiunea. Să mai poftească a crâcni m car, mojicul. Orânduiseră asasinatul acesta în massă, aceiaș fricosi că ora le tremurau straturile de grăsime de pe pântece, când țăranii luaseră coasele la spinare și porniseră spre oraș. Ei care știau bine ce este frica și cât sufeniseră cu ea în suflet, voisera s'o toarne ca plumbul topit pe gâturile scorburoase ale muncitorilor. Și'i mulțumise de sigur gândul că au scăpat de spaimă, c'au dat-o, ca le-a înfipt-o în inimi, chiar acelora care le-o însuflaseră.

Nici sentimentul național, nici sentimentul umanitar, nici gândul că s'ar puteà sa aiba și ei o parte de vinovăție, nu le po icnise armăsarii razbunării.

Și erau siguri că nici odata n'au să fie pedepsiți. Se simțeau stăpâni absoluți, neturburați. Inguri de-ar fi fost, nu s'ar fi răzbunat, pentru doua-

www.dacoromanica.ro

zeci de vieţi maghiare, cu unsprezece mii de vieţi româneşti. O măcelărie mai nesăbuită poate că nici odată nu s'a săvârşit pe lume, ca la 1907, în ţara noastră, în potriva a lor noştri.

Chiar dacă norodul n'ar fi fost împilat şi s'ar fi hrănit bine, şi s'ar fi sculat, pe o mare întindere de pământ, săvârşind douăzeci de omoruri, arzând şi nimicind, lipsa lui de ştiinţă de carte, analfabetismul lui îl scuză, ba chiar se întorceà ca vinovăţie în capul ocârmuirii. Ce scuză însă pot aveà în conştiinţa lor şi 'n istorie, săvârşitorii, nimicitorii a mii de vieţi?

Erau siguri că n'o să fie chemaţi la răspundere, că n'au să fie pedepsiţi!

Şi cât de bine îşi cunoşteau sclavii! Nici văduvele, nici orfanii, nici fraţii, nici părinţii nu se răzbunară. Nici un act de nepăsare faţă de cârpa lor de viaţă, nici o dovadă de tăria legăturii cu morţii lor, nu se ivì. Nu trase nimeni nici cu foc de puşcă de după un gard, de după un copac; nu sări nimeni să sfâşie pe cel care erà pricina morţii tatălui, fratelui, şi să'l judece sub genunchi.

Aceiaşi robi semănară, secerară, pentru aceiaşi stăpâni.

Pe de altă parte, boerii, întrucât nu omorâseră pe nimeni cu mâna lor, aveau conştiinţa liniştită şi priveau bordeele dărâmate de tun, ca o faptă de care nu erau câtuş de puţin vinovaţi. Militarii, întru cât li se dăduse ordin, lor care au jurat ascultare oarbă, erau şi ei spălaţi şi împăcaţi în cuget.

Se dădù pe faţă, în potolirea aceasta de răscoala, lipsa de caracter, de generozitate românească, şi natura abuzivă, în orice prilej, fără mustrare de cuget şi fără teamă religioasă de Dumnezeu, a

www.dacoromanica.ro

tuturora, dela jandarm și logofăt până la general și prefect.

Cu siguranță că tânărul ministru, asupra căruia aveà să se descarce toți vinovații și neputincioșii, de crimele pe care ei le săvârșiseră sau nu le împedicaseră, își mușcà mânile de desnadejde și suferință morală. Dar erà prea târziu, ca să arunce în lături povara guvernării, în asemenea vremuri. Sperà poate, că din ziua așteptata, când aveà să fie, el singur, șef de partid al celui mai puternic partid, să se împresoare încet încet de oameni noui, să se scuture de învechiții în rele, și să poată înoì însăși temeliile Statului. Cu vremea, aveà să se vada.

Marin Voiculescu erà deputat guvernamental. Il alesese prin mare dibăcie, Haznagogian, din Iunie 1907, îl divorțase de Medea, care se măritase cu Sorțescu și'l însurase cu Eufrosina Izu, nepoata lui.

Grozav le plăcuse Leormănenilor cum se desbărase Marinică de ușor de hârbara lui de nevastă, fară scandal, fără sdruncin, fără suferința, în tăcere, și cum știuse el să profite. Deștept băiat!

Fără sa'și deà demisia din partid, candidase ca independent, și-apoi, ales cu sprijinul guvernului, care'și retrăsese tamnesam candidatul anunțat, pe Cuțumis, trecuse la guvernamentali; pe când pe de altă parte, se divorță, prin bună înțelegere, adică nici unul împotrivindu-se și cerând divorțul, și puneà la cale căsătoria cu nepoata șefului.

Așà bărbat deștept, puteà și merità să ajungă ministru, cugetau alegătorii județului. De-ocamdată era președintele comisiei de indigenate, unde se câștigà „frumos".

www.dacoromanica.ro

Faimoasele despăgubiri eșiseră cu greu din punga țarii pe masa largă a împărțelii. Vistierul nu se îndurà sa numere celor care nu aveau nici în clin nici în mânecă cu el, cu politica lui. Dar s'ar fi pus rău cu croncanii cei mari, cu fârtații lui întru stoarcerea avuțiilor țarii, dacă ar fi găsit pretexte să nu deà nimic, sau sa'și faca parte sieși. Interesul de clasă erà acì puternic, și nu se puteà face deosebire de partid sau de rudenie.

Și Voiculescu fu despagubit. Nu eșì în câș ig, precum credeà el că ar meritâ, mai ales pentru porecla de transfug politic. Dar nici nu rămase păgubit.

Pe locul „palatului" dela Razoarele se întruchipase, în cea mai mare parte din materialul rămas, o vila. Casuțele pentru servitori fuseseră zidite mai departe de sălașul stăpânilor, iar găinaria, grajdul, staulul, cocinele, fuseseră depărtate mult de tot.

Merișor, iederă, vița salbatecă, umpleau gradina saracă de pomi vârsnici, îmbrăcau trei chioșcuri și adumbreau locul, în tovărășia cocoșacilor care mai dăinuiseră în vremea rascoalelor.

El, Marinica, ar fi venit adesea la moșie și ar fi stat mult, mai ales vara. Pe Sorțescu și pe fosta lui nevastă nu'i vazuse nici odată trecând pe șosea către conacul lor. Dar nu voià nevastă-sa să șadă mult la țara. Femeia se plictisea și nu puteà trăì știindu-l pe tată-sau singur, iar acesta n'ar fi venit la țară în ruptul capului.

Ședeau la București, aveau casă proprie pe strada Negustători. Se deprinsese și el cu marele oraș, cu șoseaua, cu Herăstrăul, cu furnicarul de oameni de pe calea Victoriei, cu vizitele fețelor simandicoase. Ii erà acum și peste mână să tot plece

www.dacoromanica.ro

departe la moşie. Ca să'şi arendeze pământul, după cum îl sfătuise odata Leonida Panaiotis, nu se 'ndurase.

Casa din Leorman, din oraş, o închiriase pe preţ bun, poştei locale. Minunata afacere, pusă la cale de şef, şi încheiata pe zece ani. Ca să se mute poşta şi telegraful în casa lui, se reziliase un contract, şi-acum se iscase proces între proprietarii casei parasite şi Ministerul de Interne.

Când Marinica daşe ochii cu ţaranii, întâia oară dupa revoluţie, îngalbenise, simţise în el un tremur nervos nestapânit, purces şi din frica şi din mânie. Dar n'avusese nevoe sa le vorbeasca, şi'şi lua e ochii dela pojarni ii şi pradatorii averii lui, asupra carora parca nu s'ar fi razbunat prin soldaţi, şi privise la nori, la câmp.

Stânjeniţi treceau şi ţaranii pe sub ochii ciocoiu lui şi poate plini de amintirea zilelor de nădejde, libertate, jaf şi pârjol.

Dar toate se uitară în îndeplinirea aceloraşi munci de mai nainte, pe acelaş şes aşteptător şi bine cunoscut din pruncie, din stramoşi.

Spre binele şi tihna boerilor, ţăranii, ca nişte pocaiţi, nu îndraznira sa ceara cu glas tare ce li se făgaduise: scaderi la dajdii, alte învoeli la munca, priincioase lor, şi tot ce bazmeà manifestul pe care'l crezusera dela Rege purces.

Un lucru numai îndrăznira sa'l ceara, nu deadreptul, Razorenii, stapânului lor. Cerusera prin părintele Maftei, să nu'l mai aiba de logofat pe Gârbaci. Aducă boerul, glăsuisera ei, pe cine o vreà, de or unde, alt logofat, cu un ochi în frunte şi din ţara tatarasca, dar pe Gârbaci sa'l departeze.

Şi părintele, prieten cu vechilul, gazduitorul lui în vreme de cumpană, îşi împlinì solia. Şezând

www.dacoromanica.ro

împreună, popa și vechilul, se petrecuse ceva între ei, poate din pricina femeilor, iar țăranii știuseră și cele întâmplate.

— De ce nu'l vor, părinte, și de ce țin cu tot dinadinsul să'l izgonesc pe Gârbaci? întrebase Voiculescu.

Și popa Maftei repetase cuvintele țăranilor:

„Pentrucă nu ne întâmpina nici odată. părintele, cu bună ziua sau cu mulțumesc la ziua buna a noastră, ci cu o înjurătura." Sfânt să fi fost omul, harnic ca albina, logofătul boieresc nu raspundeà la cuvânt, decât scuipând în lături și înjurându'l.

Și preotul deslușeà: Asta ei n'o mai pot suferì.

Fără să se patrundă 'n suflet de frumoasa dreptate și de nevoia de respectare a muncitorilor, care'i spuseseră preotului că mai de grabă se leapadă și de fagaduitul islaz boieresc și de învoeli mai bune, decât să'l îndure pe logofăt mai departe,— Marin Voiculescu, socotind că n'are încotro, atunci la începutul muncii și al păcii, îi dădù socoteala lui Gârbaci, și'l pofti să plece de graba. Se poate că nu s'ar fi lepădat de el, dacă din întâmplare n'aveà tocmai atunci pe cine să pună în locu'i.

Vechilul Gârbaci nu erà din partea locului, așa că părăsì cu desăvârșire comuna și ținutul.

Nici perceptor, nu mai erà acelaș. Omul cu nasul taiat, care trecuse prin sudorile morții, care'și văzuse de sigur casa făcută moșuroi la pământ, gunoiată, aflase de peirea prin foc, sub pereții căminului, a nevesti-si și a copilului din pântecele ei. Omul acesta, peste fire de nenorocit, se despărțise de ibovnica lui și plecase 'n lume. Nu mai știà nimeni ce se făcuse și ce aveà să se facă cu locul lui de casă, din vatra satului. Nici Stăncuța nu mai știà nimic despre el.

www.dacoromanica.ro

Eftimie şi Vanghele Stanciof, precum şi Ivanciu Balac, toţi muriseră de pe urma răscoalei. Zile întregi, săptămâni, ţăranii fusesera urmăriţi prin sat, prin bârlogurile în care se ascundeau şi ucişi. Peste două sute de vieţi omeneşti prăpadisera ostaşii în Răzoarele.

Fără cercetare îndelungată şi chibzuită, numai la pârà mai marilor satului, gazduitori ai ofiţerilor şi-ai sergent-majorilor, erau împuşcaţi oamenii dârji şi isteţi ai satului. Jandarmii, întorşi în comună, aveau şi ei socoteli de rafuit cu cine li se păruse colţos vr'odată, cu bărbaţii de temut ai ibovnicelor lor, şi'i dădeau pe mâna gâzilor. Rasbunarea secerà mai cumplit ca holera.

Cârciumarul Ioniţă Buzatu se jurà, că după ce'şi va scoate toate datoriile dela rumâni, aveà să plece la Bucureşti şi să deschidă han la Obor sau în Moşi.

Preotul, îndată după răscoale, trăise mai bine ca or când. Parastasele se ţineau lanţ în comună; iar mai târziu botezurile, de pe urma şederii armatei în Razoarele nu conteniseră un cârd de vreme.

Primarul şi fostul cămătar nu suferiseră de fel de pe urma revoluţiei şi'şi reluasera viaţa de mai nainte.

Dupa ce'şi arătase puterea, pacostea satelor, jandarmii, ca după o izbândă, mai cu ifos se purtau şi mai cu scârbă şi mânie grăiau sătenilor. Ca un lucru de mare trebuinţă şi pe care-l dovedise de bun şi iscusit răsvrătirea: numărul jandarmilor fù înmulţit şi drepturile lor în sat sporiră.

Marin Voiculescu, după ce înţelesese că viaţă la olaltă cu Medea lui nu mai poate duce; că or cât s'ar îmbucă, s'ar continua partea ei de moşie cu

www.dacoromanica.ro

a lui, n'o mai poate stăpâni; că lumea l-a și despărțit de nevastă-sa; că însăși ea, soția, nu'l mai voià și că apucase femeia să fie a altuia: avù ceasuri în care se îndoià filosoficește că există, simțì mâinii furioase crescând în el ca laptele umflat la foc, și îndură un desgust, alături de dorința morții.

Omul, deși vârsnic, își simțì la răstimpuri, toată singuratatea; vazù dintr'odată cât e lumea de întinsă, fără ca ea și noi să fim tot una, și cât este el de mărunt și neînsemnat sub cerul veșniciei și al nemărginirii.

Iar de n'ar fi fost dârdora alegeri'or, dragostea lui Haznagogian pentru isbânda vicleanului plan de reușită în candidaturi independente, Marinică s'ar fi lăsat vaduv de deputăție și, cine știe? s'ar fi îngropat poate în varieteu și 'n patul Pițigoiului.

Haznagogian de-o parte, sceleratul Pițigoi de alta, fiecare din aceștia cu alte scopuri sau poate aceleași într'o privință, cu alte plăceri în tot cazul, reușeà să'l galvaniseze, sa'l facă sa uite până și partea de moșie ce o pierdeà chiar în Razoarele, să uite femeia răpita de Sorțescu, astazi adversar politic.

Dar cu siguranță că mai presus de aceștia era stima aratata lui de tot orașul. Voiculescu treceà acum de cel mai isteț cap din urbe. Cum adusese el lucrurile, ca sa'și continue deputația, și cum știuse el să profite de plecarea nevesti-si cu altul, li se păreà Leormănenilor dovada celei mai ascuțite și mai serioase inteligențe. Și îl prețuise cu atât mai mult, cu cât prin intrarea lui la guvernamentali, Cuțumis, ajuns bărbatul fostei lui soacre, fusese tras pe sfoară, dându-i-se lui Marin locul de parlamentar, făgaduit fostului suprefect.

www.dacoromanica.ro

Pe unde trecea, Voiculescu, deputatul, vedeà bine, chiar de se întâmplà să fie în momentul acela mâhnit ca un încornorat de nevasta, că lumea 'i face loc, ca'l respectă, ca'i admite cu admiraţie purtarea, casatoria pusa la cale, şi ca. la rândul ei, lumea speră în el, în deşteptaciunea lui

Şi omul public promitea în gându'i tuturora, avuţiile, nici de el cunoscute, dar care zaceau, dormeau de sigur, în ţeasta lui, şi, fara sa vreà, tot mai deschis raspundea cu zâmbetul noilor şi necunoscutilor amici.

Iar pentrucă Marinică îşi dadeà seama ca toate bunurile de care se bucurà la a.à restriste, i le datora venerabilului şef, Haznagogian, se lasà în mânile acestuia, ca un lucru, ca o bucata de catifea.

El ghicise din vreme, de altfel, de pe când încă i se năzareà la toate colţurile că o vede pe Medea, de pe când suferea bărbatul de dispreţul şi ocara trădarii femeeşti, ghicì la vreme ca Hazı agogian voià sa'l însoare. Şi sufletul şi mintea lui înţeleseră, că n'aveà nimic altcevà mai bun de facut, mai cuminte.

Se temeà deputatul să nu facă vre-o prostie cu Piţigoiul, pe care, într'un ceas de slabiciune şi de pustiu sufletesc, îl adus se acasa la el, şi aproape ca'l instalase. Simţise pe de alta parte că nu mai are nici forţa trupească pentru dainuirea placerilor, cu care era aşà de darnic, or când, Piţigoiul. Ii albise parul pe la tâmple, facuse laba gâştei la ochi, într'o lună. Boala nu şi o mai căutase. Tânjià la somn, îi era greaţă de ivirea zilei: Marin Voiculescu se însura!

Petre Izu, socrul lui Marinică, tatal Frusinichi, al Sisinei, fusese consilier la o Inaltă Curte. Nu

www.dacoromanica.ro

se știà bine daca demisionase, sau fusese nevoit să'și deà demisia din însemnatu'i post.

Se presupunea că un guvern, vitreg pentru el, îl amenințase cu darea în vileag a unor părtiniri gras platite, într'un proces de milioane, proces în care fusese mult vorba despre plastografie, despre demenți trași pe sfoară, despre raposați trecuți ca vii. Or cum ar fi fost, de pe urma procesului acela nu pagubise nici un om, pentrucă Statul era cel pagubit.

Petre Izu ramasese vaduv pe la patruzeci și cinci de ani, de sora lui Haznagogian și, cu patru copii în cârcă: trei băeți și o fata, totuș nu se mai însurase.

Insemnatul personaj ar fi găsit cu siguranță o soție pe potriva lui și cu oarecare avere, — o fată mai batrână, o vaduvioara cumsecade, ca sa'i creasca odrazlele ca pe ale ei, cu iubire. Dar văduvirea îl gasì pe Izu încurcat gata. La drept vorbind el n'avusese nici odată o singură casă, numai o femee, pe nevastă-sa. Și la aproape șaptezeci de ani, surd, rece ca un țurțure, stors, auzeà parca șoaptele a două ibovnice, se încalzeà — poate — când la una când la alta, și reușeà să i se pară că trăește ca la patruzeci de ani. Avusese de curând două case calde și una rece, cum le poreclise el, — cea rece erà aceia în care stăteà cu fiică-sa, cu Sisi.

Băeții lui, oameni acum, se însuraseră. se căpătuisera, doi erau avocați, unul subdirector la un minister.

Deși aveà trei case, Petre Izu nu'și pierdeà vremea mai mult cu femeile decât cu jocul de cărți, și nu'și sleise averea, și pe a lui și pe a răposatei lui soții, cu ele, ci mai ales cu bacaraua. Să fie

www.dacoromanica.ro

bancher, la club, la macà, asta era patima jurisconsultului. Şi-acum, la aproape şaptezeci de ani, îşi despicà silnic compasul desgradinatelor lui picioare şi, în papainoage, aburca scara de treizeci de trepte a unui club. Ca un mort vechi, dar bine ţinut la mare frig, pergamentat pe ciolane, ras proaspăt de vre un vecin de groapa, barbier, aşà treceà Izu noaptea pe Calea Victoriei catre club, unde aveà să piarda totdeauna patruzeci de lei. Pierderile de mii de lei de pe vremuri tot îl învaţaseră ceva: sa nu rişte mult, sa se ducă cu bani puţini la joc.

Dela jocul de cărţi, Petre Izu se întorcea acasă, mai descărnat. Nu cu mulţi ani mai nainte, trageà dela club la una din casele lui calde, dar cucoanele de acolo, — ale naibei parcă s'ar fi înţeles între ele! — se arătară tot mai supărate, mai zaticnite; nu'l mai primira chiar în iatac, îl îngaduiră în altă cameră, în salon, în sufragerie, pe o canapea, în coridor, până când îl facură să priceapa ca n'are ce căutà noaptea la ele. Şi omul îndurase încà o dezobijnuire.

Işi iubea copila, părintele acesta viţios, de o ţinuse pe lânga el? Nu voià adicà s'o lase dupa ce'şi terminase pensionul, în grija unor neamuri? Cumnatu-sau, Haznagogian, i-o ceruse, nu ca s'o înfieze, aşa ceva n'ar fi îndrăsnit să ceara, şi nu se obişnueşte în familiile mari. Şi-apoi Haznagogian aveà şi el copii, aveà baeţi mari, barbaţi în casă. Şi rude din partea lui, a lui Petre Izu, o poftiseră pe Sisi să vină la ei vara, iarna, şi sa steà cât i-o plăceà. Cât fusese tinerică, Frosina se mai dusese si mai şezuse pe la neamuri, fie în vremea carnavalului, când erau serbări, petreceri, şi ar fi putut face o partidă; fie în timpul verii, la Si-

www.dacoromanica.ro

naia, la Constanța, cu aceleași intenții din partea rubedeniilor, sau la moșie, unde erà liniște, frumusețe, belșug.

Dar bunele gânduri ale neamurilor nu'și atinseseră ținta. Nu se îndrăgostise nimeni de fata fără zestre multa, fata care nu erà frumoasa, nici ageră, nici sprințara, nici cu lipici, nici cutezatoare.

Venerabilul șef politic din Leorman, printre bucuriile și placerile isbânzilor lui politice, simțeà o adevărată durere de câte ori se gandeà la fiica sora-si. Se puteà ca Frusina sa ramâna de pe o zi pe alta orfana și de tată, într'un oraș de petrecere și de nepăsare ca Bucureștii. Pe de altă parte si el, Haznagogian, puteà murì, erà destul de vârsnic, și atunci cine-aveà să se mai îngrijască, să se mai gândeasca cu simțire la soarta nepoată-si?

De aceia se acățase aproape de Marinică, unchiașul, cu încăpățânarea și buna credință a celor care au o singură speranța pentru împlinirea unui gând al lor bun, poate ultimul.

După ce'l onorase cu prietenia și sprijinul lui de atotputernic al județului, și'l mângâiase astfel de înfrângerea neașteptata pe omul înșelat de nevas a și divorțat pe nevrute, înțeleptul Haznagogian îi arătase calea vrednică de un barbat: trebuià să se însoare cât mai de grabă, pentru ca ea, Medea, să nu creadă ca va fi jelita, ca e mereu în inima lui.

Și venerabilul spusese la vreme, înaintea nedumeririi lui Marin, cu cine visà el să'l însoare pe noul protejat. Voià să'l faca rudă cu el, rudă apropiată, și sa'i lase moștenire în Leorman situația lui politică, — tare, nediscutată, de neclatinat. Copiii lui nu erau încă în vârstă potrivită

www.dacoromanica.ro

pentru șefie; cel mai mare abeà aveà ca la treizeci și doi de ani, și tocmai acela nu voià să audă de politica, era medic, și se stabilise la Galați. Al doilea fiu abeà aveà douăzeci și șase de ani. De obișnuita zestre nu fusese vorba, dar și aceasta eră în ființă și dintre cele mai nemerite: o casă în București, încapatoare, în care însa aveà sa locuiasca și tatăl fetei, până la sfârșitul zilelor lui. Apoi, Haznagogian, care aveà să'i cunune, îi dadeà Frusinichii, drept dar de naș, 20.000 de lei. Tinerii soți aveau să locuiască în București, până când, prin mijlociri politice, izbuteau să vândă casa pe un preț mare, Statului sau Primăriei. In vremea asta, șeful aveà să'i facă o admosfera prielnica lui Voiculescu în partidul din județ, și să'i pregătească moștenirea la șefie.

Era bună, din toate punctele de vedere înstreinarea de oraș, adică de Leorman, a lui Marinică. In vremea asta se închideau toate rănile, se uitau toate neplăcerile și scandalul unui divorț, iar numele deputatului așezat la București puteà creste.

Voiculescu, după alegeri, la o intrunire provocata de mici nemulțumiri provinciale, vorbise! Șeful, care prezidà, îi dăduse, fără să'l fi cerut, pe neașteptate, cuvântul. Se făcuse tăcere și Marinică, emoționat, întinzând mâna după paharul obișnuit pe tribună, căscase gura, și se rostise. Urechile'i țiuiau, pe când se străduiuià să se auda și se îndoià că vorbește. Nici odată nu i se păruse că lumea e așà de tâmpită și are ochi așà de mari, de holbați și de rotunzi. Strângeà din ochi, clipeà des, căutà să'și umezeasca mereu gura căscată, și vorbea, asta era sigur, tot mai sigur, și sfârșì în aplauzele mulțimii.

Marin Voiculescu simți îndată, după cuvântare,

www.dacoromanica.ro

că i se umple inima de recunoştinţă pentru şef, care scornise încă un medicament pentru tămăduirea rănilor sufletului lui. De-acum aveà să îndrăznească şi la Cameră să ceară cuvântul, de-acum n'aveà să scape o întrunire publică fără discursul lui. Erà orator! Fusese felicitat, îşi ştersese fruntea de sudoare, ridicase odată braţele 'n aer şi băuse de câtevà ori din paharul de multă vreme golit de alţii.

Intors acasă la şef, dela întrunirea care avusese loc seara, se hotărî plecarea amândorora la Bucureşti, pentru însurătoare. Venerabilul aveà să tragă la cumnatu-său, în casa din strada Neguţători, Marin la un hotel oarecare, iar a doua zi, la ora patru după amiază, divorţatul aveà să'i faca şefului o vizită. Cu prilejul acesta, aveà s'o vadă pe domnişoara Sisi, şi să fie văzut.

Marin ar fi dorit, se 'nţelege, ca nepoata şefului, să fie mult mai frumoasă decât fosta lui nevastă. Asta l-ar fi răzbunat şi mulţumit. I se spusese însă că nu e cocoşată, că nu e schioapă, că are o inimă neasemânat de bună, că nu poate fi socotită bătrâna, când are treizeci şi şase de ani; şi Marin înţelesese că nu se poate aşteptà să cucerească prin ea, la un bal al palatului Regal, pe toţi croncanii cei mari. Aveà să aibă o gospodărie tihnită, strajnic de prielnică în declinul vieţii, când începe să fie tot mai des nevoe de ventuze, de oblojeli, de ceaiuri băbeşti. Puteà el să uite că e sifilitic? Cât timp puteà să'şi mai joace calul, Marin n'aveà decât să bată drumurile, iar de îndată ce aveà să aibă nevoe de o soră de caritate, aveà să deà fuga acasă.

Când intră în curtea din strada Neguţători, Voiculescu aspiră adânc, ca un om ajuns la un loc de

www.dacoromanica.ro

hotărîre ultimă, şi fù silit sa tuşească. Se măturase cu câtevà clipe mai nainte prin curte, fără să se stropească, şi târnul fusese rezemat lânga uşa de intrare a verandei.

Mosafirul îşi drese vocea amenințată de tuse şi ridică mâna ca să apese butonul soneriei. In aşteptare, luă seama că învârtişagul de lemn din jurul butonului strălucea de nou, pe când sârmele erau roase de îmbrăcăminte şi ferfeniță. Lespedea de piatră pe care stà şi adăstà mosafirul, se legănă la o mişcare a lui, când uşa se deschise larg şi o servitoare îl privì cu spaimă.

Şedeà într'adevăr acolo domnul Izu. Haznagogian îl aşteptà în tovărăşia fostului magistrat la Inalta Curte. Contrarietatea, mâhnirea, care erau gata sa'l pridideascâ pe Voiculescu, pieriseră de grabă în societatea preţuită a lui Haznagogian. Seducătorul grai al şefului împiedică orice apreciere asupra oglinzilor cu rame despoleite, covoarelor roase, jeţurilor fără teluri.

Când domnişoara Eufrosina Izu îşi făcù intrarea, discuţia între cei trei bărbaţi erà însufleţită, şi recomandaţiile fură înghiţite ca un mic parantez într'o frază lungă. Cu meşteşug, fusese şi ea întrebată ceva, răspunsese da, ciripise la un timp câtevà cuvinte, zâmbise chiar. In sfârşit, aceasta fusese vederea.

După cuvenita şi naţionala tratare, după două ceasuri de şedere la olaltă, viitoarea familie se risipise, Haznagogian însoţindu'l de astădată pe Marinică.

Divorţul încă nu fusese pronunţat definitiv, dar era apropiat, şi noua căsnicie se pregăteà.

La urma urmei însă, domnul Izu ar fi vrut să se împotrivească. Până atunci, deşi casa era sin-

www.dacoromanica.ro

gura zestre a fetei, lăsată de către maică-sa şi de catre fraţii ei, el, bătrânul magistrat şi tată, fusese adevăratul ei stăpân. De-acum ce aveà sa se facă el? să steà la ginere-său? Să'i ţină acesta socoteala la ce oră se scoală şi când se întoarce dela club? Sa'l poftească sau să nu'l poftească, după plac, la masa lui? Din cele două case calde, dela cele două metrese, fusese izgonit, voiau acum sa'l deà afara şi de lânga fiica lui? Chiar daca i-ar fi dat voe să locuiasca mai departe acolo, simţământul că este îngaduit, era uşor oare de îndurat pentru un membru al Inaltei Curţi? Şi'n care camera aveà să steà, el care locuise în odaia principala a casei, ca vrednicul ei stăpân, ca un tată? Iar când dumnealor aveau sa aiba mosafiri, magistratul, cava'er al ordinului Coroana României, aveà sa ia parte ca un personaj secondar, sau, întors dela club, dela obiceiul de patruzeci de ani păstrat, aveà să se strecoare catre odaiţa lui, păzindu-se sa nu tuşească prea tare, ca să nu întrebe simandicoşii oaspeţi ai ginerelui: „mai stă cinevà la voi?" sau să'şi spună din ochi mosafirii, povestea batrânului Petre Izu, jurisconsult? De ce sa fie cumnatul Haznagogian aşa de grăbit, tocmai acum, ca s'o mărite pe Si i, cu un om divorţat, cu un transfug politic, cu o brută dela ţară? Şi de ce n'o măritase mai de vreme, daca'i purtà atâta grije? Slavă Domnului, nu era şef de partid în Leorman de eri de alaltăeri!

Aşa fierbea în gându'i Petre Izu, şi, curios lucru, nici Sisi nu era fericită că s'a găsit un barbat care să se împodobească cu ea. Parăsirea vieţii în care se deprinsese, o îngrijorà. Infăţişerii, inteligenţei, purtării ei, nu li se ceruse până atunci nimic. La fel i se scurseseră zilele de când fusese adusă

www.dacoromanica.ro

dela pension, după moartea maica-si. Pentru schimbările survenite în menajul casei, pe care și'l luase de demult asupră'și, nu pusese nici o silință, și nici odată nu cunoscuse temerea de judecata și de placerea altuia.

Ea primì totuș să se mărite, pei truca așa voià unchiul, și pentrucă unchiul o facuse sa nț leaga, ca tata-sau poate murì în curând, iar ea va sa ramână sii gura și fară sprijin pe lume. Nu'l placuse pe Marinica. Fata batrâna se credeà tot la douazeci de ani, și dacă era vorba de maritiș numai de cât, ar fi pl cut un bă bat de cel mult treizeci de ani. Când îl auzise pe unchi sau spunând: „E o mândreț e de baiat Voiculescu!" Fru ina erà cât pe-a'ci sa la e sa'i scape din gura: ‚Pentru dumneata, care ai șapiezeci de ani!'

Și nunta lor se facù, — fără pompa și fără chef.

Cu întreg darul nașului de 20.000 de lei, soții reparara casa lasata în paraginire, cumparara mobilier, și mai zidiră înca doua camere alaturate în fundul spațios al curții.

Ingrijiri e acestea pentru sălașul lor ii apropia era atât cât să poata vietuì la olalt . Apoi, tot mai mul , se deprinsera unul cu al ul. Vizi au împreuna și erau vizitați de familii bucureș ene sus puse. Tata, domnul magistrat, nu'i supară mult. Tot descărnat, tot cartofor, trafià mereu, umblà, uneori nu veneà de loc noaptea acasa, și-atunci Sisi erà îngrijata: batrânul se puteà sa fi murit pe strada și să fie dus la morgă.

Dar, din potrivă! pe cand fie-sa se și boreà, se întâmplase să'l vadă chiar ginere-său esind dintr'un hotel de a doua mână, la brat cu o fetișcană mândră de tovarășul ei decorat și aruncând ochiade pescuitoare, la întâmplare, de-a lungul tro-

www.dacoromanica.ro

toarului. Ba chiar Marinică tresărise odată: diavolul de fată îi trecuse un fior prin spate, aducându'i aminte de Pițigoiul, care tot vârsta aceia părea s'o aibă, când o cunoscuse el.

„Te ții bine, tată socrule!" strigà din răsputeri Voiculescu, când voià să mai schimbe o vorbă cu teribilul magistrat. „N'am de ce să mă plâng!" ridicà bărbia'i osoasă, numai piele, acoperită ca o șină de fier, gârbovitul moșneag, surd amînteri ca un buștean.

In vremea asta, Haznagogian reușise sa'l impună în județ pe Marinica, la care trimitea toată jelbarimea, ca la un viitor șef de partid local

Tot făcând și desfăcând fel de fel de afaceri pe la ministere, Voiculescu dobândise și stăpânirea alegătorilor, și intrase mai adânc printre miniștri. Și facuse treburi și el, aveà bani.

Și iată că Medea, cu învoirea bărbatului ei, Sorțescu, voià să'și vândă bucata de moșie din Răzoarele. Indrăgostiții soți Sorțescu se zăpăciseră de tot, nu mai trăiau pe pământ, nu se mai temeau de părerea oamenilor în județ, în lume, și călatoreau necontenit prin Europa, ca doi tinerei. Prin Haznagogian, care o cumpără de formă doar, Marinică se văzù iarăș stăpân pe toată moșia avută de el în prima casătorie.

De unde se poate vedea că o întâmplare, nenorocită pentru un premier, poate fi spre norocirea unui mădular al guvernului; și tot aci: încolțirea unei simpatii împărtășite.

Pe când Marin Voiculescu nu aveà nici o rudă apropiată, iar de neamuri depărtate nu știa, n'aveà nici o legătură cu vre-unul, familiile Izu și Haz-

www.dacoromanica.ro

nagogian aveau ramificații în toată societatea românească, în toate activitățile. Mult folos poate trage un om mediocru, dar cutezator, staruitor și cu stare, când știe să se prindă și sa se țină în hora familiei. Și nici nu mai este mediocru, omul care știe să lucreze cu douăzeci de nume, cu douazeci de reputații și în numele a douăzeci de situații, întemeiate pe atâtea și atâtea interese cuprinzătoare de grupuri omenești.

Marinica își însușise influența și deșteptaciunea. Bătrânul Haznagogian ajunsese numai de formă șef al partidului. La Voiculescu dadeau fuga alegătorii la toate pasurile lor cele mari, cele care se legau cu Capitala. Funcționarul prins cu o hoție, el îl scăpà de temniță și de îzgonirea din pâine; pe parintele cu feciorii bicisnici, pe socrul cu gineri trândavi pe ceafă, el ii ușurà strecurându-le pramatiile în școala de ofițeri, dacă erau flăcăiandri, numindu-le în sinecure, în slujbe. Cunoscută le era tuturora casa din strada Negutatori, care își schimbase înfățișarea coșcovită, patată ca de o boală de ficat. Și or câtă lume ar fi fost în așteptare la omul politic, lume te miri de unde, oameni de afaceri, intelectuali fară treabă, Marinică, după cum văzuse la miniștrii, întâi și 'ntâi pe Leormăneni îi primea. Une ori, când erau și ei mai mulți, îi chemà pe toți de odată, se împresurà de ei strângându-le mânile și, revoltându-se parca înpotriva lumii care mai așteptà prin odăile celelalte, îi băgà pe Leormăneni într'o odae aparte, le puneà la dispoziție o cutie cu țigări, și, după ce primea pe toată cealaltă lume, se întorceà la ei. Plecau apoi cu toții, el ca o căpetenie de bandă, cu doi în dreapta, cu trei în stânga, cu șapte dinapoi.

www.dacoromanica.ro

Şi vaza lui creşteà în judeţ, iar cu cât îi înghesuia pe minişrii cu cereri'e, sporeà şi faţă de aceştia ideia puterii lui electorale. Vânzări, cumpărari, ipoteci, transacţii de moşii, de paduri, de acareturi, împrumuturi la credite, la bănci, le faceà şi le desfaceà deputatul, ca un scamator iscusit.

Multele neamuri ale nevesti-si lucrau cu el, iar Voiculescu, în feluritele'i îndeletniciri, lucrà cu ele In finanţe, în armată, în magistratura înaltă, în învaţamânt, pe la toate institu'iile aveau rubedenii, şi din or ce afacere încheiata se împartaşeau cardaşii cu frăţietate.

Se inrudeà Voiculescu şi cu Romulus David, al carui bunic fusese împamântenit de Ion C. Brateanu şi treceà de bun român, de patriot fierbinte din pleiada admiratorilor lui Costache Rosetti, cel mai mare democrat al epocii lui.

David, om ca de cincizeci şi ceva de ani, bancher din tată în fiu, îndrazneţ în afaceri, era de mai multe ori milionar. Se spuneà că e creştin ca e botezat, şi aşà erà. Se căsatorise cu o frumoasă românca, frageda în totdeauna ca o floare, mlădioasă ca un gât de lebada, cu părul negru şi cu ape metalice albastre.

Frumuseţea aceasta numărase treizeci de ani de fetie, în oraşul ei, Craiova, unde e reşedinţa milionarilor, în aşteptarea unui măritiş norocos. Romulus David, burlac până atunci, se aprinsese văzând-o din întâmplare într'un salon, în care poate că fusese din adins adusă fata, pentru el. Cu toată învăpăerea, milionarul pregetase, gândindu-se că are cincizeci de ani, că are urechi pleoştite şi, în pofida inimii lui româneşti, o înfăţişare de izraelit. Pe de altă parte îi veneà greu să creadă că

www.dacoromanica.ro

fata, orfană de mamă, nu fusese până la treizeci de ani isprită, şi-atunci...

Dar socotelile 'i fură înlăturate de dragoste ,i Romulus se căsătorise. După cinci ani de casnicie, nu aveau nici un copil. Ca o lun ina trandafirie aduceà veşnic tânăra femee între pere,ii saloanelor vizitate de ea. In casa lui Voi ulescu veneà des, ca la neamuri, mai .cu seama pentruca Marinica pareà sa nu aiba prieten mai bun, ca pe bărbatu-sau, pe Romulus. Despina David faceà parte din .toate comitetele societăţilor de binefacere, caci barbatu-sau îi puneà la îndemână sume însemnate pentru tot felul de ajutoare celor sărmani. Cu toată deosebirea de vârsta dintre ei, soţii David erau pilda de bună înţelegere şi cinste, în înalta societate românească.

Cu toata deputăţia lui, deşi se înscrisese în barou ca avocat, de îndată ce dobândise darul exprimarii în public, cu toată hârşeala neîntreruptă printre afaceri, Voiculescu se întâmplà să nu priceapă unele lucruri, să se teama de drumurile până la un ţel financiar mare, si atunci să alerge la Romulus. Ii placeà, fireşte, şi lacaşul bancherului, artistic, bogat; fără să ştie ce anume e frumos în tablourile în ulei, în statuele de b onz, în covoăria de Smirna şi de Ispahan. Dar nu'l duceà de loc mintea, că doamna Despina David ar puteà să'l atraga, pe el, om care se considera mai prejos mult, ca avutie, decât Romulus.

Nu toata lumea poate sa'şi închipuiască nesabuirile inimii şi ignoranţa ei de potrivirì şì de posibilităţi. Marin credeà în situaţia lui politică, aceasta i se păreà adevărata lui faţă, pentru ochii oamenilor. Cine nu'l puteà preţuì ca deputat influ-

www.dacoromanica.ro

ent, nu mai aveà ce să vadă la el. Despina, soția unui milionar, a unui om cu mai multă înrâurire decât un parlamentar și carele ar fi putut să fie ministru numai să fi făcut politică, doamna Despina David, nu'l puteà privì, cu siguranță, credeà el, decât mai prejos de bărbatul ei.

Bancherul îl primea călduros, îi era simpatic omul care veneà să'i ceară povețe și care, fata de el, ca față de nimeni altul, erà sfios. Apoi se folosise și Romulus, în câtevà întreprinderi de Stat, de deputăția lui Voiculescu. Țara se îmbogățea, își sporeà veniturile, marea numărul bugetarilor. Inspirat de afaceri, Marin se strecură în câtevà societați de agricultură, de credit, de întreprinderi.

Răscoala țăranilor parcă se petrecuse în alt secol; o uitaseră toți moșierii, o uitaseră orașele. Moșia Răzoarele mergeà acum și fără stăpân, numai cu logofăt. Invoelile agricole nu se schimbaseră; islazul comunal nu se puteà înființà, unde se împotriveà boerul. Guvernul nu se clatinà decât în coloanele gazetelor de opoziție. Partidul care săvârșise potolirea cumplită a razvrătirii își schimbase șeful, fară ca sa se clintească. Opoziția, din potrivă, se desbinase. Cel mai strălucit orator al ei, și al întregei epoci, urmărea să înjghebe în sfârșit al treilea partid de guvernământ. Dacă încercarea izbuteà, aveà să se curme dainuirea revenirii la putere rând pe rând a două partide, neînstare să se deosebească pe principii și silite să continue reaua cârmuire, s'o continue pentru vieţuirea lor neschimbată. Noul partid făceà vâlvă, masele electorale se frământau zăpăcite; tulpina dela care se rupsese suferea spaima uscări, deși aveà de o vreme ca șef: pe singurul om integru, pe singurul ins neînturnat din calea lui, și de

www.dacoromanica.ro

teama căruia multe potlogării şi fără de legi nu se făptuiseră.

Toţi şefii de partid erau trei. Cel dela guvern aveà în sprijinul lui tradiţia părintească, tinereţea lui făgăduitoare şi învăţamintele ce le puteà trage, mai vârtos ca altul, din revoluţie şi din potolirea ei, barbară, de catre administraţie şi armata.

Noul partid însa nu izbutì să atragă pe cei care înca nu făcuseră politică şi care erau mult mai numeroşi, precum şi cu mai multă cinste şi vaza neprihanita, macar pentruca nu avusesera prilej să se păteze; ci venisera la el pe lângă doi trei oameni de seamă toate ciurucurile, toţi neizbutiţii şi nemulţumiţii îngâmfaţi şi seci. Importanţa unui al treilea partid, nu fusese înţeleasă în toata frumuseţea ei, ca o desrobire, şi omul de mare talent şi cutezător, cel mai occidental spirit, ca să nu deà înapoi, sperând poate în viitor, pornì la drum cu puţini buni şi cu adunătura slavitoare şi interesată.

Prin afaceri, prin rubedenii, Voiculescu aveà legături de prietenie în toate partidele. Se gândise sa'şi mai cumpere o moşie, în alt judeţ; apoi tratase cumpărarea unei păduri la munte. Marele avânt pe care'l luase industria petroliferă şi valoarea terenurilor din zonele petrolifere îl opriseră. Se gândise să se încerce şi el în petrol. Samsari iscusiţi îi propuseseră cumpărări şi rascumpărări de terenuri, cu redevenţa şi fara, în Prahova, în Buzău, în Dâmboviţa şi Bacău. Pregetà. Ar fi vrut să ia dela Stat pe preţuri mici, deputăţeşti, locuri de-acelea faimoase, dar nu era chip să întortocheze legea, careia îi stà pavăză teama că de cum va fi calcată, vor navalì asupra

www.dacoromanica.ro

terenurilor petrolifere ale Statului o laiotă fără numar, pentru care n'ar fi fost de-ajuns, şi s'ar iscà o vrajbă fără pereche.

Eufrosina Voiculescu nu erà părtaşe la planurile şi grijile soţului. Din singurătatea în care vegetase, din meditaţia forţată de mai nainte de măritiş, ea se vazuse cu o gospodarie mare pe seama, cu un stapân mai mult în casa mai mare şi înoită, casa însufletita de un spirit nou şi cu uşile date de perete. Fusese firava, slaba, în neactivitatea şi neaşteptarea ei· acum se implini e, faţa i se bucalase şi se părea ca, to munci id de d'mineaţa pâna seara şi poruncind slugilor, are sa se îngrase ca o matronă burgheza. N'aveà de ce sa se plângă. Pu eà purtà şi grija tatălui ei, şi nu mai aveà când sa se plictiseasca.

Fata de neam dobândise uşor o eleganţă mediocra şi o conversaţie convenţională, caldu ţa şi măgulitoare. Desp in i, nev e tei bancheru'ui Romulus David, îi placuse mult gingaşia din toata purtarea Sisinei. Erau prietene bune, rubedeniile dep riate, amândoua nestapânite de nici o patima, care să le impuna vederea lumii prin neguri şi furtuni, care să le sileasca sa ascunda si sa se spovedeasca. Adevarate spectatoare ale vieţii erau prietenele, nimic mai mult.

Voiculescu mai incercase sa fie tânar. I se păruse într'un rând că a pierdut libertatea, şi i se păruse ca răpitorul ei, tiranul, erau nevasta-sa şi căsatoria. Şi se purtase în casă îmbufnat şi mareţ, ca omul care vreà să rupă lanţurile, ori cari şi or câte ar fi ele. Dar nu fusese măcar înţeles şi, fără nici o opunere sau protestare, care i-ar fi sporit energia şi dorinţa, fu nevoit să vadă că e liber.

In lipsă de altcevà şi pentrucă doreà după pro-

www.dacoromanica.ro

pria lui tinereţe de mai eri, îl căutase pe Piţigoi la şantanul din Leorman. Nu'l mai găsise. Afla ca fata a fost chemată de prefectura politiei din Bucureşti şi, pentruca ea, ca persoana bine cunoscuta in Leorman, alergase în dreapta şi 'n stânga după protectori, poliţia locală o ridicase grabnic cu tot calabalâcul ei şi o şi trimisese în Capitala.

Fetele varieteului, întrebate de Marinica, nu ştiau ce s'a facut de atunci cu Piţigoiul. Furase fata cevà, turburà liniştea vre-unei case, ele nu ştiau nimic. Or cum, amestecul politiei bucureştene rămânea un mister şi o spaima pentru fetele varieteului.

Voiculescu nu se mulţumì cu nedomeri ea. In zilele acelea, i se parù ca Piţigoiul a fost singura lui iubire adevărata. Cu mul a iscusinţa şi cu ceva bani, se trudì să descleşteze gura politaiului, caruia i se aratà prietenos, prefacându-se nepăsator în întrebari. Nu află mare lucru. Ordinul de arestare şi de trimitere spre cercetare la Bucureşti nu purcesese din Leorman, şi nu i se cunoşteau pricinile. Se credeà însa, după procedare, ca e vorba de spionaj. Piţigoiul era spion!

Curios, supărat, Voiculescu aveà să cerceteze şi mai departe. Işi aduse aminte ca cunoştea pe un funcţionar dela siguranţă. Puse 'ntr'un plic o hârtie de o suta de lei şi un bileţel, prin care'l pofteà pe amploiat să vina pâna la dânsul, în strada Negutatori, pentru o mică deslușire. Funcţionarul siguranţei îşi lasa biroul numai decât şi se prezentă domnului deputat, protector la ocazie. Cunoştea foarte bine toată tărăşenia, nu însă şi cauzele ei. Aşa numita „Piţigoiul', fusese buzunărită pe stradá şi i se furase în acelaş timp dela domiciliu toate actele ce le puteà ea aveà: de

www.dacoromanica.ro

naştere, angajamentul la varieteu, certificatul de studii, dacă avusesc, şi legitimaţia, iar apoi fusese arestată.

Domnul Haznagogian intervenise, direct, pe lângă şeful sau subşeful siguranţei, ca fata să fie expulzata. Şi pentru ca să se poată cotorosì de ea, nu numai din judeţ ci şi din ţara românească, i se şterpeliseră cântăreţei mai întâi actele, ca ea să nu poată dovedì că este, cumvà, băştinaşe şi nici de unde anume este. Şi fusese expulzată.

Lucrurile se făptuiseră în mare taina şi fară nici o stânjenire. Pe de altă parte legea opreşte să se deà cuivà socoteala, pentru ce se savârşeşte o expulzare, socotită principial în folosul şi spre siguranţa Statului şi a tronului.

De ce pusese la cale D-l Haznagogian svârlirea peste graniţă a Piţigoiului, funcţionarul nu ştià, dar Voiculescu înţelese bine, se mânie în cugetu'i drept şi pătimaş, dar se resemnă înţelepteşte. Şeful partidului local din Leorman erà bătrân şi dăduse, or cum, şi de astă data, dovadă de înţelepciune şi de pătrundere afurisită; iar lui, lui Marinică, nu'i suflase o vorbă, nici odata, de Piţigoi!

Pentru constatarea propriei sale realităţi, omul are nevoe de un cerc cât mai strâns de existenţe, în care să se oglindească. Cine nu se vede, nu există. Şi veşnic avem nevoe, pentru simţirea nemijlocită a continuităţii noastre, de oameni şi de lucruri din trecut. Toată dragostea noastră pentru trecut, amintirea însăşi, nu este altcevà decât stăruinţa întru dovedirea că dăinuim. Muritori, azi mâine, ne e teamă că poate nici eri n'am trăit.

Marin Voiculescu, printr'o ciudată legătură de idei, resemnat, dar foarte mâhnit, cu simţământul înmormântării a cevà scump, îşi aduse aminte

www.dacoromanica.ro

şi că n'a mai dat pe la medic, şi începù de îndată o serie de injecţii mercuriale. Durerile trupeşti,—parcă ar fi fost psiholog Marinica,—puteau într'adevar înlatură violenţa celor sufleteşti şi sa'l repună pe individ în egoismul lui cel mai strâmt: corpul, ca sănatate şi întegritate. Omul se pregătea să trăiască, aşa îndurerat cum era.

Şi îndată apoi, ca prins de nevoia personalizarii lui, omul trândav altă dată, laş în năzuinţe, avù păreri, tresarì de energie, vorbì la Camera şi izbutì să se deosibească din masa de capete ascultătoare. Începù sa fie remarcat. Imagina pe care şi-o făcuse de sine, se mai schimbase, se mai împodobise. Sunt naturi, îi spusese medicul curant, cărora mercurul le sporeşte puterea de patrundere şi de muncă. Voiculescu crezuse, şi poate ca se autosugestionase.

Fostul mameluc aveà momente de grandomanie, când ideia unui minister îl desmierdà launtric şi'l umflà ca pe broasca din fabulă. Dar numai când visà, cu ochii deschişi, aşà precum visează şi împăratul şi poetul şi tâlharul, cei trei vulturi ai nazuinţelor. Aminteri, înfăţişà diferitelor trepte sociale şi feluriţilor inşi printre care hălăduià, fiecăruia cuvenitul obraz. In afaceri se modelà după Romulus David, pilda şi masura multora.

„Frumoasă şi foarte omenoasă femee!" gândeà el, simplu, de soţia lui David, Despina, în primul an de cunoştinţă mai apropiată. Socoteà ca nu gândeşte mai mult despre ea, şi nu aveà îndemn şi vreme să se cerceteze, şi de asemenea nici un prilej trezitor.

Ca transfug, şi pentrucă încercà să iasă la suprafaţă, erà printre deputaţii cei mai atacaţi, deşì pe atunci furia opoziţiei băteà mai ales în tânărul

www.dacoromanica.ro

prim ministru, care era învinuit ca în anul 1902, fiind ministru, cumpărase o moşie a Eforiei Spitalelor, printr'un om de casă al sau. Ceà mai raspândită şi mai sgomotoasa gazeta politica reproducea facsimilele documentelor doveditoare că afacerea aceasta se făcuse şi arătà ca ea se facuse spre paguba şi a Eforiei şi a obştei săteşti din partea locului. Apoi, când primul ministru, simplu ministru şi ostaş al partidului atunci, simţì ca e chemat la demnitatea de şef şi de premier, trecù unui frate al său moşia luata pe nimic dela o instituţie influenţabila: aşa glasuià opoziţia, şi lucrul mirà pe toţi câti citeau. Mai ataţase împotriva sa, şeful cel nou, ura socialiş ilor pe a caror capetenie o expulzase poliţia, folosindu-se de origina într'adevăr bulgară a acestuia. Pareà numai o întâmplare că erau la guvern, şi chiar pe banca ministerială, foşti socialişti.

Voiculescu, într'o seara, umblà alene, ca un om care se odihneşte mergând Era pe strada Micşunescu. Se întrebà Marin ică, gândindu-se la şeful partidului, ce placere ciudată poate simţì omul care stârneşte vijelii în juru'i îndreapta toate mâniile şi invidiile asupra'i când ar puteà vieţuì în tihna şi a huzurului şi a gloriei pregatite de parinţi; se întrebà cum de nu'l îndemnau simţurile sa iubească, sa petreaca? Apoi Marin se întrebase pe sineşi, ce caută în izbeliştea politică si de ce, de un timp, ca un cal sub pinteni, dă buzna înainte, aprig, volnic, mulţumit de lupta

Tot gândind aşa, se miră mult când, privind mai ager, mai cu pătrundere, pe trotoarul celălalt, îl deslusì în cutele serii pe însuşi primul ministru. Il zărise, oare, fără sa'şi deà seama, şi de aceia se gândise la el? Ici colo, inşi mergeau

www.dacoromanica.ro

la dreapta, la stânga, înaintea premierului, înăpoia lui, ca și când habar n'aveau de cine'i omul acela, ce forță hotărâtoare de destine reprezintă.

Marinică nu'l slăbeà din ochi, și i se părù că un oarecare ins îl măsoară și el pe ministru și că parcă ar dorì să'i vorbească. Șeful guvernului veneà de sigur dela Senat, unde avusese mult de lucru, în ziua aceia.

Insul mărunt, slăbuț, pășeà hotărît, dar parcă nu cuteza să se apropie, ca să'i agrăiască ministrului. Aveà vre'o petiție la el, de'și vârâse mâna în buzunar cu nădejde?

Privindu'i pe amândoi, pe șef și pe necunoscut, Marinică mai încetinise pasul. O trăsură, cotind din strada Regalității în strada Micșunescu, îl mai oprì din drum pe deputat. Un sgomot neașteptat însă, o pocnitură, cu siguranță produsă între cei doi oameni urmăriți de el, petrecù un fior rece prin trupul deputatului, și'l împietrì locului câtevà secunde.

Omul mărunt și slab stà înfipt în asfaltul drumului de care, pe când premierul, clătinându-se, căutând un sprijin, strigà: „Puneți mâna pe el! M'a 'mpușcat! M'a omorît!"

Grija aceasta a pedepsirii vinovatului față de sine, iar nu chemarea în ajutor, învederà pe omul de Stat.

Deși erà noaptea, luminile felinarelor risipeau întunecimea și se vedeà limpede drumul, casele, oamenii.

După încremenirea lui, Voiculescu simți că tot sângele îi năvălește în inimă. Auzise cuvintele premierului, ca pe o poruncă. În neștire, se luă în goană după atentator. Insul mărunt fugeà în zigzag, mai întâiu pe drumul larg, apoi pe trotoar,

www.dacoromanica.ro

drept înainte'i. Cinci şase alte persoane, spăimântate dar hotărîte, emoţionate de ideia că primul ministru aveà să moară poate, ucis, însufleţiţi ca de nevoia jertfirii lor, faţă de asemenea personaj, parcă înotau cu braţele prin întunericul brăzdat de lumină şi'şi asvârleau orbiş picioarele în fugă.

Măruntul ins strigà şi el: „puneţi mâna pe ucigaş!" precum mai strigà cinevà din mulţimea răvăşită pe urmele lui. In cele din urma, fù prins.

Lui Voiculescu i se păruse că a trecut un veac de fierbere şi de emoţie. Prinsul, turtit pe loc de năvala lumii, nu se puteà deosebì. Nu'i putuse nimeni vedeà chipul. Pumni, lovituri de picioare, plouau asupra omului cotropit. Cei care aveau bastoane, neputând lovì cu ele, îmboldeau printre picioarele mulţimii, mai mult la întâmplare, cu sete.

In ajutorul victimei, rămasa în strada Micşunescu, venirà grabnic trecatori feluriţi. Oamenii de rând însă, aproape că nu cutezau să'l sprijinească pe piepturile lor. Când inşi cu oarecare importanţă veniră, sfioşii muncitori se dară în lături. Un domn colonel şi alţii cuprinseră în braţe pe însemnatul om şi'l purtară spre casa lui, foarte apropiata de altfel.

Victima erà însă mai mult speriată, decât rănita. Păstrà decenţa oamenilor bine crescuţi; nu'i scăpà nici o sudalmá. Se lăsà dulce în grija respectuoasă şi vădit devotată a colonelului şi-a altor domni, care nu miroseau a popor. Işi căpătă liniştea, încrederea. Ce deosebire între el, fiul unui om mare, nepieritor în istoria politică, şi foarte bogat, şi insul bicisnic, fără nume, care căutase să ucidă. Gheorghe Jelescu! Când fusese încol-

www.dacoromanica.ro

ţit şi strivit de caldarâm, lepadătura, muncitorul obscur, se văitase: „Sunt muritor de foame! Şase petiţii am dat, şi tot n'am căpătat o slujba!" Atât avusese vreme să se tângue, nemernicul. Şi fusese doborît sub lovituri.

Intr'un ceas, Bucureştii se umplura de svonul atentatului. La noua, seara, adica dupa trei ceasuri dela săvârşirea neizbutitei încercari de omor, aparuse şi se şi lipeà pe ziduri un buletin, prin care norodul era înştiinţat de şase mari doctori, profesori, iscăliţi de desupt, ca starea generala a ranitului e satisfăcătoare şi că, pentru moment, nu este de temut nici o complicaţie.

A doua zi, de dimineaţa, alt buletin vesteà tot acelaş lucru, dar purtà de astă data semnaturile a şapte domni medici profesori.

Nici că se putuse, de altfel, să fie rănit mai tare ministrul, cu un revolver cu calibru de şase milimetri, şi când victima era gros îmbrăcată, ca în Decembrie un om aşa de bogat.

La redacţiile ziarelor urmă apoi să se presinte două trei zile în şir o mulţime de indivizi, pâna şi femei, care arătau că au fost martori la faţa mârşavă, că fara ei ticalosul ar fi scapat.

Pâna şi un birjar, lasându'şi trăsura în curtea prefecturii, venì sa depună, spunând ca fară el spăimântătorul asasin ar fi scapat. Ar fi scapat dacă el, de pe capră, vazându'l fugind pe drumul mare şi pricepând cine este, nu i-ar fi tăiat calea cu birja, ca astfel să poată fi prins de urmaritori.

Ştiind că e vorba de primul ministru, nici unul din cei pe care întâmplarea îi adusese la privelişteа crimei neisbutite, nu pregetà să bata la uşile a două trei redacţii, ca să i se tipărească nu-

www.dacoromanica.ro

mele, pe care de sigur că victima aveà să'l citească şi să'l ţina minte.

Voiculescu, după ce fusese sigur ca ucigaşul erà în mânile poliţiei, dădu fuga la casa primului ministru, apropiată. Cu mare anevoinţă putù sa patrundă printre lumea strânsă pe trotuar, surecurata şi înghesuită 'n curte, până pe trepte. Un comisariat întreg, cel aproape vecin cu casa premierului, se mutase acolo, şi se străduià sa limpezeasca locul de curioşi.

Printre grijile tuturor oamenilor poliţiei, căci ea aveà sarcina sau mai de grabă nevoia sa presupună un complot, o bucurie pâlpăià din fundul inimii pâna 'n priviri: din întâmplarea asta se puteà să iasa un rost de avansare de protecţie înalta!

Până şi publicul întâmplator simţeà ca ar fi cevà de câştigat, dacă ministrul nu era cumvà ranit de moarte.

In cele din urmă, poliţia risipì gloata, vestind-o ca bolnavul e în afara de or ce primejdie, sau îmbrâncind-o.

Voiculescu, aratându'şi carta de vizită, spunând cine este, fulgerându'l cu privirea pe un fecior al casei, carele tânjeà sa'l întrebe pe rănit din partea deputatului, cum se simte, primise, dupa ce dase doua bilete de câte douăzeci de lei, — primise în sfârşit raspuns, că şeful ii mulţumeşte de atenţie şi că se află bine.

Marinică fusese cel dintâi om politic care 'şi dovedise devotamentul pentru şef, pentru stegarul partidului.

Şi pe dată începură să sosească, în vâjiit de automobile turbate, grangurii cei mari, inabordabilii miniştri. Nici ei însă nu putură patrunde la

www.dacoromanica.ro

rănit, spre mulţumirea lui Voi ulescu. Mâni se strângeau, cordial, vocile se sugrumau, fiecare domn dându'şi seama că este în apropierea ilustrului bolnav, muribund poate. Triști, resemnați, ca sub puterea fatalității, care poate şi asupra lor aveà sa abată moartea, îngrijorați, domnii miniștri așteptara. De-ocamdata tabarâra pe Voiculescu, în tacere firește, cercuindu-se strâns în juru'i; ca sa le spună ce văzuse, cum alergase deputatul pe strada Regalității după asasin, cum tabarâse lumea indignata asupra aceluia, cum în sfârşit atentatorul fusese luat de câtivà gardiști inteligenți, care'l fereau de furia mulțimii, așa ca erà de sperat ca înfiorătorul ucigaş să spună cine l-a îndemnat la crimă. De altfel, cei de față, mai toți, nu se îndoiau ca mişelia a fost pusă la cale de sindicaliști, sau cel puțin de catre cei cari 'l învinuiau pe primul sfetnic ca a ucis, prin represiune, mii şi mii de țarani.

Marinică avusese succes în istorisirea lui şi, la olalta cu miniștrii țarii, uită de casa, de masa, statù până dupa miezul noptii. Omul avu momente când se simți egal cu desavârşire cu miniștrii aceştia, pe care, în taina, de multe ori îi crezuse superiori lui, stăpâni pe vre un farmec sau iscusința, care lui poate că'i lipseà.

Când pleca din strada Micşunescu, după miezul nopții, într'un automobil ministerial, în tovarasia unui ministru, care'l petrecù pâna la poarta casei din strada Neguțători; Marinică păşi mai înalt parcă în locuința lui şi mai vrajit de visuri de viitor ca or când.

Dobândise prietenia tuturor miniștrilor şi a şefului. O întâmplare îl adusese în primele rânduri

www.dacoromanica.ro

ale partidului. Şi dacă Marinică n'ar fi mers alene, ca ne altă-dată, pe strada Micşunescu, ci ar fi zorit oleacă pasul, ar fi auzit şi el, ca toţi ceilalţi deputaţi, din ziare şi din lume, de atentat! Ce'l făcuse pe el să meargă aşa trândav, pe stradă, la ceasul acela, ca să aibă norocul să fie martor al întregei întâmplări însemnate? Şi de ce'i venise lui să treacă pe strada Micşunescu, când ar fi putut merge pe strada Academicienilor, sau să cotească în strada Florilor? Marinică se mirà şi i se păreà că o forţă misterioasă îl purtase în seara aceia pe urmele primului ministru, şi'i lenevise mersul anume. Norocul, sau predestinarea lucrase-ra? Puteà să iasă un portofoliu ministerial de aci, mai punând la socoteală şi cevà discursuri. Deputatul adormi târziu, cu propria lui imagină înainte'i, zâmbitoare, aureolată.

Se îmbrăcă repede a doua zi, şi alergă după veşti. Află că se dase ordin ca în dreptul casei premierului, pe o mare întindere, trăsurile să circule domol, iar tramvaele să nu sune din clopot. De altfel, rănitul era teafăr. Nici un mădular nu'i fusese rupt sau sdrobit. Două gloanţe mici îi intraseră 'n carne, unul într'un şold, altul la un umăr, şi se opriseră acolo ca într'un postav gros, fără să fi spart vr'un oscior sau să fi rupt vr'o arteră.

Emoţionat află deputatul că însuşi ministrul de justiţie conducea cercetarea asasinatului, că marele potentat lucrase toată noaptea împresurat de toţi procurorii şi de către toţi judecătorii de instrucţie. De sigur că li se vestejau sufletele, de regret, magistraţilor din provincie, care nu aveau asemenea prilej însemnat ca să se distingă!

Inaltul consilier stabilise că atentatorul îşi făcuse serviciul militar în regimentul I de geniu, în

www.dacoromanica.ro

Capitală, şi că s'a eliberat sergent. Era de meserie lăcătuş la un atelier al Statului. Toţi miniştrii trecuseră pe la poliţie ca să afle ce spune el. Gheorghe Jelescu însă, nu făcuse mărturisiri. Căzuse numai decât într'o stare de prostaţie, şi în zadar doi medici îi făcuseră injecţii, ca să'l aduca în stare de-a vorbì şi a se spovedì. Ar fi voit guvernanţii să afle dacă atentatorul era sindicalist. Grabnic poliţia făcuse percheziţii la toţi socialiştii cu vază. Fără folos! nu se aflase nimic, atentatorul nu fù găsit înscris ca membru al partidului sindicalist, deşì cercetările se întinseseră în toată ţara, pe la toate cluburile socialiste. Crezându-se la un moment că Jelescu aveà, în sfârşit, sa deà o lămurire, i se dasera inhalatii cu eter, dar nici ele nu'l scoaseră din tremuriciul, tâmpeala şi slabiciunea trupească, în care căzuse. Colegii lui, muncitori lăcatuşi, întrebaţi asupra'i, spusesera simplu că e un băiat blând, nemânios, tăcut, şi ca fusese bolnav de curând, timp de vre-o patru luni.

Până şi Eufrosina Voiculescu, nevasta lui Marinică, tresărise din liniştea ei, citeà gazetele pline de informaţii şi erà asaltată de prietene cu întrebari. In ziar erà şi numele bărbatului ei trecut printre ale martorilor atentatului. Despina David venise şi ea şi, pentrucă se întâmplase că Marinică nu venise la prânz acasă, şi nu apucase, plecat de dimineaţă, să spună cevà despre rolul jucat de el în împrejurarea de pomină, prietena familiei îl aşteptă, în tovărăşia Frosei.

Către seară, deputatul se ivì. Prânzise la unul din miniştrii acasă, şi acolo, după desert, ministereasa şi alte cucoane îl rugaseră să le povestească tot ce văzuse. Fusese ascultat vreme de o jumătate de ceas, fără întrerupere.

www.dacoromanica.ro

Deşi se plângea că e obosit, deputatul, Despina se gândi, privindu'l mai adânc ca de obicei, că nici odată nu strălucise ochii lui Marin cu atâta foc, şi că era un bărbat frumos.

Ce'i drept, omul dobândise mai multă cutezanţa. Despinei, pe care el deşi o socoteà fermecător de frumoasă, nu îndrăznea să o atingă cu dorinţa lui, în cuget, îi vorbi de astă dată de aproape, nu tutuind-o, dar lepădând şi pe dumneavoastră şi pe dumneata, cald, prietenos. Femeia bancherului se trăsese de vre-o doua ori, fără sa'şi deà seama, mai în fundul jilţului, ca unul care vreà să se gândeasca mai cu temei; dar nu'şi luase ochii de pe figura, tot mai plăcută ei, a lui Voiculescu.

Sisi, după ce ascultase istorisirea atentatului, narată de bărbatu-său, eşise să mai facă un pic de gospodărie. Rămasă numai cu Marin, Despina se simţi de-odată prea singură, şi voì sa plece.

— Bărbatu-meu poate venì astă seară, dela Severin.., spuse ea, E dus de două zile, Vestea atentatului trebue să fi ajuns şi pe-acolo, O să te roage şi el să'i povesteşti.

Femeia căsătorită întinse mâna ca să'şi ia rămas bun. Voiculescu se plecă respectos, dar Despina simţì că nici odată, nici el, nici alt bărbat strein, nu'i ţinuse mâna atât de îndelung într'a lui şi nu i-o sărutase aşa de lipit, de adânc în carne, şi de fierbinte. El o petrecu până la uşe. Şi acolo i se părù femeei cinstite că purtarea faţă de ea a deputatului e alta, nu fără cuviinţa, dar prea... dulce. Parcă şi vocea deputatului tremurase, rostind la revedere, iar privirea lui se întunecase, se catifelase, şi se luminase totuş, ca de o lumină neagră.

www.dacoromanica.ro

Cu gânduri de mărire și îmbogățire, Marinică vizitează Câmpina și află, apoi, moartea unui scump prieten.

Corpurile legiuitoare lucrau, pareau mai zorite decât totdeauna sa voteze legi, pe când primul sfetnic, in afara de primejdia morții, se tamaduia. Voiculescu nu mai avusese prilej sa vorbeasca și nu'l cautase. Era și prea înghesuit de afaceri. Voià sa vada cu ochii lui o regiune petrolifera în plină exploatare, ciocanit mereu de vre-o doi samsari.

Omul norocos până atunci, viitorul sef al partidului în județul lui, deputatul influent, înțelesese că și acì tot de noroc era vorba. Societați cu experiența geologica, ingineri de mine, incepeau săpături într'un loc sigur, cunoașterea maruntaelor pământului îi asigurà treptat ca la atâția metri se găsește țiței și, sonda pusa, scormonea zadarnic. Se cheltuiau une-ori așa sute de mii de lei și vreme pretioasă, în van. Parca unde te așteptai mai puțin, în matca unui pârâu, în țuguiul unui dâmb, trebuia sa riști o avere ca să abați apa, să gaurești pământul adânc. Și se întâmplà ca un pârlit de țăran să facă, în porumbiștea lui de două palme, un puț de mână și să deà de pacură, din belșug.

Dar, ce'i drept, ce puteà să scoata el, țaranul, din puțul făcut cu sapa, față de sonda de alaturi, care cârà cu lingura ei uriașe, sorbeà dintr'odată și grabnic câte o bute de țiței, ca s'o toarne, mecanic, într'o cisternă, ca de-acolo sa cure pe tuburi lichidul scump, în piața de desfacere, în gara din care porneà pe dată în streinătate? Sâcăita, ispravă a scoaterii cu galeata din fântâna, nu îm-

www.dacoromanica.ro

bogăţeà. Şi ţăranul înţelegea bine ce aveà de făcut. Să'şi vândă locul. Ţineà la preţ, firește, voià să se procopsească.

Neacşu Babic, pe două parcele nerodnice, pe care nici că le muncise vre-odată, de sterpe ce erau, luase patru sute de mii de lei, odată pentru nouăzeci şi nouă de ani. Dar parcelele lui dădeau societăţii care le exploatà câte treizeci de vagoane ţiţei pe zi. Când isbutise să răsbească prima sondă, se cutremuraseră râpele din prejur şi, vâjiind vulcanic, începuse a ţâşnì din pământ o licoare fără nume, mai întâi amestecată cu nisip, cu pietre, cu ţărână, şi-apoi o păcură neagră-verde. Se umpluseră râpele, cursese pe vaile împrejmuitoare, cale de un ceas, licoarea scăpată din întunecimea gliei. Fuseseră chemaţi ca să vadă clocotul, izbânda, directorul societăţii şi inginerul care fusese de parere să se aşeze acolo sonda, domnul Păscuţeanu. Acesta venise însoţit de nevasta-sa, o doamnă elegantă, în matase, şi care nu mai vazuse pe semne o atare privelişte. Şi pe când cucoana inginerului, de depărtişor, se uità la trâmba neagră bufnită din pământ, directorul societăţii, un englez original, un blond înalt şi frumos, înmuià de zor o scândură găsită la întâmplare în păcura încă fierbinte. Zâmbind, englezul se apropie de soţia inginerului şi'i murdări poalele rochiei de mătase, pe când doamna nu pricepea neobrăzarea, iar lumea din juru'i, şi bărbatu-său, făceau haz. Asta însemnà, că societatea îi va dà domnului inginer o sumă de tot mare, drept premiu, şi ca'l roagă să păstreze rochia soţiei sale ca amintire a fericitei zile când sonda X a răsbit. Societatea, firește, aveà să o despăgubească şi pe doamnă de paguba

www.dacoromanica.ro

şi de neplăcerea ei, regal, sau mai bine zis, americăneşte.

Voiculescu ştia bine că nu se poate încumetà să puna sonde. Nici alţii, mai groşi la punga decât el, nu se încumetaseră să exploateze singuri. Dar Marinică se puteà agăţà. Cumpărà dela un satean dreptul pe nouăzeci şi nouă de ani, precum îngaduià legea asupra subsolului, îi plăteà aceluia, odată pentru totdeauna, câtevà mii de lei, şi aşteptà.... să se pue sonde prin vecinătate, ca atunci sa'şi vândă dreptul asupra lotului lui. Tot mai rămasese pământ neînchiriat aşa, pe un veac, mulţi dintre mărunţii proprietari nevoind să robească altuia atâta viitor, sau voind să adaste ei, cu ochii prin megieşi. Unii închiriau pe mai puţin timp. Mulţi închiriau acelaş loc mai multora, luau bani dela toţi şi, la punerea în posesie a unuia dintre cumpărători, se iscà proces între cei care închiriasera. Cei mai cuminţi, mai prevăzători, îşi pastrau în actele încheiate între părţi, cinci, zece or cincisprezece la sută din produsul sondelor, sau din câştigul realizat pe glia lor.

Şolticaria, veniturile drepte, banii luaţi odată pentru totdeauna, schimbaseră lumea dela poalele munţilor judeţului Prahova, o îmbogaţise şi o stricase. Banii veniseră pe nemuncite, nu mai cereau muncă şi, oamenii fără carte, fără nici un fel de cultură şi de nazuinţe, petreceau, credeau ca se boeresc. Mulţi tocaseră tot ce dobândiseră şi ajunseseră a lucrà, mai abitir ca odinioară, în slujba chiar a sondelor.

Voiculescu voià să aibă şi el un petic din pământul cu atâtea ademenitoare făgăduinţe. Nu ştià limpede ce-aveà să facă şi când, cu el. L'ar fi reînchiriat unei societăţi streine de exploatare nu-

www.dacoromanica.ro

mai dacă ar fi fost îmbiat cu o sumă de tot mare şi cu o redevenţă de atâta la sută, şi dacă s'ar fi putut strecurà într'un consiliu de administraţie petrolistă.

Mulţi dintre croncanii cei mari primeau zeci de mii de lei, de unii se spuneà că luau chiar sute de mii, anual, fără să li se ceară alta treaba, de cât sa usureze, la nevoe, rar, sarcinele acelor societăţi catre Stat, să îmblânzească ciocnirea de interese între societatea streină şi Statul naţional.

Ar fi fost pentru Marinica, asemenea sinecură şi o dovadă mai mult de puterea lui şi, ce'i drept, şi un câştig banesc. Iar fiind stăpânul unui teren petrolifer aveà să aibă o greutate mai mult, aveà un drept mai mult, în interesele generale chiar, şi un glas mai mult. Se prea puteà apoi, şi la asta mai ales visà Voiculescu, se puteà ca un guvern oarecare, român, să stăvilească revărsarea atâtor streini în exploatarea petrolului, luând-o exploatarea însuşi Statul asupra lui, şi să aibă nevoe atunci decât mai mulţi români interesaţi în marea întreprindere. Iar când Statul, guvernul la urma urmei, şi-ar fi luat în cârcă avuţia petrolului, Marinică înţelegea profitul, fără cifre, imens, pe care el, deputat, fie liberal, fie conservator, l-ar fi putut stoarce.

Nu mai adăstà Voiculescu, legile se puteau votà şi fără el, se duse să vadă Câmpina.

Reşedinţa petrolului era tot un oraş mărunt, un sat mai închegat, cu o singură stradă mai 'a cătării. Dar ce furnicar de oameni, mai ales bărbaţi, deosebiţi la port, la chip, la mers, se iţeà prin uliţa mare de târg, vorbind tare toate limbile culte ale Europei, şi limba engleză a Americanilor.

In restaurantul principal, pe din afară ca un

www.dacoromanica.ro

han mai ghiabur, Marinică văzù tacâmuri şi feţe de mese aidoma ca în birtul cel mai faimos din Bucureşti. Toate bunataţile erau înşirate în pomelnicul listei de bucate, iar preţurile erau preţuri de Sinaia, de staţie balneara.

Americani înalţi în bust, blonzi, flegma ici, cu ochii albaştri şi privirea liniş ita, erau vecini de masa cu germani graşi, cu pielea întinsa pe ei ca pe safalazi, ca la crenvirştii proaspeţi. Ovrei, Români, erau şi aici. Se beau vinuri scumpe, rare, din belşug, de catre toţi, pe întrecute parca.

Un domn ch l, cu lunete, cu aer birocratic, turnà, cu gesturi de amfitrion, şampanie, altor zece personagii în redingotă ca şi el unii, alţii în sacouri, în haine de piele, în cojoc chiar. Se încheiase o afacere fericita, sau razbise o sondă.

Şi în tot timpul, printre vocile multe, dar nici una ridicata turburator şi ţâfnos, razbatea în restaurant, înşgânà ţăcanitul furculiţilor, glasu i e, respiraţiile mâncailor şi tictacul pendulei din perete: vuetul muncii neîntrerupte, care împresurà oraşul cosmopolit, vuet care veneà ca din afunduri de pământ, se ridicà în vazduh şi se întindea stapânitor pretutindeni. Era în el râvna, osârdia atâtor sonde, atâtor „linguri" uriaşe, care secătuiau fara preget misteriosul pântec al pământului.

Voiculescu îl văzù, în sfârşit, intrând în restaurant, şi pe samsarul lui. Voì să'l îndrepte cu un semn, ca să'i vina la masă. Acela îl vazuse, dar aveà mâni de strâns, politeţe folositoare de îndeplinit. Samsarul cunoştea din amestecul de neamuri o mulţime de inşi.

După masă, încalzit de băutura şi de speranţe, în atmosfera de ospăţ a restaurantului, Voiculescu voì să vada numai decât Buştenarii. Samsarul a-

www.dacoromanica.ro

veà şi el două trei ceasuri bune de plimbare, de pierdut. Vremea era prielnică plimbării pe jos. Iarna nu se îmbârzoiase a viscol şi nămeţi. Cerul senin se rezemà pe dealurile înconjurătoare ale orăşelului, ca un cort albastru larg.

Marinică se trezì suind din greu un deal destul de înalt, ca sa'l poată obosì pe un deputat după masă. Dar mişcarea folosea. Svonul statornic de gâfăială, de monstru scurmând adânc, obosind şi neînvins, al lucrului sondelor, se auzeà şi acì, afară din Câmpina, şi unde nu se preà vedeau sonde. Drumul, noroios, muncit de copitele cailor, de opintiri, nu aveà trotoare şi urcà mereu. Piciorul da înapoi pe hleiul lunecos. Tăcerea împresurà locul. Se întâmplase sa nu treacă în ceasul acela nici care, nici oameni. In depărtare, munţii se scriau ca o dantela pe zare. Samsarul, om gras, gros, vârstnic, începù a geme, şi a se odihnì des.

— Oare mai avem mult? întrebă Marinică.

Samsarul făcù semne din cap că nu, iar din mână că încă nu s'a isprăvit.

Dealul fusese mincinos. De două trei ori părusе că se sfârşeşte şi, aproape de vârf, scoteà înaintea drumeţilor altă culme, care şi ea trebuia urcată.

Când sperà mai puţin să isprăvească truda mersului şi se pregăteà să steà oleacă în vârf de măgură, şi să vadă înainte'i alt vârf, Voiculescu se uimì de ce'i văzură ochi. Dealul se sfârşise: în vale, într'o vale adâncă şi largă, adevărat şes semănat de moviliţe, un cimitir întreg de obeliscuri, de turnuleţe Eiffel, de schele!

www.dacoromanica.ro

I-un cimitir întins de obeliscuri
Boite parcă cu catran, murdare!
Pe vârfurile lor, cu stârv în pliscuri,
Te-aştepţi să vezi corbi mari, la ospatare!

Aşa de siniştri îi descrisese un poet, Buştenarii, pe care îi priveau samsarul şi Voiculescu. Nenumărate erau schelele producătoare, şi ele se cunoşteau de departe, erau smolite de sângele negru al pământului, ca nişte scaune de macelarie. Păreau că lucrează singure ele, în taina, nesuparate, nezăticnite, date dinadins după dealul acela gloduros, pe care fugeà piciorul omului. Ca o cărdaşie lucrau ciudatele sonde, ascunse şi neclintite, voind din adins să pară sărăcacioase, aşa deşirate, cu coastele lor rare, schelate, sorbind, izbind, scurmând, secătuind pământul tot mai adânc.

Zilele de Decembrie sunt scurte, samsarul pricepuse că Voiculescu este emoţionat, că înţelege câte sute de mii de lei tălmăceşte svonul, respiraţia sondelor dela Buştenari, şi-şi poftì clientul să se întoarcă la Câmpina, pentrucă însereaza şi are, pe de altă parte, treburi multe.

Intorcându-se, hotărârâ ca să plece a doua zi de dimineaţă la Mărgineni, unde Marinică voià să vadă chiar el terenul ce erà acolo de închiriat, şi apoi la Scropoşi, pentru alte două parcele.

Coborând dealul pe care'l urcaseră silnic, cu totul altă priveliste li se înfăţişà. Ca turnuri subţiratice, schele şi iar schele se desluşeau în cenuşiul serii. Câmpina se iluminase, aveà lumină electrică. Mirosul păcurii pluteà în aer.

In seara aceia se întinse masă mare la restaurant şi Voiculescu făcù o sumedenie de cunoştinţe. Erau acolo un preşedinte de tribunal, întors dela ţară, unde prezidase la o consolidare sau la o pu-

www.dacoromanica.ro

nere în posesie, doi avocaţi din Bucureşti, primarul Câmpinei şi judecatorul local. Pe lânga ei se adăogasera înalţi funcţionari petrolişti şi doi proprietari de terenuri petrolifere.

Dupa îndelungata şi îmbelşugata cină, mai toată compania veselă porni la şantan, unde statù pâna dupa miezul nopţii, râzând, bând, cunoscuta şi respectata de toata lumea. Era o societate, aceasta, interesantă pentru Voiculescu, isteaţa şi dispreţuitoare de bani; fiecare ins dintre cei de faţă, fiind indrituit a sperà că mâine poimâine iar va da, ca azi or ca eri, peste o mie, zece mii de lei, afara din leafă, afara din venitul regulat.

A doua zi, deputatului nu'i fù cu putinţă să plece de dimineaţa la ţară. Totuş pleca înaintea prânzului, dupa ce garnisise bine un cos cu pui fripţi, cu salam, cu sardele, cu brânzeturi fine şi, firește, cu sticle înfundate, pentru udarea gâtlejului şi înveselirea timpului, ce se posomorà.

Tocmai către seara, obosit, pătruns de frig, de aerul rece stârnit mai ales de goana cailor, poposì înapoi la hotel. Aranjase. Erà acum şi proprietar de subsoluri cu zacăminte de petrol. Văzuse, pe fâşia de pământ ce o arvunise, un puţ parasit, din care ţaranul proprietar nu fusese în stare să scoată păcură, numai pentruca, ziceà el, n'avusese capital.

Era plin de speranţe Marinică, şi doreà, în veselia lui, care se ţinuse vie cu vin de Cotnari, mereu în ziua aceia, doreà să mai dea ochii cu amicii proaspeţi, hârşiţi în afaceri de petrol, din Câmpina.

Dar nu'i mai văzù pe toţi. Plecaseră care 'ncotro, numai câţiva rămăseseră. In schimb făcù alte cunoştinţe, află alte minunaţii; alte îmbogăţiri prin ţiţei îi împuiară capul, şi petrecù şi de astă dată

www.dacoromanica.ro

la varieteu până 'n zori. De astă data se trezì chiar după amiază, pe la ceasurile trei, şi cu Marcela, cu diva şantanului alăturea. Trenul catre Bucureşti plecà la orele cinci şi un sfert.

Rămas singur în oraşul vuind de munca, fară nimeni lângă el, pentruca de samsar se desparţise de cu seara iar diva plecase, şi plecase chiar nemulţumită cu desavârşire, Marinica venì la gara din vreme şi se aşează tacticos la citirea gazetelor.

Pe pagina patra a Regenerării, cetì

„Astazi va fi înmormântarea cunoscutului bancher, Romulus David, mort în ciocnirea de trenuri întâmplată în apropierea garii Liseasca, etc."

Marinica încremenì. Era vorba de prietenul lui, de omul acela admirat şi iubit de toţi câţi îl cunoscuseră, era vorba de omul care aveà cea mai frumoasa nevasta ce se puteà visà!

Jalnic, Voiculescu îşi înfundă coatele în genunchi, prins de înfiorare. Va să zica moartea habar n'aveà de avuţie, de inteligenţă, de norocul insului chiar! Mai norocos ce se aratà sa fie Romulus! Puteai, aşa dar, sa fii deputat; sa fi ţinut acum un ceas un discurs, care sa'ţi asigure un portofoliu ministerial, până într'o saptămâna, şi ea moartea, te puteà picnì pe loc, fară nici un răgaz! Ce'i păsà ei de planurile tale, de terenuri petrolifere!... Bietul Romulus David! biata nevastă-sa, aşa de placuta aşa de dulce!

Şi Marinică nu se gândî nici de astă data la ea, cu dorinţă. Numai milă simţì şi parere de rau, şi pentru mort şi pentru văduvă.

Chiar mai apoi, în vagonul legănat de fuga trenului, vedeà necontenit chipul, drag lui, al lui Romulus, nasul coroiat, strălucitor de curat, ure-

www.dacoromanica.ro

chele'i într'adevăr mari, două mari ascultătoare, sfetnice ale minţii.

Compturile cu el, în treburile pe cari le aveau împreună, erau din fericire limpezi, regulate. Din partea asta nu aveà nici o supărare. Omul acela îi folosise. Cu siguranţă că şi în afacerea asta nouă, în care păşeà, a petrolului, l-ar fi întrebat pe David, şi-ar fi aflat dela el lucruri temeinice. Prin bancă, David se pricepea în toate afacerile bănoase, în toate întreprinderile. Poate că împreună ar fi dat o lovitură mare, ar fi făcut o asociaţie în care să atragă un mare capital strein. Păcat! mare păcat!

Hotărît că Voiculescu pierdeà mult, prin moartea bancherului Romulus David! Nevasta răposatului, Despina, aveà să urmeze, de sigur, să vină pe la ei; dar cât aveà să scadă în ochii lumii, frumoasa femee! Să se mărite, cine ştie când şi dacă mai puteà, dacă nu aveà zestre personală şi n'o lăsase răposatul, prin testament, stapână a marei lui averi...

Acasă, în strada Neguţători, Marinică nu'şi găsì nevasta. Era plecată la înmormântare; stà de sigur, în ceasul acela s'o consoleze pe tânăra văduvă, buna ei prietenă.

Socrul, Petre Izu, tocmai se pregătea să plece; uscatul bătrân era vesel, câştigà de o vreme la cărţi, în fiecare seară, şi cinà la restaurant.

Gândindu-se bine, socotind că ar fi trebuit să ia şi el parte la înmormântare, Marinică plecă de-acasă, întins, către locuinţa văduvei. Aveà să se scuze, că nu ştiuse nimic de nenorocirea întâmplată, precum era adevărat.

www.dacoromanica.ro

Aci vom vedea că dragostea e mai tare decât prietenii, decât datoriile, îndatoririle şi decât altă dragoste mai veche.

Neamuri de toată mâna, de-ale lui Romulus David, şi mai apropiate şi depărtate de tot, alergaseră pe la tribunale, pe la avocaţi şi jurisconsulţi, ca să întrebe cui i se cuvine averea bancherului răposat, şi să'i oprească la timp ravăşirea. Nu poate ştî nici odată un milionar câte rubedenii are, şi Romulus s'ar fi crucit văzând câte aveà, de care nu auzis pomenindu-se şi nici nu le văzuse.

Despina, îndată după năpraznica durere şi brutalitate a aflării morţii bărbatului ei, se simţî singură în marea şi bogata casă, în care traise ca stăpână. Prin labirintul multelor odai vaste nu se mai puteà regăsì, concentrată bru c la propria sa persoană suferindă, stingheră. Un sentiment, asemănător cu frica în singurătate, năpădì, ca buruenile, sufletul plăpând al femeii. Sutele de lucruri de artă, variate, peste care ţesuseră privirile lui Romulus aprecieri, momente din viaţă, şi pe care văduva de astăzi le apropiase, le privise prin ochii bărbatului, i se părură streine ca într'un muzeu în care ar fi pătruns pe nevrute, singură. Nici chiar lucrurile caznice, toate ale soţului, nici ele, alese şi cumpărate numai de el, n'o făceau să se simtă la ea acasă, într'un mediu familiar de tihnă, de reculegere spirituală, de mediu în care să poţi judecà şi suferì fără constrângere, la larg. Durerile au nevoe să fie adâncite. Şi Despina aveà adâncă nevoe să gândească, să sufere 'n liniște, să vadă înainte'i. Până şi slugile, multe, i se păreà ei că vorbesc cu o măsură, cu o reţinere

www.dacoromanica.ro

deosebită, calculată. Ştiau de sigur şi ele că doamna nu poate rămâne stăpâna lor şi a casei bogate, ea care venise săracă acolo şi nu se legase cu bărbatul, cu averea, cu ele chiar, printr'un moştenitor, printr'un copil, singurul îndreptăţit să fie stăpân. Până şi Sia, camerista, aşa de sloboda 'n purtare şi de limpede 'n privire, cu Despina, îşi împletecea picioarele în jurul văduvei, o mângaià tamnesam, cu vocea, priveà în lături şi puneà unele întrebări, care i se păreau obscure stăpânei, şi cărora, în turburarea ei, nu le răspundeà.

Dela Sia afla Despina ca s'ar puteà sa se puna peceţi pretutindeni, din pricina moştenitorilor „domnului" şi, înfiorata, gândindu-se unde ar puteà să plece, îsi amintise cu groază, fosta fata fara zestre, de Craiova, din care plecase. Cuibul milionarilor nu'l puteà suferi. Acolo aşteptase până la treizeci de ani, ca sa se poată mărità, compătimita pe de oparte şi curtată cu neruşinare pe de alta, cu propuneri de concubinaj.

Dar tocmai pe când Despina David depărtà dela sine cu amândoua mânile vedenia nesuferita a Craiovei, venise la ea Sisina Voiculescu. Prietena aceasta, printr'o întâmplătoare pătrundere, o poftì cu destulă staruinţa şi curata prietenie, sa vină să locuiască la ea, ca să n'aibă neplăceri şi sa nu fie singură. Despina ştia despre casa din strada Neguţători, ca fusese zestrea Frosinei. Imagina lui Voiculescu păreà că aprobă din răsputeri ideia aceasta. Putea să locuiască Despina în casa Frosinei, or cât ar fi vrut şi, în tot cazul, nu trebuia să o părăsească: până nu se limpezeà bine cu dreptul ce'l aveau moştenitorii lui Romulus, şi cu dreptul pe care îl avea şi ea asupra averii defunctului. Eufrosina aflase dela tată-său, mare jurisconsult, fost

www.dacoromanica.ro

consilier la Inalta Curte, că vaduva avea dreptul la a patra parte din averea totala. Va sa zica, în casa Sisinei era şi un om, tatal ei, care ştia bine dreptul şi puteà or când să'i spuna ei, Despinei, un cuvânt temeinic asupra moştenirii.

Imagina lui Marin Voiculescu mai trecù odata, la acest bun popas al frământarii, printre ceţurile atâtor gânduri înlacramate ale vaduvei, şi frumoasa femee n'o privi cu nepăsare. O taini a prietenie o legà de bărbatul acela, care i se paruse totdeauna frumos, care o înfiorase odata până la plăcere, în neştire, fără vina, fara urmari; şi însuşi launtrul casei Voiculescu, vazut cu ochii amintirilor, o îmbià sa primeasca invitaţia.

Pe raposatul ei barbat, femeia îl plângeà ca pe un om svârlit din culmea bucuriilor vieţii în prăpastia morţii, pe neaşteptate, când nu fusese nici rău, nici batrân. Il plângea ca pe norocul ei pierdut pentru totdeauna, şi 'i se parea, legând firul rupt astazi de firul tăiat prin măritişul cu milionarul, că anii de belşug, de căsnicie, fusesera un vis mincinos. Iar irealitatea vietii de eri, îi micşorà şuferinţa şi'i deschidea ochii asupra înconjurului, real. Nu putea totuş să privească cu pătrundere limpede în juru'i, pentruca necontenit era teatrul amintirilor proaspete, al ciocnirii lor cu prezentul şi viitorul.

Negrul sever al doliului învederà şi mai vârtos albimea îngerească a gâtului, a feţei, a mâinilor Despinei. Trandafirii obrajilor ei se mai stinsesera, dar gura, în frământarile gândurilor, murmurate pe semne, în necurmata convorbire cu sine a celor în restriste, ardea ca o răsură, chemà sarutările patimei şi jurămintele de iubire eternă.

Indrăgostită de prietena ei, plină de respect faţă

www.dacoromanica.ro

de atâta frumusețe, Sisina era numai ascultare, slugă iubitoare, întâmpină dorințele ar fi vrut să'i desfacă părul și să i'l pieptene.

Din prima zi de ședere în casa Voiculescu, Despina fù nevoită să zâmbească printre lacrămi, atât de îngrămădită de dragoste era. Până și moșneagul Petre Izu își scosese manierele din garderob și o servea la masă pe văduvă, cu o curtenie de tânăr.

Rar se întâmplà să rămână singuri Voiculescu și Despina. Și când se nemerea să fie numai ei amândoi, își dădeau îndată seama și ascultau cu încordare și stânjeneală, fără să vrea sau să năzuiască ceva. Se întrebà fiecare din ei: Oare după ușe nu e nimeni? nici în odăile înconjurătoare, ci tocmai dincolo de ele?" Și amândoi lăsau în jos capetele, le ridicau la răstimpuri, ca să se privească, se cercetau, încercau a vorbi, nu puteau să zâmbească, nu le venea în minte nici o glumă, și nu le venea în de obște nimic în gând. Și Marinică oftà, și se întâmplà să suspine și Despina, deși căutà să'și înăbușe suspinul.

Sufereau. Tăcerea le apăsà conștiințele turburate; vorbeau în sfârșit de vremea de iarnă de afară, se posomorau, Despina se supărà pe moștenirea care încă nu se deslușea; Marin arătà îngrijorare față de cine știe ce chestie politică.

Dar le-ar fi lipsit ceva, să nu se vadă într'o zi. Voiculescu nu mai bătea caldarâmul orașului; până și afacerile le mai uitase, terenurile petrolifere avea când să le vândă; moșia lui nu'i cerea să se ducă s'o vadă, iarna; parlamentul luase vacanță. Nici în orașul Leorman nu simțeà nevoe să se ducă omul politic, viitorul șef de partid.

Văduva era firesc să steà acasă; nu avea prie-

www.dacoromanica.ro

teni mai buni ca pe Voiculeşti; n'aveà la cine să se ducă; avocaţii veneau ei s'o vada, s'o informeze.

Dacă bătrânul Izu n'ar fi stat şi el mai mult pe acasă, ca de obicei, Marin poate ca ar fi avut prilej să descurce ghemul tot mai mare şi mai încurcat din sufletul lui. Cât despre Sisina, ea trebuia să'şi vadă şi de gospodărie, şi'i lasà, fara bănuială, singuri.

Streina, care trebuia să fie mângâiată, distrată, întrunea totdeauna, şi la masa mică de dimineaţa şi la prânz şi la cină pe gazdele ei, în juru'i. Ca s'o duca undeva, la teatru, la concert, pe îndoliata, nu se putea, cuviinţa cerea ca ea să steà la camin, în jale. Şi nici n'ar fi primit să petreaca Singuri ei să se ducă Voiculeştii, nici vorbă nu erà, mai ales că nu apreciau arta şi n'o pricepeau.

Nici odată mica familie nu fusese mai închegată ca acum. In lungile seri de iarnă, luasera obiceiul să se adune toţi patru în jurul samovarului, aşezat în mijlocul mesei lungi din sufragerie. Femeile bughineau la câte un migălos lucru de mâna, sau căděau în reverie, bărbaţii vorbeau, rar, tihnit, şi-atunci cuvântul treceà din gură 'n gura. Vâjiitul fierberei apei în samovar erà ca un ison al gândurilor fiecăruia, aşà de deosebite, ca un regulator al lor, care făceà să nu sbucnească până la clocot nici o cugetare, nici o constatare, ci viaţa să curgă lin ca un şipot, mereu în matcă, aceiaş.

Cel care vorbea mai des şi mai mult era bătrânul Izu, ale cărui amintiri se împleteau pe momentele neînsemnate, de faţă, pe dorinţa de-a se face plăcut frumoasei femei văduve. Dela un ceas oarecare, zece, unsprezece, dar totdeauna, cu aerul că

www.dacoromanica.ro

se duce la culcare, unchiaşul plecà, noctambul înrădăcinat, la club, ca să vină către zorii zilei. Jocul de carţi, atmosfera clubului, îi erau necesare ca mâncarea.

Nimeni nu mai pomenea de-adreptul de Romulus David. Soţia lui nu voia să'i întristeze pe binefacătorii ei; iar aceştia nu voiau s'o mai vadă pe ea plângând. Toţi înţelegeau că regretatul om trebue uitat, cu atât mai mult cu cât moartea lui fusese neobişnuit de cumplita: fusese taiat în doua de vagoane şi strivit mai apoi sub fărâmături.

Se ştia acum că soţia lui, Despina, avea să ia peste un milion, ca erà o partida stralucita, şi un respect şi mai mare şi de altă natură încoltise în casă, dela stăpâni până la ultima servitoare, faţă de ea.

Erau acum în zilele albe ale Crăciunului. Gospodăria trecuse prin silinţele şi marile pregatiri din toate casele româneşti; se dereticase din pivniţă pâna 'n pod, se facuseră fel de fel de cozonaci şi prajituri. Despina luase şi ea parte la zorul, obida şi iscusinţa cheltuite în aşemenea împrejurari, — şi familia sporita petrecù patriarhal.

Se întâmplase să mai pice câte o rubedenie de-a lor, de-a nevestei lui Marin şi înrudită şi cu Despina. Cu multă patrundere priveau neamurile acestea, şi unele nu'şi puteau ascunde cumsecade mirarea şi ciuda. Se întrebau ele: ce caută frumoasa Despina, milionăreasa, în casa deputatului, în căsnicia obscură, întemeiată pe politica. O atrăseseră oare bătrânul coţcar, magistratul silit să demisioneze, şi pehlivanul de politician? Pentru ce? Urmăreau vre-o afacere mare cu capitalul tot în bani, al văduvei? Aveau de gând s'o mărite cu care-va? Oare trăgeà nădejde alde Voiculescu, că

www.dacoromanica.ro

frumoasa văduvioara are să ramâna cu movila e de aur cu tot, sub acoperământul lor? Se putea oare așa ceva? S'ar fi învoit Eufrosina Voiculescu să'și împrumute barbatul alteia pentru sporul averii? Câte nu se văzusera! Ce'i drept, Marinica prea i se arătă prieten lui Romulus într'o vreme. Poate că de pe atunci se începuse ceva.., Se mai puteà și ca Sisina sa nu știe nimic, să nu banuiască nimic și sa adaposteasca în casa ei de zestre pe amanta bărbatului ei, peștelui ei de bărbat!

Mai nici odată fondul unei bănueli nu este prea departe de adevăr, dar banuiala este mai totdeauna cu mult mai murdară decât ceiace întrevede. Banuiala n'are scrupule; nu cunoaște suferințele remușcării și ale regretului că nu s'a putut altfel, pe calea cinstei, și nu ține seama de scurgerea firească a clipelor care aduc la savârșire și cele mai oprite și cele mai ciudate fapte.

Viața la olaltă, zilnică, în loc s'o despodobească pe frumoasa femee, împingând-o tot mai mult în cercul de lucruri și de făpturi obișnuite, comune, al lui Marinica, îi înmulțea vedenia turburatoare și i-o statornicea în ochii îndragostitului barbat, și făcea din ea o necesitate sufletească.

In casa ei, Despina traise ca o milionareasa ce fusese. Frumusețea ei gasise în lux, în parfume, un echivalent, o societate, meritata. Daca barbatul ține să fie cât de multă minte (uneori și putere musculara) si dorește să se impună și femeii ca inteligența; femeia înțelege însa, fără sa raționeze, condusă de scopurile simple încredințate ei de către natură, înțelege și știe să amestece și să faca un tot din trupul, inima și deșteptăciunea sa. Nevasta bancherului David, milionar, în răgazul inspirat

www.dacoromanica.ro

de opere de artă, de nimicuri scumpe, asociase graţiilor ei: mătasea, dantelele de Bruxelles, miresmele şi nestimatele. Impodobirea ajunsese deprindere, gust, ştiinţă. Văduva n'o putea înlătură şi nu avea de ce, cu atât mai mult cu cât menţinând atmosfera plăcută, de fericire, obişnuită ei, putea să'şi uite mai uşor, uneori cu desăvârşire, văduvia.

Despina venea în sufragerie, dimineaţa, la luarea cafelei cu lapte, îmbrăcată 'n alb, doliu japonez, în culori candide, un lan de crini toată, o întrupare de petale. Linia corpului ei neîndreptată şi nesiluită de corset, se ghicea întreagă, sub vestmântele subţiri şi tăiate ca de un îndrăgostit. Partea de piept, zărita prin decolteul fără leză, trandafirie, istorisea tot ce se petrecuse în camera de dormit, cum femeia îşi înfiorase sânul cu răcoarea apei, turburătorii sâni: ciorchinii voluptăţii; cum se stropise cu parfum pretutindeni, deşi, de cum schimbase cămaşa de noapte, făcuse o bae caldă şi parfumată. Se pieptănase, se gătise la oglinda, privindu-se mult; căutase să fie aşa precum era: desăvârşită. Se putea oare să nu ştie ca este frumoasă şi să nu se întrebe ce poate dobândì, pretinde prin frumuseţe?

La prânz, Despina avea altă toaletă, care se întâmplà să aducă aminte că e văduvă. Schimbà trei toalete pe zi, şi zilnic altele, neapărând în aceleaşi decât la vre-o săptămână; dând mereu astfel alt cadru imaginii sale. Şi totuş nu vizità pe nimeni; cel mult se plimbà cu trăsură închisă, în tovărăşia Eufrosinei.

Magistratul nu luà nici odată parte la cafea cu lapte. Dar la prânz şi la cină nu scăpà nici un prilej să măgulească şi să laude, şi frumuseţea şi

www.dacoromanica.ro

cochetăria Despinei. Marinică nu cutezà nici odată să rostească cuvintele de preamărire şi de adorare ce'i veneau pe buze, dar ochii lui se deschideau mari şi mânile'i tremurau pe tacâmuri, în preajma mânilor de floare albă ale soţiei bunului prieten, răposatul bancher David.

Piţigoiul fusese stors din amintiria lui, obsedată de o singură imagină; chiar amintirea Medeei nu'l mai usturà, iar chipul nevesti-si îl rabdà omul cu bunătate, întrucât Frosa îi prilejià, numai ea, apropierea de femeia iubită. Pricepea transfigurat sufleteşte, clientul de varieteuri, purificat oarecum, că acum iubeà întâia oară în viaţa lui, că iubea cu adevărat.

Şi i se năzărea, şi sperà bărbatul amorezat, că nici ei, frumoasei văduve, nu'i e indiferenta faptura lui, deşi nu se rostise între ei nici un cuvânt deslusitor, de nădejde. Iar dacă avea să afle vreodată măcar cum e privită de ea iubirea lui, nu ştia. Aşteptà. Se gândeà că Despina are un doliu de îndeplinit, după care ar fi mai slobodă să priceapă, să se pătrundă de o nouă iubire; că în casa prietenei sale n'ar primì nici odată să i se facă curte, de către chiar soţul celei care o găzduise la nevoe. Şi i se pareà lui Marin că şi lui i-ar fi mai uşor să bată la uşa casei ei, a Despinei, şi, pe departe, şi apoi tot mai apropiat să'i vorbească sa'i povestească... să'i mărturisească în cele din urmă!

„Să'i fie la câţivà paşi departe, ziua şi noaptea, şi să rămână totuş ca doi streini, când o dorea atât, când era urmărit în tot ce făceà de icoana ei, când aproape că nu mai făceà şi nu mai izbuteà nimic, de obsedat ce erà?

Dar nefiind sigur că ar fi mai cutezător acasă

www.dacoromanica.ro

la ea, când întâmpină cu gândul plecarea ei din căminul lui, se spăimântă.

Să n'o mai vada zilnic? Mai ales sa n'o mai vada în costumul ei de dimineaţa, în vestmântul în care simţea că o iubeşte mai tare, şi'n care cutezà în gaardu'i s'o apropie de el?

Şi vremea treceà.

Trecuse Carnavalul întreg şi nu intrase nimic nou în relaţiile lor, decât că nu'şi mai spuneau ceremonios şi departător: doamnă, domnule. Se fereau, ce'i drept, şi de tutuirea prea vadita. De puţine ori se plimbaseră cu toţii, la sosea, cu sania, cu trăsura, el la spate sau pe scăunelul cel mic din fată; pentrucă atât Marinica pe cât şi Despina, mai ales ea, simţeau că doliului acela îi datoresc alte gânduri, decât cele care'i munceau. Caci, este drept că simţurile femeii se turburaseră.

Ca nealtădata, Voiculescu trebuì, într'o zi, sa cineze în societatea parlamentarilor, care voiau sa'i deà un banchet tânarului şef şi prim-ministru, pentrucă acesta îşi reluà activitatea.

Trist, şovăind să plece seara din casa dragă lui acum, Marin, rămas un moment singur cu Despina, rostì:

— Ce greu mi-e să plec, doamna... Sa nu stau la masă cu dumneata! Şi când mă gândesc unde mă duc!...

Şi bărbatul, într'adevăr şovaelnic, îşi afundà privirea în ochii femeii. Nu erà nimeni în vecinătatea lor. Ea răspunse pe dată:

— De ce pleci? Şi noi o să'ţi simţim lipsa.

— Şi dumneata? întrebă lacom, scânteind, sorbind-o cu ochii, Marinică. Parcă astă seară, urmă

www.dacoromanica.ro

el, mai mult decât or când, aş vrea sa te vad..,
— Vezi-mă! făcù ea simplu.

Şi temându-se parcă,, de ceia e s'ar fi putut înţelege din vorbele ei, îşi muşca buzele, şi plecă, aruncându'i o privire de temere, ca şi cum ro tise cevà neîngaduit.

Eşit printre cei din urma din sala banchetului, Marinica, şi alţi câţiva deputaţi, nu gaseau trasură. Era pe la miezul nopţii, geruia, străzile centrului Capitalei erau pustii. Deputaţii se desparţiră, şi Voiculescu rămas singur, se îndrepta catre casa. Acì se grabeà; acì muià pasu'. Nu'l supară frigul. Din potrivă, îl înviorà; şampania şi mâncarile multe îl încalzisera, îi pusese în stomac ca o sobiţa, a carei caldura fierbinte o simţea şi pe frunte şi pana şi 'n degetele mânilor. Omul traià cu închipuirea un ceas de scumpa şi dulce desfatare. Acì îşi încetinea mersul, ca să nu'şi zadareasca visarea; acì, ca să ajunga mai de graba acasa, unde se putea vieţui aevea cele ce visà, paşeà de zor.

Nu'i daduse curaj, nici speranţa vaga, conversatia avuta cu Despina la plecarea lui de acasa, la banchet. Numai ei i se paruse ca a scapat o vorba, care l-ar îndrituì pe el să îndrazneasca. El nu avusese măcar o nedumerire; dar şampania, societatea celor care puteau totul în ţara românească, şi îşi permiteau totul, ştia el bine! acestea înlăturasera sfiala lui Marinica,

Dacă nici de data aceasta n'avea sa încerce, când ar mai fi cutezat? Se putea ca Despina să plece din casa lui de pe o zi pe alta; afacerile ei fiind puse la cale. Poate că n'avea să izbutească.

www.dacoromanica.ro

dintru'nceput... dela uşa care se putea să fie închisă cu cheia. Dar trebuia să'ncerce!

Incet, Voiculescu intră în vestibulul casei lui. Işi lăsă blana greoae, pălăria, şi în haina lui neagră, de gală, de ginere, cu ghete de lac în picioare, înaintă prin întuneric, până la uşa dormitorului mult iubitei. Aici, curajul îl părăsi. Atinsese lemnul unei uşi cu degetele dibuitoare, dar i se părea că mâna lui, în plimbarea'i pe lemn foşneşte sgomotos, a mătase. Nu găsea clanţa uşii. Nu era sigur apoi, dacă aceia era uşa odăii ei, sau alta. Era aşa de întuneric, că nu mai ştia cât înaintase în sală, şi dacă nu trecuse la altă uşe. Avea chibrituri, chiar în pulpana elegantei haine, dar sgomotul hârşielii bâţului pe cutie se putea duce glonţ la vre-o ureche întâmplător atentă.

Oare cine ar fi putut fi treaz la ora aceia? se întrebà el. Izu erà, de sigur, de pe la zece la club, cei rămaşi acasă se culcaseră pe dată, şi acum fireşte că dormeau. Sisi adormea de grabă, şi nu se mai trezea până la ziuă. Despina.., ea puteà să şi audă, tot atât! Dacă nu obişnuia să se închidă cu cheia, frumoasa văduvă, doar n'avea să închidă acum, auzindu'l în coridor. De unde i-ar fi trecut ei prin cap că el vreà să'i vorbească? Zău, parcă n'ar fi fost nimeni acolo, dincolo de uşe, aşà nu se auzeà nici o respiraţie, nimic. Şi oare de ce'i bătea lui inima aşa de crâncen, şi de ce răsuflà ca la o trudă?

Marinică mai stătu câtva, ca doar i se vor potoli bătăile inimii. Poate că ceasornicul băteà aşa, în vestă. Parcă se gândise vre-odată să'l asculte cum ciocăneşte netrebnicul de ceas? Marin scoase cronometrul şi'l puse pe masă, lesne, ca şi cum ar fi văzut, pe masa din coridor. Apoi îşi încordă

www.dacoromanica.ro

iarăş auzul: tare mai svâcneà inima! Dar poate că aşa bătea, sau aproape aşa bateà mai totdeauna, şi nu se apucase el nici odata să'i asculte puternica pulsaţie. Ei şi? avea să'l oprească ea?

Marin trase un chibrit, — o lumină mare, spăimântată, sparse întunericul, ai fi zis ca'l pravăleşte în lături, şi omul desluşì în întregime uşa în faţa căreia se oprise şi vecinătatea ei.

N'o greşise, aceia erà. Stinse lumina, cu o suflare prelungă, şuerata, şi, iar în păcura întunecimii, dar fixat asupra înconjurului, puse încet mâna pe clanţa. Fierul rece parcă voia să resiste apăsării. Clanţa se împotrivea, nu se lăsà în jos, deşì parcă destulă putere punea omul. Asudat, cu pieptul lipit de uşe, Marinică şovaia. Gardistul şuerà pe stradă; se oprise cu siguranţă înaintea porţii casei lui. Poate că trăia cu vreuna din servitoare. Poate că sergentul zărise scăpărarea chibritului: cine ştie?

Marin apăsă mâna mai tare, şi clanţa începù să cârâe. Se simţì de odată tras de uşe. Nu! el împingea, dar cât de încet! Şi ghiata scârţâia! Mai auzì o respiraţie, care nu se puteà să fie tot a lui, care erà a ei de sigur. In nestire, după ce intrase, lipì uşa la loc, schimbând mâna pe clanţa din lăuntru. Aştepta; oare ce aşteptà? Ii venì în minte că Despina s'ar putea spăimântà, ca toate femeile, noaptea, crezând că'i un hoţ, sau chiar de venirea lui, şi să ţipe, să'i adune pe toţi ai casei acolo. Ce ruşine! Ce năzdrăvănie de poveste!

— Cine e? auzi un murmur, dintr'un colţ al încăperii.

— Eu! răspunse el, cu sfială, tot de lângă uşe, în adăstare.

Iar cel care întrebase „cine e", din locul în

www.dacoromanica.ro

care Marin știa că este așezat patul, nu țipă, nu crâcnì a nemulțumire, tacù. Marin închise ușa cumsecade, clampa se auzì deslușit.

Un oftat subțire se deșiră apoi, din locul în care erà crivatul. Cinevà, știà bine Voiculescu cine, abea se stapânea să nu se frământe pe locu'i. Și el se apropie cu doi pași.

— Ce nebunie facem! mărturisi încet, și'și luă partea de vina, frumoasa vaduvă, și iar se facù tăcere.

Bărbatul se simți crescut. urias. Din alți trei pași, largi, fù lânga pat, se aplecă, puse gura la întâmplare, plina de saruta i pe plapumă, pe pernă. O mână îi gasì mâna, și'l calauzì.

— Nu mai puteam! șoptì bărbatul, și de astă data saruta gâtul femeii, pe lânga ureche.

— Taci! i se răspunse.

Nu vreai sa pleci!? izbutì femeia să întrebe.

— Nu pot! rostì el, și iar o sarută.

— Atuncí... gemù femeia. Și ești îmbracat; vii de-afară... constată ea.

Dar hainele lui începură sa se auda picând, înfundându-se pe covoare.

Aproape de ziuă, pe când el îi sarutà mânile cu recunoștință. Despina David, năpadită de amintire și de remușcare, începù să plângă.

— Nu credeam, murmurà ea printre suspine, să fiu atât de păcătoasă și față de el (înțelegea pe răposat) și față de Sisi, de cea mai buna prietenă.

Și urmă:

— Vezi să nu ne afle nimeni. Du-te! Du-te!

www.dacoromanica.ro

Disperarea prea fericitului nostru erou, când a doua zi chiar, nu izbutește să pătrunda noaptea la Ea.

Altă dată, la ceasurile nouă dimineața, soții Voiculescu și oaspele lor, prietena casei, erau cu toții în sufrageria încălzita, primitoare, familiara, pe masa careia aburea s rviciul de cafea cu lapte.

Acum, a doua zi de banchet, Sisi a teptà în zadar la ceasul obișnuit. Presupusese ca Marinică, venit noaptea târziu, (ea nu știà când) avea să se scoale mai către prânz. De cum pasise dimineața din iatacul conjugal, Sisi gasise ceasornicul lui de aur pe masa din coridor și, gândindu se cum a putut ajunge acolo, rămasese încredințata că barbatu-său venise beat. Râsese în sine, nevasta, văzuse aevea societatea în care petre use Marinică, o vazuse pornind dela împozantul ban chet clatinându-se, cu șeful în frunte. Dar nu pricepea Sisi, de ce nici Despina nu se aratà, când ca și ea, se culcase mai de vreme în ajun. Banuia, însa ca prietena ei, știind că Marinica avea sa doarmă, ca un întors dela banchet, peste ora obișnuită, adastà în iatacu'i, anume, ca să poata luà cu toții odată cafeaua cu lapte. Despina n'avea de unde sa știe, firește, cât de beat fusese Marinică, și că nici gând nu erà sa se scoale până la prânz. Eufrosina își mai așteptă câtvà prietena, apoi, nerăbdătoare, crezând că o servește, având și alte treburi de săvârșit, care o zoreau, ciocăni încetișor în ușa iatacului Despinei.

— Nu intrà! sună aspru, sperios și enervat din fundul camerei. Cine'i?

— Eu, Despo! grăi moale și dulce, Sisina, zâmbind după ușe, ca și cum amica o vedeà.

www.dacoromanica.ro

— Tu eşti? întrebă din lăuntru, şi glasul tot nu părea asigurat. Am să vin...

Sisi înţelese că amica ei nu'i da voe să intre, că nu voia să fie văzută. Cu prilejul ăsta i se împrospătă şi întări credinţa în marea şi desăvârşita cinste femeiască a Despinei. Cum se asprise şi se speriase văduva, la gândul că ar putea s'o vadă, Marinică de sigur, altfel decât voià ea! Se resemnă Eufrosina şi se întoarse în sufragerie. Acolo sună servitoarea, ca să aducă serviciul de cafea cu lapte pentru două persoane.

Frumoasa văduvă era mai trasă la faţă, mai palidă, cu cearcăne vagi sub ochi. Intrând în sufragerie, dădù ocol încăperii cu o căutătură serioasă şi trista. Dar expresia feţei sale se schimbă pe dată, când femeia înţelese că el, Marinică, nu erà de faţă, când pricepu din cele două cești de pe masă, că nu'l va vedea, cel puţin dimineaţa.

— Ai crezut că te aşteaptă cineva? observă Sisi, care, fără să vrea, urmărea schimbarea de fizionomie a oaspelui casei.

Liniştită, pricepând că poate minţì în toată voia, Despina zise:

— Se putea... deşi era cam prea de vreme. Se puteà să fie un funcţionar... un individ foarte antipatic, un bâlbâit dela tribunal.

Femeile începură să mănânce. Nu se mai auzea decât sunetul linguriţei şi al sorbirii. Ziua limpede de afară, senină, însorită, sărbătorească, se vârsà prin trei ferestre în sufrageria largă, bine încalzită, împrumutând samovarului pus pe bufet sclipiri de soare.

După cafea, cucoanele se despărţiră ca 'n totdeauna. Sisi se duse să'şi vadă de gospodărit,

www.dacoromanica.ro

Despina se întoarse în dormitorul ei, lăsat un timp cu ferestrele deschise.

Nu trecù o jumătate de ceas, şi Marinica, deşteptat, fericit, îngrijorat şi încă obosit de nesomn, deschise ochii şi trase cu urechea. Ridică storurile de cum sărì din pat, şi zâmbì sărbatoarei de lumină ce'i intră în iatac. Apoi lipi urechea de uşa de către coridor, ca să audă daca este careva pe-acolo. In casă era tăcere. Se privì în oglindă, ca să vadă dacă fusese frumos, şi râse, aducându'şi aminte că fusese întuneric bezna tot timpul cât stase la Despina. Dar nu se depărtă, cercetându-se, gândindu-se că tare ar fi fost bine să fie acum, ziua, frumos, acum când aveà s'o vadă, să fie văzut.

Lipi iarăş urechea de uşe. Dar nici un sgomot, cât de uşor, nu puteà prinde. Se bărbierì, se spală, se parfumă, cu o atenţie de logodnic. Işi iubeà trupul, faţa, care putuseră sa i placă ei, să nu'i fie respingatoare; se iubea pe sineşi, pentru ea Aveà momente când se zorea, scânteindu-i în minte ca poate ea 'l aşteaptă, vrea să'l vadă; şi lasà să treacă vremea, aducându'şi aminte plânsul ei, la urmă. Femeia, care poate că'l aşteptase, sperase totuş că el nu va îndrăzni să vina, şi va rămâne cinstita, credincioasă răposatului şi prietenei sale.

Poate că ar fi fost cuminte s'o vada astăzi cât de târziu, ca să i se poată aşezà în suflet, femeii cuprinse de părere de rău, amintirile nopţii. Să'i dea timp ei ca să înţeleagă ca ar fi putut sa'l izgonească şi nu'l izgonise, că, din potriva, îl lăsase şi chiar îl strânsese odată în braţe, lung, adânc, de i se păruse lui că se vor contopì unul cu altul şi vor murì de atâta fericire.

Dar dorul de ea, curiozitatea, nevoia de a ur-

www.dacoromanica.ro

marì pe figura ei dragă noile gânduri, iscate de noua împrejurare, de ceiace se petrecuse între ei, îl bântuiau. Voia s'o vadă, ca s'o mai vadă, şi ca să afle dacă nu'l urăşte cumva, dacă, după cât este de capricioasă inima femeii, nu'l învinovăţeşte de curajul lui, într'atâta încât să nu'l poată ertà, şi să nu'l poata primi de-acum nici odată la ea.

Ah! să nu'l mai primească! Barbatul simţeà ca o vijelie urcându-i-se din inimă către cap, la gândul ăsta. Mai bine ar fi murit acolo, la ea, în crivatul ei, în mireasma ei, decât să nu'l mai primească. Acum, pentru întâia oara în viaţa, era şi el fericit, cu adevărat, şi pentru fericirea lui ar fi fost în stare sa ucida, sa'şi lepede tot ce avea şi tot ce însemnà, şi viitorul lui politic, un minister poate şi să moara!

Işi aduse aminte ca era sifilitic, omul dispreţuitor de moarte, şi rămase ţeapăn, cu ochii holbaţi privindu-se în oglinda la care se oprea mereu. Şi ca un plug uriaş, altă brazda profundă întoarse în sufletul lui. Cum îndraznea el să pângarească cea mai neprihănită frumuseţe, o divinitate, cu dragostea lui de bolnav, de otravit în sânge? Doamne! dar era ca şi vindecat! Oare era? Doctorul îi spusese că şi copii dacă ar avea, nu le-ar mai da boala, întrucât s'a căutat cu râvna şi statornicie, la timp. De treaba medic! Atâtea injecţii facuse! Doctorul aveà dreptate, se însănatoşise. Parca pe Medea o îmbolnăvise?

„Frumoasă Despa! frumoasă Despa!" borborosì el, şi speriindu-se ca vorbea singur şi se putea să fie auzit, tăcù.

Eşì în sală, ţinù câtăva vreme ochii pe uşa dinaintea careia îi bătuse inima de istov, o simţì şi-acum svâcnind în piept, gândindu-se ca *Ea* e acolo;

www.dacoromanica.ro

trecù în sufragerie şi se mirà oarecum că e aşa de pustie casa lui, că nu vede pe nimeni.

Auzì un pas, uşa se deschise, şi nevastă-sa răsărì în prag, cu aceiaş înfăţişare de totdeauna, chiar surâzătoare. Aşa dar nu ştia nimic, nu bănuia nimic. Ii fù recunoscător şi încerca sa'i zâmbească.

— Cum de ţi-ai uitat ceasornicul pe masa din sală? întrebă Sisina, şi i-l arătă în palma.

Bărbatul simţì ca i se urcă sângele la cap, şi dădù din umeri. Văzuse că'i lipseşte, dar ce i păsà de-o pagubă de bani?

— Aţi petrecut bine la banchet? făcù soţia şi, fără să mai stăruiască, voì să plece, când îşi aduse aminte că el nu mâncase nimic.

— Vreai cafea cu lapte? sau aştepţi până la masa, care e aproape gata?

Ca să isprăvească de vorbit cu ea, Marin răspunse:

— Nu mănânc... E aproape de prânz...

Şi Sisi plecă.

Marinică rătăcì deocamdată din odae 'n odae, mereu cu faţa către iatacul Despinei, ca floarea soarelui către soare.

Un pâlc de Leormăneni, dela oraş, dela ţară, aveà să'i vorbească. Omul politic îi primi, după o scurtă şovaială părându'i bine în cele din urmă că găseşte ceva de făcut până la prânz. Vorbea tare şi cu importanţă la răstimpuri, cu vaga nădejde că va fi auzit de Ea. Sfatuia cu dulceaţă, găsea argumente iscusite, ca şi cum ea îl putea auzi şi preţuì. I se părea că ea e pretutindeni în jurul lui. Imagina propriei lui persoane lângă a ei, aşà precum trebuise să fi fost noaptea în beznă îi turburà la răstimpuri cuvântarea, îl făceà să

www.dacoromanica.ro

tacă, să clipească din ochi, să'şi întoarcă ochii pe dos, ca şi cum şi-ar fi privit în creer, cugetul.

Făcù o impresie minunată asupra Leormănenilor, care tocmai îi spuseră că au fost pe la conul Haznagogian, şi că acesta erà pe ducă, sărmanul. Li se păruse alegătorilor lui că se chibzueşte adânc, ca să le răspundă, şi că e matur la judecată, ca un şef ce urmà să fie. Impresia lor, omul politic o simţise, îl înrăurise. Erà şi el mulţumit de sine şi'i venì în minte că Romulus David, la urma-urmei, cu toate milioanele lui, fusese mai prejos de el. Afacerile mari, o bancherie, pot fi lucruri de seamă, dar nu pot stà alaturi de conducerea iscusită a unui partid într'un judeţ, şi de o deputaţie. Era orator, vorbise si la banchet, şi vocea lui se înălţase şi în parlamentul ţării. Despina ar fi avut de ce să'l iubească, mai cu seamă că el erà şi mult mai tânăr decât Romulus, mai potrivit vârstei ei, şi român neaoş ca şi ea!

Când Voiculescu auzì ţăcănitul tacâmurilor pe masa din sufragerie, se ridică în picioare din fotoliul în care se afundase, şi intră vitejeşte.

Dar nu găsì acolo decât pe servitoare. Oftă, aşteptă.

Când Despina intră, ochii lor se întâlniră numai o clipă, apoi căutară pe de lături, în chipurile indiferente, al Eufrosinei, al tatălui ei şi, palizi, se salutară, fără zâmbet, rece. Frosa nu lua aminte; moşneagul Izu vorbea, se aşeza cu sgomot în scaunul lui.

Voiculescu ar fi vrut să ţină prânzul cât de mult, ca să fie în preajma idolului, să'l privească măcar pe furiş.

La masă, tot se întâmplà să se încrucişeze conversaţia, aşa ca să'şi răspundă unul altuia şi să

www.dacoromanica.ro

fie nevoiți să se privească în ochi: el, cu un jurământ de eternitate în adâncul privirii, ea, cu un nour de gânduri, pe care el dorea să'l destrame, să'l adâncească, să'l înțeleagă.

Despina, se vedeà cât de colo că voește sa termine masa cât mai de graba. Pentru Frosina, pentru Izu, ea aveà aerul că se gândește undeva, poate departe, la afaceri turburate, nesigure, la chestia moștenirii, sau mai curând a casei pe care o locuise ea, ca o prințesa, cu Romulusul ei, casa pe care acum n'ar mai fi voit s'o țina, fiind prea mare, dar a carei părasire pe veci o durea.

Intr'adevar, după compot, Despina parasì cercul amabil și se refugie în dormitorul ei, plin de amintiri recente.

Se refugiase acolo, pentrucă numai acolo nu se puteà sa fie urmarita de el. Voiculescu, or cum, devenise *El*.

I-ar fi prii femeii o încăpere necunoscută, fara crivat, dar nu fara oglinda. Și de astă dată, dupa ce ramasese ca la răspântii în mijlocul camerei, se așeză, în neștire, înaintea oglinzii și, ca în fața unei conștiințe mute, ramase privindu-se, fară sa se vada poate, fară să se detalieze de sigur, și fară să se admire. Se privea ca un obiect.

Pâna la cina, Marinică pricepù că și dacă ar stà acasa, n'ar vedea-o, pentruca femeia ciudata, care 'l strânsese în brațe, care i se destainui e trupește lui, fugeà de el. Il urà oare? Se schimbase în ură simțirea aceia care se 'nfrățise cu a lui, care traise una cu a lui, contopită? Ce neînțelese sunt unele femei, cele cinstite! Și Marin o respectà, și dragostea lui pentru ea nu se știrbea, nu se iroseà, și nici, înțelepțită, nu se hotârà să se resemneze.

www.dacoromanica.ro

Nu'l urà Despina, nu puteà, nu aveà de ce să'l urască! Ii păreà rău femeii, de sigur, că cedase, că fusese adusă în împrejurarea de-a cedà sau de a strigà, a face scandal şi, ca urmare, de-a părăsì tot ea casa amicală, iar la urma urmei de-a pierde prietenia Sisinei. Regreta femeia matură, în trupul căreia patima, ca nevoia, ca plăcerea lacomă, vorbise, regreta înfrângerea legămîntului şi cuviinţei. Credea că îşi iubise soţul. Şi acum era hotărîtă să nu mai repete fapta de rătăcire. Virtutea şi prietenia recunoscătoare faţă de Frosina, — glăsuiau în ea, o dojeneau şi o hotărâseră. Greşeala o pregătise la resistenţă. Marinică nu ajunsese până la ea, decât pentrucă ea nu fusese pregătită, nu crezuse în atâta cutezanţă, şi-apoi, temerea de scandal se aliase cu o slăbiciune trecătoare.

Care femee, în aceiaş situaţie, n'ar fi făcut la fel, hotărându-se poate chîar din clipa aceia de senzaţii puternice, ca pe viitor să ia toate măsurile de pază, ca lucrul să nu se mai petreacă şi să facă să se uite şi 'n el, prin neprietenie, prin răceala, şi 'n ea, ruşinoasa căđere? Acum, şi de-acum încolo nici odată! se jurase poate Despina, ca multe dintre femei, la început. Dar...

Cina, cel mai nemerit prilej pentru curăţirea asprimilor între oameni care se alătură în jurul aceleiaş mese şi se văd de aproape; cina care înlătură, în tot timpul cât ţine ea deosebirile mari, — deşi nu mai avea după ea, în casa lui Voiculescu, în afară de un fleac de conversaţie, decât culcarea, aşternutul, o ţinù pe Despina în aceiaş răceală, desluşită pentru Marinică, nevăzută celorlaţi. Acestora, frumoasa văduvă li se păruse în

www.dacoromanica.ro

ziua aceia îngrijorată, mâhnita de afacerile ei de moştenire.

Omul politic se pierdea în gânduri şi, fară să pară, ar fi dat un an din viaţă să poata să'i strecoare un bilet măcar, în care sa'i spuna, că are să'i vorbească numai o clipa. I se părea că trebue s'o întrebe, pentru ce'l dispreţueşte. Il găseà oare mai prejos decât Davidul ei? Voià oare să ramâna veşnic văduva? Şi dacă n'aveà de gând să rămâna văduvă, şi era numai chestie de timp, de suptilitate, va să zica, de părerea lumii, care n'aveà sa ştie nimic, pentrucă el aveà sa taca, sa nu destainuiasca nici umbrei lui fericirea lor tainică, — ce mare păcat săvârşisera? Ea poate nu se împăcà cu ideia că, nemăritata, avusese un amant? Dar amantul acesta erà gata, or ce s'ar fi întâmplat, sa'i fie bărbat cu cununie, să divorţeze or când de nevasta lui, de care nu'l legà nici vre un copil, nici iubire, nici cine ştie ce altă legătură. De altfel, el o iubeà aşa de năpraznic, încât orce legământ, or ce interes, ar fi rupt şi ar fi călcat bucuros în picioare.

Era oare aşa de mare prietenia ei pentru Sisi, încât i se părea că e o crimă să'i ia acesteia barbatul? Dar nu s'ar fi mirat nimeni, nici de divorţul nici de căsatoria lui cu o femee ca ea, frumoasa, fără de pereche de frumoasă!

Ce pacat că ea rămăsese moştenitoarea a unui milion, că nu erà o fată săraca, săracă! Poate că atunci ea n'ar mai fi stat la îndoială, şi ar fi înţeles cât este de iubită, că nu milionul îl seduce.

Da, aşa credea el că trebue să facă ei amândoi: să lase să treacă anul de doliu şi — în vremea asta de ce nu s'ar fi văzut? de ce s'ar fi mâhnit şi înstreinat? — şi el să pregătească at-

www.dacoromanica.ro

mosfera căsniciei lui, şi totul, pentru divorţ. Apoi să se căsatorească. N'aveà să fie pe lume om mai fericit decât el, şi casă mai potrivită ca a lor!

S'a mai pomenit, de altfel, de când e lumea, să pună vre-o femee prietenia ei cu alta femee mai presus de iubirea unui barbat? Poate că nu'l iubeà?... Ca sa'l urască, — n'aveà de ce. Ca sa'i fie indiferent, nici asta nu se puteà, odata ce săvârşisera împreună marea taina. Pe altul, ea nu'l iubeà, cu siguranţă! iar dacă numai raposatul o mai ţineà în nehotărîre, sentimentul ăsta aveà să aibă un sfârşit, sfârşitul pe care'l sortea lumea doliului: un an, cel mult.

Se rasucea în aşternut Marinica, asudà, oftà, şi nu aveà de gând să doarmă. Îşi potolea rasuflarea, ascultà cu încordare, ca sa fie cât mai sigur că nevastă-sa doarme. Când fù sigur că doarme adânc, se dădù jos din pat. Paşii dela sine umblau mărunt şi ca pe sticlă fărâmata. Deşi era întuneric în odae, omul întorcea capul catre culcuşul părasit, în care erà nevastă-sa, şi priveà holbat. Rasuflarea adormitei susurà la fel, egal, a somn profund.

Să se îmbrace? îi venì lui Marinică sa se întrebe. De ce s'ar îmbrăcà? Pentruca ea, suparata cum erà, n'avea să îngădue, ce'i îngaduise eri noapte!... Dar el nu era dator să ştie ce se petrecuse în sufletul ei, şi venea pentrucă venise şi eri; şi era desbrăcat, pentrucă şi eri trebuise să se desbrace.

Deschise uşa, pătrunse 'n sală. Stătù câtvà, proptit cu palmele 'n masa căreia trebuia să'i deà ocol, ca să poată venì până la uşa fericirii supreme. Podelele trosniră tare, ibovnicul nechemat încremenì, cu capul sus, cu atenţia încordată. Un pas băteà caldarâmul pe departe. Ce limpede răsunau

www.dacoromanica.ro

şgomotele cele mai mici, noaptea, şi ce ciudat se prelungeau.

Inconjură masa. Era iarăş pe locul de ieri, poate că ţineà picioarele chiar pe aceleaşi scânduri, în aceleaşi locuri. Dar asta ce importanţa aveà? Acum însă erà în cămaşe de noapte. Şi eri, cu toata şampania băută, şovaise mult până sa îndrazneascâ. Oare şeful partidului tot aşà ar fi facut? Un şef de partid, un prim ministru? Veneà frig la talpi, la glesnele picioarelor, şi se urcà până la genunchi. Uşa dela intrare n'aveà burlete, — trebuiau puse. Nu purtà el grija casei, după cuviinţa! Daca i-ar venì să strănute? ferească Dumnezeu! Ce lucru caraghioz, în asemenea împrejurări, sa stranuţi! Să vii la uşa, or la fereastra mult iubitei, şi 'n loc să'i cânţi serenade, să strănuţi!

Şi clanţa parcă nu erà aşa de înghetata aseară! Marinică apăsă, apăsă, apasà mereu — dar uşa nu se deschise. Oare nu apăsase destul? Ba da, dar era uşa încuiată.

Puse amândoua mânile pe clanţă; se convinse că se dase 'n jos până 'n dreptul gaurii dela broască, dar că atâta nu ajungea, pentruca uşa era închisă cu cheia. Afurisit lucru!

Lasa domol clanţa să se ridice. Ce era de facut? Aşa dar, ziua de eri, care i se părea ca'i împarte viaţa 'n două, aceia de dinaintea reuşitei lui: neînsemnată, cu Medea — mizerabila, cu Piţigoiul, cu o căsatorie de interes stupida, cu afaceri, nerozii şi ifose; iar altă parte, dela noaptea fermecată, dela strângerea Ei în braţe, în viitor trandafiriu până la moarte... Aşa dar, ziua de eri fusese ca un vis, n'avea să se mai repete.

Tare pătrundea frigul înghetat pe la intrarea în casă. Omul se lipì de uşa rece a iatacului Ei,

www.dacoromanica.ro

şi stătù aşa, pierdut, trist, neputându-se hotărî să plece. I se păreà că ar fi ceva de făcut, dar nu se pricepea ce. Aşa de puternic îi bătea inima, încât scândura uşii repetà, vibra la ciocănitul ei.

Am să mă îmbolnăvesc de palpitaţie, îşi zise el. Săracul de mine! se înduioşe Marinică, gândindu-se la sine, ca la un om foarte nenorocit. Stà în van acolo. Înţelese. Mai apăsă odată clanţa, mai hotărît, dar uşa nu se înduplecă. Apoi cercetă, afundând degetul în gura broaştei: dacă cheia era acolo. Da, era. Ei, şi?

Un suspin cu caturi îi scăpa din piept, pe gâtlej, şi i se parù lui că se deşiră ca un plop stingher, văzut cine ştie când odată, pe un câmp şes, fără umbră ca un deşert.

Să ciocănească, ar fi fost o nebunie, ea tot nu i-ar fi deschis. S'ar fi deşteptat poate Sisi, ar fi eşit în sală şi 'l-ar fi găsit acolo, în cămaşe de noapte, îngheţat, înaintea unei uşi zavorite. Totuş, râcâì cu unghia, uşor, chitind ca or cine altul afară de Despina, care de sigur că ştià că el este acolo, or cine altul ar fi crezut că e un ronţăit de şoarece.

I se părù şi lui caraghios râcăitul, se mai lipì odată de uşe, cu braţele deschise, îmbraţişând cu închipuirea pe femeia din crivatul prohibit şi, tot cu luare aminte, se înturnă în dormitorul lui

„Afurisită muere!" închee el o serie întreagă de cugete, şi se culcă amărât.

Ce lucru foarte firesc, dar turburător, se întâmplă într'o noapte de dulce iubire.

Hotărît că trebuià să'i vorbească! Dar când, dacă noaptea nu'l lăsà să pătrundă la ea, iar ziua n'o puteà găbuì singură? Cu siguranţa că pentru

www.dacoromanica.ro

el închisese uşa cu cheia şi că'l simţise tremurând de frig în vestibul, dând până şi lemnului rasunet şi fior cu bătaia inimii lui şi, deputat, om de patruzeci şi atâţia de ani, riscând să fie găsit acolo, în cămaşe de noapte, ridicol.

Incercase să'i scrie, mâzgălise hârtie de două ori; dar rupsese epistolele stângace, şi bâiguite. Ce? era scriitor el ca să'i zugravească starea inimii lui? Şi n'ar fi fost o prostie sa scrie şi sa iscălească cu mâna lui o dovadă a iubirii ce l-a cotropit, a nebuniei care'l rătăceşte; când nu ştie dacă ea, Despina, nu s'ar folosi de scrisoarea aceia, te miri cum, în potriva lui, dupa ce la urma urmei, îl primise în iatac, şi ar fi putut să nu'l primeasca?

Deputatul puteà iubì, dar nu se pu eà schimbà, nobilà. Erà în stare să'i presupuna şi iubitei intenţii de politician. Rupsese bucăţele începuturile epistolare.

Se gândise să se strecoare înainte de cină în dormitorul Despinei, să se ascunda după vreo mobila, ub pat or în garderob, şi să aş epte acolo chitic, până când voluptoasa femee, închizand uşa ca sa nu fie vizitată, aveà sa se culce. Apoi şi Marinica înţelegea că Despina puteà foarte bine sa'i deschida uşa, ca să'l dea afară, chiar fară sgomot. Dar ar fi fost în apropierea ei, şi i-ar fi putut vorbi.

Vorbì! Vorbì cu o jumătate, cu un sfert de voce, în întunecime, înlăcrămând glasul; pe când ea, astupându'şi poate urechile, ar fi spus dela primele lui cuvinte: „eşi!" Da. Şi tot „eşi" ar fi urmat să spună femeia, fără să asculte, în întuneric, fără ca el s'o vadă în toaleta ei de noapte, pe când, de dincolo, pentrucă dormitoarele lor e-

www.dacoromanica.ro

rau față în față pe sală, Sisi ar fi auzit și-ar fi înțeles.

Și tocmai acum Haznagogian avea „să'i comunice lucruri interesante" și'l chemă grabnic la Leorman.

La urma urmei, odată ce femeia asta fusese a lui, îi dase drepturi asupra'i, încheiase un pact cu el, era partașa unei taine, ba chiar aveà mai mult interes decât el, vădana de mai puțin de un an, abia de trei luni moștenitoarea unui milion de pe urma fidelității ei față de rapòsatu'i soț, — de sigur că avea mai mult interes decât el, să nu fie data 'n vileag. Dacă, așà dar, ar amenința-o?

Ah, ce păcat, asta iarăș nu se puteà! Nu erà cu putința, pentrucă el o iubeà și voia sa'l lase s'o iubeasca, și sperà, neghiobul de el. sa se mai împărtașască de fericirea trupului ei, lasat brațelor lui, de gura ei carnoasă și fierbinte sarutarilor gurii lui.

Ce rău îi părea că n'o vazuse, pe când o îmbrățișase, pe când ea îi răspunsese, adâncindu'l în ea, în noaptea aceia, parcă așà de departătă, de visată, și totuș mereu sub pleoape, mereu înainte'i.

Cu un pic de viclenie, de fățărnicie, poate că mai de grabă ar fi izbutit s'o cucerească. Pentru așà ceva însă, ar fi trebuit să fie mai limpede la cap. Și cum ar fi putut să nu se turbure, să nu fie toată ziua năucit, când o vedea de trei ori pe zi? Ar fi fost cuminte să se ia cu alte treburi. O fugă până la Leorman n'ar fi stricat. Intrarea iar în cloaca politicii de județ, reluarea iților lăsate din ochi o vreme, aveà să mai depărteze vedenia turburătoare a Despinei și să'l așeze în alt mediu, liniștit.

www.dacoromanica.ro

Hotărît ca trebuia să plece cu primul tren, cu cel de dinaintea prânzului, şi nici cafeaua de dimineaţă sa n'o ia la olaltă cu idolul rautacios. Sa n'o vadă, şi să priceapă că e supărat şi sa se patrundă de gândul că el este aşa de stăpân pe sine, încât poate să n'o vadă. Să înţeleaga femeia capricioasă şi mândră, că dragostea lui nu se împaca cu umilinţele, şi că cere sa fie împartaşita. Demnitatea, mai nainte de toate. Fii tare, Marinică! se povaţuia omul, şi sună, să i se aducă în iatacul conjugal, pe măsuţa de noapte, cafeaua.

Două zile încheiate fù în stare Marinică să'şi faca de lucru prin Leorman. In toate trenurile care treceau de-acolo către Bucureşti îi venise sa se arunce, ca s'o vadă mai de grabă pe Despa. Şi, temându-se să n'o pornească înapoi, stricând cele ce pusese la cale, omul se păcalea: ba că e preà de vreme pentru ducerea lui la gara, ba ca a scăpat trenul. Işi zăpăcise ceasornicul din adins, ca să nu mai ştie exact orele.

Aminteri, avea toată ziua ce face, viitorul şef de partid. Magulit de plecăciunile, zâmbetele umilite şi slugarnice din privirile concetaţenilor săi, îşi uità în unele momente toata dragostea şi înfrângerea. Se înfoià printre partizanii care'l împresurau, ca pe un tenor coriştii din aceiaş companie. Succesiunea politică a lui Haznagogian se aranjase. Nu protestase nimeni, nu stârnise nici o invidie pe faţă, toată lumea i se închinà, provincial. Noul şef repetà pentru a zecea oară, grupului de amici premenit mereu în juru'i, discursul fără pereche ţinut de el la banchetul dat în onoarea şefului partidului, scăpat teafăr din atentatul criminal.

„Tricolorul" ziar nou, local, trăsese cu urechea

www.dacoromanica.ro

şi publicase repede repede „câteva din perlele de gândire, ale unuia dintre cei mai străluciţi maeştri ai frazei parlamentare".

In numărul acela, gazeta pusese şi mutra distinsului bărbat politic, dar, ca în provincie, chipul frumos şi bărbătesc al lui Marinică aparuse şters, spelb, chior de un ochi şi plin de bube parcă; iar în articolul însoţitor, în loc de maeştrii frazei parlamentare, apăruse: maeştrii farsei parlamentare.

Datoria însă 'şi-o făcù deplin ziarul, faţă de partid, de steag,—căci un partid are, ca şi o naţie, steagul ei. Pentru înmormântare, cu pompa cuvenită unui şef venerat, a lui Haznagogian, se culeseseră datele asupra naşterii lui, asupra intrării lui în politică, şi articole, cu crâmpee din discursurile sale, erau gata. Nu rămânea alta de făcut, decât să moară el... Se alesese şi strada care pe curând erà să fie botezată cu numele răposatului. Aceasta aveà să fie a treisprezecea uliţă cu nume de om politic, local. Judeţul n'avusese nici un poet, nici un artist celebru în localitate, şi nici că jinduia.

Voiculescu intră în casa lui din strada Neguţători, ca şi cum ar fi revenit după ani îndelungaţi, adulmecând în juru'i, plin de întrebare. Oare Despina se schimbase? se răsgândise? Şi dacă 'l iubeà cât de puţin, îşi încovoiase hotărîrea şi aveà să se înduplece, măcar ca toate femeile, care nu vor să scadă nici o iubire stârnită de ele, nici o simpatie, şi care sunt geloase şi când nu iubesc, numai pentrucă au fost iubite?

Se petrecuseră într'adevăr lucruri noi. Bătrânul Izu era bolnav. Aveà pe semne să se ducă odată

www.dacoromanica.ro

cu cumnatu-său Haznagogian. Iar Despina vorbise de proiectul ei de mutare.

Frumoasa văduvă, bogată, era în căutarea unei locuinţe, în care aveà sa se mute la sfântul Gheorghe. Un fier ars trecù prin intregul Marin Voiculescu, viitor şef de partid local. I se spulberase toată izbânda.

La masă, îşi dădù toate silinţele să pară nepăsător, să vorbeasca cu interes, cu căldura, ca şi cum atâta îi stăteà la inimă, despre posibila cădere a guvernului şi despre situaţia din Leorman, toată numai pe umerii lui lăsată.

Sisi, mâhnită de boala părintelui ei, care abià stăteà în scaun la masă, ascultà şi ea, distrata, spusele soţului.

Voiculescu îşi vestì familia, pe când mâncau, că aveà să cineze în seara aceia în tovăraşia unor colegi, la Iordache. Şi Marinică îşi înmue focul ochilor aprinşi deodată, în ochii catifelaţi, cu straşine de mari gene întoarse, şi se înfiorà tot. Despina îşi muşcă buzele şi se rumenì, plecă adânc capul spre farfurie, cu un început de vină. Cu siguranţă că inima şi cugetul femeii ţipaseră sub săgeata privirii barbatului preţuit, care biruise, prin nepăsare prefăcută, ţipaseră înăbuşite 'n trup: „mă iubeşte cu adevărat!" şi înlăturaseră toate stăvilarele.

Intors noaptea dela restaurant cu aceleaşi bâjbâeli, ca atunci când se'ntorsese dela banchet, încet şi temător pătrunse Marinică, în căminul lui, dar cu mai multă speranţă, însă nu mai mică decât îndoiala. Cu bătăi de inimă nebune, şi de astă dată se lipì de uşa străjuitoare şi apăsă clanţa. Fierul crâşnì oleacă, şi uşa se deschise, uimitor de lesne. Inima cutezătorului, spăimântată şi feri-

www.dacoromanica.ro

cită, ciocănì cumplit; la un moment omul şi-o simţì ca suită în beregată, şi avù nevoe să deschidă gura, ca un peşte pe uscat. Mai făcù un pas, mare, în întunecime, şi închise uşa.

Ca şi când locuinţa ar fi fost goală, nimeni nu întrebă, ca 'n rândul trecut, „cine e?" şi nici o respiraţie nu tremură în aerul parfumat, de flacări.

— Sunt acì, silabisì el, destul de clar, de tare.

Un foşnet în aşternut de albituri proaspete, de olandă, slab, se scrumì în tăcere şi, în sfârşit, un răspuns rece:

— Ce vreai?

— Să 'nchid uşa cu cheia... borborosì Marinica, începând să se îndoiască de fericirea lui

După o aşteptare, i se răspunse iar, cu un suspin:

— Inchide-o.

Şi pentrucă dase de un scaun în vecinătatea lui, Marinică îşi aşeza pe el: paltonul, palăria, şi pe rând apoi toate hainele.

Bărbatul era fericit, nu se mai grăbeà, şi erà vesel, nu numai pentru prezent, ci şi pentruca i se întemeia de astadată, vadit, dreptul la iubirea ei şi se hotărà înlaturarea tuturor piedicilor de până acum. Prietenia dintre Sisi şi Despina, doliul văduvei după bărbat, abià de câteva luni, n'aveà să le mai steà în cale.

Erà iubit, erà primit, începea viaţa pe care şi-o dorise de câtevà luni, cu tăria, cu dorinţa arzătoare a sute de ani parcă!

Femeia se pârjolea nervoasă în aşternut, aşteptà.

Ca la două ceasuri trecuseră peste vârtejul de scântei de aur şi de fluturi negri, din prima încleştare a patimei, obositoare; trecuseră ca la două

www.dacoromanica.ro

ceasuri de mulţumire, de înfiorare, de odihnă, de desfătare adânca, tot mai molatică, trudnica dar tot dulce, când parcă se auzi, în tacere, ca un glas metalic de clopoţel.

Amanţii se lipiră instinctiv, şi ascultară. Pieptul catifelat al femeii îşi stricà forma de pieptul de platoşe, păros, al barbatului, şi tăcerea stà împietrită în noaptea neclătinată din jurul lor.

Li se păruse, de sigur. Cine, şi de ce ar fi sunat? Poate că tocmai de prin vecini străbatuse sunetul acela, pe care amândoi mărturiseau ca'l auziseră la fel: ca de sonerie.

Fericitul bărbat al Sisinei aspirà şi mirosea parul frumoasei Despa, ca pe un buchet de flori necunoscute, voluptoase.

Teama le trecuse, când se auziră paşi înfundaţi, de picioare încălţate 'n papuci, trecând din spre odaile celor doua servitoare, prin coridor, apoi prin sala în care dadeau uşile iatacurilor: şi-al Voiculeştilor şi al Despinei.

De astă dată hotărît că se petrecea ceva. Ca să'i deà curaj, soaţei lui scumpe, Marinică o sărută pe frunte, şi rămase cu buzele lipite între sprâncenele iubitei. Puteau veni şi să'l găsească acolo, nu'i păsà!

Se auzì un ciocănit în uşa din potrivă, a camerei de dormit conjugale. Amanţii începură sa înţeleagă, dar nu'şi puteau, în clipa aceia, comunicà părerile.

— Vezi? de ce ai venit? murmură amanta, după câteva clipe şi'şi luă mâna de pe umărul lui.

Apoi se auzì din odaia de vizavi o voce vibrată de groază, ţipătoare, răguşită, care se sugrumà. Sisina se înspăimântase. „Unde e domnul?" ţipà soţia. „Să se ducă cineva după el!" Şi plânsul

www.dacoromanica.ro

înecă vocea năbușită. Eufrosina îl iubea mult pe tată-său, cu care crescuse și șezuse o viață întreagă.

„Tocmai astăzi i-a venit lui bărbatu-meu să facă chef cu stricații aceia de politicieni! azi când a văzut că tata e așa de bolnav!" se tânguia Frosina.

Și fiica iubitoare și îndurerată, sărită din crivat, vorbea mereu, îmbrăcându-se cu ce apucă. „Să se facă lumină în toată casa! Pe Despa ați sculat-o?" Și răsgândindu-se, adaogase de grabă: „lăsați-o să doarmă; o streină; ce rost are?... Ce nenorocita sunt! S'a dus cineva la doctor?"

Și Frosa trecù prin vestibul, întrebând: „Dacă am sculà-o pe Despina? Nu s'ar supărà ea..."

Și fiica trecù, împiedicându-se în șireturile unor ghete; uitase că ar fi putut să încalțe papucii.

Cu încordare urmăreau cei doi mersul către camera bolnavului, al Sisinei și al servitoarei ce pășea în urma ei. Remușcări cumplite se răsuceau în inima prietenei vinovate. Auziră până și o ușe depărtată deschizându-se și, aproape pe data, un hohot mare de plâns, urmat și el de un sgomot de cădere greu. Sisi leșinase. Il găsise de sigur pe tată-său mort.

O spaimă neagră plutì asupra patului celor doi amanți.

— Du-te! gemù Despina și oftă dureros.

Bărbatul se dădù jos din crivat, îngrozit și el. Dar nu vedeà nimic în juru'i.

— Poți să aprinzi vegheza, rostì Despina. Ei toți sunt acolo.

Lumina trandafirie a veghezei parcă ar fi fost de făclie de priveghi, așà nu'i mai bucurà pe cei doi îndrăgostiți.

— N'o să te mai primesc nici odată! Să nu mai

www.dacoromanica.ro

vii nici odată! rostì limpede amanta, pătrunzator, hotărît. E o fatalitate! Suntem urmăriți de... Dumnezeu. N'avem voe! pricepi?

Dar bărbatul, mai întremat în cugetu'i, mai puțin superstițios poate, mai înviersunat în patima și 'n iubirea lui, reacționà, se scutură de frica inspirată, de umbra nenorocirii și de pacostea coincidenței.

— E o simplă întâmplare! făcù el. Izu era bătrân hodorogit. N'aveà să trăiască un veac!

— Ești nebun să vorbești așa, când poate că sufletul lui e aici, în odae! se înfioră ea

— Ce eresuri! borborosì el, dar inima'i svâcnise, la gândul sufletului poate prezent acolo, în stare sa auda și să pedepsească.

— Dar rândul trecut, întrebă f meia, pentru ce m'au năpădit toate remușcările și mă hotărasem să nu te mai primesc? Greșala erà facută, și eu tot nu voiam s'o mai continui! Aveam preves iri, și nu le-am ascultat!

— Rândul trecut, zise Voiculescu, nu s'a întâmplat nimic. Parcă l-aș fi ucis eu, așa ma dojenești! Vreai să nu te mai iubesc, pentruca a murit conu Petrache Izu, un cartofor la urma urmei, care și a facut de cap? Ce are aface moartea lui, natural a. cu dragostea noastră? Trăiască el, sau nu, dacă m'ai iubì cu adevărat...

— Cine știe ce nenorociri ne așteaptă!

— Ce nenorociri? ai să'ți pierzi milionul? Ai să te îmbolnavești, Doamne ferește? Am să mor eu? Vezi, atunci s'ar cuveni să te jelești! Despo! lasă copilăriile! Eu mă duc acum, așa ca și cum aș venì din oraș, îmbrăcat, paltonat. N'are să știe nimeni nimic.

— Săraca Sisi! începù a plinge Despina. Să

www.dacoromanica.ro

rămână singură pe lume, fără tată, pentru care aveà şi o iubire de mumă, aşa'l îngrijea, înşelată de singura ei prietenă; fără bărbat, care o înşeală cu mine!

— E frumoasă mila ta, dar e de prisos, pentrucă Frosa n'are să ştie nici odată nimic despre noi, dacă aşà vei hotărî tu, adică dacă nu veï vrea să divorţez de ea...

— Nu, asta nici odată; prea mârşavă m'aş socotì.

— Bine, dar noi de ce ne-am nenorocì... de ce ne-am sdrobì fericirea... Tata său, de! trebuia sa moară de pe o zi pe alta! Mă mir cum de-a trait atâta.

— Du-te! murmură amanta, şi îşi îngropă capul în pernele boţite de svârcolirile iubirii.

De unde se poate vedea că cele mai iscusite combinaţii se pot stricà, tam-nesam, când sunt în pofida altuia.

Cernirea casei în care locuia, aerele solemne şi ţepene ale cunoştinţelor şi rubedeniilor, făcliile, mirosul de smirnă, tămâe şi ceară, mirosul de trupuri omeneşti şi de stârv omenesc: trezirà şi împrospătara în cugetul Despinei impresia ce-o îndurase cu prilejul înmormântării soţului ei.

După Sisina, care se scofâlcise toată în desnadejde, ea părea cea mai îndurerată de stingerea moşneagului Izu. Băeţii răposatului, încruntaţi pentru a fi mâhniţi, palizi oleacă în lumina de făcle, erau vădit mai atenţi la funeralii, primeau condoleanţe, notau în gând cine a vizitat casa şi păreau că aşteaptă alte însemnate personagii. Voi-

www.dacoromanica.ro

culescu, amărât, plictisit în fond, caută să faca o mutră potrivită cu împrejurarea.

Uscat, cenuşiu, curat, cadavrul îngust în cutia-i prea încăpătoare, te aşteptai să se întoarcă pe o parte, în atâta spaţiu. Dar ochii începusera să se scufunde sub pleoapele închise şi, a treia zi, tot fostul om să pară de ţărâna sbicita.

Mânile judecătorului, care luaseră din cumpăna dreptăţii tiriziile şi mersese cu ele pe la împricinaţi, ca să i le umple cu aur, erau strânse 'n coate, de coaste.

Degetele care număraseră de sute de mii de ori cărţile de joc, nemişcate odihneau pe pieptul prabuşit al mortului.

Şi se scurgeau ochii, piftioşi, apă scârboasă, ochii care se aprinsesera, în casele calde, pe şolduri, pe pulpe, pe sâni; ochii care scăparaseră pe rigi, pe decari, în tragedia de fiecare noapte a hazardului.

După o zi dela înmormântare, Voiculescu se simţi voios şi plin de speranţe. Se temuse că Despina va plecà din casa lui. Acum pricepea că, tocmai pentruca pierise unchiaşul Petrache Izu, tatal Sisinei, ea, Despa, nu putea să'şi lase prie ena prea singură, dintr'odata, fara un motiv nou şi puternic faţă de ei. Iar pe de altă parte, acum putea mai des, el, să'i strecoare iubitei un cuvinţel, sa'i suspine la ureche, să'i arunce o privire disperată sau de foc.

Femeia care'l primise de două ori în aşternutul ei, iubită necontenit, şi faţă de care nu greşise cu nimic, de ce l-ar fi înlăturat, tocmai când încă o piedică se sfărâmase? Frosa era de multe

www.dacoromanica.ro

ori nevoită, ea care ţinea morţiş să dea gospodăriei toate îndrumările, să'i lase singuri.

Chiar în a patra zi dela înmormântarea bătrânului, la cină, pe când Sisi lipsea pe o clipă, Marinică îi luă mâna Despinei şi, lung, înfiorat, închizând din ochi, i-o sărută.

— Intr'una din serile astea, murmură Despina, să vii... Am să'ţi comunic lucruri grozave... cred, mă tem... Incă nu sunt sigură, dar dacă ar fi aşa!...

— Viu diseară.

— Nu! să mai treacă vre-o trei zile.

Şi chiar la cina zilei aceleia, a treia, aşteptată de Marin, pe când se aduceau primele bucate la masă, Despina păli, făcù de odată ochii mari, se uită cu disperare la Voiculescu şi la nevasta lui, încercă să se ridice de pe scaun, nu putù cu uşurinţă pe semne, renunţă, şi'şi duse obosită mâna la frunte.

Soţ şi soaţă, gazdele, săriră de pe locurile lor, îngrijorate, luându'i fiecare câte o mână.

— „Ce este? ce este? Ţi-e rău? Despo! Doamnă!"

— Dă fuga 'n iatac! apă de Colonia, oţet. ştiu eu? îşi trimise nevasta, Marinică.

Şi rămânând numai cu ea, cu iubita, îşi petrecu un braţ pe sub subţiorile ei, îi puse o mână pe frunte, şi, cu un imbold nestăpânit al inimii, îi răsturnă capul pe spate, şi o sărută lacom, adânc, pe gură. Femeia îl respinse uşor, şi'i şopti:

— Mi se pare că am rămas însărcinată!... Asta aveam să'ţi spun...

— Şi crezi că de-aceia ţi-e rău? Aşa de curând!

Amanţii fură nevoiţi să tacă, Marinică trecù la scaunul lui; paşii grăbiţi ai Eufrosinei băteau parchetul prin apropiere, Despina se ridicase 'n

www.dacoromanica.ro

picioare, — şi prietenele eşiră împreună din sufragerie.

Marinică nu puteà crede, întorcea în stânga şi'n dreapta capul, zâmbeà caraghios, borborosind singur, vesel parecum de ceiace putea să se 'ntample.

Sisina îşi ducea prietena de talie, îngrijorata.

— Poate că ţi s'a aplecat de vreo mâncare la prânz. Ai mâncat în silă.., N'ai avut când şi unde să răceşti; aici nu'i curent... Bucate prea grase.... Mai spune şi tu ce să gătim.

— Iartă-mă, a mea e vina! îndrugà soţia lui Voiculescu.

Şi Sisina îşi aşezà în pat amica, cea mai bună prietenă a ei, cea mai cinstita faptura, şi care suferise de moartea tatalui ei, a lui Izu, ca şi ea! Cu ochii 'n lacrămi, gazda săreà în jurul patului dela fruntea albă în coroană de par bogat, la picioarele veşnic în pantofi, ai Despinei.

Apoi se gândì că e preà strânsă, prietena ei. O deschee, şi aproape ridicând-o toată pe braţe, o liberă cu desavârşire din corset, şi i'l scoase.

După câteva minute. Despinei i se paru că nu'i fusese atât de rău, încât sa'şi piarda conştiinţa, şi că stricase dispoziţia gasdelor ei, cu prea multa uşurinţă. Ar fi putut luptà cu raul care o 'ncerca e, şi ameţeala şi slăbiciunea i-ar fi trecut, cum îi trecuseră acum. Mai mult se speriase. Şi Sisina, care nu mai voià să'şi continue masa, şi El, care o sărutase, când ar fi putut să fie surprins chiar de ea, de prietena aceasta minunată!...

Şi vinovatei femei i se umplù inima de căinţă, de milă şi de nevoia spovedaniei. I se părù şi frumoasă, prietena ei, aşa de nobilă în neştiinţa sa de cele ce se petrec, devotată, roabă soţului.

www.dacoromanica.ro

Iar ei, tâlhari cinici, îi scuipau în cinste şi în omenie, o batjocoreau cu trădarea lor şarlatanească, cu prietenia lor faţarnică!

Despinei i se umplură ochii de lacrămi; pieptul i se umflă de valul mărturisirilor. Cu o mişcare violenta, hotarîtă, îşi luă prietena de gât, îi apropie capul de gura ei, şi şuera:

— Sunt o mizerabilă, Sisi! Nu ştii ce-am făcut! Nu ma mai iubi! nu ma ajuta! Eu... La trei luni dela moartea lui Romulus, bărbatul meu adorat!... Da! vezi tu?... am cedat, i-am cedat!... Nu pot să'ţi spun tot... Iartă-ma! Lumea toată m'ar acuză!

Dela primele vorbe ale adoratei sale Despine, Sisi începuse să plângă cu sdruncen, cu sgomot.

Văduva nu mai staruì în spovedania ei. Işi facuse datoria, îşi uşurase conştiinţa. Daca prietena ei nu pricepuse, ce puteà ea face mai mult?

Nu pricepuse cu cine a greşit Despina, dar înţelesese că a rămas grea, punând la socoteala şi ameţeala, raul ce o prididisera, şi ca prietena ei, văduva, se înspaimântă la gândul ca va aflà lumea de necredinţa ei, faţa de doliul cuvenit, şi de frivolitatea ei. Şi moştenise un milion dela raposat!

O mare durere si compătimire se revarsau din făptura soţiei înşelate, chiar asupra patului în care se plăsmuise adulterul. Urmà sa plânga Frosina, cu uşurinţa celor de curând îndoliaţi şi mintea'i lucrà în acelaş timp, adunà amintiri. Care fata, cel puţin dela vârsta puberităţii, n'a auzit o sută şi una de poveşti cu copii crescuţi sub ălt acoperământ, şi chiar sub alt nume?

— Şi când crezi că ai să naşti? întrerupse tăcerea, Sisi.

— Peste aproape nouă luni... rostì cu glas scăzut, cea mai bună amică.

www.dacoromanica.ro

— O, dar până atunci e vreme! Nici nu poți sa fii sigură că'l ai! Și mie mi s'a năzărit de câtevà ori. Aș fi vrut să am parte de un copil... Până'n patru cinci luni, nici n'are să poată cunoaște cineva. Și dacă te muți dela noi, în afară de mine sa nu mai primești pe nimeni. Voi veni pe la tine; am sa vin zilnic! La facere am să fiu acolo... O, asta fara îndoială, n'ai grije! Și cum ești tu femee bogată, poți sa'ți crești copilul, fară ca să banuiasca vre un om pe lume, în afară de... iubitul tau. Daca nu vreai cumva să lepezi... Aproape nu e doctor la noi, care să nu primească a provocà avorturi... Cu ele mai ales spuneà tata, își întreține luxul nevestelor lor, doctorii. Nu vreai să lepezi?...

— O să văd... băiguì bolnava, și se facù tăcere.

Apoi, mulțumită că nu se marturisise pe deplin, Despina o mai apropie odată de ea, pe Sisi, și o sarută ca pe o inocentă candida. Se auzì un ciocanit la ușe.

— Nu lăsà să intre! e bărbatu-tau! rostì bolnava. Spune'i că sunt mult mai bine.

Intremată chiar a doua zi, în sufragerie, la prânz, Despina zâmbea gazdelor ei, încorsetată, parfumată, într'o toaletă albă, feciorelnică. Nu mai aveà nimic. Numai dimineata se simțise mai leneșe, mai vlaguită, dar după bae, dormind puțin, și pofta de mâncare și voioșia obișnuită îi reveniseră. Ce păcat că lipseà dintre ei „domnul magistrat", ca să mai spună vre-o ghidușie și să mai arunce un compliment cavaleresc!

— Diseară vin! graì hotărît Marinică.

— Vino... am să'ți spun...

Dar frumoasa văduvă nu apucă să'și ispravească vorba, și Sisi se întoarse din sală. Și toți trei prinseră să mănânce și să vorbească cu înviorare.

www.dacoromanica.ro

In Martie începură să se ivească biletele „de închiriat". Dar lapoviţa, frigul umed, o împiedicau pe Despina David să caute o locuinţă. Moştenirea şi-o primise toată, şi o pastră, maldăre de înscrisuri şi de bilete de bancă, într'o cutie a garderobului, în iatac.

Il primea acum pe Marinică la trei patru nopţi, după ce se înţelegeau de cu ziuă. Amantul nu mai făcea zâmbre prin sală, în chinurile îndoelii, ars de patimă; nu se mai lipea de uşa nesimţitoare, ca doar va auzi cel puţin respiraţia iubitei. Inima tot îi bateà şi-acuma, când se coborà din patul conjugal, cu mişcari de reptilă, când pâşeà pe parchetul trosnind ca încheeturile oaselor. Deschizând uşa iatacului său, îşi lungea paşii catre odaia Despinei. Acì, uşa erà totdeauna descuiată, iar vegheza luminà patul, rumenea un cerc destul de cuprinzător, în care el intrà ca într'un lan de trandafiri.

Cât se rugase el, ca să fie oleacă de lumină pe mesuţa de noapte, ca să'şi poată vedea iubita, ca să poată înţelege bine, de netăgaduit, ca este la ea, cu ea, că pe ea o sărută, ca ea tremura şi'l îmbrăţişează.

Despina înţelesese în cele din urmă şi se învoise. Să'l vezi pe cel care te iubeşte, când te iubeşte, când ochii'i strălucesc, când îi închide, când îşi muşcă buzele, când pare că e beat de sărutarea ta, e o dorinţă firească şi binecuvântată.

Despina îi spusese amantului toate vorbele ce le scăpase faţă de Frosina; cum simţise, de odată, nevoia să i se spovedească ei, chiar, păgubitei şi amăgitei, cedarea ei, sarcina, — în care tot mai mult credeà, cu trecerea de vreme.

www.dacoromanica.ro

Şi Marinică îşi înecase hohotele de râs cu o pernă, aşa clocot isbucnea din el, vazând ca nevastă-sa nu puteà să priceapă, ca şi cum n'aveà ochi şi minte să vada cât de frumoasă e Despina şi cât s'a legat el de casă, de când este ea oaspele lor; râdeà Marinică, văzând ca soţiei lui nu'i trecuse prin cap cu cine puteà să traiasca prietena ei şi cu cine a rămas grea.

Cevà aşà ca o urechelniţă uriaşe umblà prin pieptul cu inimă de îndrăgostit al lui Marin Voiculescu, de câte ori se gândeà ca în casa lui, într'o şubredă cutie, se află o comoară, nu mai mică de un milion. El era moşier, deputat, aveà terenuri petrolifere, incetaţenea o droaie de camatari, aveà să fie în curând şef al partidului, deşi erà transfug politic; erà orator, numea în slujbe, procopsea, şi nu avea totuş, la urma urmei, tot peste tot, decât poate tot atât cât stà netrebnic în cutiuţa aceia de pus la subţioară şi dus la moşie, ca pe nimica toată!

Un milion! Cât muncise el, cât obidise taică-sau, Voicu, pentru atâta bănet, lăsat moştenire Despinei, de un bancher, şi nici de el, ci dat deadreptul de către legi, din averea bancherului, pentruca Despina fusese muerea aceluia! Nedrept, ciudat, straniu lucru, i se părea lui Marinica.

Şi printr'o întoarcere ciudată a vederii lucrurilor, i se părea ca, dacă este aşà, tot atât de bine sau de mult, merità şi el banii aceia, dela Despina. Un milion! Nu se gândea sa i'l ceară, sau să i'l fure. Dar gândul că azi mâine ea va plecà, cu milionul, din casa lui, — golurile acestea amândoua, la olaltă, i se păreau o paguba mare. Şi erà doar bărbatul ei, adică stăpânul ei şi a tot ce'i aparţinea!

www.dacoromanica.ro

De aceia se posăcea, trist, de câte ori era vorba de plecarea văduvei, de casa de închiriat pe care o căutà necontenit, şi pentru găsirea căreia fusese rugat şi el. Şi cu cât se apropia sfântul Gheorghe, tartorul mutărilor, omul vorbea mai des cu nevastă-sa, în privinţa plecării oaspelui.

Cum avea să steà, sărmana văduvă, singură într'o casă 'ntreagă, împresurată de slugi? Pe drept cuvânt, ar fi trebuit să'i fie frică. Puteà să fie ucisă. Totdeauna aşa păţeau singuraticele astea bogate. Servitorii aveau să afle cât este Despina de avută şi, ignoranţii, deşì poate că ea îşi avea banii la vr'o banca, (lui Marinică îi plăceà să se prefacă a nu ştì unde sunt), aveau s'o sugrume, ca pe o babă oarecare, camatăreasa. Era pacât de ea. Credea că le sta lor pe grumaji, ca le stânjeneşte lor buna vieţuire! Sisi era datoare sa'i spună că se înşala, că lor tot le pierise un membru din familie, un om din casă, Izu, şi că ei n'aşteaptă decât să'şi sfârşească ea anul de doliu, ca sa se distreze, să bată teatrele şi localurile voioase. Şi lor li se urâse cu o viaţă de sihastrie. Dacă se simţeà ea preà obligată şi simţea, ca o milionăreasă ce erà, nevoia trufaşe de-a răspunde serviciilor de prietenie, desinteresate, n'avea decât sa cumpere o vilă mică pe undeva, la Sinaia, la Predeal, unde să petreacă cu toţii vara. Şi de-acolo iarăş aveau sa se întoarcă cu toţii în strada Neguţători! Prea singuri erau şi ei în casa locuită de patru persoane până eri, cămin fără copii. Şi vezi, câtă vreme a fost săracă Despina asta, a avut nevoe de consolarea prietenei ei Sisina şi de societate; acum, cu milionul, nu'i mai trebuesc mângâerile şi apropierile. Are, pe semne, pe cineva... Nu e nimeni nebun să se pusnicească. Dar şi la

www.dacoromanica.ro

monastire e gloată... Să nu mai crezi astăzi în prietenie!...

Marinică nu se 'nvoià de loc cu ideia plecarii din casa lui a Despinei, pentruca o iubeà, firește. Mai ales pentrucă o iubeà și o voià aproape. Și nici ea nu se împăcà să piardă cea mai deplină ospitalitate. Ce'i drept, îi pareà rau, și ca se va despărți de Sisi, pentru înșelarea careia foarte des o mustrà cugetul și plângea în petalele batistelor ei. Dar plecând, nu era sigură ca n'o va înșelà mai departe,... mai mult din potrivă. Case găseà, dar nu'i plăceà nici una.

Erà destul să' intre într'o încapere, sa traiască un moment cu gândul în ea, ca să se împresoare de pustietate și sa plece nemulțumita.

Il iubeà pe Marinica, îl așteptà noaptea, se deprinsese, îi plăceau acuma clipele de emoție ale așteptării lui, îi atâțase simțurile și se obișnuise cu înșelaciunea, și cu dojana conștinței chiar. Dacă plecà, până și Sisi i-ar fi lipsit.

Dar nici nu puteà să'i spuna prietenei sale că ar dorì să rămână mai departe în vatra ei, ca să nască acolo. Ar fi vrut ca Eufrosina, cu mare stăruință, s'o oprească. Ar fi voit, cu alte cuvinte, ca Frosa sa'i destăinuiască lui Marin, ca prietena ei Despina „a greșit cu cinevà", și sa'i mai spună că, ei, ca singurii și adevarații ei prieteni bunì, sunt datori s'o ascundă în casa lor de ochii lumii.

Dar Sisi, cu toate înlesnirile ce i le făceà Marinică, înțeles cu amanta lui, nu marturisea pacatul prietenei sale Despina, barbatului temut.

Femeia însărcinată făcuse primul demers pentru avortare: se dusese cu gândul ăsta la un doctor mamoș. Medicul îi spusese că o crede în adevăr însărcinată, deși fătul nu se mișcase în pân-

www.dacoromanica.ro

tece; dar femeia nu voise mai mult. Ideia scotocirii trupului ei, umblării în chip intim a unor mâni, a unor instrumente pe ea, prin ea, o înfiorase, şi amână deocamdată hotărîrea ei.

Şi Marinică respingea gândul unui avort. Ideia că va aveà poate un copil cu Despina, îl umpleà de bucurie paternă, trufaşe. Il îngrijorase numai amintirea sifilisului, dase şi el fuga la medicul lui curant, iar acesta îl liniştise: puteà să aibă un prunc dolofan, inteligent, sănătos toată viaţa.

Intr'o seară, Marinică se arătă mai vesel ca or când. Adusese icre negre, stridii şi şampanie. Cu zorul, mai ales pe mucenica de nevastă-sa care se codeà, resemnată prin firea ei dinaintea a tot ce e petrecere, sărbătoare, o îmbià la băutură. Pretextul bucurii lui, era că guvernul, clătinat, gata să cadă, îşi lungise viaţa cu cel puţin o jumătate de an.

Mai îndemânatic, mai norocos în noaptea aceia, amoros, isbutì să descleşteze conca de fier a conştiinţei nevesti-si şi s'o aducă pe Sisi la mărturisirea, tainei prietenei sale. Ignoranta şi nevinovata soţie desţăinuì şoţului, că prietena ei Despina, sarmana de ea, este îndrăgostită, ca la trei luni după moartea bărbatului ei a pacătuit, şi că, nenorocirea nenorocirilor! a rămas însărcinată.

I se rupea inima Sisinei de nefericirea scumpei amice. Plângea istorisind, şi'l jurà pe toţi sfinţii pe Marinică, să nu cumvà s'o dea pe faţă cuivà. Ar murì, Despa, să înţeleaga din vre-o aluzie, că tu o bănueşti! oftà Eufrosina şi se frământà în nelinişte.

Bărbatul nu se revoltă de nestatornicia femeilor, şi 'n inima lui, abià semănate, încolţiră pe dată mila şi durerea.

www.dacoromanica.ro

— Ce o să se facă sărmana, întrebă el, singură, în primejdie de moarte? Căci Despa ta nu mai e așa de tânără, și s'ar puteà să i se tragă moartea din nașterea unui țânc.

— Doamne! se turbură soția deputatului, cum nu s'a gândit nici ea, nici ticălosul de bărbat care a sedus-o, la urmări? Cum de nu i-a fost lui mila de ea? de situația ei? Acum el o fi petrecând; firește, ce să'l doara pe el?... Ce zici tu, Marinica?

— Ce să zic? Tot e mai bine să nască, decât să lepede. Avortul, care se poate află, și urmează să fie pedepsit ca o crimă, pentrucă este o moarte de om, avortul e și mai primejdios ca o naștere, lucru natural. Mă înțelegi. Ar puteà sa'l deà la doică pe copil; ar puteà să ți'l dăruiască ție... Tot ai fost tu stearpă. Săraca!

— Și ce să fac eu cu el?

— Să'l crești, cu ea împreună; dar ca pe copilul nostru. Să'l cheme Voiculescu.

— Nu 'nțeleg de loc, Marinică, deși mi se pare că tu spui un lucru tare deștept! Stai sa văd. Zici să'l luăm noi, ca și cum noi l'am fi făcut. Dar... n'o să știe nimeni?

— Cine poate ști? Mă duc eu, de pildă, poate să se ducă orcine și declar că nevastă-mea, Eufrosina, a dat naștere unui prunc, de gen masculin, să zicem, pe care avem să'l botezăm cu numele cutare; și oficiul stării civile îmi eliberează act, după spusele mele.

— ...Și copilul făcut de ea, o să creadă lumea că l-am făcut eu cu tine!... se miră soția, bucurată oarecum.

— Natural!

— Dar moașa, servitoarele casei? întrebă Sisi.

— Moașa n'o să vă cunoască de mai nainte pe

www.dacoromanica.ro

nici una. O să creadă că Despina e doamna Voiculescu. Ce pagubă?

— Da... se trudeà să vadă lucrurile Eufrosina,

— Servitoarelor noastre o să începi dela o vreme tu, să le spui că eşti însărcinată, şi o să mai spui şi icì şi colo prin lume, dacă vreai... Iar Despina sa steà mai dosită, dacă o fi preà mare 'n pântece.

— Ce grozăvie! ce grozăvie! Dar ştii că e o idee minunata asta? Dacă aş ştì că Despa nu doarme, m'aş duce să'i propun acuma. Va să zică trebue să'i spuń mâine ca m'am destainuit ţie... că i-am încredinţat şi altuia secretul ei!..,

Voiculescu zâmbeà, nevăzut. Şi graì, serios:

— Inca nu'i spune nimic. Roagă-o doar sa nu se mute, si asigur-o că la naştere ai sa, fii faţă şi tu. Sa nu se mute. Saraca!

Dimineaţa, Frosina, deşteptata, nu părasì ca de obicei patul, ci adasta sa se deştepte şi bărbatu-său. Voià sa reînoiasca cu el conversaţia de seara.

— Ţ'aduci aminte ce-am vorbit noi aseara? întrebă femeia.

— Multe şi mărunte! făcù nepăsator Marinică.

— Nu'ţi aduci aminte?

— De prietena ta, cu pocinogul? şi el arăta cu capul spre camera Despinei.

— Da. Ai spus să'i luam noi copilul de suflet.

— Chiar aşa, nu cred sa fi spus.., căsca Marin, Ce'i drept, totdeauna m'am gândit cu parere de rău, că nu avem nici un moştenitor, şi mă gândeam dacă n'ar fi bine sa luăm unul de suflet. Dar Despină-ta poate că nici nu e însărcinată. Văd ca n'are pântec; e strânsa 'n talie ca o viespe.

— Este grea, cu toate astea...

— Copil de suflet? nu'i bine! Dacă am puteà face aşa, ca să creadă până şi el că e al tău, al

www.dacoromanica.ro

nostru... Ar fi şi situaţia lui mai frumoasă în viitor. N'ar avea de ce să ţină capul în jos, ruşinat, şi nici mă-sa, Despa, n'ar suferi dezaprobarea lumii. Cât despre tine, ţi-ar părea rău sa nu te creadă lumea stearpa? Cred că nu. Şi nici noi n'am luà chiar din drum, un moştenitor al averii şi al numelui nostru, copil de ţigan sau de derbedei... Odrazla Despinei, milionăreasă, trebue sa'l aibă şi pe tată-său om subţire, ca pe mă-sa.

— Atunci să'i propun ei, chiar azi.

— Nu. Pe ea hotărăşte-o să ramână la noi. Nu'i spune ca i-ai divulgat secretul. Este destulă vreme pentru asta. De ce să se sfiasca de mine, de pe acum? Atunci, în preajma naşterii, o să aibă mai mult rost, si sfiala o să'i fie repede copleşită de alte sentimente... Te pomeneşti ca tatăl copilului nu ştie încă pozitiv ca va fi tată, şi că, dacă ar crede aşà ceva, ar cere-o pe Despina de nevastă.., dacă altcevà nu s'ar opune.,, Dar nu asta ne-ar împiedica pe noi, să ne arătăm, printr'o propunere mai mult decât prietenoasă, ce inimă avem. Altcevà mă mai opreşte: Despina are o avere de un milion, pe care e firesc să o lase moştenire copilului ei; să nu creadă ea, că'i vrem vlăstarul, ca să'i apucam şi milionul. De altfel drept ar fi ca pruncul, deşi purtând numele nostru, s'o moştenească şi pe ea, nu numai pe noi. Şi am avea atunci un copil fericit, în zilele lui! Asta ne-ar convenì. Dar poţi să ştii ce i se va părea ei că vede în intenţia noastră creştineasca? Lasă-o de ocamdata. Nu'i spune că ştiu tot. Hotărăşte-o numai să ramâna la noi. Iar când va vedea ea, că se apropie zilele grele ale facerii, are sa poată mai bine pricepe nobleţea propunerii noastre. La nevoe, altfel preţueşte omul ajutorul ce

www.dacoromanica.ro

i se dă, decât până n'a ajuns la strâmtoare.

— Am s'o rog în toate chipurile să rămână la noi, repetă Frosa, îngândurată şi mirată de marea pătrundere a soţului ei.

In noaptea aceia, Voiculescu istorisì amantei lui tot ce urzise cu nevastă-sa. Ziua, Sisina vorbì mult cu Despina, şezând amândouă la taifas, singure. Ii spuse că bărbat ca al ei nu se mai pomenea, că era îngăduitor, iubitor şi cinstit.

Amantei nu'i plăcù şi nu înţelese de ce soţia pomenise de vre-o doua ori de „cinstea" lui Marinică.

Cu încăpăţânare, soţia stăruì, până căpătă o făgăduială serioasă, dela prietena ei Despina, că va rămâne acolo, în casa lor, şi nu'şi va mai căutà altă casă: un pustiu de odai, în care ar putea să fie gâtuită, ucisă, chiar de slugile ei.

Marinică râdeà, în iatacul iubitei, fără hohot de astă dată, satisfăcut de cum îi eşau toate în plin. Imbufnată oleaca, frumoasa văduvă i se jucà în păr, i'l înfăşurà pe deget şi trăgeà tărişor, câte odată.

— Ai mult păr alb, mă uitam eri la tâmplele tale, susură frumoasa, nemulţumită oarecum de el, care şedea acum visător, ca un obosit; ca mâine nici n'ai să mai poţi să te uiţi la mine. Imbătrâneşti.

De o vreme, Despina nu mai simţeà în bărbatul iubit, furtuna aceia pe care necontenit o doreşte femeia să cadă fierbinte asupră'i, să o frământe ca pe un frunziş tufos, ca pe un aloat brutarul — pitarul sânilor şi al şoldurilor ei. Furtuna aşteptată cu instinctul de către fecioară, temută şi visată; voita, căutată chiar de către femeia deplină,

www.dacoromanica.ro

adânc ştiutoare, şi mereu însetoşata de framântarea ei, nu mai căderà asupra Despinei. Marin se potolise. Imbatrânea. Despa simţea ca o nemulţumire, ca o dezamagire. Ea nu semănà cu Eu frosina Voiculescu, fire sărăcacioasa ca o vegetaţie de pivniţă, dăruită cu puţin şi poate mai nimic, făptura a cărei inimă poate fi plină de simţiri altfel omeneşti, mai omeneşti poate decât dra gostea.

Despina află aşa dar din gura amantului, tot ce ar fi dorit în inima ei. Nu mai aveà sa se teamă, ca ar semanà banueli, şezând mai departe în casa lui. De lumea care vizità casa Voiculescu, aveà sa se dosească pe cât éra posibil. Prietena ei, Sisi, o împresurase de rugăminţi, să ramâna locului. Cât despre trecerea copilului ei, daca aveà sa'l aiba, de-a dreptul în patul şi sub numele soţilor Voiculescu, — fără ca sa aibă motive, îndurerata, fara sa ştie de ce: refuzà. Silita să se deslușească amantului, ea spuse ca nu i se pare serios, cuminte, obişnuit, sa se dea drept mamă: o femee care nu poate naşte copi .

Propunerea lui Marin, care aveà sa vie, cu tre cere de vreme, şi din partea nevesti-si, pe Despina o hotărî din potriva: o hotărî sa lepede. Amantul abià putù să primeasca dela ea promisiu nea ca se va mai gândî, şi ca'l va vesti si p dânsul in ajunul avortarii.

Sfântul Gheorghe, epoca mutatului, tre use pe nebagate în seama. Despina rama e e la bunii ei prieteni C a părea tot mai intim , c lor trei f pturi mulţumite n multe pr'vinţe. O drago te fraţească le un à, fiecare fiind îndrituit să a re cunoştinţa, faţa de ceilalţi. Şi Frosa era plina de recunoştinţa; şi faţa de barbatu sau, care se pur à

www.dacoromanica.ro

de un cârd de vreme mai blajin, mai egal cu ea; şi faţă de Despina, milionara care primea să rămână în cuibul ei, încredinţându'şi lor tot: viaţă, avere de un milion, taine înfricoşate. Intreaga lume era mulţumită, pentru localnicii sălaşului deputăţesc din strada Neguţători.

Mai fusese odată prinsă Despina de o slăbiciune mare, cu ameţeli, cu greturi, care învăluise totul pentru ea în mâzga şi 'n muşiţă, cu vărsături cu senzaţia naruirii. Dar raul trecuse, statornicind ideia ca ea e însarcinată.

Sosise timpul avortarii. In fiecare seara se gândeà femeia, suferind în închipuire tot ce ar fi întâmpinat pe mâna medicului mamoş, şi se hotarà ca a doua zi sa purceada la operaţie. Dar a doua zi rămânea acasa. Se temeà. Şi tot mai mult înclinà sa'l asculte pe Marinică. „E mai usoara o naştere, rostise el, atotştiutor, decât un avort. Toate femeile nasc, nu moare nici una la miel Dar din cele care leapădă în silă, multe se întâmpla să moară, sau să rămână neoameni. Şi dacă 'ai murì, aşà este că ar aflà toată lumea, tot ce am ascuns până acum: că ai fost borţoasa, că ţi-ai călcat doliul la trei luni, şi ar pricepe că cu mine ai păcătuit, ar pricepe toată lumea şi până şi Sisi. prietena pe care o cruţi atâta. Dacă naşti însă un copil, nimeni nu stie; lucrurile sunt aranjate cum nu se poate mai bine, Sisi ajunge mamă, şi e bună ea! mititelul va creşte la tatal lui şi sub privigherea şi-a ta, care nu vei mai plecà din casa noastră. Iar pe viitor, ca să nu mai rămâi grea, vom luà măsuri. Sunt berechet! Au miniştrii, oamenii bogaţi, multe odrazle? Nici moaşa, pentrucă nu vom chemà un doctor, nici ea n'o să ştie cine eşti... Şi ei o să'i spunem că o moşeşte pe 'doamna

www.dacoromanica.ro

Voiculescu. Iar dacă rămânerea ta în casa asta o să ţi se pară imposibilă, pentrucă prea te-ar bănui lumea, o să'ţi iai o casă prin apropiere. Acum sunt sigur ca vei veni pe aici, atrasa de copilul tau, şi ca mă vei primi la tine. Ne-am ferecat cu lanţuri tari unul de altul.

Femeia, înduplecată în cele din urmă, îşi sărută amantul cu recunoştinţă. Era aceasta într'o noapte de April luminoasă şi caldă, ca în toiul primăverii.

Sisina, n'aveà decât să 'i propună şi ea, Despei, pusă la cale de Marinică.

Intr'altă noapte, pe la sfârşitul lui Cireşar, Despina îşi pieptănà părul lung, negru cu răsfrângeri albastre, sub lumina puternică a două becuri de gaz aerian. Doreà să sfârşească mai de grabă, era obosită oleaca, dar mânile ei, roabe ale deprinderii, nu i se zoreau de loc. Dreaptă, în faţa oglinzii, în care se vedeà întreagă, ea nu se găseà întru nimic schimbată: era aceiaş făptură fragedă şi albă, poate mai sporită ceva în şolduri, mai îngrăşată, mai împlinită, dela durerea vaduviei.

In noaptea asta, Marinică aveà să vină în iatacul ei,—aşa le fuseşe înţelegerea de cu ziuă. Nu se 'ntâlneau în toate nopţile, şi emoţiile nu conteniseră să le sâcâe inimile.

Işi împletise coade, văduva frumoasa, le legase funde la vârfuri, le aruncase pe spate şi, cochetând cu ea, din oglinda, tocmai ridicase braţele în aer şi întinsese gâtul, ca şi cum s'ar cere sărutată.

Dar braţele 'i căzura pe dată de-a lungul corpului. Femeia îşi strânse mânile pe sân, într'o atitudine de spaimă; şi pentrucă cele ce simţeà ea, îşi aveau obârşia în lăuntrul corpului, Despina, rezemându-se de pat, galbenă, îşi duse mânile la

www.dacoromanica.ro

pântece. Acolo se mişcà, svâcnea, bătea ceva strein parcă de ea însăşi. Odaia se legănà ca pe valuri domoale, garderobul se puteà să cadă pe parchet, masa aveà să se ridice într'un picior. Cu toate astea candelabrul, nesimţitor, nu se mişcà.

„Nu se cutremură pământul, deduse Despina. Se mişcă pruncul din pântecele meu! înţelese ea. Fireşte! am un copil!" Işi privì pântecele şi'l mângăe cu palmele amândouă, uşor, mereu, ca şi cum pruncul abià trezit la viaţă, ar fi putut de pe acum să simta desmierdările materne.

Şi pe dată, gândul că voise să ucidă viaţa zămislită, plamădită cu sângele ei, adăpostita 'n ea, o mustră, o ruşină. Puteà să fie un băiat acolo, un om deştept şi frumos, ca Marinică!

Femeia stătù cetluită multă vreme aşa, sprijinită de crivat, înfiorată, în aşteptarea svâcnirilor, dorindu-le, gânditoare, emoţionată, mângăind în neştire lăcaşul plodului. Se gândea vag că va trebuì să se prefacă, până şi faţă de copil, că nu'i este mamă, că'l iubeşte aşa, pentrucă e mic, pentrucă e alb şi grăsuţ ca un înger, pentrucă o priveşte cu ochi mari şi are guriţă roşie, pentrucă este al prietenei ei. Dar încaltea aveà să'i lase toata averea, tot milionul, ca să calce pe urmele lui tată-sau, ba şi mai sus, să ajungă ministru.

La primele bătai în burta ei, Despina ţipase, sunase, dar nu fusese auzită, şi nici servitoarea nu venise. Deşì se liniştise, înţelegând ce se petrecuse cu ea, şi că nu'i nici o primejdie, fem ia pregetă sa stingă amândoua luminile, când voi sa se culce. Ii erà frică, asa ca de hoţi, de necunoscut, de beznă. O înfricà fiinţa aciuiată în lăuntrul ei, îndoita ei viaţa, care se vestise un minut, se frământase, şi-acum nu se ma' simţeà de parcă n'ar

www.dacoromanica.ro

mai fi fost. Erà speriată oleaca, dar nu ştià de ce: de viaţa din viaţa ei, sau de putinţa ca lăuntrul ei să cuibărească un mort.

Marinică şi Sisina aflară, fiecare în taină, ca acela care aveà să fie urmaşul lor a dat semne că va să vină pe lume.

Mişcată, Eufrosina spuse celor doua slugi ale casei că ea este însărcinată şi că este în a patra lună, că plodul s'a mişcat. Slugile se bucurara; fù oarecare petrecere în toată casa, în ziua aceia.

Sisi o luă la o parte pe Despina, îi spuse ce hotărâse ea, în înţelegere cu soţul ei, cel mai bun şi mai drăguţ bărbat din lume, şi că deacum puteau vorbi toţi trei la olaltă de copil. Seara se bău şampanie. Micuţul, dacă avea să fie băiat, aveà să se numească Marin, ca binefăcătorul lui părinte adoptiv. Aveà să se numească Marin şi pentru ca să creadă el, micuţul, chiar când s'ar fi găsit cine sa'l informeze că este adoptat: că este cu adevărat copilul lui Voiculescu. Dacă avea să fie fetiţă, aveà să se numeasca firește Eufrosina, „muma cea fara pereche de bună", lacrămà Despina, propunând.

Şi era sinceră amanta, şi cu inima sfâşiata de ghiarele ascuţite ale mustrării. Margăritare mari picau din genele ei; îngrijorat şi mişcat oarecum o priveà amantul, de faţă fiind. Dar chiar în noaptea aceia, cu o reînoire de patimă, ca şi cum răsplătiseră de curând pacatul lor, sau regăsisera noi porniri, noi îndemnuri să se iubească, şezura până la ziuă la olalta.

Deputatul Voiculescu îşi reluase destrămatele legături cu Leormanul, cu moşia lui. In primăvara,

www.dacoromanica.ro

şezuse o săptămână încheiată la Răzoarele, iar acum, la seceriş, avea să plece de-asemenea pe mai multe zile. Treburile îi mergeau toate în plin. Avea un an bun, mănos. Pusese rapiţă pe partea de moşie cumpărata dela Sorţescu prin Haznagogian, şi socoteà că din vânzarea ei să'şi scoată toate cheltuelile, şi sămânţa pentru recolta viitoare.

Pe Medea n'o mai vazuse, şi numai ea pe lume ar fi vrut Marinică să ştie: cu ce femee frumoasă trăeşte el, milionăreasă, tânără, şi că i-a făcut un copil. Totuş, rar se gândea bărbatul înşelat la fosta lui soţie, şi nu căutà s'o vada nici în amintire.

Pe când lumea goleà Bucureştii, plecà peste graniţă sau la ţară, Voiculeştii, ca să păstreze mai bine taina Despinei, stăteau împreună cu ea în casa tăcută din strada Neguţători. Aşà, nu mai aveau pe cine vizità şi cine să'i viziteze. Numai Marinică plecà uneori la Leorman, ca să se întoarcă de grabă. Sisi întrebà mereu, cu ochii la pântecele Despinei, pipăitori:

— De când să încep să'mi pun ceva, să mă îngroş, ca să par însărcinată? Văd că eşti încă mică, nu pari grea. Nu te doare, strânsă în corset? se îngrijorà prietena.

Despina se încorsetà şi nu păreà de loc schimbată. Dela şapte luni însă, soţia fù de părere că Despa începe să deà de bănuit. Insărcinata nu aveà încotro. Incepù să poarte haine largi şi să nu mai iasă la plimbare ziua.

Deşi voise să se înstreineze de toată lumea, să se închidă în familia Voiculescu, rubedenii iscoditoare, prietene încălzite aşa dintr'odată, ca apucate de tandreţe, veneau când şi când s'o vadă pe Despina, pe văduvioara milionară. Veneau chiar dintre cele care fuseseră furioase pe moştenirea

www.dacoromanica.ro

ei, neamuri din partea bărbatului, însa care se măsurasera în gând cu ea şi i se găsisera cu mult superioare. Cunoştinţe din societatea lui Romulus David, foarte politicoase, parte bărbati, gata sa'i facă curte, sa'i spuna cât o iubeau de mult, în taină, se strecurau pe uşa casei — tot mai neprietenoasă. Despina tot mai des n'aveà chef de vorba, şi mosafirii nepoftiţi şi nedoriţi rămâneau în sarcina Frosei. Iar gazda n'aveà încotro. Se răstignea între mosafiri, le ascultà palavrele, dar nu erà de fel încântată. Cu trecere de vreme, vorbe cu două înţelesuri începură s'o jicnească, mai întâi în prietenia ei oarba pentru Despa. Ea socoteà că ştie bine vinovaţia acesteia, nu ştià însa cu cine păcătuise prietena—şi suferea când altul, cât de pe departe, da cevà să se 'nţeleagă.

Veni timpul să i se spună soţiei lui Marinică pe faţă, că e prea frumoasă tânăra vaduva şi ca e primejdios pentru o soţie s'o adăpostească. Sisi se supără, se răsvrati parcă în potriva dihoniei, dar ideia pătrundea, aţâtà şi cloceà

Deşi primise să treacă drept muma pruncului ce aveà sa'l nasca Despina, nu mai putuse spune nimanuia ca este însarcinată, pentrucă ea nu era în stare sa rostească o minciuna aşa de temeinică. De-asemenea, firește, nu'şi îngroşase cu carpe trupul, nici la şapte, nici la opt luni de sarcina ale Despinei.

Sisi începù a oftà fără pricină deslușita ei, a căderà în mâhnire. Nu se mai simţeà atrasa de iatacul Despinei, ba chiar îl ocoleà, de când aceasta şedeà mai bucuros acolo. Despre cele puse la cale cu Marinica, nu era în stare să deschida vorba în nici un fel.

Şi tăceà şi el, pre imtind că lucrurile nu s'au

www.dacoromanica.ro

îmbinat, nu s'au alcatuit dupa speranţele lui. Şi necontenit îşi îndemnà acuma ibovnica, sa fie mai linguşitoare, mai drăgastoasa cu Sisi; s'o descoasa de ce se tot posomorăşte. Despina însă nu puteà sa se mlădie, şi vremea trecea. Senzaţiile trupeşti îi luau toată atenţia.

— Servitoarele noastre ştiu că Despa e grea! îi spuse într'o seară Sisi lui bărbatu-său.

El tăcù; rumegà.

Ca să nu ştie nimeni, era peste putinţă şi mă mir cum de te-ai gândit la asemenea parascovenie. Pe semne însa ca tu ai vrut să nască la noi, şi alt nimic!

Soţia îşi îngaduià sa fie încruntată; vorbea aspru şi raspicat şi se uità pe sub sprâncene.

— Nu te înţeleg! făcù Marin. Dupa cum vad ai fost uşurateca şi nu vreai să dai vina pe tine. Intr'un cuvânt: vreai să'şi ia catrafusele? Să şi-le ia, şi cât mai repede! Zău, adică ce câştig eu din tăinuirea porcăriilor prietenei tale? Ba chiar voiam sa te întreb, asculta: individul care a lasat-o grea, ştie de asta sau nu? Şi ştie că ea e cuibarita în casa mea de om fără pata, de deputat?... Te rog s'o întrebi, cât mai e vreme. Nu vreau să nasca aici... Vreţi să ma faceţi de ocară? Sa nu ţi se para gluma or vorba de claca: trebue sa afli din gura ei, daca ibovnicul ei ştie ca a lasat-o grea! Pentrucă dacă ştie, n'o pot rabdà o zi mai mult aici! O zi!

Sunt numai eu vinovată, ca a ramas la noi? întreba, de asta dată cu voce scăzuta, în aparare, Eufrosina.

Nu ştiu! Eu am fost prieten cu bărbatu-sau, nu cu ea, şi tot prin voi, prin neamul vostru. Eu stau cu ea toată ziua bot în bot? E prietena ta!

www.dacoromanica.ro

Soția fù silită sa recunoasca în gându'i, ca n'aveà dreptate sal se supere or sa banuiasca. Marin n'o vedea pe Despa decât la mese și foarte puțin peste zi. El nu intrà mai nici odata în iatacul ei, în care însarcinata stà acum ceasuri întregi; iar noaptea doar nu putea s'o vada decât în vis poate. Ea nu'l simțise nici odata ca lipsește, nu'l vazuse furișându-se de lângă ea, ca să se ntoarne în zorii zilei.

Sisina se dojenì și, înseninata oarecum, se gândì la prietena ei cu compatimire, gata s'o apere, s'o îngrijeasca. Banuelile lumii aveau să se stinga, intrigile n'aveau să izbutească, slugile casei, cari aflasera, aveau sa taca. Da, pentruca în fața unei fapte bune, de ocrotire, toata lumea se pleaca. Și Despa aveà să nasca, îngrijita ca o sora, de ea. Daca Despa ar fi plecat acum, ar mai fi aflat-o un cârd de oameni. Dar și Marin avea dreptate: trebuia s'o întrebe, daca seducatorul știa ca are sa aiba un copil și știà ca este la ei.

Ştie el, știe mizerabilul care.., ca tu o sa naști? o întrebă Sisi pe Despina, după o purtare dragastoasa ca mai de mult, timp de doua zile. Știe?

Nu! N'am mai voit să'l vad! Nu l'am înștiințat! rostì limpede vaduva, și'și acoperì fața cu palmele, ca ruşinata.

Iar mai apoi, printre degetele'i roze, suspina:

.Nu'l mai iubesc. A fost o nebunie! Și de ce să'i fi trimis vorba, când n'am nevoe de sprijinul lui, în nici un fel.

Sisina îi da dreptate. Tacura amândoua. Apoi vorbiră de una și de alta. Soața lui Marinica își liniștise sufletul, dar totuș nu se simțeà pe deplin mulțumită.

www.dacoromanica.ro

— Știi? îi spuse ea lui Marinică, ticălosul care a lăsat-o pe Despa însărcinată, habar n'are! Ea n'a mai dat ochii cu el.

Aș! făcù ochii mari deputatul.

Și el își trecù mâna pe frunte, ca și cum înlătură o grije, ca să se gândească mai adânc la altceva. Parea foarte preocupat. Cu siguranța că guvernul se clătină.

Tot mai voluminos, fătul, în care inima începuse să'și ticăe clipele vieții, se frământà în cuibul lui întunecat, își bateà cu picioarele matricea; parcă ar fi voit să se termine odata cu ținerea lui la beznă și la strâmtoare, dornic sa culeagă stelele și infinitul, cu ochii, din bolta cerului în boltirea țestei lui marginite. Ce'i pasà lui al cui este? Ce'i păsà nouei vieți de încurcătura ce puteà s'o aducă pe lume?

Când se împlinì vremea, dureri nemilostive înghioldiră, destrămara, sdruncinară launtrul femeii însărcinate. Svârcolindu-se, întinzându-se, rupându-se, cocoloșindu-se, frumoasa văduvă își încleștà gura plină de gemete; cerșea mântuire moașei, din jurul ei, și Sisinei, nelipsită de lângă ea.

Lui Marinică i se istorisea, cu lacrămi de compătimire, de către nevastă-sa, cât sufere biata Despina, ca să le facă lor un moștenitor. Une ori Sisi blestemà pe bărbatul care a semănat, așa un prunc, și habar n'are de suferințele soației lui.

Marinică le dusese pe amândoua slugile casei la țară, la Razoarele, ca să orânduiască acolo le spusese el, casa și gospodăria, pentrucă, după nașterea copilului, aveà să vină toată familia lui la țară. Greul casei îl duceà o slugă nouă, care aveà să fie dată afară, dupa leuzia Despinei. Sluga a-

www.dacoromanica.ro

ceasta vremelnică n'avea sa ştie cine sunt şi ce este cu stăpânii casei din strada Neguţatori. Putea să creadă că Despa e sora Frusinei.

Marinică aşteptà nerabdător, sfârşitul celor noua luni. Dacă se întâmplà sa pice vre un mosafir. vre un Leormănean cu jalbă de sprijinit de că re deputat, acesta se cotorosea repede de nepoftit. şi nimeni, nici rubedeniile apropiate ale Eufrosinei, —rude care nu se prea arătau, nu banuiau şolticăria.

Gângania de copil le da de lucru; schimbase meremeturile casei. Rând pe rând, bucuria că va fi părinte şi mila pentru suferinţele bietului trup al iubitei, găzduiau în inima lui Marinica. Dela o zi la alta, aşteptarea se mută apoi dela ceas la ceas.

Scâncetul, geamătul sfâşie'or, scrâşnetul neuşurării, se auzeau din sala în care bătuse odata atât de încordat inima părintelui de azi. Şi coana moaşe voia s'o liniştească pe suferindă cu vorbele: „Lasă, cucoană, ca o să'ţi vie acuşica nişte dureri bune, nişte dureri mari de tot, de ai să crezi că te despici şi te fărami, si ai să te uşurezi! ai sa naşti! Cât te doare acuma nu'i nimic, floare la ureche!"

Şi cumplitele dureri, de pomină, stranii, spaimântatoare, veniră într'adevăr, spasmodice sleitoare. Frumoasele solduri se deschiseseră, încheeturi se descleştară; durerea se destainuì, ţipa dupa un ajutor oarecare cu urlet şi răget de fiară înjunghiată în beregată, şi Despina născù: simţì la o clipa, crezută pragul morţii, că suferinţa fară nume conteneşte într'un fel, că se potoleşte, şi auzì, ca prin vis, un miorlăit ca de pisoi.

Frusina nu se aflase de faţă la ivirea moşteni-

www.dacoromanica.ro

torului pe lume. Fugise, nu mai putùse îndurà crâșnetul și sdrobirea prietenei sale.

Moașa învelì copilul la repezeală și eșì cu el pe sală, ca să'l arate.

— E băiat domnule, sa'ți traiasca! strigă ea voioasa, ca pentru împrejurarea de față și știind că o așteaptă un bacșiș împărătesc. Să fie cu noroc! Sa'l vedeți mare și voinic!

Marinică nu vazù mare lucru: un boț de carne, din care nu deslușì decât nasul și urechile mari. Tatal surâse, și grăì:

E sanătos?... Dar nu'i al meu... Are sa traiasca, ce zici, coană moașe?

O mie de ani, domnule! Dați fuga la oficiul starii civile.

Urmându'și planurile de dosirea maternității, Voiculescu raspunse pe dată:

Mai de grabă decât mine, coana moașă, du-te dumneata la doică, cu copil cu tot, după cum am vorbit. Cucoana asta, rubedenia noastra, e bolnava de nervi, și nu mai poate suferì. Mă tem de viața ei.

Apoì, dupa ce privise iarăș pruncul:

— Nu'ți pare că e preà urechiat, copilul? Ce fel de nas o să aiba?

Moașa râse, și rostì numai de cât:

Are urechi mari, o să fie ascultator... O sa faca un nas întors, ca de bancher.

„Adevarat!" se gândì uimit Voiculescu. „Mititelul seamăna leit cu răposatul Romulus David. Se poate așa ceva? Romulus a murit de un an împlinit, parcă!... S'ar puteà sa semene cu el? Si cum să nu se poată, dacă s'a putut? Cu el seamănă pruncul!

Moașa se dusese să se îmbrace. Sisina tocmai trecea. Marin o chemă lânga el, și o întreba încet:

www.dacoromanica.ro

— L'ai văzut pe micuț? Ce zici? Știi cu cine sea mană leit? Nu știi! Nu ți se pare că cu Romulus David?

Ducându'și mâna la frunte, holbând ochii mari, Sisi rosti:

— Chiar așa! Leit el! Urechile lui blegi, mari.. Nasul înclină să fie coroiat... Dar Romulus e mort de mult! Oare pentrucă i-a fost el cel dintâi bar bat?... întrebă ea, naivă, neștiutoare.

Pe semne! se întristă Marinica.

„Ce urechi mari are, și departate de cap! se uimise și maica sa, când i'l luase moașa, ca sa'l duca la doica.

Pruncul, hotărît ca aducea prea mult cu Ro mulus, ca era tiparul lui. Adevaratul lui tata, zamislitor, Marin, suferea și'și lua peste picior suferința, căci nu putea tăgădui strajnica asemanare. Era aceasta o pedeapsă a lui Dumnezeu, se întrebà cu temere omul, intrat în sfera superstitiilor, sau era ceva firesc, neștiut înca de el, și poate nici de alții? Și Frosa, pe gânduri, spusese: „L'o fi facut Despina cu vre'un var primar de al lui Romulus..." atât o izbise și pe ea asemuirea.

Despina, cu sânul sumes și strâns cu putere în tr'un corsaj, pentru ca laptele venit în mamele să sece, și pentruca să nu se tradeze apoi femeia ca e muma, simțeà junghiuri ucigașe în piept, și se temeà sa nu'i coaca.

Pruncul de țâța fusese luat, și cei trei parin i ai lui socoteau sa'l readuca la camin, dupa ce va fi ridicat muma din pat. Faceau așa ca să se ascunda cât mai bine adevărata lui obârșie materna. Doica, moa a, știau și ele ca până ce muma nu va fi tamăduita, sculata din leuzie, ea nu vrea sa'și vada copilul. Era mai cuminte așà, și pentru

www.dacoromanica.ro

ca Despina să nu prinda prea mare dragoste de ţâncul ei, şi să poată astfel trece mai uşor mititelul, drept copil al Frosei, care nu se mai împotrivea acum, în nici un chip, nici macar posomorându-se ca să'l aibă.

După atâta suferinţa, firește că muma ar fi vrut să'şi vadă vlăstarul alaturi de ea, şi că nu aveà ochi să'l vadă pe amantul ei. Şi de faţă cu Frusina, când el se arătà în pragul iatacului, amanta îi făceà semne din pat să nu înainteze, sa plece, iar Marin nu aveà încotro, se supunea.

Nici la o săptamână nu fù lăsat sa se apropie. Nici la două. Barbatul însă începù să fie bântuit de nostalgia nopţilor de iubire de pâna mai eri. Avea să piardă oare, pentru plodul acela, ca e nici nu'i semanà lui, dragostea Despinei? Nu făcuse tot ce fusese omeneşte cu putinţă, un adevărat roman de senzaţie! pentru acoperirea şi fericirea secretului lor? Nu suferise prin suferinţele ei? Nu fusese, prea mult timp, lipsit de tot ce i se pareà lui pe lume frumos şi vrednic de trăit? Pentru ce îl chinuia Despina? Trebuia oare s'o cucerească din nou?

Leuza se ridicase din pat, işi recapatà zilnic culoarea usor trandafirie din obrajii albi şi fragezi, elegantele'i şi cochetele'i toalete o făceau aceiaş Despa frumoasa, şoldurile ei nu mărturiseau nimic din ce înduraseră; nimic nu destăinuia pântecul, din ce tăinuise, şi iarăş erà parfumată ameţitor cocheta femee, şi iarăş privirea ei catifelata aprindea ochiul în care privea.

Era în preziua venirii copilului, împreună cu doica lui, acasă. Servitoarele dela ţara trebuiau să vină şi, de asemenea până 'n prânz trebuia să fie concediata înlocuitoarea lor. Marinică, în-

www.dacoromanica.ro

grijat, aţâţat, însetat, îndrăgostit. abià aşteptà să înopteze, ca să încerce uşa iatacului iubitei. Ii şoptise că nu mai poate adăstà, că e în stare sa se ucidă sau să deà totul pe faţa, daca ea nu'l mai primeşte; daca barem în noaptea aceia nu vrea să'l asculte. Şi femeia se înduplecase. Sisina, şi ea, abià aşteptà ziua de a doua zi, ca să fie mamă să poarte în braţe o papuşe vie, s'o îmbrace, s'o joace, sa'i cânte şi s'o sărute.

Era deschisă, în sfârsit, uşa pe care de două saptamâni o găseà mereu încuiată. Bărbatul pătimaş pătrunse ın încaperea miresmată. Vegheza îl asteptà şi ea, rumenind albimea crivatului şi mânile mici şi pufoase ale iubitei.

— Ard! ma consum! şueră el, ca ın prin ele lor zile de dragoste. De ce m'ai parjolit atâta, răutăcioaso?

El venise iarăş tiptil se strecurase chiar de lângă nevastă-sa, în vestmânt uşor de noapte. Femeia îi făcù loc lânga ea, îngăduitoare tremurând ca şi el, de acelaş fior stravechi şi patimaş.

Tocmai se sărutau, întinşi în pat, când uşa se deschise, şi Frosa, chiar ea pătrunse ın cămară. se apropie câtvà, statù, iaraş pâşì, se apropie pâna în cercul rumen al veghezei, ca şi cum nu ţuteà să creadă, de mai departe, cele ce vedeà

Aplecată din mijloc, frânta, cu ochii peste masură de mari, de halucinaţi, cu gura căscată, soţia putù rostì, în cele din urmă în mĩnutul nesfârşit al încordării tuturora, atât, abia·

Despo! Despo! Tu? Aşa cevà!

Şi soţia se 'ntoarse, eşì pe uşe, trase şi ınchise uşa la loc.

Consternaţi, amanţii rămăseseră unul alaturi de altul, ferecaţi de osânda lor, din minutul acela de

www.dacoromanica.ro

conştiinţă, neputincioşi sa gândeasca, sa ia vre-o hotarîre, să priceapă ce-ar fi avut de spus, întru apărarea lor. Înţelegeau, încet încet, ca nimic nu se poate face, nu se poate spune, odată ce fuseseră văzuţi, chiar de ea, de sarmana Frosina. Şi cuvintele: „sărmana Frusina", le venira pe buze cu toata grija de persoana lor, de taina lor desvăluita.

Despina, în cele din urmă, începù sa plânga. Plângea încet; îi isvorau lacrimile şi curgeau slobod pe faţa înmărmurita. Se întorsese cu faţa la perete. Toata cladaria de minciuni, de amagiri, ridicată de ea, de el, se prabuşise. Urma sa plece din casa aceia ospitaliera, de sora chiar în dimineaţa aceia. Copilul îi revenea de sigur ei. Sisina trebuise sa priceapa ca e al lui Marinica.

El, soţul, tăceà apasat, necajit. Se cufundase într'un scaun, şi nu se mai clintea. In tăcerea de ocna prabuşită, abià susurà plânsul înabuşit al Despei.

La un timp, târziu parcă, amanţii, înca nedespărţiţi, în acelaş iatac, auziră ca nişte paşi bonca nind pe de-asupra capetelor lor, în pod.

— Ce-o fi? întreba Despina, dar omul tacù, nepasător, prostit.

Şi de odată, amanta, strabătuta ca de un fior, striga sugrumata:

— Marinica!... aleargă!

Barbatul se mişca cu greu în scaunul lui. Nu înţelegea; se supară pe spaimele iubitei, pe halucinaţiile ei.

— Ţi se pare... îngăima el.

— Totuş, du te şi vezi... Ce face? ce face ea? gândeşte-te cât e de disperata!

Omul se hotarî, porni. Trecù în iatacul lui, dar Frosa nu erà acolo. Se îmbrăcă pe apucà e şi, din

www.dacoromanica.ro

odae'n odae, o căuta. Se uita până şi 'n dulapuri, pe după perdele. Inaintea scării podului, găsì papucii nevesti-si. Ea se urcase în pod? Ce căutase? Da, se puteà... Marin pricepù ce-ar fi putut căutà soţia lui acolo, şi se 'nfioră. Ii venì să se repeada pe trepte, dar se dădù pe spate, curajul îl părăsì. Striga cu putere servitoarea. Sluga, trezita din somn, de sgomot, de câ evà minute, veni cu o lumânare; dar nu voia sa se urce singură. Frica domnului intrase şi'n ea. Se suira împreună. De cum pătrunsera în pod, prin zarea puţină a luminii de lumânare, o şi zăriră pe Sisi. Pareà ca priveşte cu încordare ceva, cu gâtul strâmb şi trupul tot îi atârna de o grinda, neclintit. Când veniră aproape de ea, soţul ii luă mâi a ţeapăna. racită. Murise. Arsera la un loc frânghia cu care se spânzurase, de care atâi nà, şi pentru ca trupul sa nu cadă, Marin îşi cuprinse în braţe soţia. Dar hoitul rece şi schimonosit, parcă se strâmbà la el. Il lăsa jos, in pod şi, stapân şi slugă, plecară.

Trebue sa vie procurorul! se scuză el faţă de slugă. N'avem drept sa o luam de-aici.. Ce nebunie!...

Şi coborâra, fara s'o fi deslegat la gât de funie, pe sinucigaşe.

Impovărat, încovoiat, ca şi cum ar fi dus leşul în spinare, se pogorî bărbatul şi patrunse din coridor pe sală. Neştiind încotro sa se 'ndrepte şovăì pe loc. Arunca o privire iatacului conjugal, gândì de sigur ceva asupra'i, si intra în camera iubitei.

S'a sinucis! vorbì el, poate ca să'l audă Despina, poate vorbind singur, poate ca sa spună cuiva, or cui, ce se petrecuse.

Femeia sărì din pat, ca smulsa. Dar numai de

www.dacoromanica.ro

cât căzù jos, pe covor, în nesimțire. Marin parcă nu vedea, adâncit în gânduri, cu capul în palme.

Și vremea trecea. Trecuse ca la o jumătate de oră, Marin era tot în iatacul Despinei, aceasta abia se trezise. Moarta odihnea sus în pod.

Ca să nu'l mai vadă poate, să nu'l mai simtă aproape, pe El, Despina se urnì cu greu din locu'i, eșì pe sală, și acolo se cufundă într'un jilț și începù să plângă, cu hohot, cu suspine, cu un tremur din tot trupul.

Se făcuse ziuă. Singur în iatacul amantei, Marin, cufundat în gânduri, aștepta. Privirele'i către nimic îndreptate, îi căzură pe garderobul în care știa că iubita îșì ținea banii, milionul. Și-aduse aminte că, vârând întâmplător mâna sub perne, chiar în noaptea aceia, dase de niște chei. Fața prostită i se lumină a gândire. Se uită în juru'i. Ușa, fără să fie închisă, era lipită, nimeni nu'l puteà vedeà din sală, și cine ar fi putut să'l vada? Despa era de sigur în vre un ungher, plângea.

Incet, ca un hoț, Marin ajunse la pat, scoase cheile de sub pernă, apoi, venind la garderob, deschise binișor cutia cu milionul. Luă pe rând câteva maldăre de hârtii de banca, de înscrisuri, îșì îndopă buzunarele cu ele.

„Tot i-am lăsat și ei... gândeà el. Asta pentru ca să fiu sigur de ea, și pentrucă, dacă copilul e al meu, și banii tot mie mi se cuvin".

Și deputatul zâmbì, printre schimele de disperare întiparite pe fața lui, cu încredere, ca un viitor ministru.

---

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro